

KATOLICKÝ LIDOVÝ KATECHISMUS.

Paedagogicky a časově spracoval

František Spirago,
c. k. professor na německém gymnasiu
Na příkopě v Praze.

Přeložil dle V. vydání
František Kalvoda,
c. k. professor nábož. na ústavě učitelů a docent paedagogiky,
methodiky a katechetiky na theolog. ústavě v Brně.

Část III.: O prostředcích milosti.

Schváleno nejdůst. ordinariátem v Olomouci dne 5. srpna 1903.
č. 12.437.

===== DRUHÉ VYDÁNÍ. =====

V OLOMOUCI, 1904.

Nákladem R. Prombergra, knihkupce.

Tiskem ALOISA WIESNERA v Praze.

Obsah dílu III.

Str.

I. O oběti mše sv.

1. O oběti vůbec	1
2. O oběti kříže	4
3. Ustanovení a podstata mše sv.	7
4. Hlavní částky mše sv.	12
5. Obrádky mše sv.	14
6. Užitky mše sv.	17
7. Komu se obětuje mše sv.	21
8. O ceně mše sv.	24
9. O pobožnosti mešní	25
10. O povinnosti ke slyšení mše sv.	30
11. O době mše sv.	33
12. O místě mše sv.	34
13. O oděvu, náradí	38
14. O barvě rouch posvátných	39
15. O řeči při mši sv.	41
16. O zpěvu mešním	43
17. O poslouhání slova božího	45

II. O svátostech.

I. O křtu	54
II. O biřmování	62
III. O nejsv. svátosti oltářní	67
1. O jejím ustanovení a podstatě	67
2. O potřebě sv. přijímání	73
3. O účinech sv. přijímání	77
4. O přípravě na sv. přijímání	80
5. Co máme činit po sv. přijímání	83
6. O duchovním přijímání	84
IV. O svátosti pokání	84
1. O podstatě a potřebě její	84
2. O zpovědníkovi	89
3. O účinech pokání	92
4. O hodném přijetí pokání	95
5. O zpytování svědomí	96
6. O lítosti	98
7. O opravdovém předsevzetí	102
8. O zpovědi	103
9. O dostiutčině	105
10. O životní zpovědi	107
11. O božském původu zpovědi	108
12. O užtku ze zpovědi	111
13. O opětném pádu do hříchu	112
14. O odpustcích	115
V. O posledním pomazání	124
VI. O svěcení kněžstva	128

Str.

VII. O stavu manželském	133
1. O jeho ustanovení a podstatě	133
2. O vlastnostech jeho	136
3. O milostech jeho	138
4. O překážkách manželských	138
5. O obřadech stavu manž.	141
6. O povinnostech manželů	144
7. O manželstvích smíšených	151
8. O stavu svobodném	153

III. O svátostinách.

IV. O modlitbě.

1. O podstatě modlitby	158
2. O užtku a potřebě modlitby	161
3. O způsobech modlitby	163
4. O době modlitby	169
5. O místě modlitby	174
6. O předmětu modlitby	175
7. O rozjímání	176

Nejdůležitější modlitby.

I. Otčenáš	177
II. Modlitba k Panně Marii	181
1. Zdrávas Maria	182
2. Anděl Páně	185
3. Růženec	186
4. Loretánská litanie, Zdrávas Královno	189

Nejdůležitější pobožnosti.

1. O průvodech	190
2. O pohřbu	194
3. O poutech	198
4. O křížové cestě	200
5. O vystavování nejsvět. svátosti oltářní	202
6. O missiích, duchovních evi- šeních	203
7. O pašijových hrách, sjezdech katolických	204

O spolcích náboženských.

1. O III. řádu	208
2. O bratrstvech	210
3. O pomocných spolecích	215

III. díl katechismu:

O prostředcích milosti.

1. Z vlastní síly své nemůžeme ani věřiti, ani přikázání plniti; k tomu potřebujeme **milosti boží**. (Viz I. díl, str. 143 a d.)

2. Milosti boží dosahujeme hlavně **prostředky milosti**, totiž: **mší sv., svátostmi a svátostinami**; dále modlitbou a jinými dobrými skutky. (Viz II. díl, str. 169.)

Než v prostředcích k dosažení milosti je malý rozdíl. Některé jen **vyprošují** milost, jako mše sv., modlitba a jiné dobré skutky, kdežto jiné, totiž svátosti, milost **udělují**. A to všechny svátosti udělují milost pomáhající; milost posvěcující pak jen dvě svátosti, totiž křest a pokání.

I. O oběti mše sv.

1. O oběti vůbec.

Slovo „obětovati“ (latinsky offerre = obětovati) znamená předně, někomu z lásky nebo přitulnosti něco cenného dáti, něčeho cenného k vůli někomu se **zřici**. Obětuje-li otec všechnen svůj majetek pro své děti, jež dá studovati, sám pak ve strádání žije, říká se: přináší veliké oběti pro své děti. Táhne-li voják do boje na obranu vlasti a svůj život i zdraví nastavuje, pravíme: obětuje se pro vlast. Obvykle však nazýváme obětí to, čeho se **zřikáme k vůli Bohu**. Chudá vdova z lásky k Bohu obětovala poslední dva haléře, jež měla; přinesla tedy velkou obět. (Mar. 12. 43.) Tobiáš rozdál v zajetí z lásky k Bohu svůj majetek chudým Židům a s nebezpečím života pohřbíval své zemřelé a usmrcené krajany. Tobiáš tedy rovněž přinesl velikou obět k vůli Bohu. (Tob. 1.) Obět přinesli Židé, kteří obdrževše zákon na hoře Sinaj snesli Mojžíšovi zlato, stříbro, drahokamy, nach a p. na zbudování **svatostánku**. (2. Mojž. 35.) Obět přináší také každý, jenž zachovává přikázání boží a koná skutky milosrdenství. (Sir. 35. 2.—4.) Podstatnou věcí při oběti tedy jest **zřeknutí** nebo **vzdání se nějaké cenné věci k vůli Bohu**. Tímto zřeknutím se vyjadřuje, že Bůh jest naše nejvyšší dobro, **naše blaženost**, a že tedy i my k vůli němu jsme hotovi zřici se toho, co máme nejdražšího. — Chtěl-li člověk toto zřeknutí se nápadněji naznačiti, **zničil** obvyklejše onu viditelnou věc; zničením této věci stalo se nemožným, oné věci opět užívat. Zničením oné věci mělo se rovněž vyjádřiti, že **před Bohem ničím** nejsme. Obětní dar totiž zastupoval samého člověka. Proto ten, kdo obětoval, kladl mnohdy na obětní zvíře ruku a býval pokropen teplotou, kouřící se krví obětní. Takové oběti jsou tedy výrazem **klanění se** a tedy vlastními obětními. Takovou obět přinesl: Kain, Abel, Noe. Abel zabil a spálil prvotiny svého stáda; jeho bratr Kain spálil plodiny zemské. (1. Mojž. 4.) Noe zabil a spálil zvířata, když vystoupil z archy. (1. Mojž. 8. 20.)

1. Obět jest dobrovolné darování a zničení viditelné věci, bychom Boha jakožto nejvyššího pána uctili.

Shledáváme i mezi lidmi, že těm, jež chtějí vyznamenati a jimž chtějí své uznání projevit, dávají mnohdy drahocenný dar. Často slyšíme, že poddaní přinášejí císaři darem první a nejkrásnější plodiny zemské nebo jiné vzácné dary. Podobně si počínáme oproti Bohu. A jako ve státě se císaři prokazují rozličné počty, které jenom jemu se dějí, tak jest i vůči Bohu; obět jest hold, který se přináší jen Bohu.

2. Jsou oběti krvavé a nekrvavé.

Jak viděti již na oběti Abelově a Kainově, volil každý dle toho, co měl, rozličné dary k oběti. Buď volil obět ze zvířat: skot, ovci, kozu, holuby a p. (**krvavé** oběti, poněvadž se při nich prolévala krev); nebo volil obět z rostlinstva (**nekrvavé** oběti, poněvadž se při nich krev neprolévala). Oběti z rostlinstva byly buď pokrmy (mouka, koláče, klasy a p.) nebo nápoje (víno). — Zvířata byla zabita, krev před oltářem vylita a maso spáleno, mnohdy i od kněží a obětujícího z části požit. Pokrmy buď byly spáleny nebo požit, víno obyčejně před oltářem vylito.

3. Oběti se mohou přinášeti s úmyslem, by Bůh byl chválen, by se mu děkovalo, bychom jej prosili nebo jej usmířili.

Obět jest totiž výrazem vnitřního smýšlení člověka. Člověk, jenž Boha správně zná a ví, že Bůh jest všemohoucí tvůrce, dobrotivý a moudrý zachovatel a správce světa, zajisté jest mocně proniknut citem chvály, díky, důvěry a lítosti. Poněvadž pak člověk přirozeně na jevo dává, čím jest uvnitř proniknut, tedy i tento svůj vnitřní cit chvály, díky, důvěry a lítosti projevívá, že se vzdá (odřekne se, zničí) nějaké drahocenné věci. Poněvadž tohoto vnitřního smýšlení jest při oběti podstatně třeba — obět bez přiměřeného vnitřního smýšlení byla by pokrytectvím — proto mnohdy již ono pouhé kajicné smýšlení se nazývá obětí. (Ž. 50. 19.) Oběti chvály se konaly denně ve chrámě Jerusalemském; obět díky byla na př. obět Noemova po vystoupení z archy; oběti prosebné se přinášely na př. před bitvou; oběti smírnou byla obět, kterou dal konati Juda Makabejský za padlé vojíny. (2. Mach. 10. 43.)

4. Oběti konali vždycky všichni národové na světě.

Oběti se konaly **vždycky**. Již děti prvních rodičů, Kain a Abel, obětovali. (1. Mojž. 4.) — Oběti konali **Židé** i pohané. Židé obětovali každý den; neboť každé ráno a každý večer přinášel velekněz ve chrámě jménem lidu obět: **obět zápalnou** (32. Mojž. 30. 7.), pak obět **nekrvavou** z bílé mouky, oleje a kadidla pozůstávající (3. Mojž. 6. 14.) a **krvavou** obět, totiž ročního, neposkvrněného beránka s příslušnými pokrmy a nápoji. (2. Mojž. 29. 38.) V sobotu pak mimo to se obětovali ještě dva roční beránci a chléb a víno. (4. Mojž. 28. 9.) Rovněž o zvláštních slavnostech se konaly zvláštní oběti. — I **pohané** přinášeli oběti, jen že se octli na scestí; neboť obětovali i lidi a neobětovali pravému Bohu, nýbrž

modlám. Proto praví sv. Pavel: „Co obětují pohané, obětují ďáblu a ne Bohu. (1. Kor. 10. 20.) Písmo sv. vypravuje, že král moabský, jsa obležen od krále israelského, zabil vlastního syna na hradbách, by takto vyprosil pomoci. (4. Král. 3. 27.) Foeničané a jiní národové asijské obětovali každoročně, zvláště však v tísní nějaké bohu Molochovi dítky; kovová socha Molochova byla rozžhavena a na její paže se kladli dítky. Lidé byli obětováni nejvíce u Američanů, zvláště u Mexičanů; kněžím mexikánským se musilo dodávati ročně na 20.000 lidských obětí zápalných. Každému byla rozřznuta prsa a srdce tlukoucí vyrváno a na rtech modly vytlačeno. Ba i vzdělání Řekové a Římané, ba i Němci obětovali lidi. Podnes pohané obětují lidi; tak pohanští Indiáni obětují na výšinách pravidelně mladé lidi: přiváží je ku kmenům stromů, a pak všecken lid kolem nich tančí a každý si uřízne kousek masa z těla této oběti. Hle, jak nešťastní jsou lidé bez křesťanského náboženství!

5. Lidi pobádalo k obětování nejvíce vědomí hříšnosti a snaha po smíření s Bohem; dále i to, že Bůh oběti schvaloval a jich požadoval.

Vědomí hříšnosti bylo lidem mocnou pobídkou k obětem. Proto praví sv. Pavel: „Oběti jsou na připomínání hříchů každého roku (Žid. 10. 3.); a opět: „Bez vylití krve nebývá odpuštění.“ (Ž. 9. 23.) — Bůh často oběti schválil: tak ukázal zalíbení své nad obětí Abelovou (1. Mojž. 4. 4.), nad obětí Noemovou (1. Mojž. 8. 21.), nad obětí proroka Eliáše, na kterou seslal oheň s nebe. (3. Král. 18. 30.) — Mnohé oběti Bůh výslovně **žádal**; tak žádal, aby Abraham obětoval Isáka. (1. Mojž. 22.) Prostřednictvím Mojžíše dal Židům předpisy o obětech. (3. Mojž. 1.—7.; 16. 22.) Tato okolnost, že Bůh často oběti schválil, ba i jich požadoval, byla pro potomky mocnou pobídkou k obětem.

6. Oběti židovské, zvláště beránek velikonoční a obět v den smíření, měly za účel hlavně to, by oznamovaly a předobrazovaly budoucí smírnou obět Vykupitelovu. (Žid. 10. 1.—9.)

Oběti starého zákona byly stínem oběti Kristovy na kříži. (Kol. 2. 17.) Ve starém zákoně jest všecko plno krve; jest to předobrazem krve Kristovy, kterou jsme měli býti očištěni. (Bossuet.) Ve **veleden smíření** dalo se mimo jiné toto: Velekněz položil obě ruce na hlavu kozla, jenž měl býti obětován za hříchy lidu, a zároveň vyznával hříchy lidu (jakoby měli býti všechny hříchy lidu přeneseny na toto zvíře); pak byl kozel vyhnán na poušť, by se názorně naznačilo, že hříchy lidu od tváře boží pryč zanesl. (3. Mojž. 16.) (O **beránku velikonočním** viz I. d., str. 105.) — Oběti starého zákona měly svou působnost jen vzhledem k oběti Kristově na kříži, již předobrazovaly. Tak na veřejích natřená krev beránka velikonočního měla svůj účinek jen proto, že předobrazovala krev beránka božího, Ježíše Krista. S oběťmi starozákonními se má tak, jako se sochami panovníků světských. Ačkoli tyto sochy nežijí a nemluví, přece již mnohým, kdož se k nim utekli, zachránily život. (Sv. Chrys.) — Poněvadž oběti židovské byly předobrazem smírné oběti Kristovy, proto **přestaly**, jakmile tato obět byla přinesena; tak to předpověděli již proroci. (Dan. 9. 27.; Os. 3. 4.) Úloha posluš přestala, jakmile svou věc vyřídili. (Sv. Leo Vel.) Bůh s oběťmi starozákonními učinil jako umělec, jenž formu, v níž předmět ulil, rozlamuje. Pravdě musí ustou-

píti znamení tak, jako světlu noc. (Sv. Tom. Aq.) — I pohanské oběti nebyly jiným, nežli hledáním pravé smírné oběti; obětovali zvířata bez poskvrny, malé děti, hledali tedy dokonalou čistou obět; mimo to oběti neměly téměř konce; zdá se, že byli přesvědčeni, že není možno, aby krví býků a kozlů hříchy byly shlazeny (Žid. 10. 10.), nebo jinými oběťmi božství usmířeno. Bylo potřeba oběti ceny nekonečné.

2. O oběti Kristově na kříži.

1. Obětí Kristovou na kříži bylo veškeré lidstvo vykoupeno.

Vlastně jest **celý život Kristův** nepřetržitou obětí. Tato obět začala již vtělením; nebo tu se vzdal jako Syn boží své božské velebnosti a přijal na sebe podobu služebníka. (Filipp. 2. 7.) Vzdal se i své svobodné vůle a byl poslušen svého nebeského Otce až ke smrti a to ke smrti kříže. (Filipp. 2. 7.) Tato obět trvala po celý život Kristův. Neboť Vykupitel se zřekl všech pozemských statků; proto sám pravil: „Lišky mají doupata a ptáci nebeští hnízda svá; ale Syn člověka nemá, kam by hlavy své položil.“ (Mat. 8. 20.) Kristus si odepřel mnohdy i tělesné potavy, na př., když rozmlouval se Samaritánkou; tenkrát pravil apoštolům, kteří mu chtěli dáti pokrmu: „Můj pokrm jest, abych konal vůli toho, kterýž mne poslal, bych dokonal dílo jeho.“ (Jan 4. 34.) Ačkoliv byl prací unaven, odepřel si mnohdy i nočního klidu; neboť nejednou odebral se na horu a „ztrávil noc na modlitbách“. (Luk. 6. 12.) Trpělivě snášel potupu a pohrdání, zvláště když byl zajat a souzen. (Luk. 23. 11.) Dobrovolně se zřekl své slávy; „své slávy nevyhledával“. (Jan 8. 50.) Ba dopustil, aby jej považovali za horšího, nežli byl vrah Barabbáš. (Mat. 27. 17.) Konečně na kříži obětoval, co měl nejlepšího, totiž svůj život; proto pravil: „Většího milování nemá žádný nad to, by kdo život svůj položil za přáteli své.“ (Jan 15. 13.) Proto vším právem mohl Kristus před samou svou smrtí zvolati: „**Dokonáno jest.**“ (Jan 19. 30). — Než vlastní smírná obět Kristova začíná jeho utrpením na kříži a končí jeho smrtí. Zde Kristus obětoval své tělo. Nebylo sice tak jako při jiných obětech, zabito, rozděleno a spaleno, ale bylo hrozně ztrýzněno a o život připraveno. Spasitel na kříži mohl říci: „Já pak červ jsem a ne člověk.“ (Ž. 21. 7.) Jako voda vyliť jsem a rozptýleny jsou všechny kosti mé. (Ž. 21. 15.) Vzhledem ke smírné oběti Vykupitelově nazývají proroci Mesiáše **beránkem velikonočním**. (Is. 23. 7.) Jan Křtitel, vida kdysi Krista k sobě přicházeti, zvolal: „Ejhle, Beránek boží, který snímá hříchy světa!“ (Jan 1. 29.) Sv. Pavel praví: „Beránek náš velikonoční obětován jest Kristus.“ (1. Kor. 5. 7.)

Obět kříže liší se ode všech jiných obětích tím, že při ní obětující kněz jest zároveň obětním darem; dále tím, že jest to obět ceny nekonečné.

Poněvadž Kristus **sebe sama** obětoval, nazývá se často knězem, také veleknězem. (Žid. 5. 5.) On sám byl obětním darem, on sám byl obětujícím knězem. (Sv. Aug.) Vojáci byli jen nástroji, jichž Kristus po-

užil. Kdyby Kristus nebyl chtěl, nebyli by měli žádné moci nad ním. To jim ukázal již na hoře Olivetské; neboť slovo „Já jsem“ porazilo je na zemi. Vojáci již proto nemohli býti obětujícími kněžími, protože popravením Krista nevykonali žádného bohumilého skutku, nýbrž dopustili se největšího zločinu. Kristus byl obětován, protože sám chtěl. (Is. 53. 7.) — Všechny oběti, které před Kristem byly přineseny Bohu, nebyly s to, aby smířili člověka s Bohem; neboť všechny dohromady měly jen konečnou **cenu**. Proto praví sv. Pavel: „Nemožno jest, aby krev býkův a kozlů shladila hříchy.“ (Žid. 10. 4.) Tyto oběti měly jen připomínati hříchy a vzbuzovati v člověku kajcnost; ale ode hříchův očistiti samy sebou nemohly. Docela jinak se má se smírnou obětí Kristovou. Jelikož Kristus jest Synem božím, má jeho obět **cenu nekonečnou**.

2. Kristova obět na kříži byla náměstnou obětí za hříchy veškerého lidstva, a byla přebytně dostiúčinnou.

Kristus trpěl **místo nás**. Již prorok o něm předpověděl: „Zraněn jest pro nepravosti naše, potřen jest pro hříchy naše.“ (Is. 53. 5.) Proto sv. Jan Křt., vida Ježíše k sobě přicházeti, zvolal: „Ejhle, Beránek boží, který snímá hříchy světa.“ (Jan 1. 29.) Kristus, druhý Adam, hlava pokolení lidského, trpěl za své údy. Kristus, dobrý pastýř, dal život svůj za ovce své. (Jan 10. 5.) Kristus učinil jako ten, jenž za jiné dluhy zaplatí. Naše hříchy, jsou v pravdě dluhy u Boha. Náměstné dostiúčinné jest možné. Víme z obecného života, že nejen majetek, nýbrž i hanba i zásluhy přecházejí na potomky. Neboť nejen jednotlivé rodiny, nýbrž i celí národové jsou hrdými na slavné muže, kteří z nich vyšli, a naopak zase mnohdy nejen celé rodiny, ale i celí národové byli kruté stíháni pro jediného člověka. I hřích dědičný přešel na celé pokolení lidské; proto mohou i nekonečné zásluhy jediného člověka přejíti na celé pokolení lidské. Lidé jsou jako údové jednoho velikého těla. — Kristus učinil **dosti za hříchy všech lidí**, jak za hřích dědičný, tak i za všechny hříchy osobní. Proto praví sv. apoštol Jan: „A on jest obět slitování za hříchy naše, a ne toliko za naše, ale i za všeho světa.“ (1. Jan 2. 2.) Kristus umřel za všechny. (2. Kor. 5. 15.) Kristus jest pravý beránek obětní, jehož obětováním ne snad jediný národ z otroctví Faraonova, nýbrž celý svět ze zajetí ďáblova jest vysvobozen. (P. Lev I.) Ačkoliv Kristus umřel za všechny, přece nedostává se všem dobrodiní z jeho smrti, nýbrž jen těm, kteří se stanou účastnými zásluh jeho utrpení. (Sn. Trid. 6. hl. 3.) — Kristus učinil **přebytně** zadost; trpěl více, nežli bylo třeba. Jak oceán převažuje jedinou kapku, tak dostiúčinné Kristovo naší vinu. (Sv. Chrys.) Jediná kapka krve Kristovy byla by postačila na usmíření hříchů veškerého lidstva. (Sv. Řeh. Naz.) Neboť Kristus jest pravý Bůh a nejmenší jeho skutek má cenu nekonečnou. — Kristus trpěl mnohem více, nežli člověk vůbec trpěti může. Proto zvolal na kříži: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“

Kristus proto tolik trpěl, aby nám ukázal, jak veliká jest jeho láska k nám a jak velice bývá Bůh hříchem urážen.

Ovšem stačila modlitba na naše vykoupení; ale nestačila na to, aby **ukázala lásku boží**. Co stačilo na vykoupení, to nestačilo lásce. (Sv. Chrys.)

Poněvadž Kristus ukazuje tak velikou lásku k nám, uctíváme nejsvětější **srdce Ježíšovo**. Srdce jest totiž středem tělesného života; z něho se krev vylévá do celého těla a udržuje je na živu. Poněvadž pak mezi tělem a duší jest úzké spojení, proto srdce se považuje i za střed života duševního, za sídlo všech přání a citů člověka. (Proto se říká: srdce se raduje, jest dojata, pohnuto a p.) Proto se považuje srdce hlavně za sídlo lásky. (Proto se říká často místo „lásky mateřské“ „srdce mateřské“ a p.) Uctíváme-li tedy srdce Ježíšovo, připomínáme si velikou lásku Kristovu k nám a jsme tím více povzbuzováni ku vzájemné lásce ke Kristu. K rozšíření pobožnosti k nejsv. Srdci Pána Ježíše vyvolil si Bůh francouzskou řeholnici Markétu Marii Alacoque v Paray-le-Monial, městě to burgundském. († 1690.) Ji se zjevil několikrát Spasitel a ukázal jí své kopím probodené srdce, které bylo obklopeno září paprsků, ovinuto trnovou korunou (na znamení potupy, kterou hříšníci Spasiteli působí), a na němž se stklvěl zářící kříž. Spasitel ji žádal, aby takové obrazy nejsv. Srdce byly k uctívání vystavovány a sliboval hojnost požehnání a milostí všem, kteří uctívají nejsvětější Srdce. Rovněž žádal Kristus, aby se konávala slavnost nejsv. Srdce Páně, a to v pátek po oktávě Božího těla. Volba tohoto dne jest velmi příhodná; v pátek totiž podal Kristus svou přehořkou smrti největší důkaz své lásky; jeho srdce přestalo tlouci a bylo kopím probodeno. Rovněž svátost oltářní jest velikým důkazem lásky Vykupitelovy k nám; jako se v čůce soustřeďují paprsky sluneční, tak ve svátosti oltářní jsou soustředěny paprsky božského slunce lásky. Proto zvláště slavnost Božího těla připomíná nám lásku Kristovu k nám. — Také proto Kristus tolik trpěl, poněvadž chtěl býti naším **vzorem v utrpení**; trpěl pro nás a zůstavil nám příklad. (1. Petr. 2. 21.) Proto sám řekl: „Příklad dal jsem vám.“ (Jan 13. 15.)

3. Milosti na kříži vydobyté udělují se jednotlivým lidem prostředky milosti, zvláště mši sv. a svátostmi.

Prostředky milosti jsou **léky** milosrdného Samaritána, Ježíše Krista. Jsou to **trubice**, kterými božský Spasitel nechává k nám téci své na kříži vydobyté milosti. (Sv. Bonav.) Bok Kristův byl otevřen, poněvadž z něho církevní prostředky milosti mají svůj původ. (Sv. Aug.) Na každém církevním prostředku milosti lpi kapka krve Kristovy. (B. Martin.) Poněvadž církevní prostředky milosti udělují nám milostí prýstící se sv. kříže, proto církev, udělující prostředky milosti, užívá vždy znamení sv. kříže. „Kříž jest pramenem všeho požehnání.“ (Sv. Leo Vel.) Milost Kristova jest jen na kříž přibita a pevně na něm lpi. (Boudon) Tomu jest rozuměti také tak, že utrpení a milost nerozlučně spolu souvisejí. — Jako slunce tím, že již tisíce let zemi osvětluje a zahřívá, světla a tepla nepozbývá, tak i poklad obětí Kristovy na kříži se nezmenšuje, byť tisíce a tisíce let lidé se stávali účastnými milostí a spásy. (Walter.) —

Kdo prostředků milosti neužívá, nemůže přes to, že Kristus za nás umřel, býti spasen.

I tělesný lék uzdravuje jen tehdy, užívá-li ho nemocný. „Ten, jenž tebe stvořil bez tebe, nespasí tebe bez tvého přičinění.“ (Sv. Aug.) Dábel nasazuje všechny své síly, by lidi připravil o církevní prostředky milosti.

Počíná si jako vojevůdce Holofernes, jenž při obléhání Betulije dal zpřetfnati roury, by se město žízni donuceno musilo jemu vzdáti; neboť i on odvrací lidi od rour mitostí tím, že jim vštěpuje nechuf a nelibost k nim.

3. 0 ustanovení a podstatě mše sv.

Na památku vysvobození z poroby Egyptské nařídil Bůh Židům, by každého roku zabíjeli beránka velikonočního; právě tak chtěl Bůh, aby na památku smrti Kristovy na kříži a na vykoupení lidstva z otroctví ďábla konala se zvláštní obět. (Sn. Trid. 22. 1.) Poněvadž nám tato obět měla připomínati obět Kristovu na kříži, ustanovil ji Kristus den před svým hořkým utrpením. Poněvadž věřící nemohli býti přítomni oběti Kristové na kříži, postaral se Kristus o to, aby věřící mohli obcovati aspoň jejím opakování a aby si mohly získati těch zásluh jako by byli bývali stáli pod křížem. (Coch.)

1. Aby obět kříže stále se opakovala a zásluhy její jednotlivým lidem se přivlastňovaly, ustanovil Vykupitel nekrvavou obět, a to při poslední večeři, při které proměnil chléb ve své tělo a víno ve svou krev a obojího dal požívatí svým apoštolům.

Když totiž umyl apoštolům nohy, posadil se Kristus za stůl, vzal chléb do svých rukou, pozvedl své oči k nebi, požehnal jej, lámal a podával apoštolům řka: „**Vezměte a jezte; totoť jest tělo mé.**“ Když apoštolové požili těla Páně, vzal Kristus kalich s vínem, díky činil, požehnal a podával apoštolům svým řka: „**Vezměte a pijte; totoť jest krev má, krev nové a věčné úmluvy, tajemství víry (tajemství, na němž bude zkušena víra vaše), která za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchův. To činite na mou památku.**“ (Tato slova se jmenují slova konsekrační.)

Než i po proměnění nez měnily se způsoby chleba a vína.

Tělo Kristovo tedy nevypadalo jako tělo lidské, nýbrž vypadalo i po tom, jako chléb; mělo vůni, chuť, váhu, barvu a t. d., t. j. způsobu chleba. Rovněž krev Kristova nevypadala jako červená krev, nýbrž jako víno; měla vůni, chuť, váhu, barvu a t. d., t. j. způsobu vína. Kristus tedy proměnil jen podstatu, nikoliv způsoby chleba a vína.

Slovy: „**To činite na mou památku**“ dal Kristus **apoštolům** a jejich nástupcům rozkaz a moc, by tutéž obět konali. (Sn. Trid. 22. 1.)

Tím, že Kristus dvanácti apoštolům dal jísti své tělo a pítí svou krev, poručil jim, aby místo obětních zvířat Jej samého obětovali. (Sv. Řeh. Ns.)

Tuto obět konali již sv. apoštolové a od pradávna jejich nástupcové, biskupové a kněží.

Křesťané se scházivali již za dob apoštolských k lámání chleba (Sk. 2. 42.), zvláště v neděli. (Sk. 20. 7. a 11.) Sv. Pavel mluví častěji o žehnání a pití kalicha též o lámání a podzvihování chleba. (1. Kor. 10. 16.; 11. 26.); rovněž praví: „Mámeť oltář, z něhož nemají moci jísti, kteří stánku slouží, totiž Židé. (Žid. 13. 10.) Sv. Ondřej ap. řekl prý prokonaulovi, který jej nutil obětovati modlám: „Obětuji každodenně všemohoucímu pravému Bohu na oltáři ne maso býků, ne krev beranů, nýbrž neposkvrněného beránka božího; a byť všechen lid věřící jeho svatého těla požil, zůstává onen beránek, jenž byl obětován, vždy neporušeným a živým.“ Sv. Justin (kol 150) jmenuje ve svém prvním obranném spise, poslaném císaři římskému, o částech křesťanské oběti, o předčítání a výkladu sv. Písma, o obětování chleba a vína, o proměnění obětních darů a rozdávání jich. (Meh. V. 186.) Když papež Sixtus byl veden na popravu, běžel za ním jáhen sv. Vavřinec a volal na něho: „Svatý Otče, beže mne jdeš, kdežto jsi přece nikdy beže mne nekonával svaté oběti!“ (258.) Nejstarší sv. Otcové se zmiňují o oběti mše sv. Sv. Ireneus, b. lyonský († 202) praví: „Obět nového zákona jest sv. poslední večeře; Kristus ji ustanovil jako svátost a zároveň jako obět. Církev koná tuto obět na celém světě.“ — Sv. Cyprian, b. kartaginský († 258) praví: „Kněží konají v kostele obět právě tak, jako ji konal sám Kristus;“ dále: „Konáme každý den obět za dob pronásledování i pokoje, čímž věřící připravujeme, aby se i jakožto mučedníci obětovali.“ Pap. Leo Vel. praví: „Jediná obět těla a krve Kristovy nahrazuje nyní všechny ony rozmanité oběti.“ — Rovněž četné obrazy nástěnné v katakombách jsou znamením oné oběti, rovněž nejstarší liturgie, t. j. knihy, které obsahovaly modlitby při oběti a předpisy, kterak se měla konati; dále oltáře, kalichy a mešní roucha z nejprvnějších dob, z nichž mnohé jsou posud zachovány (tak dřevěný oltář, na němž Petr a následující papežové až po Sylvestra skoro po 300 let obět konali). Nač by bývaly všechny ty předměty, kdyby se nebyla konala obět? — Ani všichni bludaři až do 10. století se neodvážili popírat oběti.

Tato obět byla již ve starém zákoně předpověděna jak proroctvími, tak předobrazy.

Rozličné oběti starého zákona byly **předobrazy** této opravdové oběti (sv. Aug.); tak obět Abelova, která byla Bohu příjemna (1. Mojž. 4.), poněvadž ji obětoval ve víře v budoucího Vykupitele a v jeho obět (Žid. 11. 4.); dále obět Abrahamova, jenž z poslušnosti k Bohu obětoval svého syna Isáka na hoře Moria, aniž by byl krev jeho prolil (1. Mojž. 22.); zvláště obět Melchisedecha (= krále spravedlnosti), krále salemského (= krále pokoje), jenž obětoval chléb a víno. (1. Mojž. 14.) Všechny tyto 3 oběti se jmenují při mši sv. a to hned po proměňování. Kněz totiž prosí Boha, aby naši obět právě tak milostivě přijal, jako obět Abelovu, Abrahamovu a Melchisedechovu milostivě přijal. — Rovněž **předpověděna** byla mše sv. David prorokoval, že Vykupitel bude knězem na věky dle řádu (způsobu) Melchisedechova. (Ž. 109. 5.) Prorok Malachiáš předpověděl Židům, kteří po návratu ze zajetí oběti špatně vykonávali, obět mše sv. slovy: „Nemám zalíbení u vás a darů nepřijmu z ruky vaší. Nebo od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy: a na každém místě obětována bývá jménu mému obět čistá!“ (Mal. 1. 10.—11.)

2. Obět, kterou Kristus při poslední večeři ustanovil, nazýváme mší sv. nebo-li obětí mše sv.

V prvních stoletích křesťanských byli katechumeni a veřejní kající při počátku mše poslání ven. Poslání (jmenuje se latinsky missio) dalo se slovy: missa est. Jak z pramenů dějepisných vysvítá, užívalo se těchto slov, kdykoliv mělo býti rozpuštěno nějaké shromáždění; znamenala: „Shromáždění jest rozpuštěno.“ A tak se stalo, že obět, která se konala po tomto rozpuštění, dostala jméno missa (mše). Tohoto výrazu užívá již pap. Pius I. (kolem 141.); ve spisech sv. Augustina a sv. Ambrože se vyskytá již velmi často. Slovo missa může pocházeti také odtud, že při proměňování posílá se Syn boží s nebe na zem. (Sv. Tom. Aq.) A věřící pak opět jej posílají prostřednictvím kněze a ten pak prostřednictvím andělů ze země k nebi. „Nejprve posílá Bůh svého Syna k nám na oltář, potom posílá církev téhož Syna k Otci, aby prosil za hříšníky.“ (Sv. Bonav.)

Mše sv. jest středem veškeré katolické bohoslužby.

Mnohé svátosti a svátostiny se udělají jen v souvislosti se mší sv. Mše sv. se má k ostatní bohoslužbě jako drahokam ke své obrubě. (Hurter.) Jest to moře, do něhož se shromažďují proudy milostí z oběti kříže, odkud pak sv. svátostmi jako trubicemi proudí na lidi. Mše sv. jest denně vycházejícím sluncem milostí, jehož jasné paprsky světelné se ve svátostech sedmeronásobně lámou a taktó zlatou duhu pokoje vytvářejí, kterážto duha spojuje bohatství nebe s bídou pozemskou. (Gih.) — Mše sv. svou důstojností převyšuje svátosti o mnoho stupňů; neboť svátosti jsou jen nádobami milosrdenství pro živé, mše sv. jest však nevycerpateľným mořem božské štědrosti pro živé i mrtvé. (Cochem.) Mši sv. mají lidé takřka již napřed nebe na zemi, poněvadž touto obětí mají Tvůrce nebe a země před sebou a mohou se ho i rukama dotýkati. (Urb. VIII.) Kolik kapek obsahuje moře, kolik paprsků slunce, kolik hvězd nebe, kolik květů země, tolik tajemství obsahuje v sobě mše sv. (Sv. Bonav.)

Mše sv. jest obětí v pravdě katolickou, neboť se bez ustání na celém světě obětuje, a to až do skonání světa.

Dnes se koná **denně** na celém světě na 350.000 sv. mší V **každou denní hodinu** se koná mše sv., u nás v Evropě od rána až do 12 h. v poledne; když je u nás poledne, koná se mše sv. v Americe; když jest u nás večer, koná se na ostrovech Atlantského oceánu (5 mill. katolíků); když my spíme, koná se v Austrálii a pak v Asii. Tedy denně, dle prorocství Malachiášova: „Od východu slunce až po západ mezi všemi národy a na všech místech koná se obět čistá.“ (Mal. 1. 10.) Mše sv. bude se konati až do **soudného dne**. (1. Kor. 11. 26.) Již David předpověděl, že Vykupitel bude knězem na věky dle řádu Melchisedechova. (Ž. 109. 5.) A proto ani všichni nepřátelé církve, ani sám antikrist nedocílí toho, aby se nekonala mše sv. Kristus mluvil hlavně mši sv., když pravil: „Budu s vámi po všechny dny až do skonání světa.“ (Mat. 28. 20.)

3. Mše sv. jest obětí proto, že se jí smrt

Kristova na kříži tajemným způsobem znázorňuje a opakuje.

Již **oddělené způsoby** chleba a vína znázorňují zničení člověčenství Kristova. (Sv. Tom. Aq.); neboť tělo a krev Kristova jsou zde právě tak odděleny od sebe jako na kříži, kde krev vytekla z ran Kristových. Oddělené způsoby tedy znázorňují popravu beránka velikonočního, Krista. — Rovněž **přípravy chleba a vína** znázorňují utrpení a smrt Kristovu. Neboť chléb jest připraven ze zrn pšeničných, která musejí býti napřed rozemleta a pak na ohni pečena. Víno jest připraveno z vytlačených hroznů. Mletí a pečení zrn pšeničných připomíná živě bolesti Kristova těla, tlačení hroznů vytékání krve Kristovy. — Mimo to proměněním jest Kristus **ponížen tak**, že se to rovná téměř zničení. Proměněním přijímá totiž Kristus na sebe způsobu pokrmu. Není poznati jeho božské velebnosti, ba ani jeho lidské přítomnosti. „Kristus, král nebe a země, přijímá slovy proměňovacími na sebe stav poníženosti, která se rovná téměř zničení. Není tu viděti ani jediného paprsku velebnosti, která přece i z jeho lidské postavy vyzařovala a svět úctou naplňovala. Při svém narození v Betlémě byl ještě roven lidem, ale zde se zdá býti kouskem chleba.“ (Cochem.) Na kříži bylo skryto jen božství Kristovo, zde však nad to i jeho člověčenství. (Sv. Tom. Aq.) Ten, jehož nebesa nemohou obsáhnouti, spočívá v nepatrné způsobě chleba jako vězeň v žaláři, ten, jenž v nebesích velebně trůní, leží zde jako spoutaný beránek. Veškeré zástupy nebeské žasnou nad tím, že v nebesích tak slavné člověčenství Kristovo na oltáři se tak pokoruje a poníží. (Cochem.) Tímto hlubokým sebeponížením usmířuje Kristus rozhněvaného na nás Otce; neboť není lepšího prostředku k usmíření uraženého, jako pokoriti se před ním. Tak král Achab odvrátil od sebe přísný trest, jímž mu Bůh ústy Eliášovými hrozí, tím, že se nesmírně před Bohem pokoril (3. Král. 21. 27.); podobně jednali Ninivěští. (Jon. 3.) Slova knězova při proměňování jsou tedy jako meč, jímž beránek velikonoční, Kristus, tajemným způsobem jest zabíjen. — Rovněž **požíváním**, tedy **zničením** způsobu chleba a vína při přijímání kněžském, znázorňuje se smrt Kristova na kříži. Proto praví sv. Pavel, že požíváním těla i krve Kristovy hlásá se smrt Kristova. (1. Kor. 11. 26.) — Než mše není snad pouhým znázorňováním Kristovy smrti na kříži, nýbrž jest to skutečné **obnovování** této smrti, jelikož totiž Kristus jest pod obojí touto způsobou při mši sv. přítomen. Jest to jako s věrným slovným opisem nějaké listiny, kterýžto opis jest státním úřadem pověřen. Jako tento opis jest totéž jako ona původní listina, tak také nekrvavá obět Kristova není nikterak rozdílna od jeho krvavé již tím, že k tomuto svatému úkonu volil právě onen okamžik, ve který se beránek velikonoční, zabíjel a jedl. Rovněž užil podobných slov jako Mojžíš při uzavření staré úmluvy; Mojžíš totiž přijav desky zákona na hoře Sinai, postavil oltář, zabil obětní zvířata, krví zvířat postříkal lid a pravil: „Tatof jest krev úmluvy, kterou Bůh učinil s vámi.“ (2. Mojž. 24. 8.) Podobně pravil i Kristus při poslední večeři. Musila tedy i zde býti obět. Rovněž jest velmi nápadným, že Kristus slavil poslední večeři a hned potom trpěl a umřel. Tím dal na srozuměnou, že obojí jest jedna a táž obět. Sněm Tridentský slavně vyslovil: „Náš Vykupitel při poslední večeři ustanovil viditelnou obět, aby tím obět, která měla býti jednou na kříži přinesena, znázornil a památku na ni až do sko-

nání světa zachoval.“ (Hb. 22. 1.) Má-li býti náboženství křesťanské náboženstvím nejdokonalějším, musí býti také nejsilnější výraz pouti boží, totiž obět; jinak by bylo méně dokonalým než jiná náboženství. Kdyby v církvi katol. nebylo žádné oběti, pak by se nebyla vyplnila mnohá proctví a předobrazy starého zákona; toho však nelze mysliti.

4. Hlavní účel mše sv. jest usmíření Boha.

To plyne ze slov, která řekl Kristus při poslední večeři: „Tatof jest krev má . . . , která bude vylita na **odpuštění hříchů**.“ Tato nekrvavá obět jest tedy jako obět kříže pravou obětí smírnou. (Sn. Trid. 22. 2.) Nebýváme sice mši sv. znova vykupování, jako krvavou obětí kříže, nýbrž ovoce vykoupění (ovoce oběti kříže) se nám touto nekrvavou obětí přivlastňujeme. (Sn. Trid. 22. 2.) Rovněž tato nekrvavá obět sama o sobě není s to, aby jednotlivé lidi s Bohem smířila; ale působí, aby své hříchy poznali, jich litovali, z nich se zpovídali a jich se varovali.

5. Při oběti mše sv. jest obětujícím knězem i obětním darem Kristus.

Kristus jest **obětujícím knězem**. Kněz u oltáře jest jen náměstkem neboli nástrojem, jehož Kristus užívá. To plyne již ze slov, která říká kněz při proměňování; praví totiž: „Tatof jest tělo mé“; „tatoť jest krev má“, ačkoli neproměňuje chléb ve své tělo a víno ve svou krev. „Ne člověk jest to, jenž působí, aby obětní dary staly se tělem a krví Kristovou, nýbrž jest to Kristus sám.“ (Sv. Chrys.) Kristus, velekněz, jest svatý, nevinný, neposkvrněný, oddělený od hříšníkův a vyšší nad nebesa. (Žid. 7. 26.) Tato obět je tedy svatá, ať jest kněz jakýmkoliv, neboť ne lidé činí tu obět svatou, nýbrž Kristus. (Sv. Chrys.) — Kristus jest rovněž **obětním darem**. „Kristus jest knězem, jenž tuto obět koná, a on sám jest také onou obětí.“ (Sv. Aug.) Týž obětuje a jest obětován. (Sv. Chrys.) Na oltáři leží zabitý Kristus. (Sv. Chrys.) Kristus, náš beránek velikonoční, jenž byl jednou na kříži zabit, jest zabíjen každý den na našich oltářích. (Sv. Aug.)

Z toho tedy plyne:

1. Obět mše sv. jest táž obět, jako obět kříže.

Mše sv. není snad jen obrazem oběti kříže, jako asi kříž nebo obraz visící na stěně. Mše sv. není také snad jen památkou na obět kříže. (Sn. Trid. 22. 3.), nýbrž jest to **táž obět**, která byla přinesena Bohu na kříži, a proto má tutéž cenu a týž účinek. (Rodr.) Při mši sv. opakuje se utrpení a smrt jednorozeného Syna božího tajemným způsobem. (Sv. Řeh. Vel.) Při mši sv., jak již patrné ze slov proměňovacích, „prolévá se krev Kristova“. (Sv. Aug.) „Při mši sv. ukazuje Kristus Otci své rány,“ aby zachránil lidi od věčné záhuby. (Sv. Vavř. J.) Kristus mu ukazuje i hořké bolesti, které při smrti vytrpěl, a tak živě mu je představuje, jako by se to nyní bylo stalo. (Cochem.) Hlavní obřady při mši sv. také znázorňují, že se na oltáři opakuje obět kříže: pozdvihování při proměnění připomíná pozdvížení Krista při ukřižování; modlitba kněze z rozpjatýma rukama, rovněž kříž na oltáři a mešním rouchu; konečně četné kříže, které kněz rukou dělá, připomínají, že se tu opakuje obět kříže. — Při mši obnovuje Kristus jistou měrou **celé své dílo vykoupění**. „Při mši sv. obětuje Kristus

netoliko své člověčenství jako na kříži, nýbrž s ním obětuje všecko, co za 33 let svého pozemského života činil a trpěl, a staví to nejsv. Trojici mocně a pokorně před oči.“ (Coch.) Všecky modlitby, které Syn boží na zemi vykonal, opakuje v každé jednotlivé mši sv., jako v krátkém přehledu a staví je Bohu Otci tak jasně před oči, jakoby je ještě jednou říkal. (Coch.) Toto všecko obětuje hlavně za spásu každého jednotlivého člověka, jenž jest přítomen při mši sv. (Coch.) Kristus zjevil sv. Mechtildě: „Já jediný vím a rozumím dokonale, kterak se denně na oltářích obětuji; ani cherubíni, ani Serafíni, ani všechny nebeské moci nemohou tomu dokonale rozuměti.“

Mezi obojí obětí jest pouze tento rozdíl; na kříži se obětoval Kristus krvavě (bolestně) jakožto člověk, při mši sv. obětuje se nekrvavě (bez bolesti) pod **z p ů s o b a m i** chleba a vína.

2. Cena mše sv. nezávisí na stavu milosti kněze.

To proto, že obětujícím knězem jest Kristus a ne kněz u oltáře: „Obětí mše sv. přivlastňuje se nám účinek utrpení a zásluh Kristových způsobem docela rozdílným od jiných skutků.“ (Sn. Trid. 22.) Při ostatních dobrých skutečích závisí totiž cena onoho skutku na stavu, ve kterém se onen člověk nachází. Proto ten, za něhož nehodný kněz koná mši sv., nepozbývá nikterak užitek mše sv. Mše sv. působí sama sebou a „nemůže býti poskvrněna žádnou nehodností nebo špatností těch, kteří ji konají.“ (Sn. Trid. 22. 1.) Obět, kterou koná špatný kněz, má právě tak velikou cenu, jako od kněze hodného, právě tak jako účinek svátostí nezávisí na hodnosti kněze. (Sv. Tom. Aq.) Jako posílá-li syn královský zplnomocněnce s poselstvím k svému otci. Tu se bude ptáti král pramálo po osobě poslově. Pro něho jest hlavním osoba synova a jeho vůle. Právě tak jest tomu při oběti mše sv.

4. O hlavních dílech mše sv.

Obět mše sv. pozůstává z předemše a ze tří hlavních dílů: obětování, proměňování a přijímání.

Tři hlavní díly oznamuje ministrant zvonkem; ve mnohých kostelích se mimo to zvoní i mezi obětováním a pozdvihováním, totiž při sanktus.

1. Nejdůležitější část předemše jest evangelium.

Říkáme předemše, poněvadž tato část předchází vlastní oběti mše sv. Již v nejprvnějších dobách čítávala se přede mší sv. částka z některého evangelia a hned potom bylo kázání. Předemše se jmenuje také „**m š e k a t e c h u m e n ů**“, poněvadž při ní směli býti přítomni katechumenové. Předemše obsahuje všecko, co předchází obětování (offertoriu): stupňové modlitby (žalm Judica a konfiteor nebo-li obecnou zpověď); introit (úvodní modlitbu), který se modlí na straně epištolní; devateronásobné Kyrie (modlitbu za smilování) a chvalozpěv Gloria uprostřed oltáře; modlitby

sebrané (kollekty) na straně epištolní, při čemž kněz rozpíná ruce tak, jakoby chtěl shrnouti modlitby všech věřících; epištolu t. j. částku, která se bere obyčejně z listů některého apoštola; evangelium, které se čte na druhé straně oltáře (evangelní), a které jest vyňato z některého ze čtyř evangelií. V neděli obyčejně následuje po evangeliu kázání, načež se modlí uprostřed oltáře Kredo. (Věřím). Tímto končí předemše.

2. Při obětování (offertoriu) obětuje Bohu a posvěcuje se chléb a víno.

Všecko, čeho se užívá při bohoslužbě, napřed se světi. Tak se děje i zde s chlebem a vínem. Proto by se měl tento díl mše sv. nazývati vlastně „**posvěcení**“ nebo „**svěcení**“. Výraz **obětování** jest méně vhodný, jelikož vlastní obětování neděje se ještě nyní, nýbrž až při proměňování a přijímání. Neboť, kdyby kněz onemocněl nebo kdyby se stalo nějaké neštěstí, mohl by kněz před pozdvihováním mši sv. přerušiti; po pozdvihování však nikoliv, nýbrž musil by napřed přijímati a pak ihned odejíti. Kdyby snad kněz po pozdvihování u oltáře zemřel, musil by jiný kněz tuto mši sv. dokončiti, byť i byl již něčeho požil; zemřel-li by před pozdvihováním, není třeba obět dokončovati. Z toho lze souditi, že vlastní obětování neděje se při offertoriu. Název „obětování“ pochází odtud, že v prvotních dobách věřící při této části mše sv. obětovali chléb a víno a jiné dary. (Až posud bývá někdy oféra.) Tímto obětováním přispívali věřící poněkud na přijímání lidu, které se dalo při mši sv., dále na vydržování kněží a na podporování chudých. Poněvadž pak věřící zvláště v neděli a ve svátek přinášeli hojnost darů, obětovával kněz z vděčnosti onu mši sv. za obec křesťanskou. Tak povstala nynější přísná povinnost farářů, že musejí v neděli a ve svátek obětovati mši sv. za živé a zemřelé farníky. Chléb jest připraven z pšeničné mouky; jest nekvašený, poněvadž i Kristus takového chleba užil a poněvadž se tím naznačuje neposkvrněnost těla Kristova (v řecké církvi užívají chleba kvašeného); chléb má podobu okrouhlou, čímž se naznačuje neposkvrněnost těla Kristova (jenž nemá začátku ani konce). Při mši sv. musí se užívati jen velké hostie, pouze v nedostatku velké hostie smí se užiti malé hostie. — Víno musí býti vytlačeno ze hroznů; přilévá se do něho několik kapek vody, poněvadž to Kristus také tak učinil. (Sv. Cypr.) Na východě se mísilo totiž víno s vodou proto, aby se zmírnilo a zpříjemnilo. Víno a voda připomíná nám také krev a vodu, která vytekla z boku Kristova.

Při **proměňování** proměňuje se chléb v tělo Kristovo a víno v krev Kristovu slovy, která řekl Kristus při poslední večeři.

Proměňování jest **nejvznešenější okamžik** při mši sv. Vznešenost tohoto dílu mše sv. vyjadřovala se ode dávna tím, že bezprostředně před a po pozdvihování se nekonají hlasité modlitby, ani se nezpívá. Věřící při pozdvihování klečí. Na východě docela jest kněz při pozdvihování zahalen „oponou“ před zrakem lidu. — Při pozdvihování děje se cosi podobného jako při oběti Eliášově na hoře Karmel, na kteroužto obět Bůh seslal oheň s nebe a spálil ji (3. Král. 18.); kdežto tam působil přirozený oheň, zde působí nadpřirozený oheň Ducha sv. Jako přirozený oheň proměňuje dřevo ve žhavé uhlí, tak Duch sv. ohnivým slovem při pro-

měňování proměňuje obětní dary. (Cochem.) Proto za dřívějších dob na východě před pozdvihováním vyzýval se Duch sv., aby vstoupil a obětní dary proměnil. V okamžiku proměňování otvírají nám slova knězova nebe, a Kristus král sestupuje se svými dvořany anděly, kteří svého krále provázejí, s nebe na zem. (Sv. Reh. Vel.) V okamžiku proměňování sestupuje Kristus s nebe na oltář právě tak rychle, jako oko, jakmile se otevře, ihned spatřuje nejbližší krajiny. (Sv. Tom. Aq.) V okamžiku proměňování opakuje se téměř **vtělení** Syna Božího a to „právě tak, jako při zvěstování andělským zastíněním Ducha sv.“ (Sv. Jan Dam.) Jako Maria, tak i kněz praví jen málo slov a jimi svolává Syna Božího s nebe na zemi. Poněvadž při mši sv. Kristus stává se téměř znova člověkem, proto se ku konci mše sv. koná modlitba: „A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi,“ a při slavné mši sv. v Kředu se zvláštním důrazem se zpívá: „Vtělil se skrze Ducha sv. z Marie Panny.“ Při mši sv. se téměř opakuje **narození Kristovo**. Toto narození líčí se od narození Kristova v Betlémě jen tím, že se Kristus zde nerodí tělesně, nýbrž duchovně a že již není oděn tělem smrtelným, nýbrž oslaveným tělem jest ozdoben a 5 svatými ranami okrášlen. (Cochem.) Proto také církev pje při mši sv. chvalozpěv andělský na luzích betlemských, totiž Gloria. Proto také Kristus nejednou po proměňování se ukázal jako malé dítě, jako na př. knězi Petru z Alkantary. (Spirago, Příkl. str. 170.) Nám křesťanům mohlo by se tedy denně říkati, jako řekl anděl pastýřům na luzích betlemských: „Aj, zvěstuji vám radost velikou; neboť dnes se nám narodil Spasitel světa.“

Při **přijímání** požívá kněz tělo a krev Kristovu a mnohdy podává i věřícím tělo Páně.

Než-li kněz věřícím podává tělo Páně, říká se obecná zpověď, načež kněz žehná věřící; pak vezme nádobu s hostiemi do ruky, ukazuje lidu sv. hostii a říká: „Ejhle Beránek boží, který snímá hříchy světa,“ načež třikrát říká: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechem mou, ale toliko rei slovem a uzdravena bude duše má.“ Každého, jemuž podává sv. hostii, žehná napřed hostii v podobě kříže (na znamení, že mu podává ukřižovaného) a zároveň praví: „Tělo Pána našeho Ježíše Krista ostříhejž duši tvou k životu věčnému. Amen.“ — Hostie zbylé dá kněz do zlatého kalichu (ciboria) a uschová jej ve svatostánku (tabernaklu). V těchto hostiích, které byly proměněny při mši sv., zůstává Kristus přítomným. (Trid. 13. 4.) Tyto hostie se podávají lidu mnohdy i mimo mši sv.) Přijímati se může každou dobu, ve kterou je dovoleno sloužiti mši sv., nikoliv však o půl noci na Boží narození, na Velký pátek a na Bílou sobotu před přijímáním kněze. V každém mešním rouchu, i v černém, může kněz podávati Tělo Páně. (Pius IX. 23. 7. 1868.) Kdyby se nedostávalo hostií, může je kněz rozlámati (Sn. Ř. 16. 3. 1833.); v nejnějnějším případě by mohl kněz při mši sv. i částíčku z veliké hostie ulomiti. (Sv. Alf.)

5. 0 obřadech mše svatě.

1. Během času přibylý ke třem hlavním dílům mše sv. ještě mnohé významné obřady.

Mají za účel, vznešenost oběti mše sv. znázorňovati a takto pobožnost rozmnožovati.

Takové obřady jsou na př.: kněz se modlí s rozepjatýma rukama, sklání se, kleká, pozvídá oči k nebi, bije se v prsa, líbá oltář, umývá si ruce, obrací se k lidu a pozdravuje jej, pozvídá hostii do výšky, láme ji, žehná lid a p. Celkem koná kněz asi 500 takových obřadů, takže tichá mše sv. trvá asi 20 minut, až půl hodiny. Tyto obřady smely by se vynechati jen v nejnějnějším případě. Některé obřady v jistých případech samy odpadají, na př. Gloria a Kredo při zádušní mši sv. „Těmito obřady představuje se věřícím **vznešená velebnost** této oběti; rovněž se povzbuzují, by uvažovali o tajemstvích skrytých ve mši sv.“ (Sn. Trid. 22. 5.) Obřady při slavnostním úkonu jsou tím, čím jest krásný oděv na člověku; oboje totiž přispívá ku zvýšení **vážnosti**. Kdyby se při mši sv. vše rychle odbylo, nebyli by lidé nikterak při ní pobožnými. Již ve 3. století shledáváme mimo vlastní obět tyto modlitby a úkony: nejprve začal lid zpívati žalm; podnes se modlí kněz před stupni oltáře obecnou zpověď čili konfiteor. Pak pozdravovali biskupa vstupujícího do chrámu, jak se podnes děje, přiměřenou částkou žalmu; podnes modlí se kněz, jakmile vystoupil po stupních k oltáři, na straně epistolní tak zv. introit čili vchod. Potom biskup a lid vyzývali střídavě nejsv. Trojici za smilování; podnes se modlí kněz uprostřed oltáře střídavě s ministrantem 9krát „Kyrie eleison“ („Pane smiluj se nad námi.“); pak ihned následovalo **děkování** za dosažené odpustění hříchů; podnes následuje po Kyrie ihned Gloria (chvalozpěv andělský). Potom pozdravoval biskup lid pozdravem „Dominus vobiscum“, t. j. „Pán s vámi“, načež s rozepjatýma rukama jménem všeho lidu konal modlitbu čili oraci (což obojí jest až podnes zachováno); na to se četla částka z listů sv. apoštolů (podnes se čte epistola), a pak částka z některého evangelia (podnes se čte evangelium, při čemž povstáváme, načež biskup kázal o oné části evangelia. Evangelium se četlo na jiné straně než epistola, poněvadž strana epistolní musila býti připravena pro kladení darů obětních. Na to diakon vyzval katechumeny (t. j. Židy a pohany, kteří se teprve připravovali na přijetí křtu sv.), aby odešli; nedůvěřoval-li někomu, musil mu onen člověk udati heslo, t. j. musil odříkávati vyznání víry, jehož mimo křesťany nikdo neuměl. (Až podnes se modlí Kredo.) Tato část jest zároveň úvodem ke mši sv. a nazývá se předemší neboli **mší katechumenů**. — Teprve nyní počíná vlastní obět mše sv. — Nyní kladli věřící na oltář chléb a víno. (Až podnes se koná při některých mšech sv. oféra kolem oltáře.) Služebníci oltáře oddělili pak potřebnou část obětních darů ke mši sv., načež je biskup obětoval Bohu a světil. (Podnes jest při mši sv. obětování.) Potom si umýval biskup konce prstů, jimiž se dotýkal chleba, a jimiž se potom má dotýkati sv. hostie (podnes se koná umývání rukou); potom vyzval některý sluha oltáře přítomné k modlitbě za odešlé katechumeny, za kněze a veškerou církev, za přátele i nepřátele. (Podnes říká kněz obrácen k lidu: „Orate fratres“, t. j. „Modlete se, bratři!“) Nyní následovala, jelikož i Kristus, dříve než proměnil obětní dary, díky činil, všeobecná modlitba děkoslovná (podnes se koná praeface, která končí slovy sanktus t. j. velebením nejsv. Trojice a Vykupitele, jsouc zároveň přípravou na proměňování) a nyní všichni, byvše k tomu vybídnuti, modlili se za živé, zvláště za papeže, biskupa a císaře (podnes se koná memento za živé) a vyzývali Matku boží, sv. apoštoly a

jiné mučedníky za jejich přímluvu. Potom následovalo proměňování. Biskup vyřkl nad obětními dary slova Kristova (slova konsekrační — proměňovací) a pozdvíhoval způsoby do výšky; lid poklekl a klaněl se Kristu. (Podnes se koná totéž.) Pak se konaly modlitby za zemřelé (memento za mrtvé, které se posud koná) a vzpomínka mnohých mučedníků. Pak se hlasitě říkal Otčenáš (podnes se tak děje). Na to se lámala hostie na několik částí, které se podávaly věřícím; dále se říkala potřikrát slova: „Beránku boží, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi“. (Podnes se láme hostie a říká se: „Beránku...“) Pak bylo sv. přijímání. Biskup požíval tělo a krev Kristovu, načež přijímali přítomní věřící; hostie se jim dávala do levé ruky. Mezi sv. přijímáním zpívaly se přiměřené žalmy. (Po přijímání modlí se kněz posud na straně epistolní částku žalmu.) Hostie, které zbyly, byly uschovány vedle oltáře ve vížce nebo v nádobě podobné holubici. (Dnes se uschovávají ve svatostánku.) Po přiměřené modlitbě závěrečné (kollektě) řekl biskup: „Dominus vobiscum“ a propustil věřící slovy: „Ite, missa est“, t. j. „Jdětež, mše sv. je skončena“; než-li se rozešli, udělil jim biskup sv. požehnání. (Totéž se děje podnes.) Obyčejně se čítával ještě začátek evangelia sv. Jana, kde čtou se slova: „A Slovo Tělem učiněno jest“ a „Přišel mezi své a svojí ho nepřijali,“ kterážto slova nám připomínají přítomnost Kristovu při oběti mše sv. a bídu lidí, kteří lehkomyšlně mši sv. se vyhýbají.

2. Obřady mešními znázorňuje se smyslně celý děj vykoupení.

Modlitby stupňové představují: 4000 let, ve kteréžto době lidstvo bylo od Boha hodně vzdáleno (jakož i kněz jest od oltáře vzdálen) a Vykupitele očekávalo. — Devateronásobné Kyrie a pak Gloria: narození Kristovo a chvalozpěv 9 kůrů andělských nad luhy betlémskými. — Orace: mládí Kristovo, kdy Kristus vzdálen světa ve skrytosti se modlil. — Epistola, přenášení knihy mešní a evangelium: Kristus zvěstuje Židům evangelium; Židé ho nepřijímají, proto jest evangelium přeneseno k pohanům a jim zvěstováno. — Kredo: mnozí přijímají víru. — Offertorium: Kristus se připravuje modlitbou a postem na své utrpení. — Praeface (která končí slovy: „Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně. Hossana na výsostech“): vjezd Kristův do Jerusalema. — Modlitba za živé: Kristus se modlí při poslední večeři za celou církev. — 5 křížů, které kněz dělá před pozdvíháním nad obětními dary: 5 sv. ran. — 3 kříže, které kněz dělá nad obětními dary: 3 hodiny, po které Kristus pěl na kříži. — Otčenáš se 7 prosbami: 7 slov Kristových na kříži. — Lámání hostie: smrt Kristovu, při níž se duše od těla oddělila. — Modlitba: „Beránku boží...“, při níž se kněz bije v prsa: vojáci a lid, kteří vidouce hrozné úkazy přírodní, bili se v prsa (Luk. 23. 48.), jakož i setníka volajícího: „V pravdě, tento jest Syn boží.“ (Mar. 15. 39.) — Přijímání: pohřeb Kristův. — Dvojí „Dominus vobiscum“: Kristus se zjevuje dvakrát shromážděným apoštolům a volá: „Pokoj vám.“ — Ite missa est a požehnání knězovo: nanebevstoupení Páně, před nímž své apoštoly rozesílá do světa a naposled je žehná. — Poslední evangelium: šíření se evangelia po seslání Ducha sv. — Mnohdy se mešní kniha přenáší ještě jednou: Židé před příchodem Krista přijmou evangelium. — „Mše sv. jest tedy krátký souhrn života Kristova; při ní se za půl hodiny představu co Kristus vykonal na zemi za 33 let.“ (Cochem.)

6. 0 užitečích mše sv.

1. Mši sv. přivlastňují se nám měrou nejbohatší zásluhy oběti kříže; zvláště můžeme mši sv. dojíti odpuštění hříchů, vyslyšení modlitby, štěstí a požehnání a odplaty věčné.

V každé mši sv. můžeme nalézt ono ovoce a ony užítky, kterých Kristus svou smrtí na Velký pátek vydobyl. (Sv. Tom. Aq.) Poněvadž totiž mše sv. jest táž obět jako obět kříže, musí mítí týž účinek a tutéž sílu jako obět kříže. (Cochem.) Smrt a hořké umučení Kristovo jest klenotnice; mše sv. jest klíčem, který ji otvírá. (Segneri.) Kříž jest strom života plný nebeského ovoce, mše jest zlatou mísou, na které se nám toto ovoce podává. (Meh.) Ve mši sv. se nám darují zásluhy Vykupitelovy. (Sanchez.) Ostatními prostředky milosti daruje se nám sice také ovoce oběti kříže, ale nikoliv tak **bohatou měrou**, jako mši sv. „V čas mše sv. rozdává Bůh daleko větší měrou než jindy.“ (Sv. Chrys.) Nikde netekou prameny milosti tak bohatě, jako na obětním oltáři. (Sv. Domin.) Žádný lidský jazyk není s to, aby vyličil, jak bohatého ovoce se nám dostává ze mše svaté. (Sv. Vavř. J.) Ve mši sv. přichází Syn nebeského Otce s nebeské rajske zahrady; přináší nám s sebou nesmírné bohatství a poklady nebeské. (Coch.) Při mši sv. dává nám nebeský Otec svého Syna; kterak jest možno, aby nám nedal s ním všechno? (Řím. 8. 32.) Kdyby křesťan rozuměl, kterak lze ze mše sv. zbohatnouti, zbohatl by z ní více, nežli ze všech věcí, které Bůh stvořil. (Sanchez.) Ku přijetí většiny svátostí se žádá stav posvěcující milosti, sice nemáme žádného podílu na zásluhách Kristových a mimo to ještě se dopouštíme hříchu smrtelného, ale ke slyšení mše sv. nevyžaduje se stav milosti boží; hříšník se nedopouští těžkého hříchu, nýbrž ještě dochází milosti obrácení. (Coch.)

1. Odpuštění hříchů záleží v tomto: hříšníci docházejí mši sv. milosti kajénosti (Sn. Trid. 22. 2.), spravedliví pak odpuštění hříchů všedních a časných trestů za hříchy.

Že mše sv. působí odpuštění hříchů, plyne již ze slov Kristových, která řekl při proměnění vína. (Mat. 26. 28.) Mše jest hlavně **obětí smíření**. (Sn. Trid. 22. 2.) Tím se liší mše sv. od obětí starého zákona. Tyto oběti očišťovaly pouze od nečistoty zákonité, ale ne ode hříchu. (Žid. 9. 9.) Na kříži zvolal Kristus: „Otče, odpusť jim; neboť nevědí, co činí.“ (Luk. 23. 34.) Právě tak volá při mši sv. ke všem, kdož jsou jí přítomni. (Cochem.) Na kříži odpustil Kristus lotru jeho hříchy; podobně činí i při mši sv. Volá do nebe o milosrdenství; toto volání milovaného Syna jest mocnější, než volání Abelovo. (Žid. 12. 24.) Kristus jest naším orodovníkem u Otce a usmířením za naše hříchy (1. Jan. 2. 1.), a to hlavně při mši sv. Kristus pravil sv. Mathildě: „Přicházím ke mši sv. s takovou pokorou, že není přítomen žádný tak veliký hříšník, abych mu neodpustil, žádá-li jen toho.“ (Coch.) Jisté vojsko mělo kdysi zahynouti bouří mořskou. Tu vzal vojevůdce na své rámě dítko, pohlédl k nebi a pravil: „Ó Pane, vzhledem

na nevinnost tohoto dítěte smiluj se nad námi!“ Bouře se utišila. Nuže, smiluje-li se Bůh již pro nevinné dítě, oč milostivějším bude, budeme-li mu při mši sv. jeho vlastního Syna představovati? (Spirago, Příkl. str. 171.) Jako lidé mnohdy darem bývají pohnuti, aby zapomněli na bezpráví jim učiněné (vzpomeň na dary Jakobovy, které podával při svém návratu bratru svému Esauovi 1. Mojš. 32. 20.), tak i Bůh se nechává umírniti obětím darem mše sv. (Rodr., sv. Tom. Aq.) Bůh přijímá mši sv., kterou mu obětuje kněz, právě tak rád, jako my 1000 dolarů, které nám posílá nepřítel. (Cochem.) Obět mše sv. ochraňuje hříšníka před věčnou záhubou. (Sv. Řeh. Vel.) Jako slunce rozptyluje mraky a nebe vyjasňuje, tak činí mše sv., slunce to církve. (Sv. Leon p. m.) — Účinek mše sv. neukazuje se u **hříšníka** ihned patrně; Bůh jej **obrací** teprve v příhodné chvíli, až jeho srdce je způsobilé ku přijetí milosti. Ve chvíli, kdy se konala obět na kříži, bylo jen málo lidí dojata; teprve o letnicích obměkčil Bůh srdce jejich kázáním Petrovým; pak teprve obět kříže přinesla ovoce. (Cochem.) Mnozí se obrací milostí boží teprve po delší době a nevědí ani, že se to stalo působením mše sv. (March.) Obrácení se děje proto, že při mši sv. **působí Duch sv.** na člověka. Jako Duch sv. působil na ty, kteří stáli poblíže kříže Kristova (vzpomeň, kterak pohanský setník a jiní bili se v prsa a pravili: „V pravdě, Syn boží byl tento!“ Mat. 27. 54.), právě tak působí Duch sv. na ty, kteří jsou při mši sv. Světla při mši sv. naznačují smyslně milost, která při mši sv. působí tak, jako světlo svítí a zahřívá. „Milost Ducha sv. uděluje se nejplnější měrou těm, kteří jsou mši sv. hodně přítomni.“ (Sv. Cyr. Jer.) Neslušelo by se, by ten, jenž při královské hostině posluhoval, odcházel hladov; právě tak máme za to, že neodchází bez duchovní potrawy ten, jenž jest mši sv. pobožně přítomen. (Fornerus.) Jí-li ústa, jsou údy těla nasyceny právě tak jako ústa, ačkoliv tělesně nejt. Právě tak jest při mši sv.: přítomní lidé duchovně přijímají, ačkoliv nepřijímají tělesně. (Forn.) — **Spravedliví** docházejí mši sv. odpuštění **hříchů všedních**, poněvadž se při mši sv. podávají Otci nebeskému poklady nekonečného dostiucínění Kristova. „Hříchy všední rozplývají se při mši sv. jako vosk na ohni.“ (Coch.) Sněm Trid. praví, že mši sv. docházejí odpuštění **oněch hříchů**, kterých se denně dopouštíme. (Sněm Trid. 22. 1.) Sv. Augustin praví, že jediným Otčenášem odpykáváme si všechny hříchy jednoho dne, jestli že se jej z upřímného srdce pomodlíme; oč více jich odpykáváme teprve jednou mši sv. „Mši sv. shlazuješ více všedních hříchů, nežli kolika jsi se za den dopustil.“ (Cochem.) Mše jest také obětí smírnou za nevědomé hříchy. (March.) Dle toho tedy mši sv. odvracíme od sebe mnoho trestů božích. Když Bůh za panování krále Davida poslal na lid židovský za trest mor, jímž zemřelo 70.000 lidí, napomínal prorok truchlého krále, aby dal na usmíření Boha obětovati obět. Sotva byla obět obětována, zmizel mor. Nuže, jest-li již obětování skotu a bravu odvrací tresty boží, co teprve zmůže mše sv.! Proto se přirovnává mše sv. duze, znamení božího milosrdenství. (Walter.) Býváš-li mši sv. často přítomen, smíš také doufati ve krátký a mírný očistec, jelikož jsi nábožným slyšením mše sv. své tresty z větší části již odpykal. (Cochem.) Všimněme si, jak rychle kající lotr, jenž byl přítomen krvavé oběti Kristově, přišel do ráje.

2. Naše **modlitba** při mši sv. bývá proto tak **rychle vyslyšena**, poněvadž ji podporuje modlitba Krista a přítomných andělů.

Při mši sv. naši modlitbu podporuje modlitba Kristova. (Sv. Chrys.) Modlitba Kristova však nikdy nezůstane bez výsledku, neboť Otec ho vyslyší vždy. (Jan 11. 42.) Jako hlava jest důležitější než všechny údy, tak i modlitba, již koná Kristus, naše hlava, má větší sílu, nežli modlitba všech údů. (Cochem.) Sv. andělé očekávají dobu mše sv., aby pak mocněji a účinněji se za nás přimlouvali. (Sv. Chrys.) Jako mše sv. jest lepší než všechny ostatní pobožnosti, tak i modlitby při mši sv. jsou účinnější než všechny jiné modlitby. (Coch.) Modlitba, konaná ve spojení s božskou obětí, má nevypsitelnou sílu. (Sv. Fr. Sal.) Čeho člověk nedosáhne při mši sv., toho sotva kdy jindy dosáhne. (Sv. Chrys.) Kdo si tedy stále stěžuje, že se nemůže dobře modlit, ať jde na mši sv., aby se Kristus za něho a místo něho modlil a jeho neúplnou modlitbu doplnil. (Coch.) Nemoudře si počínají, kdož všechny své modlitby vykonávají doma, ačkoli by je mohli vykonávat při mši sv. Totéž platí o breviáři kněžském. (Cochem.)

3. Mši sv. docházejí **štěstí a požehnání**, zvláště ve svých pracích a počínáních.

Dochází-li požehnání božího již ten, jenž svou denní práci začíná „ve jménu Páně“, oč více ho dojde, kdo ji začíná se mši sv. Proto křesťanští vojevůdcové před bitvou bývali přítomni mši sv., jako při obležení Vídně 1683. „Kdo byl mši sv. pobožně přítomen, bude mít ten den ve všem **štěstí**.“ (Sv. Chrys.) Sluha sv. královny Alžběty portugalské ušel jisté smrti tím, že šel na mši sv. Básník Schiller napsal na základě této události báseň „Der Gang zur Eisenhammer“. (Spirago, Příklady, str. 126.) Sv. Filipp Ner. před každým důležitým dílem obětoval mši sv., poněvadž byl jist, že pak vše ona dobře skončí. Na celý den jest posílněn ten, jenž ráno při mši sv. tak blízko svého Spasitele stál. (Sv. Fr. S.) Tomu, jenž z rána je přítomen nábožně mši sv., **pomáhá Bůh při práci**. Sv. Isidor, selský pacholek v Madridě († 1270.), denně časné vstával, aby ještě před prací byl na mši sv. Když to na něho služebníci žalovali a pán mu proto domlouval, pravil Isidor: „Pozorujete-li, že méně práce vykonávám než-li ostatní, strhněte mně to ze mzdy.“ Pán se brzy přesvědčil, že Isidor zázračným způsobem daleko více práce vykonává, než-li ostatní služebníci (viděl, jak po jeho boku pracovali s ním andělé); od té doby mu dovolil choditi denně na mši sv. — I hříšníky, kteří se nelepš, odměňuje Bůh za to, jsou-li na mši sv. „Jelikož tito nejsou schopni odplaty věčné, udělí jim Bůh, jenž ve své nekonečné dobrotě nenechává ani nejmenšího dobrého skutku bez odměny, **štěstí nebo je uchrání před neštěstím**.“ (Coch.)

4. Rovněž **odplaty věčné** docházejí za nábožné slyšení mše sv., jsme-li ve stavu milosti.

Má-li již každá modlitba spravedlivého za následek odplatu věčnou, pak tím spíše mše sv. (Viz učení o dobrých skutečích!) „Každá slyšená mše sv. **rozmnožuje** tedy patrně **tvou budoucí blaženost**.“ (Coch.) Jako ten, jenž vystupuje po schodech, za každým stupněm výše vystupuje, tak ten, kdo jest mši sv. přítomen, blíží se pokaždé o stupeň k nebi. Čím výše vystupuje, tím více se blíží Bohu; tím jasněji jej poznává, tím srdečněji jej miluje, tím hojněji ho požívá. (Coch.) Zvláště budeš bohatě v nebi odměněn za námahu, kterou jsi k vůli slyšení mše sv. musil podstoupiti, jako jsou: blátivá cesta do kostela, zima, časné vstávání a p. (Coch.) Jistý

muž, jenž k vůli daleké cestě již delší čas zanedbával mši sv., viděl jednou ve snu kráčet za sebou ke kostelu krásného anděla, jenž čítal jeho kroky, za které měl býti jednou odměněn. Od této doby chodil zase horlivě do kostela. (Spirago, Příkl., str. 172.) Ó jak pošetile tedy jedná, kdo nechodí na mši sv. Křesťané prvních století znali dobře užitek mše sv. a proto byli hotovi, raději svůj život ztratiti, nežli zanedbat mši sv. (Coch.) Jaká to zodpovědnost pro nás, když dnes návštěva mše sv. jest tak snadnou a nic nestojí. Židé konali tak drahé oběti, musili obětovati hned celou ovci, kozu, chudobní dvě holoubátka; my však máme tak mocnou obět beze všeho vydání. (Coch.) Přistupujme tedy důvěrně ke trůnu milosti. (Žid. 4. 16.)

2. Mše sv. prospívá předně tomu, za koho se obětuje; potom knězi a těm, kdož jsou jí přítomni; konečně všem živým a zemřelým pravověřícím; ano i andělům a svatým působí mše sv. radost.

Předně má ze mše sv. užitek ten, **za něhož se mše sv. obětuje.** „Závísí na vůli kněze, aby přivlastnil vlastní ovoce mše sv. tomu, komu chce.“ (Pius VI.) Proto ode dávna bylo v církvi obyčejem, že se kněží dával peněžný dar (stipendium), aby obětoval mši sv. na jistý úmysl. Peníze však se nikterak nedávaly proto, aby se mše sv. zaplatila (neboť mše sv. nelze zaplatiti penězi, nerci-li několika haléři), nýbrž jako almužna na výživu kněží a na vydání při bohoslužbě (pro kostelníka, ministranta, na svíce, hostie, víno a p.). Jenom že v prvních stoletích nedávaly se knězi peníze, nýbrž chleb, víno, olej a p.; teprve ve středověku dávaly se místo toho peníze. — **Kněz** má větší užitek nežli přítomní, poněvadž jest mnohem blíže prameni milosti. Jako král více ctí poslance svého lidu nežli poddané, jejichž jménem títo přicházejí, tak činí i Bůh; Bůh nepohlíží na kněze u oltáře jako na bídneho hříšníka, nýbrž jako na splnomocněného poslance své milé církve a zástupce svého Syna. (Cochem.) — **Přítomní** při mši sv. jsou duchovně pokropeni krví Kristovou. (March.) Modlil-li se Kristus na hoře Kalvarii i za okolostojící nepřátele, modlí se tím více při mši sv. za přítomné věřící. I kněz se modlí za přítomné; tak říká po memento za živé: „Pomni, ó Pane, na všechny přítomné, jejichž víra a zbožnost Tobě známa jest.“ Ostatně je-li účastenství na zlých skutečích hříšným, tedy i účastenství na dobrých skutečích musí býti záslužným. — **Celá církev** má užitek ze mše sv. pro obcování svatých. Mše sv. není vlastně jiným, nežli poselstvím ku nejsv. Trojici s neocenitelným darem. (March.) Přinášejí-li vyslanci jistého města králi dar, mají všichni obyvatelé onoho města na onom daru podíl. Tak i na mši sv. má podíl veškeré křesťanstvo, třebaž je zastoupeno při konání mše sv. jen několika jednotlivci (Rodr.); proto říká kněz v modlitbách mešních, že obět tuto koná za celou církev a za všechny pravověřící vyznavače katol. a apošt. víry. (Modlitba po sanktus.) Každý kněz koná mši sv. i za blaho celého světa. (Modlitba při obětování kalicha.) „Jest to podobně jako s Otčenášem“, kde se každý jednatel modlí za všechny ostatní. Když Kristus umřel na kříži za všechny lidi, musí totéž platiti o obnovování též obětí, o mši sv.; i v ní se obětuje Kristus za všechny. — I **zemřelí** mají užitek ze mše sv. Když Kristus na kříži skončil pro-

spěla jeho smrt ihned zemřelým; neboť Kristus sestoupil ihned do předpekli a osvobodil duše v něm. Podobně se děje posud při mši sv., kde kněz bezprostředně po memento za zemřelé činí vzpomínku „za všechny v Kristu odpočívající“. „Když se slouží mše sv., vychází mnoho duší z očistce.“ (Sv. Jeron.) V okamžiku, kdy se slouží mše sv., chvátají andělé nebesí k vězení očistcovému a otvírají je. (Sv. Chrys.) — **I andělům a svatým** působí mše sv. radost. Poněvadž svatí čest boží a spásu duší nade vše milují a hledají, proto mají nevýslovnou radost, vidí-li, že mši sv. se nejsv. Trojici vzdává nejvyšší čest a spása duší tak mocně se podporuje. (Coch.) Andělé a svatí jsou také proto naplněni radostí, že se při mši sv. vyslovují jejich jména; radují se z toho tak, jako se radují, kdož vedle krále bojovali, jest-li se při slavném vjezdě králové činí zmínka i o nich. (Sv. Chrys.) Jest-li že již z obětí židovských příjemná vůně vystupovala k nebi (4. Mojž. 28.), oč více musí to platiti o oběti Kristově; libá vůně, která z prolité krve Kristovy k nebi vystupuje, oběťstvue a potěšuje všechny nebeštany. (Coch.) Proto přicházejí ke mši sv. i nebešťané, jsou při ní a spolupůsobí při ní. Jako ve svaté noci andělé se svými chvalo zpěvy sestoupili na luhy betlémské a klaněli se dítěti v jesličkách, tak činí posud každodenně při každé mši sv., poněvadž se při ní Syn boží stává opět člověkem. (Coch.) Při mši sv. jsou kolem oltáře přítomny kůry andělské k oslavě toho, jenž se obětuje. (Sv. Chrys.) Když Bůh svého jednorozenného uvádí na zemi, praví: „Ať se mu klanějí všichni andělové boží.“ (1. Žid. 1. 6.) Jsi-li přítomen mši sv., stojíš uprostřed samých duchů nebeských. (Sv. Chrys.)

7. Komu se obětuje mše svatá.

1. Mše sv. se obětuje toliko Bohu a sice může se obětovati na čtverý úmysl: bychom Boha usmířili, bychom jej prosili, chválili, nebo jemu děkovali.

Konáme-li obět, tedy vyznáváme, že ten, jemuž obětujeme, jest původcem všech bytostí a nejvyšším Pánem a že jsme mu tedy povinni poddaností. (Sv. Tom. Aq.) **Obětování** jest tedy **klanění se**, a proto se obět nemůže přinášeti žádnému tvorů, ani světců, ani andělu. (Cochem.) Nikdy nikdo neobětoval, leč pravému Bohu nebo tomu, jehož klamně za Boha považoval. (Sv. Aug.) — Ve starém zákoně byly rozličné oběti: obět za hříchy, oběti zápalné, oběti chvály a t. d.; nyní však máme jedinou obět, kterou můžeme dosíci všeho. (Sv. Chrys.) **Usmíření** Boha jest vlastním cílem mše sv. (Viz str. 15.) Proto lze mši sv. obětovati zvláště na tento úmysl. — Mše sv. má také nekonečnou sílu, chceme-li si něčeho **vyprositi**; žádný dar a žádná milost není tak veliká, aby jí nebylo lze dojíti obětováním této oběti. (March.) Vždyť to, po čem toužíme, není než-li něčím stvořeným a pozemským; to však, co obětujeme, jsou samé božské věci. Není možno, aby štědrý Bůh, jenž nenechá ani hltu čerstvé vody bez odměny, nechal nás bez odměny, obětujeme-li mu zbožně kalich plný krve jeho božského Syna.

Cochem.) Sv. Bonaventura praví: „Je-li v zajetí vojevůdce, nebude propuštěn jinak, než-li když se vykoupí velikou sumou peněz. Proto můžeme při mši sv. říkati: „Hle, Otče věčný, tento Tvůj jednorozený Syn jest nyní naším zajatcem. Nevydáme ho, leč bychom skrze Něho dosáhli, čeho tak vroucně od Tebe žádáme.“ — Mše sv. se může také obětovati, bychom Boha **chválili**. Chváliti můžeme jen toho, kdo má na sobě něco chvályhodného. Čím více dobrého kdo na sobě má, tím více může býti chválen. Bůh však má v sobě nekonečně mnoho dobrého. Proto všichni tvorové dohromady nemohou ho dosti vynachváliti. (Coch.) Chvalte Pána, vyvyšujte jej, jakž můžete; neboť větší jest nade všecku chválu. (Sir. 43. 32.) Než jest prostředek, jímž bychom Boha náležitě uctili, a to jest mše sv. Kristus velebí božství na oltáři takovou chválou, jak jest Boha důstojno, jak toho ani andělé, ani svatí, tím méně lidé dovedou.“ (Coch.) Jednou jedinou mši sv. jest Bůh více chválen, než-li ode všech andělů a svatých v nebi. (Coch.) Tato chvála jest tím větší, oč jest Syn Boží vznešenějším než-li všichni tvorové. (Coch.) Mše sv. jest „obět chvály.“ (Viz mešní modlitbu po memento za živé!) — Mše sv. se může také obětovati, bychom Bohu **děkovali**. Přijal-lis od někoho velké dobrodiní, jsi mu povinen velikou odplatou, nechceš-li býti nevděčným. (Cochem.) Než Bohu jsme dlužni za nescíslná dobrodiní; pomni jen, jak nádherně zřídil naši zemi, naše tělo, jak stále pečuje o zachování našeho těla; vzpomeň zvláště na dílo vykoupení a na ustanovení sv. svátostí; snad jsi obdržel od Boha ještě zvláštní milosti. Nuže, tu řekneš jako Tobías: „Kterou mzdu dáme jemu, anebo co hodného může býti za jeho dobrodiní?“ (Tob. 12. 2.) Hle, máš mši sv.; tou můžeš náležitě splatiti dobrodiní boží. Nebo jako tenkrát při poslední večeři, tak i nyní při mši sv. Kristus díky činí Bohu Otci; díkyčinění, které koná osoba božská, jest nekonečné a převyšuje díkyčinění všech andělů a lidí. (Cochem.) Kdyby všechny zástupy nebeských duchů a všichni zbožní lidé bez ustání s tebou Bohu děkovali, ještě nikterak bys Bohu nevzdal takového díku, jaký se mu vzdává jedinou mši sv. od Jeho Syna. (Cochem.) Ó, jaká to láska boží k nám, která nám nejen nesčítná dobrodiní prokázala, nýbrž zároveň i nejlepší prostředek nám ukazuje, kterým bychom mohli tak veliká dobrodiní náležitě splatiti. (Segveri.)

2. Mše sv. se může obětovati za všechny živé, ať jsou údy církve katolické, či-li nic.

Mše sv. se může obětovati za živé. (Sn. Trid. 22. 2.) Při každé mši sv. koná se také vzpomínka za živé. Nemůžeš se za své přátele modliti úsilovněji, jako když za ně mši sv. obcuješ a ji za ně obětuješ. (Coch.) Mnohým hříšníkům můžeš obětováním mše sv. zjednatí odpuštění. (Coch.) Nemocným a umírajícím nejlépe pomůžeš obcováním mši sv. (Coch.) — I za živé nevěřící může se obětovati mše sv. (aby je Bůh přivedl k poznání pravé víry), poněvadž i Kristus umřel za všechny lidi a poněvadž církev často se modlívá za nevěřící, na př. na Velký pátek. — **Čím více jest osob**, za něž se mše sv. slouží, **tím menších** užitek se dostane jednotlivým osobám. (Coch.) Proto církev odedávna kněžím co nejprísněji zakázala, přijati několik stipendií za jednu a tutéž mši sv. Církev také vždy obětovala mši sv. jen za jednotlivce; neboť zajisté není jedno, je-li mše sv. obětována za jednoho člověka anebo za sto tisíc lidí. Církev, již řídí Duch sv., nemůže zajisté ve věci tak důležité jednati nerozumně.

3. Mše sv. může se obětovati za zemřelé jen tehdy, náleželi-li k církvi katolické a nezemřeli-li ve stavu patrného hříchu těžkého.

Mše sv. může se obětovati za zemřelé. (Sn. Trid. 22. 2.) Není pochyby, že zemřelým se může pomoci obětí mše sv.; mše sv. působí, že Bůh je k nim milosrdnější, než-li by za své hříchy zasluhovali. (Sv. Aug.) Ode dávna se konávala mše sv. za zemřelé, a konala se za ně vzpomínka při mši sv. Posud se koná při každé mši sv. po proměňování vzpomínka za zemřelé. Toto zavedli sami apoštolové. (Tert.) Proto sv. Monika, matka sv. Augustína, skonávajíc prosila, aby na ní u oltáře pamatovali. Nestarala se o drahocenné roucho umrlčí, ani o balsamování své mrtvoly, ani o pomník a hrobku, nýbrž jediné o přímľuvu u oltáře. (Sv. Aug.) Ó, jaký to opak mnohých křesťanů nynějších! — Za zemřelé **jinověrce**, jako pohany, Židy, protestanty nemůže církev nikterak veřejně konati mši sv. „S těmi, s nimiž jsme za živa neměli žádného obcování, nemůžeme ani po jejich smrti obcování míti.“ (Innoc. III.) Obětování mše sv. za tyto lidi odporovalo by učení katolickému o samospasitelnosti naší církve. (Řeh. XIV. 1842.) Bylo by to totiž schvalování bludu a odsouzením své vlastní církve. Rovněž by se tím podporovala náboženská lhostejnost a dávalo by se tím pohoršení. Ostatně bylo by zrovna směšným, obětovati mši sv. za ty, kteří za živa pokládali mši sv. za modlářství a bláznovství. Není tedy naše církev nesnášlivou, neobětuje-li mše sv. za jinověrce, nýbrž nesnášlivými jsou ti, kdož ji k této oběti chtějí nutiti. — Neobětuje-li se mše sv. za takové lidi, kteří celý život špatně žili a konečně jako **sebevrahové** zemřeli, a za ty, kteří padli v souboji, není to nikterak prohlášením jich za zavržené, nýbrž výrazem ohavnosti tohoto skutku.

4. Mše sv. může se konati i ke cti andělů a svatých. (Sn. Trid. 22. 3.)

Konáme-li mši sv. ke cti svatých, činíme podobně, jako když se ke cti některého vladaře koná divadelní představení; ačkoliv se v onom představení neděje o vladaři zmínky, přece vladař s radostí to přijímá. Tak mají i svatí ze mše sv., ačkoliv se v ní představuje jen utrpení Kristovo a ačkoliv se mše sv. obětuje jen samému Bohu, obzvláštní radost, koná-li se toto svaté představení k jejich cti. (Cochem.) Mše sv., která se koná ku cti některého svatého, není vlastně jiným, než-li **obětí díky a prosby**; neboť děkujeme při ní Bohu za všechny milosti onomu svatému prokázané a prosíme Boha, aby na přímľuvu onoho svěťce nám milosti udělil. „Světcům pak nemůžeme prokázati lepší služby, než-li když všemohoucím Bohu obětujeme mši sv. a při ní děkujeme Bohu za milosti světcům prokázané.“ (Molina.) Tím rozmnožujeme radosti svatých v nebi, byť i ne stupně jejich blaženosti. (Cochem.) I když konáme mši sv. ku cti některého svatého, obětujeme ji přece jen Bohu samému, a uctění onoho svěťce jest jen vedlejším účelem.

5. Nejen kněz, nýbrž i přítomní věřící mohou mši sv. obětovati na zmíněný úmysl.

I ti, kdož jsou mši sv. přítomni, jsou **spluobětujícími**. „Slyšení mše sv. není vlastně žádnou modlitbou, nýbrž konáním božské oběti. (Coch.) Kněz koná obět sám, věřící však konají obět zkrze kněze. (Bened. XIV.) Proto nazývá sv. Petr všechny křesťany královským kněžstvem (1. Petr 2. 9.), jakož již i Židé ve Starém zákoně nazývání byli kněžským královstvím. (2. Mojž. 19. 6.) Kněz u oltáře při modlitbách mešních (při Orate fratres, po vzpomínce za živé a t. d.) nazývá okolostojící „spoluobětujícími“. Kněz musí mítí spoluobětující; neboť nikterak nesmí konati mše sv. bez ministranta, jenž zastupuje lid. (Jen v zemích jinověrců, kde nelze mítí ministranta, smí si kněz vyžádati povolení, aby směl sloužití mši sv. bez ministranta.) Poněvadž přítomní věřící jsou spoluobětujícími, proto má jejich modlitba podobnou moc, jako modlitba knězova. Proto mají i věřící obětovati mši sv., již jsou přítomni, **na jistý úmysl**. Od tohoto obětování závisí ponejvíce užitek mše sv. Toto obětování můžeme učiniti buď hned na počátku mše sv., nebo při obětování, nebo i bezprostředně po pozdvihování. V obojím posledním případě koná i kněz modlitby obětovací. (Kterak můžeme mši sv. obětovati na jistý úmysl, viz dále na str. 26.)

8. Jakou cenu má mše sv.

1. Poněvadž mše sv. jest obět ceny nekonečné, proto má její obětování nebo slyšení největší cenu ze všech dobrých skutků.

Obět není jiným, než darem, který podáváme Bohu. Dar má tím větší cenu, čím vyšším jest dárce a čím drahocennějším jest dar. Při oběti jest totéž; čím světlejší jest obětující a čím cennější jest dar, tím větší jest její cena před Bohem. Při mši sv. jest obětující i obětní dar nekonečně důstojný; jest to týž, o němž řekl sám Bůh Otec: „Tentof jest Syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil“ (Mat. 3. 17.); proto má mše sv. **nekonečnou cenu**. Mši sv. se vzdává Bohu nekonečná úcta. Jedinou mši sv. vzdává se Bohu větší čest, nežli všemi dobrými skutky svatých; neboť čest, kterou vzdávají Bohu svatí, jest konečná, čest však, která se Bohu vzdává při mši sv., jest nekonečná, poněvadž zde jest sám Syn Boží obětující i obětním darem. (Goffine.) Čest, již Bůh zkrze mši sv. přijímá, nevzdává se mu od člověka nebo anděla, nýbrž od Krista. Kristus jediný zná velikost velebnosti Boží a ví, co Bohu přísluší; vše, co andělé a lidé ke cti boží konají, jest oproti cti, kterou mu vzdává Kristus, téměř ničím. (Coch.) Při žádné oběti není takového ponížení se před Bohem, jako při mši sv., kde se slavný Syn boží, Pán nekonečné velebnosti, na oltáři před nejsv. Trojicí jako bídný červ nejhluběji pokořuje. (Coch.) Mše sv. má tutéž cenu, jako obět na hoře Kalvarii (Sv. Chrys.), poněvadž se zde obětuje týž, co tam. Před obětí mše sv. mizí oběti Starého zákona jako hvězdy před sluncem; ostatně tyto oběti byly Bohu příjemnými jen proto, poněvadž byly předobrazy krvavé oběti Kristovy. (Coch.) Proto obětování a slyšení mše sv. má **mezi všemi dobrými skutky největší cenu**. Jako slunce leskem převyšuje všechny hvězdy dohromady, tak

pobožné slyšení mše sv. převyšuje všechny naše dobré skutky svou důstojností a užítkem. (Coch.) Slyšení mše sv. převyšuje všechny naše dobré skutky svou cenou tak, jako obět na kříži všechny ostatní skutky Spasitelovy. Položte své dobré skutky, jako modlitby, posty, almužny, zapírání na jednu misku na váze a na druhou jen jedinou mši sv., a shledáte, že nikterak nebude rovnováha, nýbrž mísa, na níž byla položena mše sv., klesne hluboko. (Sv. Vavř. J.) Neboť skutky kajícími přinášíme Bohu pouze lidské skutky, nábožným slyšením mše sv. nepřinášíme však Bohu skutku lidského, nýbrž samé dary božské, tělo Kristovo, krev Kristovu, rány Kristovy, utrpení Kristovo, zásluhy Kristovy, cnosti Kristovy, ba samého jednorozného Syna božího. (Coch.) Věřící nemohou vykonati jiného tak svatého a božského skutku, jako jest mše sv. (Sn. Trid. 22.) Mše sv. jest sluncem duchovních cvičení. (Sv. Fr. S.) Mše sv. jakožto dobrý skutek má větší cenu, nežli pout na některé poutní místo. (Coch.) Slyšení mše sv. jest užitečnějším, nežli nejvýbornější způsob modlitby, rozjímání; neboť při rozjímání si Krista představujeme, ale při mši sv. jej máme osobně přítomného. (Sv. Fr. S.)

2. Než obětování a slyšení mše sv. má jakožto dobrý skutek větší cenu, je-li hodnota a zbožnost kněze a věřících větší.

Mše sv. má dvojí účinek. Jeden účinek má **sama sebou**, a ten nikterak nezávisí na hodnosti kněze. Než mše sv. jakožto „dobrý skutek pravověřících křesťanů (Sn. Trid. 22.) má ještě jiný účinek, a ten závisí na **dokonalosti a zbožnosti** kněze a věřících.“ „Čím světlejší jest kněz a čím jest zbožnější, tím jest obět jeho Bohu příjemnější a tím větší užitek má.“ (Bona.) Lépe jest obcovati mši sv. kněze zbožného nežli nedbalého. (Sv. Bonav.) Čím jest větší svatost a zbožnost kněze a spoluobětujících věřících, tím hojnější jest ovoce, tím větší cena mše sv. jakožto dobrého skutku. (Sporer.) Podobně se mělo již s obětí kříže. Tato obět měla nekonečnou cenu a otevřela nebe, přece však mnozí z přítomných, zvláště lotr na levici, pro svou nehodnost neměl z ní žádného užtku.

9. O pobožnosti při mši sv.

Bavíme-li se s někým, zaměstnáváme se jen s ním a zapomínáme na všechny ostatní lidi. Tak také máme při mši sv., kde se nacházíme u přítomnosti boží, mysliti jen na Boha a zapomenouti na všecko ostatní. Máme tak činiti tím více, poněvadž nemůžeme vykonati skutku světlejšího a božštějšího, jako jest slyšení mše sv. (Sn. Trid. 22.), a poněvadž bychom jinak ze mše sv. neměli žádného užtku.

Máme býti při mši sv. pobožnými, t. j. máme se při ní varovati všeho, co pobožnost ruší a máme se zároveň s knězem modlití, zvláště při hlavních dílech mše sv.

Jako horníci najdou skryté v zemi drahokamy jen tehdy, dají-li si práci, tak i dobudeme ve mši sv. skrytých pokladů milosti jen tehdy, při-

činíme-li se, bychom byli pobožnými. „Mše sv. jest také bohatým ložiskem zlata.“ (Fornerus). Kdo však není při mši sv. pobožným, má z ní týž užitek, jako zvíře, které je mezi mši sv. v kostele (Alb. Stolz). Srdce nepobožného člověka jest jako silnice, po níž ustavičně se jezdí; ovoce, které padá se stromu milosti mše sv., jest ihned rozšlapáno.

1. Varovati se tedy máme při mši sv. šeptání, smíchu, ohlížení a p.; také jest velmi nezpůsobným, objevovati se při mši sv. v pyšném oděvu nebo ve veliké n á d h e ř e.

O chrámu, v němž jest na oltáři Bůh, lze říci slova, která Bůh promluvil z hořícího keře: „Místo, na němž stojíš, země svatá jest.“ (2. Mojž. 3. 5.) Jak velice urazíš Spasitele svým neslušným chováním v kostele, můžeš poznati z jeho rozhorlení nad kupci a prodavači v chrámě. (Mat. 21. 13.) Dům boží jest domem modlitby; nečítejte ho tedy hovornou! (Sv. Jan Alm.) U přítomnosti císaře bys sobě nedovolil smáti se nebo šeptati, ba ani si sednouti; oč uctivěji máš se chovati teprve před Pánem všech císařů a králů, před Synem božím! V židovském chrámě sloužilo denně na 700 kněží a levitů; zabíjeli obětní zvířata, která pak spalovali; to se dalo tak mlčky, jako kdyby byl býval v kostele jen jediný kněz. (Jos. Flav.) Pohanský král Alexander Vel. dal kdysi pohanské modle obětovati býka; jistý šlechtický jinoch, jenž při této oběti držel hořící pochodeň, netroufal si z veliké úcty před touto obětí zahoditi pochodeň, když mu již až po ruku dohořela. (Sv. Ambr.) Oč více měli bychom se my křesťané varovati všeho, co se nesrovnává se svatostí oběti tak nekonečně vznesené! První křesťané byli při mši sv. tak tiši, jako by ani nikoho v kostele nebylo. (Sv. Chrys.) Ode dávna lidé zbožní klečovali po celou mši sv., nebo alespoň od pozdvihování až do přijímání. Jistá zbožná císařovna, která vždy po celou mši sv. klečovala, byla upozorňována, aby se více šetrila; jakže? Žádný z mých služebníků se neodvážil v mé přítomnosti se posaditi, a já bych tak měla učiniti před mým Pánem a Bohem? Sv. Alžběta uherská při mši sv. sňala vždy svou korunu královskou. — Rovněž se **ne sluší** objevovati se při mši sv. **v pyšném oděvu** a veliké **n á d h e ř e**. Mnohé ženy chodí neobyčejně nastrojené do kostela, aby na sebe upozornily. Takovým praví sv. Chrysostom: „Ty fintidlo! Jest-li pak to oděv kající hříšnice, která přichází do kostela, aby zde prosila za odpuštění? Ty jsi asi přišla, abys tancovala nebo abys se ukázala?“ Sv. Tomáš Moorus, anglický říšský kancléř († 1535), pravil vyslovené slečně: „Nedá-li ti Bůh spravedlivý za odplatu za tvou píli pekla, pak se proti tobě dopustí velikého bezpráví.“ Sv. Ambrož řekl o takových ženách: „Čím jsou nastrojenější a čím více se jim lidé díví, tím více jimi pohrdá a nenávidí jich Bůh.“ Mnozí sv. papežové (jako sv. Linus) a biskupové (jako sv. Karel Borr.) žádali přímo, aby ženy chodily do kostela pod závojem. Zdá se, že i sv. Pavel toho požadoval. (1. Kor. 11. 5.); poukazuje na to, že již příroda dala ženám přirozený závoj, totiž dlouhý vlas. (1. Kor. 11. 14.) — Rovněž jest velmi neslušným, v kostele **plivati** a tak znečistiti lavice nebo zemi (kam potom jiní mají kleknouti). Ve mnohých kostelích jsou již na stěnách tabulky s tímto nápisem: „Žádá se, by na zemi se neplivalo; neboť to působí ošklivost a ne-

odpovídá to důstojnosti domu božího. Užívejte kapesníku!“ Budiž připomenuto, že takové plivání (zvláště od souchotinářů) jest i nebezpečným pro jich okolí.

2. Modlíme-li se při mši sv. zároveň s knězem, nemusíme říkati právě těch modliteb, které říká kněz.

Nejlepší modlitbou při mši sv. jest rozjímání o **utrpení Kristově**, poněvadž mše sv. jest obnovováním oběti kříže a ustanovena jest na památku smrti Kristovy na kříži.

Jest chybou, modlí-li se někdo z modlicích knížek tak zv. modlitby mešní bez ducha a pobožnosti. Kdo se modlí jen v duchu a nikoliv ústy, nechyluje. Modlí-li se však ústy, má dáti pozor, aby svým šeptáním jiných z pobožnosti nevyrušoval. Velmi příhodným jest, modliti se při mši sv. **bolestný růženec**, poněvadž se při něm rozjímá o utrpení Kristově.

Rovněž se doporučuje při mši **mírně zpívat**, poněvadž zpěv nabádá k pobožnosti, poněvadž jest mocnou modlitbou a nejlépe slouží k oslavě boží.

Zpěv církevní má veliký užitek, neboť **nabádá k pobožnosti**. Proto pravil již sv. Augustin: „Kolik slz jsem prolil při Tvých hymnech a písních, ó Bože! Jak jsem byl dojat, když Tvůj chrám zazníval milými zpěvy. Ony tony kapaly balsám do mého ucha a jimi vlévala se Tvá pravda do mého srdce, takže zár zbožnosti ve mně vzplanul.“ Zpěv dále jest velmi **účinnou modlitbou**, která na nás mocně svolává rosu milosti; to pochází odtud, že zpěv jest modlitbou ze srdce vycházející a (jelikož každý cit, jakmile se projeví na venek slovem nebo skutkem, se sesiluje) vroucí. Sv. Gertruda měla o účinku zpěvu toto vidění: Když kdysi zpívala, zdálo se, jako by všechna slova, která zpívala, jako ostré kopí z jejího srdce do srdce Ježíšova vnikala a je až do hloubi pronikala; z dolního konce kopí splyvaly kapky, které znamenaly obdržené milosti. Sv. Otcové nenacházejí slov, jimiž by zvelebili význam církevního zpěvu; praví o tomto zpěvu, že **krotí hněv boží**, zapuzuje zlé duchy, svolává sv. anděly, ba Ducha sv. stahuje do srdce zpívajícího člověka, dále že zpěv propůjčuje duchu křídla, aby se mocně povznese ze země k nebi (Sv. Ath., sv. Bas., sv. Chrys., sv. Ambr.); že mysl naplňuje touhou po věcech nebeských (Bened. XIV.) a odvrací od žádosti po věcech pozemských. (Pius IX.) Ať si je srdce světáků sebe zatvrzelejším, přece pociťují, slyší-li krásný zpěv kostelní, aspoň začátek lásky k božskému věcem. Ba stalo se, že tento zpěv pohnul mnohé k slzám lítosti a obrácení. (Sv. Bern.) — Zpěv se také hodí ke mši sv. Neboť kdo uváží, co se při mši sv. na oltáři děje, jest mocně dojat a dává výraz svým citům, vycházejícím z hloubi srdce. A mocné city (jako na př. převeliká radost, nesmírná bolest duševní) nejvíce se nikdy slovy, nýbrž jen zvuky. Poněvadž tedy zpěv jest výrazem citů, vycházejících z hloubi srdce, proto jest nejdokonalejším prostředkem **ku uctění nekonečné velebnosti boží**. Kdykoliv Písmo sv. mluví o tom, jak andělé a svatí Boha ctíli, vždy líčí toto uctění jako vznešený, nadšený chvalozpěv. Proto jest zpěv čímsi podstatným při mši sv.; církev by se spíše minula bez uměleckých

staveb, barevných obrazů, drahocenných rouch a nádob, než-li bez zpěvu, této slavné modlitby. Proto již Kristus při poslední večeři zpíval žalmy. Právě se: „A chválu vzdávše, vyšli na horu Olivetskou.“ (Mat. 26. 30.) I první křesťané dle svědectví všech starších spisovatelů církevních zpívali při bohoslužbě; starší spisovatelé církevní docela přímo praví místo: „mši sv. slaviti“: „Kristu zpívati píseň chvály.“ Až podnes zpívá kněz při slavné mši sv. mnohé modlitby, jako orace, epištolu, evangelium, praefaci, Otčenáš. — Než přes to jest **neustálé zpívání** při mši sv. zcela **zavržitelné**, jelikož ruší všelikou pobožnost ve chrámě. Takový neustálý zpěv byl zaveden teprve za dob Lutherových. Luther totiž vložil svou protestantskou nauku do církevních písní, nechal lid stále jen zpívati; zpěv mu byl tolik jako kázání. (Více lidí přivedl k protestantismu zpěvem nežli kázáním.) Katolíci chtěli tehdy podobně působiti na zachování učení katolického a napodobovali jej. Před dobou Lutherovou však se při mši sv. zpívalo velmi málo; proto jsou církevní písně z této doby velmi krátké. Neustálé zpívání není tedy katolickým. Lid to cítí a proto mnohdy vůbec nezpívá, takže ve mnohých kostelích jest slyšeti pouze varhany. Apoštolská stolice také při mnohých liturgických úkonech zpěv zrovna zakázala, jako při pozdvihování nebo při žehnání nejsv. svátostí (Ř. k. 11. 7. 1857.) — Při zpěvu kostelním **nemá se křičeti** nebo tony natahovati; to dělají hrubí a nevzdělaní lidé, aby takto na sebe upozornili. „Při zpěvu jest skromnost prvním pravidlem; ona má mírniti ton, aby příliš silný zvuk ucho neurážel.“ (Sv. Ambr.) Bohu se zalíbíš tím více, čím prostěji zpíváš. (Sv. Bonav.) Zpíval-li jen proto, aby tě jiní chválili, pak prodáváš svůj hlas. (Sv. Bern.) Kdo dobře zpívá, modlí se dvojnásobně.

3. Při hlavních třech dílech máme v modlitbě nebo zpěvu poněkud ustati a svou pozornost obrátiti na to, co se na oltáři koná.

Abychom při třech hlavních dílech od modlitby a zpěvu ustali, žádá církev; neboť dává **zvonkem** upozorniti přítomné na ony tři hlavní díly. Proto také kněz říká na př. při obětování: „Obětujeme Tobě, Pane, kalich spasení.“ Věřící mají tedy v tomto okamžiku rovněž obětovati, aby slova knězova zakládala se na pravdě.

Během mše sv. máme si všímati tohoto:

Když kněz začíná mši sv., máme udělati kříž a vzbuditi úmysl, na který chceme mši sv. býti přítomni.

I kněz musí před sloužením mše sv. totéž činiti. Na který úmysl můžeme mši sv. obětovati? (Viz str. 19 a d.) — Ve mnohých kostelích stojí lidé, když kněz jde k oltáři, z úcty před ním, jakožto zástupcem Krista. Tento obyčej jest velmi slušný, a jest jej jen schvalovati.

Při evangeliu máme povstati a sice z úcty před slovem božím; zároveň máme udělati křížek na čele, na ústech a na prsou, na znamení, že v učení Ukřižovaného chceme věřiti, je vyznávat i je plniti.

Při obětování máme Bohu obětovati obět-ní dary na oltáři, sebe samy a vše, co máme.

Měli bychom jako první křesťané obětovati nějaký obětní dar. Sbírali tedy kostelník dárky, máme také něco dáti. Kdo jde na koncert nebo do divadla, rád zaplatí vstupné; proto by bylo hanbou pro křesťana, kdyby při návštěvě bohoslužby nechtěl dáti dobrovolné ani nepatrný dárek na kostelní potřeby. Při obětování můžeme se modliti: „Přijmi, Pane, obětní dary, nás i vše, co máme. Odpuť nám milostivě naše hříchy a popřej nám své milosti.“

Při s a n k t u s máme Boha chváliti a pozdraviti Vykupitele, jenž má již již na oltář sestoupiti.

Kněz se modlí třikrát: „Svatý“ a slova, která říkal lid při vjezdu Kristově do Jerusalema. (Mat. 21. 9.)

Při proměňování máme pokleknouti a klaněti se Spasiteli, sestupujícímu na oltář.

Při podzvihování dělej to, co vidíš kněze dělati; kněz pokleká a klaní se Pánu a Bohu, jež drží ve svých rukou. Dělej jako 3 králové u Ježíška, jako apoštolové na hoře Tábor. (Coch.) Když kněz pozdvihuje hostii, můžeme se modliti: „Klaníme se Tobě, Pane Ježíši Kriste, jenž jsi přítomen pod způsobou chleba. Smiluj se nad námi, velký Bože, ach pomoz nám a chraň nás v každé potřebě.“ Při podzvihování kalicha se modlíme: „Klaníme se Tobě, Pane Ježíši Kriste, jenž jsi přítomen pod způsobou vína. Smiluj se nad námi, velký Bože, ach pomoz nám a chraň nás v každé potřebě.“ Jako kněz, tak i ty máš na sv. hostii nábožně **pohlížeti**. Pán Ježíš řekl ke sv. Gertrudě, že ten, kdo tak činí, bude požívat větší radosti v budoucím patření na Boha. Byl-li již pohled na měděného hada na poušti tak spasitelným (4. Mojš. 21. 9.), jak užitečným musí býti teprve víry plné patření na sv. hostii! — Není dobře, svěšujeme-li hlavu a zrovna se skrýváme, místo abychom na sv. hostii hleděli. Pro co jiného vlastně kněz zvedá hostii, než proto, abychom na ni patřili! — Ve mnohých kostelích lze slyšeti, kterak lidé při podzvihování na sebe volají: „Pochválen buď Ježíš Kristus.“ To není správné. „Každý člověk má tu mlčeti a hrůzou téměř se trásti, poněvadž přichází král králů, aby byl obětován a věřícím podán za pokrm. Před ním sestupují se kůry andělské, zakrývajíce tváře své a zpívajíce s plesáním chvalozpěvy. (Liturgie sv. Jak.) Pán jest ve svém svatém chrámě; ať mlčí před ním veškerá země. (Hab. 2. 20.) — Mnozí zase při podzvihování zůstávají zcela chladnými, jako by Kristus ani nebyl přítomen; podobají se člověku, jenž svého přítele, jenž k němu z daleké ciziny přišel na návštěvu, ani nepřivítá, nýbrž zkrátka jej nechá stát, jako by ho ani neznal. (Coch.) Veškeré nebe se chystá na proměňování a my bídni lidé jsme mu přítomni beze vši úcty, i bez pomyslení, co se vlastně na oltáři koná. Ó kdyby Bůh otevřel oči našeho ducha, jaké to divy bychom viděli! (Coch.) Poněvadž nevidíme ponížení Syna božího svými očima, proto si toho nevšímáme, kdežto andělé, kteří na ně patří, se chvějí. (Coch.)

Doporučuje se, bychom hned po proměňování nebeskému Otci obětovali na jistý úmysl Spasitele na oltáři a jeho utrpení a smrt.

I kněz u oltáře modlí se ihned po proměňování **modlitbu obětovací**. Může říci asi takto: „Nejmilejší Otče nebeský, obětuji Tobě Tvého drazé milovaného Syna na oltáři i jeho utrpení a smrt, abys se smiloval nade mnou (nad dušemi v očistci, nad mým nemocným otcem a t. d.) Nebo: abych Tobě díky vzdal za uzdravení a p. — Ó jak nekonečnou radost působíš nebeskému Otci, když k Jeho cti obětuješ tento drahocenný dar. Ó jak bohaté odměny se ti dostane za tento dar. (Coch.) Kdyby někdo měl celý svět a daroval by jej nebeskému Otci, nedal by mu tolik, jako když mu při mši sv. obětuje nábožně Jeho milého Syna. (Coch.) Obětuje-li někdo Bohu Otci krv Kristovu, jest tento dar tak veliký, že by Otec nebeský neměl téměř ani dosti pokladů, by tento dar zaplatil. (Sv. Majd. Pz.) Obětování sv. krve Kristovy má velikou moc na smíření Boha; takto můžeme mnoho hříšníků obrátiti a mnoho duší z očistce vysvoboditi. (Sv. Magd. Pz.) Pán Ježíš řekl sv. Gertrudě: „Byť někdo byl hříchy sebe více obtížen, může přece doufati jejich odpustění, obětuje-li mému nebeskému Otci moje utrpení a smrt.“ (Sv. Gertr.) Toto obětování může se ovšem státi i mimo mši sv., ale pak má menší účinek. (Coch.)

Při přijímání máme skutečně nebo aspoň duchovně přijímati.

První křesťané přijímali každodenně; nyní však sotva který křesťan žije tak dokonale, aby mohl denně přijímati. **Duchovní přijímání** jest živá touha po sv. přijímání. Tuto touhu vyjadřujeme, když říkáme s knězem slova: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechem mou, ale rei toliko slovem a uzdravena bude duše má.“ (Viz pojednání o duchovním přijímání při pojednání o svátosti oltářní!)

Při požehnání kněžském máme udělati kříž a prositi zároveň Boha o požehnání.

Při posledním evangeliu máme činiti právě totéž, jako při prvním evangeliu.

4. Slouží-li se současně několik mší sv., máme dávatí pozor jen na jednu.

Máme pokud lze dávatí pozor jen na jednu mši sv., na kterou nejlépe vidíme. Ve mnohých kostelích však, kde se slouží současně několik mší sv., lze viděti, kterak lidé neustále vstávají, kříž dělají, v prsa se bíjí a t. d. Takoví lidé nemohou nikterak býti v kostele pobožnými. Proto ve mnohých diecesích (jako v celé české provincii) jest církevní předpis, aby, slouží-li se současně několik mší sv., zvonilo se pouze při jedné z nich, která totiž jest slavnější nebo významnější. Než nic méně má ten, jenž obcuje současně několika mšemi sv., z každé jistý užitek, poněvadž v každé z těchto mší sv. modlí se kněz za okolostojící.

10. O povinnosti slyšeti mši sv.

Každý katolický křesťan dle příkázání

církev. jest přísně zavázán, každou neděli a zasvěcený svátek celou mši sv. pobožně slyšeti.

(Viz 2. přík. církevní.) První křesťané, kteří s nebezpečím života chodili na mši sv. do katakomb, budou jednou žalobci těch, kteří ve své nezměrné nedbalosti za tak klidných dob a v neděli na mši sv. nejdou. „Kdyby se mše sv. sloužila jen na jediném místě na celém světě a jen od jediného kněze, s jakou touhou by lidé spěchali na toto místo. Než Kristus se obětuje na nesčetných místech a od nesčetných kněží; jak velice jest si tedy stěžovati na naši vlažnost a lenost, která právě tím povstala, že máme každodenně příležitost ke mši sv.“ (Tom. Kp.)

1. Ve **všední dny** nejsme povinni slyšeti mši sv. Dosahujeme však hojných milostí a požehnání, obcujeme-li i ve všední den mši sv.

Mnozí pokládají za ztracenu půlhodinku, kterou by věnovali mši sv. a ne práci. A přece není tomu tak. Ničeho neztrácíme, neboť **práce se mnohem lépe daří**, jest-li že jsme byli napřed na mši sv. Vždyť Kristus řekl: „Hleďte nejprve království božího a spravedlnosti jeho a všechno ostatní bude vám přidáno.“ (Mat. 6. 33.) Kdyby z mračen přšelo zlato, jistě bys nechal vši své práce a běžel bys sbírat zlato. Byl bys blázen, kdybys nechtěl od své práce odejít. A takovým bláznem jsi, jest-li lehkomyšlně zanedbáváš mši sv., při níž prší proudy nebeského zlata. (Coch.) Ó bláhevosti a zaslepenosti lidská! Raději se zřikají nejdrahocennějších pokladů, než-li by pozbyli několik haléřů. (Coch.) Zaříd si tedy, možno-li, svou práci tak, abys mohl býti denně na mši sv. A není-li to možno, pak dej chudšasovi almužnu, aby on byl za tebe na mši sv. Chudšas to rád učiní a ty i takto obdržíš hojně milostí. (Coch.) Ba kněz u oltáře právě předpokládá, že okolostojící tuto obět chvály obětují za sebe a za své. (Modlitba po sanktus.) Nenech se lidskými řečmi odvrátiti od služby boží! neboť stydíš-li se za Něho, bude se On jednou stydět za Tebe. (Luk. 9. 26.) Když francouzský král Ludvík Svatý, jenž denně býval na jedné, ba i na několika mších sv., se dověděl, že lidé to posuzují, pravil: „Jak se lidé starají; kdybych dvakrát tolik času zabil hrou nebo honbou, jistě by nikdo ničeho neříkal.“ Když angl. říšskému kancléři Tomáši Morusovi († 1535) pravili, že každodenní slyšení mše sv. se nesrovnává s tak vysokým postavením, pravil: „Já zase si to pokládám za největší čest, že Pánu všech Pánů mohu prokazovati tak nepatrnou službu.“

2. Od slyšení mše sv. v neděli a v zasvěcený svátek jest **osvobozen**, kdo jí nemůže býti přítomen; komu by návštěvou kostela vzešla velká škoda; nebo kdo jinému v nějaké tísní nezbytně musí býti nápomocen.

Slyšeti mši sv. jest **nemožným** tomu, kdo jest těžce nemocen; nebo tomu, kdo bydlí mezi jinověrci, kde není žádné mše sv. — Omluven jest také, komu by z návštěvy kostela vzešla **veliká škoda**, na př. na zdraví, na majetku na cti a p. Kristus praví! „Jho mé jest sladké a břímě mé jest lehké. (Mat. 11. 30.) Dle mínění sv. Alfonsa (Mravov. 4. 326 . . .) a j. jsou omluveni, kdo by následkem své churavosti návštěvou kostela jistě nebo pravděpodobně si na zdraví uškodil; kdo má velmi špatný oděv, takže

by byl lidem na posměch (utrpl by na své cti); kdo by cestou do kostela musil mnoho snášeti od surových lidí; kdo má daleko (přes hodinu) do kostela, může býti mnohdy omluven, jako na př. je-li velmi škaredé počasí. Jistý pruský císař našel v jistý bouřlivý den prosincový kostel úplně prázdný, naproti tomu však večer za větší ještě vánice divadlo plné; tu zvolal: „Ano, k vůli zábavě přinášejí lidé oběti, ale k vůli Bohu nikoliv.“ (Spirago, Příkl. str. 172.) Omluvení jsou pocestní, kteří by jinak ihned velmi mnoho proměškali; dělníci, kteří od svých pracedárců jsou nuceni k nedělní a sváteční práci a kteří by jinak ihned byli z práce propuštěni (tito však mají hleděti, najíti si jinou práci, ve které by mohli konati své náboženské povinnosti); rovněž, kdo by pro slyšení mše sv. od svých domácích musil snášeti mnoho ústrků, směl by někdy zůstat doma (ale musil by hleděti je poučiti a o lepším přesvědčiti); rovněž smí jeden z domácích zůstat doma hlídati domu. — Omluvení jsou dále ti, kteří nezbytně jsou zaměstnání konáním **skutků milosrdenství**. Skutky milosrdenství jsou totiž výbornou bohoslužbou (Jak. 1. 27.) a za jistých okolností jsou Bohu příjemnějšími než-li obět. (Mat. 9. 13.) Jsou tedy omluveni: kdož obsluhují nemocného; matka, která má na starosti malické děti; kdo připravuje pokrm pro domácí. Kdyby v čas služeb božích vypukl oheň, neslušelo by se, aby lidé, kteří mohou pomáhati, spěchali do kostela.

3. **Celou mši sv. slyší jen ten, kdo jest přítomen třem hlavním dílům jedné a téže mše sv. ve chrámě a mimo to nezanedbává značnější části mše sv.**

Musíme tedy býti přítomni všem **3 hlavním dílům** mše sv. Kdo jen jediný hlavní díl lehkomyšlně zanedbá, již nevyplnil přikázání církevního; kdo tedy teprve po obětování do kostela přijde, nebo již před přijímáním z kostela odejde. Tak se všeobecně míní i o tom, kdo zanedbá všechno, co jest před evangelium a zároveň i to, co následuje po přijímání. I ten, kdo přišel až po evangeliu, zanedbal již značnou část mše sv. Takový člověk jest povinen slyšeti ještě jinou mši sv. — Musíme býti přítomni **3 hlavním dílům téže mše sv.** Nestačí, slyší-li někdo jednu mši sv. od pozdvihování do konce a hned potom druhou mši sv. od začátku do pozdvihování. (Innoc. XI.) Křesťan nemá rozlučovati, co Kristus spojil. Kdo tedy přijde až po obětování, jest povinen slyšeti ještě druhou celou mši sv. — Za mše sv. musíme býti **v kostele**. Nestačí státi nebo seděti mimo kostel; leda, je-li v kostele tolik lidí, že nelze do kostela se dostat. Ó jakou moc má modlitba shromážděného lidu; neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu Kristovu, tam jest Kristus uprostřed nich. (Mat. 18. 20.) Na mnohých místech panuje zlořád, že lidé za mše sv. stojí nebo sedí venku před alexandrijským († 619) moudrým způsobem. Místo aby sloužil v kostele mši sv., vyšel ven a postavil se k oněm lidem. Když se tomu divili, pravil: „Kde jsou ovce, tam musí býti i pastýř. Zůstanete-li zde, zůstanu zde také. Půjďte-li do kostela, půjdu tam také.“ Ta slova pomohla. Od té doby nebylo viděti nikoho státi před kostelem. (Spirago, Příklady str. 173.)

4. **Pobožným při mši sv. jest ten, kdo se varuje všeho, co pobožnost ruší a kdo se také oddílí s knězem, zvláště při hlavních 3 dílech mše sv.**

(O pobožnosti při mši sv. viz str. 22. — Tam jsou i modlitby, které můžeme konati při hlavních 3 dílech.)

5. **Mši sv. můžeme slyšeti v neděli a v zasvěcený svátek v každém chrámu Páně; než přece jest slušno, abychom ji slyšeli ve farním chrámu svého bydliště.**

Sněm. Trid. si přeje, aby věřící často navštěvovali farní chrám Páně, zvláště v neděli a ve větší svátky. (Sn. Trid. 22.) V tyto dny totiž obětuje farář mši sv. za živé a zemřelé farníky a v kázání obrací zřetel hlavně ke svým farníkům; ve farním chrámu ohlašují se také nové sňatky manželské, posty, církevní slavnosti a rozličná nařízení. Farníci mají ve svém farním chrámu Páně učiti se znáti svého faráře, jenž jest jejich pastýřem a duchovním otcem. Není však přikázáno, že bychom musili slyšeti mši sv. ve farním kostele; neboť by to odporovalo obyčejí, panujícímu nyní na celém světě. Můžeme mši sv. slyšeti také ve veřejné kapli (Bened. XIV.); v nemocnicích, školách, vychovávacích ústavech a p.

II. O době sloužení mše sv.

(V kolik hodin? Ve které dny? Kolikrát za den?)

1. **Mše sv. se slouží obyčejně v době od východu slunce až do 12 hodin v poledne, a na hod boží vánoční o půl noci.**

Ze zvláštní příčiny (k vůli odcestování, nebo aby pracující lid mohl býti na mši sv.) smí se mše sv. sloužiti již před východem slunce; svěť-li se kostel, nebo uděluje-li se sv. birmování, může se státi, že mše sv. začíná i po 12. hod., i později. První křesťané slavili mši sv. obyčejně v noci, poněvadž v tu dobu byli nejjistějšími před pronásledováním pohanů. I v pozdějších dobách ještě sloužila se mše sv. několikrát do roka v noci, jako o Vánocích, na Bílou sobotu, na svátek sv. Jana Křt. a na quatembry.

2. **Mše sv. se slouží ve všech farních kostelích každou neděli a zasvěcený svátek po celý rok v příhodnou hodinu, mimo to pak, téměř každý všední den.**

Každý katol. kněz jest povinen každou neděli a zasvěcený svátek sloužiti mši sv. (Sn. Trid. 23. 14.) Duchovní správce jsou svým úřadem vázáni, každou neděli a zasvěcený svátek sloužiti mši sv. a obětovati ji za živé a zemřelé farníky. (Sn. Trid. 23. 1.) Mše sv., které jsou povinni duchovní správce sloužiti, nazývají se farní mše sv.; konají se vždy v hodinu, ve kterou farníci mohou pohodlně do kostela přijíti.

3. **Žadný kněz nesmí sloužiti mši sv. vícekrát než jednou za den.**

Jen o **hodě božím Vánočním** smí každý kněz sloužiti 3 mše sv. Rovněž duchovní správce větších farností smějí s biskupským svolením v neděle a zasvěcené svátky binovati, t. j. sloužiti 2 mše sv.

Na počátku středověku bylo obyčejem, že kněží sloužili několik mší sv. po sobě; tím vznikly mnohé zlořády. Proto papež Innoc. III. zakázal sloužiti mši sv. vícekrát než jednou za den, a dovolil jen v hodů Vánočním sloužiti 3 mše sv. Papež Bened. XIV. mimo to dovolil kněžím španělským a portugalským sloužiti 3 mše sv. v den dušiček. (1748.) — Než kněz není povinen sloužiti o hodů Vánočním 3 mše sv. Rovněž katoličtí křesťané nejsou povinni, slyšeti v ten den 3 mše sv. — Faráři velikých farností dostávají od biskupa povolení *binovati* tehdy, je-li kostel malý, takže by všichni farníci nemohli se najednou vejíti do kostela.

Naopak nesmí zase žádný kněz sloužiti mši sv. na Velký pátek. Na Zelený čtvrtek a Bílou sobotu pak smí se sloužiti v každém farním kostele jediná slavná mše sv.

Padne-li svátek Zvěstování Panny Marie na Zelený čtvrtek, smí více kněží sloužiti mši sv.; nikterak však, padne-li tento svátek na Velký pátek nebo Bílou sobotu. V tomto případě překládá se tento svátek na pondělí po Bílé neděli. (Sn. Ř. 10. 12. 1733.)

12. O místě, kde se slouží mše sv.

1. Svatí apoštolové sloužili mši sv. v příbytcích na **stolech**.

Viz Sk. 2. 46.; Kol. 4. 15. — Stolu se užívalo, poněvadž i Spasitel na Zelený čtvrtek nejsv. obět konal na stole (tento cedrový stůl se podnes ukazuje ve chrámě lateránském), a aby křesťané za pronásledování stůl mohli rychle schovati nebo na jiné místo přenést. Podnes se ukazuje v Lateráně stůl, na němž konal mši sv. sv. Petr. Ještě sněm nicejský r. 325. mluví o stolu, na němž kněz zabíjí beránka božího nekrvavým způsobem, jehož těla a krve pak věřící požívají.

2. Za dob velikého pronásledování křesťanů konala se mše sv. v **podzemních chodbách** (v katakombách) nad hroby mučedníků.

Proto má oltář podnes podobu rakve; proto také jsou v oltářích ostatky svatých. (Tím se také naznačuje, že máme obcování se svatými v nebi; k vůli oněm ostatkům líbá kněz tolikrát oltář.) Proto v pozdějších dobách stavěli křesťané kostely nejraději na hrobech světců (chrám sv. Petra v Římě) a pochovávali mučedníky (vzpomeň na hrob sv. Jana Nep. ve chrámě sv. Víta v Praze) nebo také zasloužilé muže (zpomeň na hrobky) v kostelích. Proto také ode dávna při pohřbu sloužila se zádušní mše sv. u přítomnosti mrtvol. Poněvadž pak křesťané za dob pronásledování musily rozžítati v podzemních chodbách **světlo**, proto hoří podnes na našich oltářích při mši sv. svíce. Světlo jest odznak božské milosti, která také jako světlo osvětluje a zahřívá; při mši sv. pak se rovněž rozdává hojně milosti. Světlo na oltáři také znamená, že jest tam přítomno „světlo světa“, t. j. Bůh a člověk, jenž nás svým evangeliem osvětlil. Světlo jest také výrazem **radosti**, poněvadž světlo (slunce) oproti tmě nás naplňuje radostí. Proto

ode dávna bylo obyčejem u všech národů, že o velikých slavnostech a při radostných událostech rozžítali světla. (Proto se zapalují hranice, konají se pochodňové průvody, osvětlení, světla na stromečku.) A proto také v kostele bývá tím více světla, čím větší jest slavnost. Proto se také rozžítají světla, když se zpívá evangelium, má se tím vyjádřiti radost nad slovem božím, které jest světlem pro náš rozum. Užívá se v kostele voskovic, poněvadž vosk jest nejčistším výrobkem ze světa zvířecího, jako olej jest nejčistším výrobkem z říše rostlin. (Ze svíce vosková znamená Krista, vysvětluje se při průvodu na Hromnice na konci dílu III.)

3. Když přestalo pronásledování křesťanů, konala se mše sv. ve chrámech na **kamenných oltářích**, které měly buď podobu stolu nebo rakve.

Z kamení se udělal stůl nebo-li pahrbek, který byl nahoře rovný a byl ozdoben. Již Noe vystavěl oltář, když vystoupil z archy; rovněž Abraham, Isak, Jakob, Mojžíš stavěli oltáře. Ve chrámě jerusalemském stály dva oltáře, jeden pro oběti zápalné v předsíni, a druhý pro zapalování vonných věcí ve svatyni. — Oltáře musejí býti úplně z kamene, nebo aspoň musejí míti nahoře **kamennou plotnu**, od biskupa posvěcenou a sv. ostatky obsahující (na niž se staví kalich a patena), poněvadž Kristus, jenž má na oltáři dlíti, jest základním a úhelným kamenem církve sv. (Ž. 117. 22.); rovněž musí býti oltář přikryt **trojí lněnou plachtou**, jednak aby se do nich mohla vpíti sv. krev, kdyby se snad rozlila, jednak aby zde Spasitel odpočíval právě tak, jako kdysi v jeslíkách a ve hrobě. Plátno musí býti bílé k vůli čistotě a svátosti této oběti. Na každém oltáři musí býti nezbytně **kříž**, poněvadž se na oltáři obnovuje obět kříže; rovněž tam mají býti **dva svícny** s voskovými svícemi. (Proč hoří světla při mši sv., bylo řečeno výše.) Oltář jest obyčejně zřízen tak, že obětující kněz jest obrácen tváří k **východu slunce**; to proto, že při oběti jest srdce a ruce pozvedají se k tomu, od něhož všechno duchovní světlo přichází. Oltář jest povýšen předně pro svou důstojnost a vznešenost; pak i z potřeby, aby totiž všichni přítomní viděli úkon obětní; konečně i proto, že Kristovo velké dílo vykupitelské dokonáno bylo na hoře zdaleka viditelné. Stupně oltářní nám připomínají, že ke Kristu máme vystupovati po **cnostech**.

4. **Kostely** se staví obyčejně na výšinách nebo uprostřed obcí, hlavně ve slohu gotickém nebo románském.

Kostely se stavěly na **výšinách** nebo kopečích, poněvadž se výšiny považovaly za místa posvátná; neboť na horách se Bůh ve Starém zákoně mnohdy zjevoval, na horách se Kristus často modlival, na hoře stál chrám jerusalemský, předobraz to chrámu křesťanského. Výšiny také nejvíce lákají člověka k modlitbě; tam jest člověk dalek hluku světského a Bohu jaksi mnohem blíže. Dle slov Kristových má kostel státi také na skále; Kristus sám přinesl krvavou obět na hoře Kalvarii, tedy na výšině. Jsou-li však kostely **uprostřed měst a dědin**, naznačuje se tím, že dobrý pastýř ve svátosti oltářní bydlí uprostřed svých oveček. Rovněž jest kostel se svou věží okrasou měst. — Od kostelů jest rozeznávati **kaple**. Kdežto v kostelích se koná bohoslužba a uchovává se stále sv. oltářní, jsou kaple pouze místem ku konání pobožností. Kaple jsou buď malé budovy u veřejných cest (veřejné kaple), nebo jsou to světnice v příbytku (domácí kaple v obydlích

králů, knížat biskupů a t. d., nebo ve veřejných ústavech, jako v nemocnicích nebo školách se nacházející.) Mše sv. se smí sloužiti jen v některých kaplech. — Slovo **kostel** pochází z latinského slova castellum = tvrz; ruské slovo „církev“ pochází z řeckého kyrios = pán, tedy dům Boží. Kostely jsou hlavně farní nebo řeholní. Biskupské kostely se jmenují dóm (domus = dům), asi proto, že původně velké kostely mívaly nápis: D. O. M. (= Deo Optimo Maximo = Nejdobrotivějšímu a Nejvyššímu Bohu.) Veliké kostely se nazývají také basiliky (= dům nejvyššího krále, z řeckého basileus = král) nebo monastýr (= klášterní kostel, z lat. monasterium = klášter.) Templ (z lat. contemplari = rozjímati, modliti se) se nemá říkati, poněvadž tím názvem označujeme obyčejně chrámy modlářské. — **Největší** kostely na světě jsou: Chrám sv. Petra v Římě (pojme 100.000 lidí), chrám sv. Pavla v Římě pojme (40.000), milánský dóm (37.000), kolínský a strassburský dóm (30.000), svatoštěpánský dóm ve Vídni (12.000). **Nejvyšší** z nich jest kolínský dóm, vysoký 156 m., (monastýr tulský na Dunaji 161 m. vysoký jest protestantský); dóm štrassburský 142 m., štěpánský ve Vídni 137 m., svatopetrský v Římě 136 m. — Mnohé chrámy jsou ve slohu **románském** vystavěny; je v nich všecko zaokrouhleno a ozdobeno. (Obyvatelé jihu mají zvláštní zálibu pro ozdobu a parádu. V kostelích románských spatřujeme oblouky, většinou jen zdi bez sloupů a pilířů, málo a malých oken a nad míru málo ozdob. V románském slohu je stavěn dóm milánský, štýrský, vormský, bamberský. Většina velikých kostelů je však stavěna ve slohu **gotickém**. Mají lomené oblouky, mnoho sloupů, četná a vysoká okna, která jsou zpravidla malovaná; mimo to nejen vnitřek ale i zevnitřek jest umělecky vyzdoben; v těchto kostelích směřuje všecko do výše, kdež se v závratné výši vše souladně pojí. Tento směr do výše spatřujeme nejen na stěnách a sloupech, nýbrž i na oknech, věžích a t. d. Tím se uvádí věřícím na paměť, že zde na zemi jsou jen pocestnými, kteří se mají upřímně snažiti o svou nebeskou vlast, kde bude v lásce spojen se všemi svatými.

Vnitřek i vnějšek chrámu jest tak upraven, že nás nabádá k pobožnosti.

Zevnější úprava chrámu: Chrám jest větší a vyšší, nežli všechny ostatní domy, poněvadž jest příbytkem nejvyššího Boha; jest obrácen obyčejně k východu, neboť se v něm máme klaněti slunci spravedlnosti t. j. Kristu; půdorys má podobu kříže, poněvadž se zde obnovuje obět kříže a hlásá učení Ukřižovaného; jest u něho věž, která jako prst ukazuje k nebi, k naší vlasti, volajíc nám: „Snažte se o to, co jest s hůry.“ (Kol. 3. 1.) Na věži jsou zvony, které volají ke službám božím nebo k modlitbě, a které svým velebným zvukem dodávají slávy slavnostem církevním; jsou jakoby hlasem z vyššího světa. Na špičce věže kostelní jest kříž, poněvadž se v kostele hlásá učení Ukřižovaného, a poněvadž Kristus ukřižovaný smířil nebe se zemí. Často bývají na věži i hodiny, které nás napomínají, bychom hodin života dobře vynakládali. — **Vnitřek** chrámu se dělí na tři oddělení: na předsíň, loď a presbytář. Tím se podobá chrám arše Noemově, která také měla trojí oddělení. Předsíň, ve které se za starých časů shromažďovali katechumeni a kajníci, napomíná nás ku přípravě, dříve nežli do chrámu vstoupíme. Loď jest místo pro věřící; zde mají jakoby na lodi plouti ku přístavu věčnosti, nebo jako v arše Noemově zachrániti se před záhubou

věčnou. Mimo hlavní loď bývají ještě vedlejší lodi. Presbytář (kněžiště) jest oddělen od lodí zábradlím, u něhož přistupují věřící ke stolu Páně, a jest určen pro kněze. — Uvnitř kostela jest obyčejně: zrovna u vchodu veliký kříž, který nám ihned připomíná, kdo jest Pánem domu tohoto (rovněž na příbytech bývají nápisy); potom kropenka u dveří, bychom se, vstupující do chrámu, požehnali svčnou vodou a si připomněli, že máme před Boha předstupovati s čistým srdcem; jeden nebo několik oltářů; na hlavním oltáři svatostánek (kde se uchovává velebná svátost oltářní) a před ním věčné světlo (lampa, která má ve dne v noci hořeti na znamení, že na oltáři se nachází „světlo světa“), obrazy a sochy andělů a svatých, poněvadž jsou zde neviditelně přítomni při svatých úkonech a poněvadž máme s nimi obcování; křtitelnice, zpovědnice, lavice pro lidi, korouhve (které nám znázorňují vítězství křesťanství a nás napomínají, že máme bojovati proti zlému duchu a svým zlým žádostem); na kůře jsou varhany (vynalezeny ve 13. století); konečně obrazy, křížová cesta a malovaná okna, která způsobují v kostele značné temno (poněvadž i my v tomto životě Boha jen temně poznáváme.)

Každý kostel musí býti zvláště **posvěcen**, než-li se v něm koná mše sv.; totéž platí o oltáři.

Již stánek na poušti byl z rozkazu božího od Mojžíše posvěcen (2. Mojž. 40. 9.); rovněž chrám Šalomonův byl posvěcen. (3. Král. 8.) Když židovský chrám byl znesvěcen tím, že král Antioch v něm dal postaviti modlu, byl opět vysvěcen, a proto Židé každoročně slavili slavnost „Posvěcení chrámu“. — Jen biskup má právo **světiti** kostel; pouze s jeho výslovným povolením smí i obyčejný kněz chrám posvětit. Hlavní obřady jsou: Biskup před hlavním vchodem se vrhne na tvář a modlí se litanie ke všem svatým. Pak obchází 3krát kostel a kropí stěny svčnou vodou. (Troje obcházení připomíná trojjediného Boha, jemuž se má v tomto chrámě lid klaněti.) Kdykoliv jde mimo hlavní vchod, tlučé berlou na bránu, pak učiní berlou na prahu kříž (aby naznačil, že moci kříže nic nemůže odporovati a vejde do chrámu, kde padá na kolena a vyzývá Ducha sv. Zde píše na podlaze, posypané popelem v podobě kříže, (jelikož jen pokání a utrpení vede k nebi) řeckou a latinskou abecedu (poněvadž všichni národové světa mají přístup do církve) a 3krát obchází stěny kostelní, kropí je svčnou vodou, načež křížem jde kostelem a kropí podlahu (na znamení nejsv. Trojice a kříže Kristova); potom maže stěny na 12 místech, kde jsou rozžaty svíce na památku 12 apoštolů, kteří nám přinesli světlo víry, načež světí ještě oltář. — Od pradávných časů slavivala se v každé farnosti ve výroční den posvěcení chrámu na poděkování za nespočetné milosti ve chrámě obdržené slavnost „Posvěcení chrámu“; pro mnohé zlořády bylo nařízeno slaviti tuto slavnost všude v 3. neděli v říjnu. — Byl-li spáchán v kostele těžký zločin, na př. vražda, sebevražda, smilstvo a p., a jest-li to veřejně známo, musí býti kostel ihned zavřen a znova býti posvěcen. Rovněž kdyby se zdi kostela znova musily stavěti, nebo byl-li kostel téměř zcela znova omítán, musí býti znova svčen. — Mimořádně se smí mše sv. sloužiti také mimo kostel, jako za války, nebo shořel-li kostel, staví-li se nový kostel, nebo při velikých slavnostech, kdy se sloužívá mše sv. pod širým nebem (tak zv. polní mše sv.); k tomu však jest třeba výslovného povolení biskupova. Na lodi se smí sloužiti mše

sv. jen s povolením papeže. V takovém případě se užívá od biskupa posvěceného přenosného oltáře, t. j. čtyřhranného kamene, na němž by měla místa hostie a kalich.

13. O oděvu a nářadí při mši sv.

Kdo jde k audienci k pozemskému králi, obléká si z úcty slavnostní oděv; taktéž kněz, má-li se objeviti u oltáře před nejvyšším králem. Zvláštní oděv kněze u oltáře jest také znamením, že tu nejedná z moci vlastní, nýbrž jakožto náměstek Kristův. Již ve Starém zákoně předepsal Bůh zvláštní oděv pro kněze k bohoslužbě. (2. Mojž. 28. 4.) Oděv kněžský při mši sv. zavedli apoštolové. (Sn. Trid. 32. 5.)

1. Při mši sv. má kněz těchto **6 kusů oděvu**: humeral, albu, cingulum, manipl, štolu a mešní roucho.

Tento oděv jest většinou původu východního. **Náramník (humeral)** nosívali lidé na východě na ochranu hlavy proti velikému vedru nebo chladu; měl sloužiti k tomu, jako kapuce, kterou na př. mnozí řeholníci podnes musí nositi. Kněží nosili toto roucho dříve, aby si jím zahalovali hlavu, by nebyli tak snadno roztržitými. Kněží mnohých řeholí zahalují si jím podnes hlavu. Obvyčejně však nyní slouží ku zahalení krku a ramen. — **Alba** jest bílé lněné až k zemi splývající roucho. Na východě bylo obvyčejem nositi bílý šat u příležitosti, kdy se musil člověk objeviti v největší čistotě. Také roucho dostával na př. pozvaný na svatbu, jakmile vkročil do svatební síně; o tomto „svatebním rouchu“ zmiňuje se Kristus v podobenství o hostině svatební. (Mat. 22. 12.) **Cingulum** jest šňůra, jíž se podkasaná alba zavazuje, aby kněží nevadila v chůzi. Bylo rovněž obvyčejem východanů přepasovati si dlouhý oděv v chůzi nebo při práci. Tak nalezl mladý Tobáš, když hledal průvodce na cestu, mladíka podkasaného a na cestu připraveného (Tob. 5. 5.) Proto pravil Spasitel: „Mějte opásána bedra svá!“ (Luk. 12. 35.) — **Manipl** (náručník) bylo původně lněné bílé roucho, které se nosilo přes levou ruku, a jímž se utíral pot. — **Štola** jsou dva široké pásy, které splývají od krk přes prsa a které za krkem jsou spojeny. Štola jest odznakem kněžské moci; proto ji nosí kněz při všech kněžských úkonech. — **Mešní roucho** jest roucho, zakrývající prsa a záda a téměř po kolena sahající; nahoře má otvor pro hlavu. Dříve bylo mešní roucho dlouhý plášť, jenž byl ze všech stran zavřen a měl toliko otvor pro hlavu; odtud jméno kasula t. j. chaloupka. — Mimo mši sv. nosí kněz při svých kněžských úkonech obvyčejně krátkou albu (rochetu) a při slavnostních úkonech ještě plášť (pluvial). Jest-li že o slavnostech velkých ještě jiní kněží knězi přisluhují (assistenti), mají ještě zvláštní roucha (tunicellu a dalmatiku.)

Roucha při mši sv. připomínají jednak utrpení Páně, jednak připomínají knězi jeho povinnosti.

Humeral připomíná ono roucho, kterým vojáci ve vězení zahalovali tvar Kristovu, alba připomíná potupné bílé roucho, do něhož dal Spasitele obléci Herodes; cingulum připomíná provazy, jimiž byl Spasitel spoután; manipl připomíná potní roucho sv. Veroniky; štola připomíná

řetěz, ježž Kritus po svém odsouzení musil nésti na krku; mešní roucho, na jehož zadní straně jest veliký kříž, připomíná kříž Kristův. — Humeral napomíná kněze k pobožnosti (ostríhati oči), alba k čistotě srdce, cingulum k ochotnosti (k přípravě na smrt), manipl k vytrvalosti („V potu tváře své...“), štola připomíná mu jeho velikou důstojnost, mešní roucho jeho těžké břímě (těžké povinnosti jeho stavu).

2. Nejdůležitější nářadí, jehož se užívá při mši sv., jest: kalich, patena, mešní kniha, ciborium a monstrance.

Horní část kalichu musí býti buď ze zlata, nebo ze stříbra a uvnitř pozlacená. (V chudých kostelích by místo stříbra mohl býti i cín.) V prvních stoletích byly kalichy kamenné, skleněné, dřevěné, kovové i hlíněné. **Patena** jest malá misečka, která musí býti buď úplně ze zlata, nebo aspoň ze stříbra a pozlacená; na ni se klade sv. hostie. Kalich a patena musí býti posvěcena od biskupa. — **Mešní kniha** (missál) obsahuje všechny mešní modlitby na jednotlivé dny církevního roku. — **Ciborium** jest veliký kalich, v němž se uschovávají hostie ku přijímání věřících. — **Monstrance** jest ozdobná, zlatá, paprskovitá schránka, ve které se vystavuje (monstrare = ukazovati) sv. hostie. — Mnozí světáci říkají jako kdysi Jidáš, když Magdalena pomazala Krista: „Nač toto plýtvání?“ Ať povází, že krása chrámu a jeho předmětů naši zbožnost ve chrámě oživuje. Krásné zařízení našich katol. chrámů působí na nás, ba i na jinověrce, mocným dojmem. Jest slušno, bychom pro Boha a jeho službu vyhledávali jen nejkrásnější věci. Zda-li by se hodilo, aby chrám Páně byl daleko bíději zařízen než-li soukromé domy boháčů?

14. O barvě rouch posvátných.

U Židů se užívalo z rozkazu božího rouch kněžských čtveré barvy. (2. Mojž. 28. 39.), zvláště barva bílá, červená a fialová měla v židovském chrámě důležitý význam. I pohanští kněží oblékali se k bohoslužbě ve běloskvoucí roucho. Proto ani první křesťané, kteří před tím byli jednak Židy, jednak pohany, přáli si míti při bohoslužbě podobných barev. Rovněž věděla církev ze zjevení božího, že ti, kdož v nebesích Bohu slouží, jsou nádherně oděni, a že trůn boží jest obklíčen sedmerobarevnou duhou. (Zjev. 4.) Než církev bojující na zemi je ve všem obrazem církve vítězné. Proto byly zavedeny rozličné barvy. Mimo to jest i ta okolnost, že i země během roku ve svém pohybu kolem slunce barvy své mění. Církev, která tak ráda se úzce pojí ku přírodě (všimněme si jen, kterak hlavní svátky roku církevního shodují se s přírodou), cítila se pohnutou, aby při svých bohoslužbách, při tomto pohybu kolem slunce spravedlnosti, užívali rovněž rozličných barev. Konečně lidé odedávna rádi dávají na jevo své smýšlení přiměřenou barvou. Proto církev, která tak ráda přichází vstříc nevinným přáním lidské přirozenosti, měla příčinu, by zavedla rozličné barvy.

1. Roucha kněžská při mši sv. mají tyto barvy: jsou bílá, červená, zelená, fialová nebo černá.

Jméno „fialová“ pochází od latinsk. *viola* = fialka. — Barvy církevní vyskytují se již při stvoření světa. Nejprve totiž stvořil Bůh světlo (bílá) a oddělil je od tmy (černá). Druhého dne stvořil Bůh modrou oblohu a odděl siné vody; třetí den stvořil zelené rostlinstvo; čtvrtého dne ohnivá světla nebeská. — Barva **bílá**, barva to světla a osvětlení, jest obrazem věčné radosti (osvětlení v nebi), nevinnosti a čistoty (s kterou je vždy spojeno velké osvětlení). — **Červená** barva jest barva ohně a krve, tedy odznakem lásky a mučednictví. — **Zelená** jest odznakem jara, tedy známkou naděje. — **Fialová** jest barva nebeské oblohy a vody, tedy odznakem víry a kajícínosti (očistování); barva tato jest také odznakem pokory. — **Černá** jest barvou noci, tedy odznakem smutku, poněvadž temnota činí člověka zasmušilým, kdežto světlo (jasné slunce) naplňuje radostí jeho mysl.

1. **Bílé** barvy užívá se obyčejně o svátcích Páně, Panny Marie, andělů a vyznavačů.

Kristus jest totiž „světlo světa“ a prost všeliké poskvrny a hříchu. — Matka boží porodila „světlo světa“ a neměla ani dědičného hříchu. — Andělé jsou ve věčném světle a jsou plni svatosti; objevovali se také obyčejně v bílém rouchu. — Sv. vyznavači vynikali již na zemi velikým osvětlením a světlo jejich dobrých skutků svítilo před lidmi. — V den narození sv. Jana Křt. (jenž byl přece umučen) užívá se barvy bílé, poněvadž již před svým narozením byl posvěcen.

2. **Červené** barvy se užívá o Sv. Duchu a o svátcích mučedníků.

O Letnicích totiž sestoupil Duch sv., jenž zapaluje v našem srdci oheň lásky k Bohu a bližnímu, v podobě ohnivých na apoštoly. — Sv. mučedníci prolili pro Krista svou krev, čím projevili nejvyšší lásku k Bohu; neboť není větší lásky, jako když kdo dá život pro svého Pána. — Rovněž o slavnostech sv. Kříže užívá se barvy červené, poněvadž Kristus na dřevě kříže prolil svou krev.

3. **Zelené** barvy se užívá na neděle po Zjevení Páně a po Sv. Duchu (tedy před postem a před adventem).

V neděle po Zjevení Páně slaví církev jaro, t. j. mládí a veřejné vystoupení Kristovo, jenž naplnil svět nadějí na spásu. V neděle po Sv. Duchu slaví církev své skutečné jaro, totiž vzkříšení hořčičného zrna církve boží.

4. **Fialové** barvy se užívá v adventě, postě a v postní dny.

Advent jest dobou důvěrného očekávání Spasitele, půst jest dobou kajícínosti a utrpení Kristova. — Při zpovědi, posledním pomazání a křtu (až k liti vody) užívá se rovněž fialové barvy, podobně při prosebných průvodech.

5. **Černé** barvy se užívá na Velký pátek a při zádušních službách božích.

Na černých rouších vidíváme často i bílé součástky; tím se má vyjádřiti, že duše v očisti brzy budou požívatí radostí nebeských. — Při pohřbech dítek však se užívá jen bílé barvy, poněvadž děti umírají ve stavu nevinnosti a ihned přicházejí do říše světla.

2. Barvy tyto slouží k tomu, by vyjadřovaly význam svátků a nás povzbuzovaly k bohumilému životu.

Barvami jest nám takofka vymalován **význam slavností** roku církevního. Barvy doby vánoční nám praví: (fialová barva adventní) Spasitele světa očekávalo lidstvo důvěrně a kající 4000 let, — (bílá o Vánocích) narodil se k radosti lidstva, — (zelená o nedělích po Zjev. P.) svým mládím a svým veřejným vystoupením naplnil nadějí na spásu veškeren svět. — Barvy doby velikonoční nám praví: (fialová v postě) Spasitel musil pro nás mnoho trpěti, — (černá na Velký pátek) na kříži umřítí, — (bílá o Velikonocích a nanebevstoupení Páně) a tak vejíti do slávy nebeské. — Barvy doby svatodušní nám praví: (červená o Sv. Duchu) Vykupitel seslal Ducha lásky; — (zelená o nedělích po Sv. Duchu) pak začalo jaro říše vykoupění, a ta byla nadějí veškerého lidstva. — Barvy církevní jsou také živým **kázáním**. Kdykoliv spatříš barvu bílou, napomíná tě církev, abys pečoval o svatost; vidíš-li barvu červenou, napomíná tě k milování Boha; vidíš-li zelenou, napomíná tě, abys nikdy nehledal nebe zde na zemi, nýbrž abys skládal naději svou v život posmrtný; vidíš-li barvu fialovou, jest to pro tebe napomenutím k pokání; vidíš-li černou, připomíná ti smrt a napomíná tě k modlitbě za tvé zemřelé. — Zdaž nemusíme žasnouti nad tak vznešeným zařízením církevním?

15. O řeči při mši sv.

Církev užívá při sloužení mše sv. jazyka **latinského**.

1. **Latinská** řeč se hodí k naší bohoslužbě, poněvadž jest to ctihodná, tajemná a neměnicí se řeč.

Latinská řeč jest **ctihodná** svým původem a svým stářím; neboť jest to řeč, kterou již v prvním století křesťané chválili Boha. „Jest povznášejícím, že slouží se mše sv. toutéž řečí ba i téměř slovy, jako ji obětovali první křesťané v temné hloubce podzemních katakomb.“ (Gíhr.) — Řeč latinská jest **tajemná** řeč; neboť jakožto mrtvé řeči lid jí nerozumí. Užíváním této řeči dává se lidu na srozuměnou: zde na oltáři koná se něco, čeho nelze pochopiti; koná se zde něco tajemného. V prvních stoletích křesťanských býval oltář od sanktus až do přijímání zastřen. Nyní to více není obyčejem, ale přece jest posud před oltářem závoj a tím jest lidu nesrozumitelná řeč latinská, která nás naplňuje úctou před sv. tajemstvími. Poněvadž řeč latinská **se nemění**, tedy naznačuje také, že naše náboženství katolické, jakožto jediné pravé, svého učení nikdy nemění. — Jest nápadným, že jak Židé tak pohané při bohoslužbě užívali řeči, kterou lid nemluvil. Na př. u Židů byla služebnou řečí starohebrejšťina, bývala to řeč patriarchů. Jest i Kristus a apoštolové obcovali bohoslužbě. v této starohebrejšťině konané. Nevíme, že by Kristus nebo apoštolové byli zavrhovali toto užívání zastaralé řeči při bohoslužbě. Rovněž sjednocení i nesjednocení Řekové užívají při bohoslužbě starořečtiny, nikoliv novořečtiny, kterou se nyní mluví. Ba i v ruské církvi užívá se starořečtiny, kdežto lid mluví slovansky. Církev anglikánská užívá staroangli-

činy při bohoslužbě. (Jen sjednocení Rumuni užívají při bohoslužbě své mateřštiny, což Řím trpí.)

2. Latina při mši sv. má pro církev veliký užitek; neboť napomáhá k udržení jednoty a brání mnohým nešvarům.

Latina napomáhá k udržení jednoty v církvi; ona pojí všechny po celém světě rozptýlené církve vespolek a s římskou matkou církví a vyplňuje takto mezeru mezi různými národy světa. „Latina tvoří ze všech lidí a plemen světa jednu rodinu boží, řší Kristovu. Oltář jest obrazem nebeského Jeruzaléma, kde andělé a svatí jedním hlasem pějí chválu boží.“ (Gihl.) Kdyby nebyla latina úřední řečí církevní, nemohli by se biskupové tak snadno na sněmech raditi, náhledy a myšlenky si sdělovati, jaká škoda by z toho vzešla církvi! (Deh.) Latina, pocházející z Říma, připomíná nám také naši příslušnost k římské církvi; mimovolně se nám uvádí na paměť, že z římské mateřské církve byli kdysi poslání misijní do našich zemí a víru křesťanskou u nás rozšířili. I to nás nabádá k jednotě. — Latina brání mnohým nešvarům. Jest to řeč mrtvá a proto nepodléhá žádným změnám. Smysl jednotlivých slov po všechna století jest týž. Tak tomu není v řeči živé; v řeči živé mění slova mnohdy během krátké doby svůj smysl. Kdyby se tedy užívalo při bohoslužbě řeči živé, pak by se během času velmi snadno vplížily i do víry bludy. Jednak zase lidé sprostí mimo bohoslužbu užívali by svatých slov a modliteb ke sprostým žertům, ba i na potupu věcí posvátných. Latina jim v tom překáží. — Než církev jest daleka toho, aby lid snad chtěla udržovati v nevědomosti, co se týče významu úkonů bohoslužebných; vždyť nařizuje kněžím, aby jak dětem ve škole, tak dospělým s kazatelnou vysvětlovali mši sv. se všemi jejími obřady. (Nařiz. sněmu Trid. 22. 8.) Ostatně není ani třeba, aby lid znal obřady mešní až do jednotlivostí. „Třebas jsou mezi posluchači někteří, kteří nerozumějí tomu, co se modlí nebo zpívá, vědí přece, že se zpívá nebo modlí ku cti boží, a to stačí k povznesení zbožnosti.“ (Sv. Aug.; sv. Tom. Aq.) A proto také, jak zkušenost dokazuje, latina není nikterak na újmou zbožnosti. Neboť vzor užívání latiny jsou naše katolické chrámy zpravidla přeplněny, že ani nestačí. — Rovněž jest církev daleka toho, aby snad chtěla snižovali nějak mateřskou řeč. Vždyť církev mateřštinou nepohrdá, nýbrž velmi často jí užívá, jako při kázání, udělování svátosti, zpovědi, odpoledních pobožnostech, modlitbách při mši sv. a t. d. Že pak při mši sv. se užívá latiny více, než při jiných úkonech bohoslužebných, má svou příčinu v tom, že mše sv. jest obětí a nikoliv kázáním neboli poučováním lidu. Proto také většinu modliteb při mši sv. musí kněz konati potichu; lid by jich vůbec neslyšel, byť by byly konány i v mateřštině. „Mimo to oběťování mše sv. záleží více v úkonech, nežli ve slovech. Úkony, pohyby a obřady mešní mluví již samy sebou hlasitou a srozumitelnou řečí.“ (Bellarmín.) — Kdyby se užívalo, jak mnozí si přejí, při bohoslužbě výlučně řeči mateřské, pak příslušníci jiné národnosti, kteří v téměř místě bydlí, snadno by se odcizili svému náboženství. Užívání mateřštiny zmenšilo by docela účtu přede mší sv. a horlivost v návštěvě služeb božích. Toho se zakusilo v době reformace, když totiž na mnohých místech, po způsobu protestantů, všechny mešní modlitby slovně do němčiny se překládaly

a při mši sv. užívaly. Lidé, kteří by rádi chtěli, aby se užívalo při mši sv. výhradně mateřštiny, přišli by po jejím zavedení na nejvyšší jednou ze zvědavosti do kostela a pak by vícekrát nepřišli, poněvadž nenávidí ne latinu, nýbrž pravdy náboženské, které je napomínají k polepšení života. „Tito lidé tedy mají hleděti, ne aby se napravila řeč, nýbrž spíše vnitřní city jejich srdce.“ (Bisk. Sailer.)

16. 0 zpěvu při mši sv.

Při mši sv. užívá se těchto druhů zpěvu:

1. Gregoriánského čili **chorálního** zpěvu. Tohoto zpěvu užívá na př. kněz při slavné mši sv.

Chorální zpěv slyšíme na př. při zpívání mši sv., když kněz zpívá praefaci nebo Otčenáš (Pater noster), nebo když zazpívá Gloria neb Kredo. Ve mnohých kostelích, zvláště na domech, zpívá se chorálně i na kůru. Tento zpěv se jmenuje **gregoriánský**, poněvadž jej zvláště papež sv. Řehoř Vel. zdokonalil a rozšířil. Světec tento se zaujal zpěvu tohoto patrně ze zvláštního vnuknutí božího; proto se vyobrazuje vždy s holubicí, která jest u jeho ucha. Tento zpěv se nazývá také **chorálním**, poněvadž se má zpívati na kůře (choru). Chorální zpěv jest nadpozemsky vážný zpěv, jímž vane svatý klid a velebná vznešenost (jest prost všech vášnivých a divokých pohybů a nevyhledává efektu); proto se liší od každého zpěvu pouličního, koncertního, divadelního a zábavního. Tento zpěv jest jakoby řeč z jiného, vyššího světa, jest to pravá modlitba zpívaná. Při chorálu se hledí především na slova textu (kterým jest zcela rozuměti), teprve na druhém místě jest pozorovati krásnou, skromnou melodii. Zpěv tento však se nikterak neváže na úzkoprsou slabikomíru a takt; a právě tato volnost tohoto zpěvu působí úchvatně na člověka, právě jako proud výmluvnosti na srdce lidské. Chorální zpěv jest zpěvem nezměnitelným, jelikož tak jako latina nikdy a nikde se nemění. Proto nejlépe odpovídá podstatě a známám naší církve, zvláště její jednotě a všeobecnosti. „Zbožní křesťané také raději slyší tento zpěv než každý jiný, poněvadž povzbuzuje mysl ke zbožnosti.“ (Bened. XIV.) Nelíbí-li se lidem smyslným, pochází odtud, poněvadž člověk smyslný nechápe toho, co jest Ducha božího.“ (1. Kor. 2. 14.) Takový člověk se podobá špatné resonanční půdě.

2. Katolického zpěvu **lidového**, to jest zpívání církevních písní lidem.

Kostelní zpěv lidový povstal takto: V prvních stoletích, kdy církevní řeč byla zároveň řečí lidu, účastnil se lid poněkud vlastního liturgického zpěvu. Když v 5. století vnikli germánští národové do říše římské, povstaly tu nové řeči, na př. italská, francouzská. Tu již se nemohl lid účastniti vlastního t. j. liturgického zpěvu v kostele; a proto povstaly kostelní písně v řeči národní. Nejvíce se pěstovala kostelní píseň lidová v Německu, zvláště za dob válek křížáckých. Povstaly jadrné písně poutní, při průvodech, Mariánské a j. s jednoduchým ale překrásným nápěvem. Vlivem **Luterovým** byl kostelní zpěv lidový zcela pokazen. Luter užíval písní kostelních ku šíření svých bludů; nechal lid jen stále zpívati a do písní

vkládal své bludy. „Tyto písně byly tak vzdorovité a bouřlivé, že mnohý zpěvák za zpěvu byl by nejráději pěstmí mlátil do všeho.“ (Döllinger.) Tehdejší katolíci bojovali proti Luterovi podobnou zbraní; i oni zpívali neustále při mši sv. a hájili statečně ve svých písních napadené nauky katolické. Takto povstalo mnoho špatných písní (píseň má vyjadřovati rozrácený cit, nikterak však nemá vybočovati v kázání) — a tak sv. zpívané mše, které se až podnes na úkor zbožnosti zachovaly. (Při mši sv. má lid totiž jen mírně zpěvu užívat, by se totiž mohl každý zhloubati do ducha tajemství, a aby to nebylo na úkor tiché pobožnosti srdce jednotlivců.) V nevěrecké době josefínské, t. j. na konci 18. století povstaly mnohé mešní písně obsahu téměř úplně světského a s bídným nápisem. Takové písně jsou podnes ve mnohých kostelních zpěvnících.

3. Instrumentální hudby, t. j. doprovodu zpěvu nástroji hudebními, na př. varhanami, houslemi, flétnou a p.

Instrumentální hudba v kostele jest pomocným prostředkem, by se duše snáze povznese k Bohu. „Zálibou na tónech totiž povznášeji se slabé duše spíše ke zbožnosti“ (Sv. Aug.), snáze se odvracejí od smyslnosti k nadsmyslnému. Než instrumentální hudba nesmí v kostele vystupovati samostatně; ona jest **služkou zpěvu** a má za účel toliko sesilovati slova zpěvu. (Bened. XIV.) Při bohoslužbě jest totiž hlavní věcí prosté slovo, modlitba, nebo velebné slovo, zpěv, poněvadž to jest vlastním výlevem citů; ton nástrojový jest jen vedlejší věcí a není ho třeba nezbytně. Nikdy tedy nemá ton nástroje, na př. varhan, zpěv přehlušovati nebo překážeti, by bylo slovům zpěvu rozuměti. Ještě méně se smí státi, aby instrumentální hudba byla spíše pouze kratochvílí pro uši, nežli na vzbuzení zbožných citů; sice jinak by nebyla podporou, nýbrž právě rušitelkou modlitby. Za prvních dob křesťanství nebylo při bohoslužbě hudby instrumentální; křesťané nechťeli, aby při jejich bohoslužbě zaznívaly nástroje hudební, jimiž pohané při svých tancích a obětech rozdmýchovali nejhaněbnější vášně. Teprve v 8. stol. se shledáváme s užíváním varhan v kostele; ve století 16., kdy hudbymilovní šlechticové na svých zámcích si zařizovali hudební kaple, nacházíme v kostele i housle, flétny, křídlovky a p. V pozdějších dobách kapelníci světských kapel bývali obyčejně také řediteli kůrů kostelních. Ti bohužel mnohdy v kostele provozovali tutéž hudbu, jako mimo kostel. Tak se stalo, že po drahou dobu bylo slyšení ve chrámech **světové hudební kusy**, a že při provozování hudby instrumentální nikdo se o svatá slova nestaral. — **O zlepšení církevního zpěvu** velmi se zasloužili tito mužové: **Palestrina**, papežský hudební skladatel ve Vatikáně († 1594.), který složil důstojné skladby, v nichž bylo jasně rozuměti svatým slovům. Nesmrtelné slávy si dobyl svou Missa Papae Marcelli. Podobně působil jeho vrstevník, pocházející z Nizozemska, **Orlandus Lassus**, kapelník v lateránském chrámě v Římě. Nazývají jej „mistrem hudebním“; mimo 800 světských děl, složil 1500 církevních děl hudebních. Nejzdařilejším dílem jest 5hlasné „Sedmero žalmů Davidových“, v němž nepřekonatelně vyjadřuje city lítosti a zkormoucenosti. Na základě tohoto díla byl povolán za dvorního kapelníka do Mnichova, kde r. 1594. zemřel. Znamenitým jest také Gabrieli, varhaník ve chrámě sv. Marka v Benátkách, a Allegri, jehož 9tíhlase a dvojsborové Miserere (pro Velký týden) jest znamenitým. Tito starí mistři povznegli ne hudbu instrumentální, nýbrž čistý vokální zpěv

bez průvodu nástrojů. Na **povznesení instrumentální hudby** zase pracovali: skladatel hudební **Bach** v Eisenachu († 1750.); skládal hudební kusy, které se vyznačují mravnou vážností. Ku konci 18. stol. zdokonalili neobyčejně instrumentální hudbu tři mužové: **Haydn** z Dol. Rakous (složil 15 mší, † ve Vídni 1809.), **Mozart** ze Solnohradu, jenž již jako hoch budil svým hudebním nadáním podiv lidu; do svého 18. roku složil 8 mší a † 1791. v 35. roce věku ve Vídni. **Beethoven** z Bonnu na Rýnu (složil 2 nesmírně dlouhé mše, † 1827. ve Vídni). Než hudební díla církevní těchto 3 mužů nemohou nikterak sloužiti za vzor, poněvadž se v nich na ducha církevního nemá pražádného ohledu. Vyjadřují se jimi sice city zbožné, ale jinak se ničím neliší od hudebních děl světských. Všecka díla těchto 3 mužů mají ráz své nevěrecké doby. V novější době zvláště v Německu byla velmi povznešena církevní hudba. V Německu povstal přičiněním Dr. Fr. Witta, inspektora kr. stud. semináře sv. Emmerana v Řezně, „**Spolek Ceciliánský**“, jehož účelem jest pěstovati choral, uslechťovati lidový zpěv a hleděti zavésti liturgickou instrumentální hudbu; stanovy spolku onoho schválil papež Pius IX. (16. 2. 1870.)

17. O povinnosti slyšení mši sv.

Při zázračném rozmnožení chlebě Spasitel kázal učedníkům svým, by rozdávali chléb. (Mat. 15. 36.) Tak podnes rozdává Spasitel chléb duševní, slovo boží, skrze své učedníky. Lid dostává tento chléb duševní docela zadarmo. (2. Kor. 11. 7.)

1. Slovo boží jest pokrmem naší duše, poněvadž naší duši prospívá tak, jako chléb tělu; neboť chrání duši před smrtí, posiluje ji a nasycuje ji.

Že slovo boží jest **pokrmem**, plyne ze slov Kristových: „Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž vychází z úst božích.“ (Mat. 4. 4.) Slovo boží **chrání duši před smrtí**, ježto náš rozum **osvětluje** a ukazuje nám cestu k nebi. „Svíce nohám mým jest slovo tvé, a světlo stezkám mým.“ (Ž. 118. 105.) Slovo boží nám ukazuje v temnotě tohoto života pravou cestou k nebi, jako hořící svítlna ukazuje nočnímu chodci cestu. Slovo boží nám ukazuje také skvrny na duši, jako zrcadlo nám ukazuje špínu na tváři. (Sv. Bernardin.) Sv. Augustin pravil o sv. Ambrožovi, jehož kázání často v Miláně poslouchával: „Tento muž mně otevřel oči.“ Poněvadž slovo boží osvětluje rozum, proto se rozlíhají svíce, když ze zpívá evangelium. — Slovo boží nás posiluje, poněvadž **pobádá naši vůli k dobrému**. Řekové vypravovali ve svých bájích, že Orfeus uměl tak krásně hráti, že svou hudbou i surové lidi pohnul k polepšení života, ba i zvířata prý skrotil a mrtvé vzkřísil. Nuže, co se bájilo o Orfeovi, to platí skutečně o slovu božím; neboť jím byli pohanští národové, kteří stáli na stupni nižším než zvířata, obráceni k lepšímu životu a zachráněni od věčné smrti. Tak i jednotlivci; vzpomeň na sv. Augustina. Rovněž sv. Antonín poust., když uslyšel v kostele slova, která řekl kdysi Kristus bohatému mládenci (Jdi, prodej všechno...), byl jimi pohnut ke sv. životu. Slovo boží jest jako kladivo, které rozbíjí skály. (Jer. 23. 28.) Jest ostřejší, než každý

dvojsečný meč. (Žid. 4. 12.) Jako blesk a hrom, tak otrásá slovo boží srdcem smrtelníků. (Sv. Jeron.) Kázání hromem božských hrozeb vyburcovává člověka ze spánku bezstarostnosti o věčnou spásu. (Wen.) Slovo boží jest pluh, jenž pŕdu duše obrací a hloží nepravosti ničí. (Sv. Jeron.) Kázání jest oheň, jenž ničí rez hřichu a rozněcuje k lásce boží. (Sv. Jeron.) Slovo boží podporuje vzrůst ve cnosti; podobá se dešti, jenž s nebe padá, zemi napájí a zúrodnjuje, by vydávala chléb a živobyti. (Is. 55. 10.) — Slovo boží **syťí**; neboť odnímá hlad duševní, dodávajíc jí opravdové **spokojenosti**. Proto praví Kristus: „Kdo ke mně přichází, nebude lačněti.“ (Jan 6. 35.) Slovo boží má ještě mnoho předností před pokrmem tělesným: tělesný pokrm syťí jen na krátkou dobu, slovo boží však na vždy; pokrm tělesný, po-
žije-li se ho hodně, zošklivuje se, slovo boží nikoli.

Kdo se o slovo boží nestará, nachází se tedy v nebezpečí, že ztratí život duševní.

Jako musí umřítí ten, jenž nepožívá žádného pokrmu tělesného, tak i ten ztrácí život duševní, kdo neposlouchá slova božího, jež jest pokrmem duše. (Sv. Dion. Car.) Jako pocestný, jenž ve tmě jde beze světla, octne se na scestí, tak i my na své pouti k nebeské blaženosti nedospějeme bez světla slova božího, které náš rozum osvěcuje a ukazuje nám náš poslední cíl a cestu k němu. (Sv. Aug.) Jako by všechno vymřelo, kdyby slunce přestalo svítiti, ježto světlo a teplo jsou základními podmínkami života, tak bez slova božího zemřely by duchovně i všecky duše, jelikož slovo boží jest sluncem duše. (Sv. Bernardin.)

2. Proto má každý křesťan buď kázání častěji poslouchati nebo nábožné knihy čísti a co slyšel nebo četl na sebe obracet a dle toho se řídit.

V každém farním kostele musí býti **v neděli a ve svátek kázání**. (Sn. Trid. 23. 1.; 5. 2.) Poněvadž od pradávna kázání bylo spojeno se mší sv. (bývalo obyčejně po evangeliu), proto, kdo byl v neděli a ve svátek v kostele, poslouchal zároveň kázání; Proto nikdy nebylo nějakého zvláštního příkázání o poslouchání kázání; nebylo ho zkrátka potřeba. Kázání bylo hlavním zaměstnáním Kristovým (Luk. 4. 43.) a apoštolů. (Mar. 16. 20.) Ode dávna všichni sv. biskupové a kněží byli také nejhorlivějšími a nejlepšími kazateli. Poslouchání slova božího má větší sílu a účinek, než-li čtení nábožných knih, jako vlašný déšť ze mračen jest mnohem účinnější, než-li studená voda studničná, již se zalévá. — Velmi se doporučuje čísti biblickou dějepravu, životopisy svatých, rozjímavé knihy, popis missií. Nábožné knihy jsou jako kazatel, jehož lze poslouchati každou chvíli. Nábožné knihy jsou jako zrcadlo, vidíme své chyby a poznáváme, kterých cností jest nám ještě potřeba. (Scar.) Zkušenost dokazuje, jak velice užitečným jest čtení nábožných knih. Vzpomeňme na př. na obrácení sv. Ignáce Loyol. r. 1521. (Spirago, Příkl. str. 174.) Podobně se mělo se sv. Janem Kolumbinem, šlechticem a měšťanostou sienským. Přišel v poledne domů z městské rady a poněvadž jídlo ještě nebylo připraveno, podala mu paní jeho na čtení životopisy svatých; on však hodil knihu na zem, ale později ji zase zvedl a četl životopis sv. Marie Egyptské. Toto čtení jej dojalo tak, že se obrátil a vedl později svatý život; byl zakladatelem řádu Jesuatů († 1367.) Než **nemáme příliš rychle**

čísti, a ani **příliš mnoho přečísti**, sice nemáme žádného užítu z toho; jest to jako s jídlem; hltáme-li nerozkousané jídlo nebo jíme-li víc, než můžeme zažítí, neprospívá nám pokrm. (Sv. Hugo.) Co jsme četli nebo slyšeli, **musíme na sebe obracet**. Tělesný pokrm prospívá jen tehdy, když je ochotně a ztrávíme-li jej rádně; tak i slovo boží prospívá jen tehdy, když je ochotně přijímáme a o něm důkladně přemýšlíme. Nechá-li holubice nasezená vejce vychladnouti, nevylíhnou se z nich mládí; tak ani ten nemá žádného užítu ze slova božího, kdo ho ve svém srdci neostřihá. (Sv. Aug.) Kdo se prochází v krásné zahradě a kochá se vůní květin, obyčejně na odchodu si utrhně květinu na vonění; tak z duchovní četby musíme si vybrati několik myšlenek a častěji za den si je připomínati. Bohužel však mnozí nemyslí na to, co slyšeli nebo četli; podobají se člověku, jenž v zrcadle shlédl svou tvář, odešel a ihned zase zapomněl, jak vypadá. (Jak. 1. 23.); nebo se podobají vodě, která vychladne, jakmile se vzdálí od ohně. (Ludv. Granad.) Příčina toho jest, že jsou pozemskými starostmi příliš zabráni a rozptýleni (semeno padá tedy na ujetou cestu), nebo že jsou předpojatí proti slovu božímu (semeno padá na skálu), nebo že v srdci mají mnoho zlých žádostí (semeno padá do trní). (Luk. 8.) — Mnozí říkají, že prý z kázání ničeho nemají, jelikož mají špatnou paměť a ničeho si nepamatují z kázání. Než tomu tak není. Nabíráme-li zamazaným košem vodu, tedy voda sice ovšem proteče, ale koš se vymyje. Tak se má s těmi, kdo mají špatnou paměť; zapomeneme sice přemnoho z kázání, ale poněmhu se vytrácí špina hřichu.

Jest chybou, jest-li že někdo slovo boží o jiných vykládá, místo aby je na sebe obracel; jest-li že po způsobu fariseů poslouchá někdo kazatele jen proto, by jej posuzoval; jest-li že někdo nechce se slovem božím řídit, jelikož prý kazatel sám se jím neřídí.

Kázání máme **na sebe obracet**. Mnozí však podělí kázáním, jež slyšeli, mnoho lidí a sobě neponechají ničeho. (Meh.) Když jednou sv. Jan Kapistrán kázal o karbanu a parádnosti, tu mnozí mužové donášeli karty, kostky a pod., ženy pak ozdoby, a před očima svěcovýma je uvrhli do ohně; podobně se přihodilo po kázání sv. Antonína Pad. a jiných. V pravdě, zde vidíme, co znamená kázání na sebe obracet. — Mnozí po způsobu fariseů poslouchají kazatele jen proto, aby jej **posuzovali**. At si všimnou tohoto: Kristus, apoštolové a největší světcové naší církve mluvili docela prostě a to proto, aby i každý nevzdělaný člověk slovům oněm rozuměl; nechtělť se snad posluchačům zalíbiti a je pobaviti, nýbrž prospěti jim pro čas i věčnost. „Pravdivá slova mají větší cenu než-li slova výmluvná.“ (Sv. Aug.) Kdo se šlechtitným úmyslem chodí na kázání jednoduchého kněze, bude mítí vždy užitek pro svou duši. Biskup mohučský Ketteler pravil: „Neslyšel jsem ještě kázání, z něhož bych se byl přiučil něčemu novému.“ — Jiní zase se nechtějí řídití slovem božím, poněvadž prý **kazatel se jím také neřídí**. Lidé, kteří nechtějí konati dobrého, dokud je nebude konati kazatel, podobají se pošetilcům, kteří přisedse na cestách k dřevěným ukazovatelům cesty, nechtějí jíti dále, nýbrž čekají, až onen ukazovatel cesty půjde s nimi. (Sv. Aug.) Kazatel není jiným, než-li košem, jehož užívá nebeský rozséváč, rozsévaje nebeské semeno. Nevšímej si chatrného koše, nýbrž výborného semene a vznešenosti rozséváče. (Sv. Aug.) Málo záleží na

postavě listonoše, jen když psaní, které přináší jest radostné. (Meh.) Podobně se má s kázáním.

3. Kdo horlivě poslouchá kázání nebo čte nábožné knihy, snáze dojde věčné blaženosti.

Spasitel praví: „Kdo z Boha jest, slovo boží slyší“ (Jan 8. 47.) a opět: „Blahoslavení, kteří slyší slovo boží a ostrihají ho.“ (Luk. 11. 28.) Kdo rád slyší o Bohu mluvit, má jistě lásku boží; neboť co milujeme, o tom rádi slyšíme mluvit. Kdo však má lásku boží, jest ve stavu milosti posvěcující. Chut svědčí o tělesném zdraví; tak i touha po nebeském pokrmu jest nejjistější **známkou, že duše jest zdráva** (Sv. Chrys.), t. j. ve stavu milosti. Oškliví-li se jídlo, jest to známkou tělesné choroby; tak i nechut ke slovu božím jest známkou choroby duševní. (Sv. Antonín.) Proto špatní lidé nechodí nikdy na kázání. Jako světlo se protíví nemocnému oku, tak se protíví slovo boží špatným lidem.

Užitek z kázání řídí se dle osvětlení Ducha sv., jehož se dostává knězi a posluchačům.

Proto před kázáním vyzývá se Duch sv. o pomoc. „Bůh jest to, nikoliv kazatel, jenž lidi napravuje.“ (Dyd. Nss.) Kazatelé jen sázejí a zalévají, ale Bůh dává vzrůst. (1. Kor. 3. 6.) Ať si je plachetní loď sebe lépe zařídí, nevane-li vítr, nemůže plouti. Podobně se má s kázáním; ať si kypí účinnost a výmluvnost, chybí-li Duch sv., všecko jest marno. (Sv. Chrys.) Kněz, naplněný Duchem sv., vystupuje jako anděl a obměkčí nejzatvrzejší srdce. (Bl. Jan z Avily.) Jistý vysoký důstojník, jenž se zvláštní zálibou vyhledával a poslouchal nejvýmluvnější kazatele francouzské, přišel také na kázání prostého, ale Bohem osvětleného faráře Vianneye v Arsu († 1859). Na otázku, jak se mu kázání líbilo, odpověděl: „Jindy se mně líbil vždy řečník, ale dnes se nelíbím sám sobě.“ Sv. biskup Fr. Sal. obrátil svými kázáními 70.000 bludářů; podobně působil sv. Dominik, sv. Antonín Pad. v Itálii, sv. Jan Nepom. v Praze. Odkud tento výsledek? „Za krásné písmo nechvátáme péra, nýbrž písáře; tak i za krásné kázání nemáme chváliti kazatele, nýbrž Ducha sv.“ (Sv. Tom. Aq.) Slovo boží však nemá vždy stejného účinku; podobá se semenu, které teprve za delší dobu vzhází a přináší ovoce. Mnohdy však nemá žádného účinku. (Spasitel praví, že tři čtvrtiny semene přichází na zmar); a když přináší užitek, tedy ne všude stejný. (Mat. 13. 8.)

0 sv. svátostech.

O Letnicích oznámil Duch sv. svůj příchod viditelným a slyšitelným znamením; ohnivě jazyky znamenaly totiž osvětlení a dar jazyků, hučení větru pak sílu, kterou apoštolové obdrželi. Podobně, totiž viditelným a slyšitelným znamením, chtěl Spasitel i nám milost uděliti. Ustanovil totiž na udílení milosti užívati takových **slov a věcí**, které jasně označují onu milost. Na př. na očistění od hříchu dědičného ustanovil liti vody (voda očistuje) a zároveň slova, která označují moc nejsv. Trojice. Abychom mohli dostávat 7 darů (osvětlení a sílu) Ducha sv., ustanovil mimo modlitbu k Duchu sv., skládání rukou (rukou se rozdává) a mazání olejem. (Olej svítí a zahřívá.)

Na zachování života duševního ustanovil způsobu chleba a vína. (Chléb a víno udržuje život) a t. d.

1. Svátosti jsou od Krista ustanovená viditelná a slyšitelná znamení, která nám udělují milost Ducha sv.

Při každé svátosti jest tedy nějaká **věc** a nějaký **úkon** s touto věcí, dále **slova**, která doprovázejí úkon s onou věcí; konečně **účinek milosti**. — Znamení při svátostech milost netoliko naznačují, nýbrž ji i působí; jsou to tedy působivá znamení. Jsou také znamení, která něco sice naznačují, ale nepůsobí toho; tak jest kouř znamením ohně. Slunce však jest působivým znamením dne, jelikož den netoliko znamená, nýbrž jest i jeho příčinou. — Kdo se pozastavuje nad tím, že skrze vodu, olej atd. udílí se duši milost, že okem, uchem atd. zprostředkovává se duchovní poznání. Vždyť i tělesný původ po rodičích má mnohdy za následek zkaženou vůli. (Říká se: Jablko nepadne daleko od stromu.) Proč by nemohla duše býti osvětlena prostřednictvím smyslné věci? — Znamení při svátostech podobají se člověčenstvu Kristovu, udělené pak jimi milosti podobají se skrytému božství pod tímto člověčenstvím. — Jméno svátost (sacramentum) znamená něco svatého nebo-li tajemného, poněvadž v prvních dobách církev ukrývala před pohany svatá tajemství.

Kristus zvláště proto ustanovil **znamení** smyslům přístupná, aby milosti, jež se jimi udělují, náležitě byly **znázorněny**, a aby je člověk tím lépe **poznal**.

Jelikož voda očistuje od špíny a uhasí oheň, proto při křtu případně **znázorňuje**, že se naše duše očistuje a oheň pekelný jest pro nás uhasen. Jelikož olej svítí a tělo sílí, proto znázorňuje při břimování, že se naše duše Duchem sv. osvěcuje a posiluje. Poznáváme tedy snadno z viditelných znamení, co která svátost působí. Ostatně Kristus, když uděloval milosti a dobrodiní, užíval vždy zvláštních znamení, ačkoli by bylo stačilo jeho pouhé slovo nebo vůle. Málomocné uzdravoval dotknutím (Mat. 8. 3.), dva slepce dotknutím se jejich očí (Mat. 9. 29.); dechl na apoštoly, když jim po svém vzkříšení pravil: „Přijměte Ducha sv.“ (Jan 20. 22.) Již ve Starém zákoně uděloval Bůh své milosti prostřednictvím rozličných znamení. Vzpomeňme na Mojžíšovu hůl, na měděného hada, na uzdravení Tobiaše pomocí žluči, na uzdravení málomocného Námána umytím se v Jordáně. Kristus ustanovil smyslům přístupná **znamení** také proto, aby pyšného člověka **pokořil**. Člověk, jenž kdysi chtěl býti Bohu rovným, závisí při opětém vydobytí spásy na nejnižším, jež vůbec jest, totiž na mrtvé hmotě. Lidé se zrekli spásy k vůli smyslným věcem; proto jest slušno, aby nyní pomocí věcí smyslných povznegli se k věcem nadmyslným. (Sv. Řeh. Vel.) Z téhož důvodu Bůh chce, bychom cítili obrazy a sv. ostatky. Ba smyslům přístupných znamení jest člověku **zrovna potřeba**. Kdybychom byli pouhými duchy, pak bychom nepotřebovali k dosažení milosti žádných smyslných znamení; ale poněvadž se skládáme z těla a z duše, proto jich potřebujeme. (Sv. Chrys.) Poněvadž hříchu se dopouští tělo i duše dohromady, proto i tělo i duše musí býti očistěny od hříchu. (Sv. Ambr.) Kdyby se milost neudělovala zevnějšími

znameními, nýbrž vnitřním způsobem, byli bychom v ustavičné nejistotě, zda-li jsme milost obdrželi. Takto však máme jistotu, že jsme svátost skutečně přijali.

Mimo znamení Kristem ustanovená zavedla církev ještě jisté obyčeje nebo-li **obřady**, aby ještě lépe znázornila milost, která se má udělit, a aby rozmnožila zbožnost i ty příjemce i rozdavače svátostí.

Rozmanité významné obřady jsou takřka zrcadlem, v němž lze viděti, co se děje v duši v jednom okamžiku. „Dobrodiní božská, jež se udělují lidem skrze svátosti, vtiskují se hlouběji do myslí svatými obřady.“ — (Ř. k.) Obřady **rozmnožují zbožnost** příjemce i rozdavače svátostí. Objeví-li se král ve své královské nádheře a v průvodu velmožů své říše, máme před ním větší úctu, než-li kdybychom jej viděli v jeho soukromém životě. Podobně platí o svátostech. (Deh.) — Proto se nikdy neudělují svátosti prosté (pouhé viditelné znamení samo o sobě), nýbrž vždy zároveň se sv. obřady. (Bell.) Obřady jsou také jakousi přípravou na přijetí vlastní svátosti; jimi se téměř pole našeho srdce teprve připravuje, by pak dobré semeno svátosti přineslo hojné ovoce. — Obřady od církve ustanovené mohou se **v případě nutnosti vynechat**; vzpomeňme na křest z nouze. — Církevní kniha, v níž jsou obsaženy obřady při udělování svátostí, nazývá se ritual (agenda). Poněvadž časem v jednotlivých diecesích povstaly rozličné významné obřady, jichž nelze bez velkého pohoršení odstraniti, proto ritualy všech diecesí spolu nesouhlasí úplně. Všecky ritualy jsou spracovány dle vzoru ritualu římského (který pochází z r. 1614, od pap. Pavla V.)

2. Kristus ustanovil 7 svátostí, totiž křest, biřmování, nejsv. svátost oltářní, pokání, poslední pomazání, svěcení kněžstva a stav manželský.

Učení o 7 svátostech jest tak staré jako církev. Neboť i všechny sekty, které v prvních stoletích od církve odpadly, podržely 7 svátostí; rovněž Řekové a Rusové. Proto rozkolnický biskup Jeremiáš konstantinopolský tak ostře odpovídal protestantům r. 1575. (Meh. V. 9.) V písmě sv. se sice nemluví o ustanovení 7 svátostí; ale také se tam nepraví, že jich bylo ustanoveno více nebo méně. V této věci jest směrodatným **ústní podání**. Zasluhuje zmínky, že právě 7 svátostí dokonale odpovídá našim potřebám duchovním, jež jsou podobny našim potřebám tělesným. Naš život duševní začíná totiž křtem, posiluje se biřmováním, zdokonaluje se svátostí oltářní; ztratíme-li život duševní, nabýváme ho znova pokáním a posledním pomazáním; svátostí stavu manželského pak se přenáší s pokolení na pokolení.

Zkrze 7 svátostí dostáváme milost boží právě v těch okamžicích svého života, kdy jí nejvíce potřebujeme.

Tedy po narození, když vstupujeme do věku jinošského, když potřebujeme pokrmu, když jsme ztratili přátelství boží, při skonávání, když vstupujeme do nového stavu. Svátosti se podobají součkům na obilném stéblu. Jako na moři jsou tu a tam ostrovy a přístavy, kde se mohou plavci

zotaviti, — jako u silnice tu a tam jest hostinec, kde se mohou počestní zastaviti, tak i na pouti tohoto života jsou svátosti, abychom se jimi čas po čase posilovali a občerstvovali. (Sv. Chrys.)

3. Tři svátosti lze přijmouti toliko jednou za celý život, totiž křest, biřmování a svěcení kněžstva, poněvadž tyto svátosti vtiskují duši nezrušitelné znamení. (Sn. Trid. 7. 9.)

Nezrušitelné znamení záleží v zvláštním posvěcení a spojení s Bohem. Kdo má toto znamení, náleží obzvláštním způsobem k rodině boží. Křtem se stává člověk bratrem Kristovým, biřmováním vojínem Kristovým, svěcením kněžstva zástupcem Kristovým. Křtem vchází ve zvláštní poměr k Bohu Stvořiteli (jakožto dítě boží), biřmováním k Bohu Duchu sv. (jakožto bojovník vyzbrojený dary Ducha sv.) a svěcením kněžstva k Bohu Synu (jakožto zástupce Kristův). Toto znamení zůstává v duši, i když člověk smrtelně zhřeší. Jak masná skvrna s papíru již nezmizí, tak se má i s touto trojí svátostí. Jest to jako s pokrevným příbuzenstvím; nelze ho ničím shladiti. Syn zůstává vždy synem, byť se stal i nepřítelem svého otce. Proto se tyto 3 svátosti nikdy neopakují, ani tehdy ne, kdyby někdo od víry odpadl a později se zase vrátil do církve katolické. Rovněž vojákům, kteří svůj prapor zradně opustili a pak se zase k němu navrátili, nedával se nový odznak vojenský; postačil starý. (Sv. Aug.) Tyto 3 svátosti budou vtisknuty v duši i na onom světě; spravedlivým budou věčným znamením slávy a cti, zavrženým pak budou na věčnou hanbu; k vůli těmto znamením budou vyvoleni od ostatních svatých věčně blahoslaveni, zavrženci pak od ďáblů věčně posmíváni a těžce mučeni.

4. Dvě svátosti, křest a pokání, mají hlavně ten účel, aby udělovaly milost posvěcující; ostatních pět svátostí pak mají milost již obdrženou rozmnožiti.

Sv. svátosti jsou **léky** evangelického Samaritána k udržení nebo opětnému nabytí zdraví naší duše. (Sv. Chrys.) Křest a pokání nazývají se **svátosti mrtvých** (= pro duševně mrtvé), poněvadž jsou ustanoveny pro ony, kteří následkem hříchu smrtelného jsou duševně mrtvi. Ostatních pět se jmenují **svátosti živých** (= pro duševně živé), poněvadž jsou ustanoveny pro ty, kteří již jsou ve stavu milosti, tedy duševně živí. Jako z rána první paprsky sluneční zapuzují temnotu a probouzejí tvorstvo ze spánku; další pak paprsky světlo a teplo ještě rozmnožují, tak se má se sv. svátostmi. Křest a pokání zaplašují z duše smrtelnou noc a přinášejí do srdce světlo víry a naděje, jakož i teplo lásky k Bohu; ostatní svátosti pak rozmnožují toto světlo milosti. — Také může se státi, že i křest a pokání milost posvěcující rozmnožují. Někdo totiž opravdovým zlepšením života a velikou lítostí dobyt si již přede křtem Ducha sv. a s ním tedy milostí posvěcující; tak byl pohanský setník Kornelius s domem svým naplněn Duchem sv. již před svým pokřtěním, mezi kázáním sv. Petra (Sk. 10. 44.); nebo se na př. zpovídá někdo, jenž nemá hříchu smrtelného.

Každá jednotlivá svátost mimo to má ještě zvláštní účel a proto uděluje také ještě zvláštní milost.

Tak křest uděluje milost k životu dle předpisů evangelia; biřmování milost ke statečnému vyznávání víry; sv. oltářní milost ke vzrůstu v životě duchovním; pokání chrání před opětným pádem do hříchu; poslední pomazání mnohdy uzdravuje i tělesně a posiluje vždy na duši; svěcení kněžstva a stav manželský uděluje milosti k těmto dvěma stavům zvlášť potřebné. — Tolik tedy působí svátosti pro naši duši, a přece mnozí lidé si jich neváží. Čeho všeho nečiní člověk, aby tělesné zdraví uchoval nebo ztraceného nabyl; chodí pilně na procházku, užívá nejdrazších léků, jezdí do nejvzdálenějších lázní a t. d. Zdraví duševního, které jest mnohem důležitější, lze nabýti tak snadnými prostředky! a přece jich člověk mnohý neužívá. Jaká to lehkomyšlnost a zodpovědnost!

5. Abychom milost, již svátosti působí, skutečně obdrželi, musíme se na jejich přijetí dobře připravit, a to na křest a pokání úprinným obrácením a na ostatní svátosti očištěním se od jakéhokoliv hříchu.

Kdo přijímá křest nebo pokání bez úprinného obrácení, nebo kdo přijímá ostatní svátosti ve stavu těžkého hříchu, dopouští se děsného hříchu **svatokrádeže** a tak dlouho nedosahuje milosti Ducha sv., dokud neodstraní překážku, jež milosti brání.

Proto v prvních dobách přede křtem předcházela dvouletá příprava, která měla za účel, pohany nejprve dokonale obrátiti; proto sv. Petr ve svých kázáních žádá vždy na prvním místě pokání a obrácení a pak teprve křtu. (Sk. 2. 38.; 3. 19.) Podnes požaduje církev před přijetím svátostí živých sv. zpovědi. Ó jak lehkomyšlně si počínají, kdož pouze z jakéhosi zvyku (poněvadž jest na př. odpustkový den a p.) se zpovídají, ale na obrácení nepomýšlejí. Těm, kdož svátosti hodně přijímají, slouží svátosti ke spáse; těm však, kdož jich zneužívají, k ztracení. (Sv. Aug.) Požije-li nemocný živého pokrmu, nepřinese mu uzdravení, nýbrž smrt. Kdo si přinese k zázračnému pramenu otrávenou nádobu, pozbuď života, bude-li onou nádobou nabírat a pít. Jen při křtu dítek jest výjimka. — Kdyby byl někdo tak nešťastným, že by byl některou svátost přijal svatokrádežně, může přece ještě státi se **účastným milosti oné svátosti, odstraní-li překážku**, která stojí milosti v cestě. Se svátostmi se má jako se slunečními paprsky. Zavřeme-li okenice, nemohou paprsky do pokoje vniknouti a pokoje osvětliti a zahřáti, pak ovšem, odstraníme-li tuto překážku, t. j. otevřeme-li okenice. Svátostí nehodně přijatých není tedy třeba po uprinném obrácení znova přijímati; obživnouť samy sebou opět. Výjimku činí svátost oltářní. Byla-li totiž přijata ve stavu těžkého hříchu, neuděluje příjemci žádné milosti, ani potom ne, až jest prost těžkého hříchu. Čím dříve suší, tím lépe hoří. Čím čistší nádoba, kterou přinášíme k zázračnému pramenu, tím zázračnější bude nápoj z ní. Se svatými věcmi máme zacházeti svatě.

Církev požaduje od přijímače svátostí těchto nezbytných požadavků: musí býti **s c h o p n ý m a o c h o t n ý m** svátosti přijati.

Požívání potravy tělesné závisí na jistých údech těla lidského; právě tak jest možno jen tehdy přijímati duchovní potravu, sv. svátosti, má-li přijímač jejich **jisté vlastnosti**. Kdo nemá nohy, nemůže obouti boty. Tak se má i zde. Tak na př. nekrtěný člověk nemůže přijati žádné svátosti mimo křest; člověk jehož žaludek nesnese žádné pokrmu, nemůže přijmouti svátost oltářní; dítě nemůže přijmouti svátost pokání; zdravý člověk posledního pomazání; žena svěcení kněžstva. Je-li někomu udělena svátost **proti jeho vůli**, nepřijímá této svátosti. Proto církev nikdy neschvalovala, když světská panovníci výslovně nutí své poddané (jako Karel Vel. Sasy) ku přijetí křtu. Církev vždy působí jen poučováním a napomináním. Proto posud při křtu se klade otázka: „Chceš-li býti pokřtěn?“ Ovšem svátosti umírajících uděluje se i lidem v bezvědomí jsoucím, tedy umírajícím; předpokládá se totiž, že by byli chtěli tyto svátosti závčas přijati, kdyby byli věděli, do jakého stavu upadnou. Podobně se předpokládá při křtu dítek.

6. Byť by i byl rozdávач nehodným, nicméně se svátostmi udělují milosti Ducha svatého. (Sn. Trid. 7. 12.)

Svátosti totiž mají svou moc ze zásluh Kristových, nikoliv ze zásluh toho, kdo je uděluje. „Ne v moci člověka jest, udělovati věci božské.“ (Sv. Ambr.) Svátosti jsou již samy sebou svatými a nestávají se svatými teprve proto, že je uděluje některý zbožný člověk. (Sv. Aug.) Špatným životem kněžským se neseslabuje milost sv. svátostí. (Sv. Chrys.) Bůh působí i rukama nehodných. (Sv. Ambr.) — Rozdávач svátostí jest jen pouhým nástrojem Kristovým. (7. Kor. 4. 1.) Málomocný vrátný, má-li klíč, může tak dobře odemknouti, jako zdravý; podobně se má s rozhrěšením a s jednotlivými svátostmi. (Sv. Brig.) Byť by byl soudce jakožto člověk mnohem špatnější než jiný, přece tohoto jiného může pro zločin odsouditi. Dobré semeno klíč a nese ovoce, ať jej rozsévá zasel čistýma nebo špinavýma rukama. (Sv. Aug.) Dukát z ruky ničemy má tutéž cenu, jako z ruky člověka zbožného. Dobré víno jest vždy dobrým, ať jest podáno ve sklenici nebo ve stříbrném poháru. Právě tak jest i s udělováním svátostí. Bludaři zvaní Donatisté, tvrdili opak. Kdyby svátosti mohly býti udělovány jen od hodných lidí, pak bychom je musili stále opakovati, poněvadž bychom nikdy neměli jistoty, že onen rozdávач byl hodným. Pak bychom neměli žádné jistoty ve své spáse. (Sv. Bonav.)

Církev klade rozdávачi sv. svátostí tyto nezbytné požadavky: musí vykonati viditelné a slyšitelné **z n a m e n í** současně a to bez podstatné změny a musí míti úmysl činiti to, co činí církev.

Kdyby na př. někdo při křtu užil místo vody vína, pak by **porušil podstatně** viditelné znamení (neboť víno jest něco docela jiného než voda) a tedy křest nebyl by udělen. Kdyby někdo užil vody teplé nebo nesvěcené, nebyla by to podstatná změna, a křest jest platný. Kdyby někdo při

křtu řekl: „Křtím tě ve jménu Krista“, pak by porušil podstatně slyšitelné znamení (neboť smysl těchto slov jest docela jiný), a křest by byl neplatný. — Kdyby někdo křtěnce nejprve polil vodou a pak teprve řekl předepsaná slova, nebyl by to křest. Oboje se musí konat **současně**. Ani hodiny neukazují hodin, nemají-li závaží a nejsou-li zároveň nataženy. Tak lití vody jest teprve tehdy křtem, jsou-li při tomto lití současně vyslovena předepsaná slova. (Deh.) Výjimka jest jen při svátosti pokání a stavu manželském. — I protestanté při křtu jistě mají **úmysl činiti to, co činí** (pravá) **církev**. Jejich křest jest tedy platný, zachovali-li při křtu i ostatní předpisy.

I. O křtu.

Již pohanští národové, jako Egypťané, Řekové, Římané užívali vody, aby své duše očistili a bohům svým se zalibili. Ve starém Římě bývali hoši 8. den, dívky 9. den po narození umýváni v tak zv. očístné vodě. I Židům bylo předepsáno umýváni, by se očistili od rozličné nečistoty. (3. Mojž. 12. až 15.) Než-li bylo Židům dáno desatero božích přikázání, musili se vodou očistiti. (2. Mojž. 19. 20.) Jan Křtitel křtil na poušti ony, kteří slibovali polepšení, aby takto znázornil odpuštění hříchů, jehož měli dojíti za své pokání. Zcela jinak se má se křtem Kristovým; tento má obrozující sílu, poněvadž hříchy snímá a Duchem sv. naplňuje. (Mat. 3. 11.)

Kristus ustanovil křest při svém nanebevstoupení.

Při svém nanebevstoupení **ustanovil** Kristus křest, ježto řekl apoštolům: „Jdouce do celého světa učte všechny národy a křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.“ (Mat. 28 19.) Za svátost byl křest povýšen od Krista patrně při Jeho křtu v Jordáně. (Ř. k.) Kristus se dal v Jordáně pokřtiti, aby vodu posvětil a jí udělil sílu posvěcující. (Sv. Řeh. Naz.) Že Kristus ustanovil křest ještě **za života Jana Křtitele**, plyne z toho, že učenci Páně již záhy křtili (Jan 4. 2.), nač si učenci Jana Křtit. u svého mistra stěžovali. (Jan 3. 26.) A je-li křest **branou** k ostatním svátostem, tedy nemohla asi býti ustanovena až po jiné svátosti. — Tím, že se při křtu Ježíšové ukázaly **všecky 3 božské osoby**, bylo naznačeno, že se křest bude udělovati ve jménu všech tří osob. A zjevením se Ducha sv., slovy: „Tentof jest Syn můj milý . . .“ a otevřením se nebe bylo naznačeno, jaký nesmírný účinek bude mít křest pro člověka.

1. Při křtu se děje toto: na člověka se leje voda a současně se říkají slova Kristem ustanovená; tím jest člověk očistěn od hříchu dědičného a ode všech jiných hříchů a trestů, dostává milost posvěcující a stává se dítětem božím, dědicem království nebeského a údem církve.

Při našem křtu se děje cosi podobného, jako při křtu Ježíšově. Neboť i na nás se leje voda a říkají se nad námi jistá slova, totiž slova: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.“ Při tom **vstupuje na nás Duch sv.**; stáváme u chrámu Ducha sv. a dostáváme milost posvěcující. Bůh Otec při tom takřka volá: „Tentof jest syn můj milý, v němž jsem sobě zalibil.“ (Stáváme se **dítětkami božími**.) Nebe se nám otvírá. (Stáváme se **dědici království nebeského**.) Že při křtu dostáváme milost posvěcující, plyne již z toho, že se křtem **shlazují všechny hříchy**. Při našem křtu stává se totiž cosi podobného, jako při uzdravení Námána syrského (4. Král. 5. 14.); býváme obmyti vodou a ztrácíme málomocství, totiž duševní (t. j. hřích dědičný a všechny hříchy osobní). — Při křtu děje se cosi podobného, jako při přechodu Israelských Jordánem (1. Kor. 10. 2.); procházíme vodou křestní a tak přicházíme do země Zaslíbené, do církve, stáváme se **údy církve**. — Teprve pokřtěný člověk může říci plným právem: „Otcе náš.“ (Proto Otčenáši nebyl za dřívějších dob učen žádný nekřtěný.) Ludvík IX., král francouzský, říkával: „Vážím si zámecké kaple, kde jsem byl pokřtěn, více než dómu remešského, kde jsem byl na krále korunován; neboť důstojnost dítěte božího, kterou jsem obdržel na křtu, jest větší než důstojnost královská. Královskou důstojnost smrti ztratím, ale jakožto dítě dojdou věčné slávy.“ (Meh. V., 36.) Poněvadž člověk křtem se očistuje ode hříchů, praví sv. Pavel: „Protož není již žádného zatracení těm, kteříž jsou v Kristu Ježíši.“ (Řím 8. 1.) Ze slov sv. Petra o Letnicích: „Čiňte pokání a pokřtěn buď jeden každý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých“ (Sk. 2. 38.) — jest patrné, co křest působí. Sv. Pavel nazývá křest „obmytím druhého narození a obnovením Ducha sv.“, jímž „býváme ospravedlněni milostí jeho a stáváme se dědici podle naděje života věčného“. (Tit. 3. 5.—7.) Dále praví: „Skrze jednoho Ducha my všichni v jedno tělo pokřtěni jsme.“ (1. Kor. 12. 13.)

2. Křest působí podobně jako voda; očistuje nás totiž ode vši nečistoty hříchů, uhasí nám plameny pekelného a očišcového ohně, uděluje nám nový život; utišuje žízeň naší duše, dodává nám síly k plnění přikázání, působí, že můžeme nésti ovoce pro život věčný a spojuje nás ve velikém obcování církve.

Voda totiž očistuje tělo od špíny, uhasí oheň, studená voda křísí opět člověka omdlelého, uhasí žízeň, posiluje tělo (vzpomeňme na staré Germány a na Kneippovo léčení vodou); zúrodňuje pole, konečně pomocí vody se připravuje z obilí chléb. Právě tak působí křest v ohledu duševním. — Každé novorozené dítě má na duši dědičný hřích, dospělý člověk pak mimo to ještě hříchy osobní. Všechny tyto **hříchy zmizí** u křtitelnice, jako jiskra v moři. (Sv. Řeh. Vel.) Proto praví sv. Petr: „Pokřtěn buď jeden každý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů.“ (Sk. 2.) — Pokřtěný člověk **uniká peklu**; to plyne ze slov Kristových: „Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude.“ (Mar. 16. 16.) Pokřtěný uniká i **očistci**, t. j. nemusí trpěti žádných trestů za hříchy. „Těch, kdož se křtem znovu zrodili, nezdržuje nic, by nevstoupili do království nebeského.“ (Sn. Trid. 5. k. 5.) Proto také církev křtěncům nikdy neukládala pokání. Kdo tedy zemře hned

po křtu, přichází **ihned do nebe**. (Sn. Flor.) Proto na počátku křesťanství dávali se mnozí křtíti až na smrtelném loži, jako císař Konstantin Vel. — Prospěl těmto lidem onen křest, jest-li že se již nepolepšili ve svém srdci? — Poněvadž pokřtěný dostává Ducha sv. a s ním milost posvěcující, začíná jeho duše nový život, totiž **život v Bohu**. Křest jest tedy narozením duše, kdežto ostatní svátosti jsou pokrmem nebo lékem duše. (Deh.) Křest se také nazývá novým narozením, poněvadž křtem začínáme nový život. (Sv. Jan Dam.) Kdežto člověk zevně se obmývá, vnitřně se mění a stává se novým tvorem, z bezbožného zbožný. (Sv. Leo Vel.) Vodou potopy byli usmrceni živí, vodou křestní mrtví obživují. (Sv. Prokl.) Poněvadž křesťané ve křtu se rodí k novému životu, proto v prvních stoletích bývala na hrobech vyobrazena ryba, na znamení, že jsou to hroby křesťanské; ryba totiž také se rodí ve vodě. — Pokřtěný dochází tím, že do něho zavítá Duch sv., **pravé spokojenosti** duševní (Viz učení o milosti posvěcující.) Právě jako nyní cítíme pokoj, když jsme se dobře vyzpovídali, tak spokojenými se cítili první křesťané, když byli pokřtěni. Lze tedy právem říci: „Křest utiňuje žízeň duševní.“ — Mimo to dochází pokřtěný tím, že Duch sv. do něho zavítá, **osvícení rozumu a posilnění vůle**. Jakmile byl pronásledovatel křesťanů, Šavel, pokřtěn, spadly ihned šupiny s očí jeho. (Sk. 9. 18.) Tím se naznačovalo, že zmizela jeho duševní zaslepenost. Podobně se děje s každým pokřtěným. Křest rovněž posiluje nás, bychom snadněji odporovali pokušením zlého ducha. (Trojí žádostivost a následkem jí i pokušení trvá ovšem i po křtu; ani Židé, ačkoliv přechodem mořem Rudým unikli otroctví svých nepřátel, vzdor tomu nebyli zbaveni na poušti všech útoků nepřátelských.) Jako had ve vodě, tak ďábel ve člověku pokřtěném pozbývá své veliké moci. (Sv. Cyr.) — Poněvadž člověk pokřtěný nachází se ve stavu posvěcující milosti, proto začíná konati **dobré skutky**. „Suchá země by nedávala úrody, kdyby nebyla svažována; tak ani my, dřevo suché, nenesli bychom ovoce dobrých skutků bez spasitelného deště s hůry.“ (Sv. Ir.) — Kdo má Ducha sv., má i lásku k Bohu. (Sn. Trid. 6. 7.) Lásku k Bohu nás nejúžeji spojuje s Bohem. (Jan 14. 23.; 1. Jan 4. 16.) Proto křest (při němž dostáváme Ducha sv. a s ním i lásku k Bohu) nás **sjednocuje s Kristem**. (Gal. 3. 27.—28.) Voda mění obilí v pokrm, křest nás sjednocuje s Kristem. (Tert.) Křtem býváme spojeni s Kristem jako údové těla s hlavou. (1. Kor. 12. 13.) Stáváme se údy jednoho velikého těla, jež oživuje jeden Kristus. (Sv. Jeron.) Všecky milosti, jichž údové církve dostávají, prýští z Krista. (Sv. Aug.) Kristus jest tedy právem oživující hlavou těla církve, a my jsme údy tohoto těla. (1. Kor. 6. 15.) Křtem stáváme se údy tohoto těla. Pokřtěný jest jakoby odřezán od kmene starého hříšného Adama a jako nový člověk zaštěpován k Bohu. Již není potomkem smyslného Adama, nýbrž potomkem Spasitelovým. (Sv. Leo Vel.) Křest se podobá bráně do archy Noemovy, poněvadž křtem vcházíme do církve. — Hle, tak působí křest! Milost křtu sv. jest nejlepším ze všech darů božích, nejvznešenějším a nejdrahocennějším. (Sv. Reh. Nz.) Zda-li bys si nepřál býti pokřtěnu, kdybys ještě pokřtěn nebyl?

Účinky křtu sv. se znázorňují ještě rozličnými významnými obřady.

Křestní jméno a uvádění z předsíně znamená přijetí do církve, do obcování svatých. Vzkládání rukou a dýchání znamená udělení Ducha sv. Mazání sv. olejem na hlavě znamená královskou důstojnost pokřtěného;

bílé roucho znamená milost posvěcující; hořící svíce znamená světlo věčné, jehož se má křtěnec státi účastným. (Obšírněji o tom na str. 52.—54.)

3. Křest jest nejdůležitější svátostí, poněvadž jest ho ke spasení nevyhnutelně třeba. Proto dítky, které umřely beze křtu, nemohou býti spaseny.

Proto praví Kristus: „Nenarodí-li se kdo znovu z vody a z Ducha sv., nemůže vejíti do království božího.“ (Jan 3. 5.) Kristus nevyjímá nikoho, ani dítěte. (Sv. Ambr.) Křest jest vozem k nebi. (Sn. Bas.) Jako jest vody nezbytně třeba k životu, tak křtu k životu věčnému. Poněvadž křtu jest tak potřeba, zřídil to Bůh tak, že přijetí křtu jest nesmírně **snadným**. Ke křtu jest třeba jen vody, kterou lze všude nalézt; již dítky se mohou křtíti; v čas potřeby může každý člověk křtíti; ba stač i jen touha po křtu, není-li možno přijati křest vody. — Tedy **dítky**, které umírají beze křtu, nedocházejí věčné blaženosti. Každé dítě totiž, které přichází na svět, má na sobě hřích dědičný; schází mu tedy posvěcující milost, bez níž nikdo nemůže do nebe přijíti. „Nemluvhata přede křtem umírající nedocházejí ani věčné slávy, ani jich božský soudce nezavrhne do pekla, poněvadž se neprovinila žádným osobním hříchem.“ (Sv. Řeh. Nz.) Takové děti požívají jakési přirozené blaženosti bez bolestí tělesných a bez zármutku duševního (Sv. Tom. Aq.; sv. Bonav.); radují se právě tak, jako lidé, kterým se na světě dobře vede. Tato radost však má se k radosti svatých tak, jako matné světlo lampy k jasnému světlu slunečnímu. Nic méně tedy mají děsnou zodpovědnost rodičové, kteří svou lehkomyšlností zavinili, že jejich dítě zemřelo beze křtu. Blaženost dětí tedy závisí na svobodné vůli lidí, zvláště rodičů jejich.

4. Proto mají rodičové děti své dáti pokřtiti ihned jak se narodily, poněvadž novorozeňátka jsou v ustavičném nebezpečí smrti. (Sv. Tom. Aq.)

Křest dítek jest v obyčeji již od dob apoštolských. Již Židé musili dáti obřezati své hochy 8. den po narození; poněvadž pak ve Starém zákoně má všecko význam předobrazný, lze z toho uzavírat, co jest činiti ohledně svátosti křtu. (Sv. Aug.) Odkládají-li rodičové bez důležité příčiny se křtem dítěte přes **10 dní**, dopouštějí se těžkého hříchu. (Sv. Alf.) Poněvadž tolik malých dětí umírá, mohl Kristus právem říci: „Nechte malíčkých ke mně přijíti, neboť jejich jest království nebeské.“ (Mat. 10. 14.)

5. V čas potřeby může každý člověk křtíti (Sn. Lat. IV.) a sice na každém místě a beze všech slavných obřadů.

Křest z nouze uděluje obyčejně porodní bába. I Žid může platně křtíti. (Pap. Mik. I.) I křest udělený od kacíře jest platný, jen když správně křtil. (Sn. Trid. 7. 4.) Jen rodičové nemají křtíti v čas potřeby, je-li po ruce někdo jiný. — Křest z nouze se uděluje takto: Lije se pokud lze na hlavu dítěte (nebo na kteroukoliv část těla) voda (není třeba liti ji 3krát nebo liti ji v podobě kříže) a při tom se říkají slova Kristem ustanovená:

„Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.“ Žije-li dítě pak dále, mohou se ostatní obřady doplnit v kostele. Je-li odůvodněná pochybnost o tom, zda-li je ono dítě platně pokřtěno, (neboť křest z nouze se obyčejně uděluje ve velkém zmatku a proto snadno může býti špatně vykonán) pokřtí kněz dítě ještě jednou pod podmínkou.

Obyčejně však křtí jen kněží a to v kostele se slavnými obřady.

V prvních dobách církve měl pouze biskup právo křtiti, kněží pak jen s jeho splnomocněním. (Tert.) Když pak se diecese zvětšily, a biskup nemohl všude přijíti a křtiti, dostali kněží úředně moc křtiti. Ovšem tuto moc má ve farnosti jen farář oné farnosti nebo jeho zástupce; samozřejmě na prvním místě biskup oné diecese. Původně se křtilo v tak zvaných baptisteriích (kaple křestní); byly to malé kamené budovy s nádržkou na vodu, a byly vedle biskupských chrámů. mnohdy i uvnitř kostela. Když pak kol. r. 600. křest dětí stával se čím dále všeobecnějším a křest dospělých řidším, byly zřizovány v kostelích křtitelnice, t. j. kamené schránky s křestní vodou. Jsou podnes. — Křest v soukromých domech byl vždy velmi přísně zakázán; jen u knížat a králů konával se křest v domácí kapli. (Klem. V. 1311.) Veškeré obřady křestní nemají také v domě soukromém žádného smyslu. Úkon tak svatý, jako jest křest, má býti jen na místě svatém. Také dnes bez výslovného povolení biskupova nesmí se křtiti v soukromém domě.

6. Není-li možno přijmouti křest vody, může býti nahrazen křtem touhy a mučednickou smrtí pro Krista.

Sněm Tridentýský praví: „Po ohlášení evangelia nemůže se ospravedlnění státi jinak nežli obmytím znovuzrození anebo touhou po něm.“ (6. hl. 5.) Císař Valentin II. putoval do Milánu, kde měl býti pokřtěn, ale cestou byl zabit; sv. Ambrož biskup milánský praví o něm: „Jeho touha jej obmyla.“ (Meh. V. 46.) Všichni patriarchové, proroci a svatí Starého zákona pokřtěni byli **křtem touhy**; neboť oni měli velikou lásku k Bohu a s ní tedy i touhu, činiti vše, co Bůh nařídil (tedy i touhu po křtu). U Boha platí vůle za skutek; v tom se jeví veliké milosrdenství boží. „Než křtem touhy se neodpouštějí všechny časné tresty.“ (Sv. Tom. Aq.) — Mučednická smrt pro Krista nazývá se **křtem krve**. Tak byla pokřtěna nemluvňátka betlémská; církev je ctí jako svaté, konajíc jejich památku třetí den po narození Páně. Křtem krve byli pokřtěni všichni nekřtění, kteří pro víru křesťanskou nebo pro některou cnost křesťanskou nebo pro plnění některé povinnosti křesťanské byli umučeni, jako na př. sv. Jan Křtitel; rovněž sv. Emerenciana, která, ač ještě nepokřtěna, modlila se na hrobě svaté Anežky, byla od pohanů zavražděna. Za prvních dob křesťanských vníkali mnohdy pohané do katakomb a pobíjeli jak křesťany, tak katechumeny. Katechumeni byli tedy pokřtěni křtem krve. Rekl Kristus: „Kdo život svůj ztratí pro mne, nalezne jej.“ (Mat. 10. 39.) Takový jest tedy pokřtěn svou krví.

7. Za prvních dob církve uděloval se křest slavně v tyto tři dny: na Bílou sobotu,

na sobotu svatodušní a na východě také na svátek sv. Tří králů.

A sice za oněch dob pronásledování křesťanů uděloval se sv. křest v noci ze soboty na neděli velikonoční a svatodušní. — O Velikonocích se uděloval křest, poněvadž křest jest duchovním vzkříšením, proto se právě hodí v této době (Řím. 6. 4.); o svatém Duchu, poněvadž v tu dobu bylo pokřtěno 3000 prvních křesťanů, a poněvadž křtem dostáváme Ducha sv.; a na sv. Tří krále, poněvadž v ten den se konala památka povolání pohanů do církve a křtu Ježíšova v Jordáně. I mimo tyto dny bývali křtění jednotlivci, na př. těžce nemocní nebo lidé, kteří učení křesťanské velmi dobře znali. — Proto podnes **se světí křestní voda** na Bílou sobotu a na sobotu svatodušní, a v Lateráně v Římě se uděluje slavný křest; v některých krajinách (jako v Čechách, kde sv. Cyrill a Method, kteří z východu přišli a patrně v předvečer svátku sv. Tří králů křest udělovali) svěťová se také slavně voda v předvečer sv. Tří králů. Svěcení křestní vody koná se velmi slavně; vzpomeňme na množství krásných modliteb a zpěvy při tom, na přiměšování oleje, na ponořování paškálu do ní, na dýchání do vody a p.

V dřívějších dobách církve předcházelo křtu několikaleté vyučování v náboženství, t. zv. **katechumenát**.

Kdo se chtěl státi křesťanem, musil se ohlásiti u biskupa. Biskup se ho vytazoval a uznal-li jej za hodna, přijal jej do katechumenátu za těchto obřadů: vzkládal na něho ruce (na znamení, že brzy obdrží Ducha sv.), učinil mu na čele a prsou kříž (že má učení Ukřižovaného v mysl chovati, t. j. věřiti a v srdci chovati, t. j. dle něho žiti), a dal mu svěcené soli na jazyk (aby zůstal čistým od hniloby hříchu). Tím se stal **katechumenem 1. třídy**; v této třídě byl vyučován dvě léta a sice biblické dějepisné Starého a Nového zákona, dále desateru božích přikázání a dvěma přikázáním lásky. Katechumeni měli v kostele zvláštní místo (asi jako nyní předstři chrámová) a směli býti na začátku mše sv. a na celém kázání, ale před obětováním musili odejiti z kostela. Přítomní totiž musili skládati vyznání víry, a kdo ho neuměl, musil ihned odejiti. — Ku konci druhého roku stal se **katechumenem 2. třídy** (zaznamenaný, t. j. zapsaný do knihy zaznamenaných); těmto katechumenům se konalo každý den čtyřicetidenního postu vážné kázání; rovněž se musili postiti a biskupovi se zpovídati ze svých hříchů. (Než to ještě nebyla svátost pokání, nýbrž jen pouhé pokolení.) V této době byli posvěcováni rozličnými církevními modlitbami, žehnáním a svěcením; konali se v té době na př. tyto obřady s nimi: dýchal se na ně (znamená nastávající udělení Ducha sv.), říkal se nad nimi exorcismus (aby je zlý duch opustil) uši a chrápy se potíralo slinami (na znamení, že jejich duchovní smysl bude otevřen božským pravdám, Mar. 7. 33.), byli mazáni na prsou a mezi lopatkami olejem (na znamení, že Duch sv. jim usnadní snášení jha Kristova). Poslední týden před přijetím křtu, tedy po Květné neděli, sdělila se jim učení o tajemství nejsv. Trojice, apoštolské vyznání víry a modlitba Páně. Všecky tyto obřady (i modlení se vyznání víry apoštolského a Otčenáše bezprostředně před udělením křtu) zachovávaly se podnes. Než náboženské vyučování uděluje se pokřtěným dětem nyní teprve ve škole, až dosly užívání rozumu.

Bezprostředně před přijetím křtu musil křtěnec složit slib, že v učení Kristovo bude věřit a je plnit. Tento slib se nazývá **křestní slib** nebo křestní úmluva.

Obrácen tváří k západu odříkal se satanáše a všech skutků jeho i vši pýchy jeho, t. j. modlářství a vši pohanské nemravnosti (na př. divadla) a marnosti světské (na př. strojivosti.) Pak obrácen tváří k východu sliboval, že v učení Kristovo bude věřit a je plnit. Tento slib se jmenuje obyčejně **křestní slib**, také se jmenuje křestní úmluvou, poněvadž zároveň i Bůh za plnění tohoto slibu něco slibuje, totiž zde svou milost a po smrti věčnou blaženost. Křestní slib jest jako přísaha vojáka na prapor; neboť křtem se přijímá člověk pod prapor Kristův a slibuje, že bude bojovati proti nepřítelům božím. Křestní slib jest jako smlouva, kterou uzavírají manželé před oltářem, slibující si při ní věrnost a lásku; neboť i při křtu uzavírá duše podobnou smlouvu se svým nebeským ženichem. Křtem tedy přijímá člověk na sebe povinnosti a práva. — Slušno jest, aby ti, kdož byli pokřtěni jako děti, **obnovovali** křestní slib, jakmile dosáhli užívání rozumu, zvláště v den narozenin a jmenovin a před přijetím sv. svátostí. (Viz návod k tomu mezi modlitbami!) Za dob pronásledování křesťanů obnovovali křesťané křestní slib slavně každoročně v určitý den (sv. Řeh. Nz. nazývá ten den „zářícím dnem světa“), by se takto posilovali ve víře. Taková slavnost by za našich dnů tím méně škodila. Křesťané, kteří se tomuto křestnímu slibu zpronevěří, uslyší v den soudu z úst Kristových slova evangelia: „Služebníče zlý, z tvých vlastních úst tebe soudím, totiž ze slibu, který jsi mně kdysi slavně učinil.“ (Sv. Efr.)

Při křtu samém byl člověk obyčejně pod vodu ponořen, mnohdy pak jen vodou postříkán nebo polit.

Obmývání při křtu dalo se tedy rozličným způsobem. Původně byl tento obyčej: Kněz a kmotr (nebo u ženských křtěnců kmotra) podali křtěnci ruku, vedli jej dolů po schodech a ponořili jej třikrát do vody, při čemž kněz zároveň říkal slova Kristova. Trojí ponoření připomíná nejsv. Trojici; ponoření a vystupování z vody připomíná pohřeb a vzkříšení Kristovo třetího dne na to, zároveň však znamená, že v tom okamžiku starý hříšný člověk pochován (vykoupen) a nový člověk povstal. (Řím. 6. 3.—11.) Křtílo-li se velké množství lidu, byli jen pokropeni vodou, jako asi na př. když se o Letnicích dalo pokřtiti 3000 lidí. — V pozdějších stoletích užívalo se výhradně při křtu trojího lití vody; tak se to dělalo v prních stoletích jen v čas potřeby.

Při křtu obdržel každý křtěnec jméno některého světce, tak zvané **křestní jméno**.

Křtěnec byl postaven pod zvláštní ochranu některého světce, nebo anděla, jenž mu měl býti vzorem. Čím mu byl kmotr na zemi, tím mu měl býti onen svatý v nebi. — Již Sokrates praví: „Rodičové mají dávat svým dětem jména cnostných lidí, by je povzbudili k následování těch, jejichž jména nosí.“ Král Alexander pravil k zbabělému vojínu svého jména: „Buď se zřekni toho jména, nebo dělej jménu mému čest!“ (Meh. V. 57.) Tak by mohli říci mnohdy i svatí patronové křestní. Dáváním jména světce se

naznačovalo, že pokřtěný jest od té chvíle **dítěm božím**, že náleží do obcování svatých a ke svatosti jest povolán. Když Bůh někomu prokazoval zvláštní milost, měnil mnohdy i jeho jméno, jako na př. Abram v Abraham, Šimon v Petr, Šavel v Pavel. — Církev si přeje, aby rodičové, pokud lze, dávali svým dětem na křtu **jen jména světců** (řím. rit.); neboť jména tato pobádají každého mocně k životu křesťanskému. Bohužel rodičové vyhledávají mnohdy jména směšná, ba i ohavná, jako na př. jména pohanských bohů nebo vykřičených nepřátel křesťanství a církve. Na taková jména kněz nemůže křtiti, byť je i zapsal do matriky. Budiž ještě připomenuto, že nevadí nic dětem dáti jména osob, které zemřely v pověsti svatosti. Než není v pořádku, dávatí děvčatům jména, která jsou odvozena od jmen mužů, na př. Josefa, Vilemína a p., neboť muž, třebaž jest světcem, nehodí se přece vhodně za vzor ženě. Také se nemá dítěti dávatí mnoho jmen svatých; všeho moc škodí!

Při každém slavném křtu stál u křtěnce jeden, nejvýše dva **kmotři**.

Kmotrové křestní **zaručují se**, že křtěnec bude víru zachovávat i po křesťanskou žiti. Ustanovením kmotrů počíná si církev jako opatrný muž, jenž půjčuje peníze; tento muž žádá, aby se někdo za dlužníka zaručil. (Tert.) Dítě potřebuje kojné, která by je vychovávala; tak i křtěnec potřebuje někoho; aby prospíval v křesťanské spravedlnosti. (Sv. Tom. Aq.) Kmotrové tedy mají pečovati o křesťanské vychování křtěncovo, zvláště zemřeli-li jeho rodiče, nebo nestarají-li se o jeho vychování. Za dnešních dnů, kdy se každé dítě učí náboženství ve škole, nemá kmotrovství takového významu. Než přece vždy mají kmotrové na křtěnce dohlédnouti, kdykoli jest toho potřeba. Klame se, kdo se domnívá, že se tu jedná jen o křestní dar, a kdo snad jde za kmotra každému. — Kmotrové vcházejí se křtěncem a jeho rodiči v **duchovní příbuzenství**. Křest jest totiž narozením. (1. Petr. 2. 2.) Církev pak tím, že uděluje křest, stává se duchovní matkou pokřtěného; kmotr, jenž při křtu stojí církvi po ruce, jest duchovním otcem pokřtěného. Toto duchovní příbuzenství jest manželskou závadou. Proto nesmí býti více než dva kmotři, by se manželské závady nemnožily. (Sn. Trid; 24. 2.) Než jeden aspoň kmotr musí býti nezbytně. Je-li mužského pohlaví, má býti star nejmeně 14, je-li ženského rodu, nejmeně 12 let; má býti stejného pohlaví se křtěncem a katolický křesťan. (Nekatolíci smejí býti trpěni pouze jakožto svědkové křestního úkonu. Dále má již býti biřmován a býti bezúhonného života. (Mohou býti kmotry při křtu nepřátelé církve, lidé žijící v civilním manželství?) Rodičové nikterak nesmějí býti kmotry svému dítěti; reholníci rovněž ne, poněvadž se se křtěncem buď vůbec nikdy nebo jen zřídka kdy v životě budou stýkati. — **Chování kmotrů** při křtu: kmotr drží křtěnce na pravé ruce a čeká s dítětem v předšíně (dítě totiž ještě nepatří do církve). Přichází kněz, taže se kmotra, jak se má to dítě jmenovati a čeho žádá od církve. (Víru a skrze ni život věčný.) Kněz koná nyní obřady, které se konávaly při přijímání katechumenů, pak klade konec štolý na dítě a uvádí je s kmotry do kostela (mocí církevní jest přijato do církve); cestou se modlí vyznání víry a Otčenáš. Potom skládá kmotr jménem křtěnce křestní slib. (Odpovídá na první tři otázky: „Odříkám“, a na tři další „Věřím.“ Na konec přeje kněz křtěnci pokoje, na což kmotr odpoví: „Amen.“ Kmotři se pak ještě musejí podepsati v matrice.

Tři krásné obřady po křtu představují velikou důstojnost a povinnosti pokřtěného.

Křtěnec jest mazán na temeni hlavy olejem (křížmem) v podobě kříže. Toto mazání připomíná, že jest nyní Kristem t. j. pomazaným. Toto mazání připomíná tak královskou důstojnost křesťana (jest synem nebeského krále; má panovati žádostem svého těla, 1. Mojž. 4. 7.); neboť králové jsou mazáni při své korunovaci na temeni olejem. Mazání napomíná dále křesťana k mírnosti (olej mírní) a ke konání skutků milosrdenství. Rovněž znamená mazání toto osvětlení a posilnění, které obdržel od Ducha sv. (Olej svítí a sílí.) — Křtěnci se dává **bílý vínek**. Bílý šat nosili první křesťané 8 dní po křtu do kostela, tedy až do první neděle po Velidonoci (odtud název „Bílá neděle“); tento bílý šat připomíná právě obdrženou čistotu ode všech hříchů (křestní nevinnost), tedy svatební roucho milosti posvěcující, jež si má křtěnec až do smrti neporušené zachovati. — Křtěnec (při křtu dítek kmotr) obdrží do ruky **hořící svíci**. Svíce tato připomíná osvětlení Duchem sv. obdržené (Efes. 5. 1.); křtěnec nyní na své cestě k nebi se podobá člověku, jenž si v temnotě svítí. Zároveň jest to napomenutím pro křtěnce, aby byl lidem světlem, to jest vzorem. Proto řekl Kristus: „Tak svět světlo vaše před lidmi, aby viděli skutky vaše dobré a velebili Otce vašeho, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 5. 16.) — Všecky tyto obřady zároveň člověka posvěcují a činí jej důstojným chrámem Ducha sv.

Křtěnec býval obyčejně ihned po křtu biřmován a přistoupil pak ke sv. přijímání.

Mimo to po křtu sv. dostalo se mu ještě zvláštního poučení o oběti mše sv., o svátostech a modlitbě. (Tak zv. „Učení tajemstvím“.) Tomuto učení nebyli by katechumeni před křtem ještě rozuměli, poněvadž jim k tomu chybilo osvětlení Ducha sv. Považ, jakou váhu kladla církev na vyučování náboženství.

II. O biřmování.

Biřmování znamená tolik jako „posilnění“ (firmare = posilovati); a posilnění také jest právě účinkem sv. biřmování. Nazývá se tato svátost také „doplněním“, poněvadž jest jakýmsi doplňkem křtu sv.; nebo také „vzkládáním rukou“ (Sk. 8. 17.) a p. Kristus udělil svým apoštolům Ducha sv. již před svým nanebevstoupením. Než přes to byli apoštolové ještě velmi slabými. (Utekli s hory Olivetské, zavírali se před Židy.) Tato slabost s nich spadla, jakmile o letnicích obdrželi plnost Ducha sv. Právě tak i my jsme obdrželi na křtu Ducha sv., ale plnost Ducha sv. dostáváme teprve při biřmování. O letnicích sestoupil Duch sv. pod jistými viditelnými a slyšitelnými znameními, totiž v podobě ohnivých jazykův a v hučení větru na apoštoly; podobně se děje při sv. biřmování. Viditelným znamením jest vzkládání rukou a mazání křížmem, slyšitelným pak jest modlitba biskupova. O letnicích obdrželi apoštolové 7 darů Ducha sv., zvláště dar síly, jakož i jiné mimořádné milosti (dar jazyků); podobně se děje při biřmování, toliko se zdá, že přestaly ony mimořádné dary milosti. Čím tedy byly letnice apoštolům, tím jest den biřmování nám křesťanům.

1. Při biřmování se děje toto: Biskup vztahuje ruce nad biřmovance a vyprošuje jim Ducha sv.; potom každého biřmovance zvláště maže křížmem na čele, vzkládaje mu pravici na hlavu a modle se nad ním; tím dostává biřmovanec dary Ducha sv., zvláště dar síly ve víře.

Obřady biřmování: Biskup vztahuje ruce nejprve nade všechny biřmovance. To znamená, že obdrží nyní jakousi vyšší sílu; neboť rukou rozdáváme. Potom přistupuje ke každému zvlášť (nebo každý zvlášť přistoupí k biskupovi) a klade mu 4 prsty pravice na hlavu a současně maže jej křížmem na čele v podobě kříže. Tím se dává biřmovanci na srozuměnou, že se nikdy nemá stydět víru v Ukřižovaného veřejně vyznávat (jako na čele napsanou nositi). Při tom se biskup modlí: „Znamenám tě znamením kříže a posiluji tě křížmem spasení ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Amen.“ Na to dává biskup biřmovanci mírný políček (na znamení, že pro víru má i potupu a pronásledování snášeti). Při tom biskup říká: „Pokoj s tebou.“ (Utrpení pro Krista naplní biřmovance velikým klidem duševním; biřmovanec má v pronásledování zachovati klid duševní a jen v Boha důvěřovati.) Na konec dává biskup všem požehnání. — **Křížmo** jest smíšenina oleje olivového a balsamu, a smí je světit pouze biskup; světi se na Zelený čtvrtek v biskupském chrámě.

Již apoštolové biřmovali, na př. v Samarii a Efesu.

Sv. apoštolové Petr a Jan vzkládali na křesťany v Samarii ruce. a Duch sv. na ně sestoupil. (Sk. 8. 11.—17.) Zrovna tak učinil Pavel v Efesu. (Sk. 19. 5.) Tenkrát se udílely při biřmování také mimořádné dary milosti, jako dar řeči, dar prorocký. (Sk. 19. 6.) Obyčejně také již při vzkládání rukou zjevoval se Duch sv. viditelným způsobem, takže nebylo ani potřeba, aby apoštolové užívali křížma. (Sv. Tom. Aq.) Původně však se užívalo jen oleje; teprve v 6. stol. nacházíme, že se k oleji přiměšoval i balsam. (Bened. XIV.) — Již nejstarší papežové a sv. Otcové mluví o svátosti biřmování. Papež Urban (kolem r. 230.) praví: „Všichni věřící mají po křtu přijati zkrze vzkládání rukou Ducha sv., aby byli dokonalými křesťany.“ Sv. Cyprián († 258.) praví: „Svátost křížma jest právě tak svatá jako křest.“ Sv. Augustin: „Z toho, že přestal dar jazyků, nelze uzavírat, že vzkládáním rukou Duch sv. se již neuděluje. To se dalo jen v prvních dobách církve, aby se církev rychleji rozšířila.“ Nejstarší sekty (Nestoriáni, Jakobité) podržely tuto svátost; rovněž ji podržela církev řecká, která připravuje křížmo z oleje, trošky vína a 35 vonných látek. (Olej však jest vždy hlavní věcí.) Sněm Tridentinský praví výslovně, že biřmování jest pravá svátost (Sn. Trid. 7. 1.), nikoliv pouhý obřad, který by byl pouze dříve souvisel se křtem, nebo který by byl býval pouze veřejným vyznáním víry před církví.

2. **Biřmování má podobný účinek jako olej a balsam**; neboť nás činí mírnými (t. j. rozmnožuje naši lásku k Bohu a k bližnímu), osvěcuje náš rozum, posiluje naši vůli, chrání duši před hnilobou hříchu a naplňuje nás vůní mnohých cností.

Olej uhlazuje věci (třeme-li drsné věci olejem), svítí (odkud je světlo lampy?) sílí (proto se natírali řečtí zápasníci před bojem olejem). Balsam chrání před hnilobou (proč se zachovaly tak dlouho egyptské mumie?) a vydává libeznou vůni. Mohlo by se ještě zmíniti, že olej zanechává po sobě mastné skvrny, jež lze těžko odstraniti. (Nezrušitelné znamení při biřmování!) — Biřmování **rozmnožuje lásku k Bohu a bližnímu**, nebo jinými slovy: biřmování rozmnožuje milost posvěcující; nebo ještě jinými slovy: biřmováním dostáváme plnost Ducha sv. Proto jest biřmování doplněním svátosti křtu; při křtu se ovšem stal člověk chrámem Ducha sv. a obdržel Ducha sv., ale při biřmování dostává plnost Ducha sv. Nebiřmovaní křesťané podobají se tedy kostelu slavnostně vysvěcenému, v němž však dosud není na oltáři uchovávána nejsv. svátost oltářní. (Massl.) Pokřtěný, ale nebiřmovaný křesťan podobá se trpaslíku, který ještě nevyrostl. (Sv. Clem.) Křest a biřmování má se tedy k sobě asi tak, jako svěcení kněžstva a svěcení na biskupství. Křtem stáváme se vojiny Kristovými, při biřmování však dostáváme výzbroj k boji. (Sv. Melchisedech.) Proto také biřmovaní budou požívat vyššího stupně slávy v nebesích, nežli ti, kdož jsou pouze pokřtěni. (Sv. Tom. Aq.) Z toho si lze vysvětliti, proč za prvních dob bývaly biřmovány již malické děti. — **Osvícení rozumu** záleží v tom, že člověk poznává pravou cenu statků a požitků pozemských. Biřmování povznáší všechny naše myšlenky a žádosti k nebi; člověk se stává ze tvora pozemského tvorem nebeským, ze smyslného duchovním, tedy dokonalým křesťanem. (Sv. Melch.) — Biřmováním pozbývá člověk bážlivosti a dosahuje zvláštní **síly ve víře**. Apoštolové před Letnicemi podobali se bojácným dětem, ale po Letnicích byli srdnatí jako lvi. Hle, právě tak působí Duch sv. podnes v biřmovancích. Biřmovaný člověk může říci: „Všecko mohu v tom, kterýž mne posiluje.“ (Filip. 4. 13.) Sv. Vincenc Ferr. míní, že antikrist na konci světa nasadí všecko, aby zabránil křesťanům přijímati svátost biřmování, poněvadž potom tím snadněji odpadnou od víry. — Poněvadž biřmování posiluje vůli, proto biřmovaný může tím snáze odporovati pokušením, **neupadne tedy tak snadno do hříchu**. Upadne-li však přece do smrtelného hříchu, pak jej očekává veliký trest, právě jako vojáka, jenž přísahal věrnost svému králi a pak přejde do tábora nepřátelského. — Čím silnější jest vůle, tím **snadněji dospíváme ke cnostem**. Biřmování napomáhá zvláště ku pokoře a mírnosti, na což poukazuje právě olej a balsám; balsám, který v každé tekutině padá ke dnu, představuje nám pokoru; olej, který plove vždy na povrchu, představuje mírnost, která povznáší člověka nad wszeliké protivensství. (Sv. Fr. S.) Písmo sv. nazývá cnosti vždy libou vůní (2. Kor. 2. 15.), poněvadž lidé cnosti jsou Bohu tak milými, jako nám jest libá vůně. Neporušené, libou vůni vydávající mrtvoly mnohých světců, nejsou bez významu!

3. **Křesťan má přijati svátost biřmování, když vstupuje do věku jinošského nebo**

panenského, poněvadž v této době pokušení přibývá, takže jest posílení vůle třeba.

Není příhodno, přijímati biřmování před dosažením užívání rozumu, tedy před 7. rokem věku. (Ř. k.) Nejprůhodnějším jest, přijímati je **po dokonaném 12. roce**, a nemá se bez příčiny odkládati až po 14. roce. (Nařízení mnohých sněmů provinciálních.) Než čas tento nelze tak snadno vždy dodržeti, jelikož při nynější velikosti diecesí biskupové na mnohá místa přicházejí teprve po mnohých letech, a poněvadž vzdálenost od sídla biskupského jest veliká. — Kdo biřmování lehkomyšlně zanedbá, podobá se pcestnému, jenž se má ubíratí nebezpečnými cestami a přece odmítá nabízené mu zbraně; takový člověk může jednou těžce pykati svého nerozumu! (Meh.) Třeba není biřmování ke spasení nevyhnutelné třeba, přece Bůh bude přísně trestati pohrdání touto svátostí. Sv. Otcové vypravují o jistém Novatovi, jenž biřmování zanedbal, že později se stal velikým bludařem a bídně skončil; celé toto neštěstí připisují tomu, že zanedbal sv. biřmování. V prvních dobách církve ukládalo se rodičům, kteří zanedbali dáti své děti biřmovati, 3leté pokání, které se ukládávalo jen za těžké hříchy. Stačí, víme-li, že Kristus chce, aby všichni byli naplněni Duchem sv. (Jan 7. 37.)

4. **Křesťan má před sv. biřmováním jíti ke sv. zpovědi a dle možnosti i ke sv. přijímání; neboť biřmování smíme přijati jen ve stavu milosti posvěcující.**

Kdo by přijal biřmování ve stavu těžkého hříchu, podobal by se člověku jenž nalévá do nečisté nádoby drahocennou tekutinu. Kdo by nepochyboval, je-li ve stavu milosti, směl by přijati biřmování i bez předcházející zpovědi. Proto také v prvních stoletích se nikdo nepozastavoval nad tím, že nemluvnata hned po křtu byla biřmována, což se až podnes zachovalo u Řeků a ve Španělsku. Ve mnohých diecesích smějí jíti ke sv. biřmování děti již před prvním sv. přijímáním, jsou-li ve víře dobře vycvičeny a zpovídaly-li se již aspoň jednou a jsou-li starší než 8 let, aby totiž pak snad vůbec nebyly připraveny o milosti sv. biřmování, když jich budou nejvíce potřebovati. Odpovídá to docela i bývalému obyčeji církevnímu, přijímati totiž po křtu hned i biřmování a sv. přijímání. Proto sv. Karel Borr. nařídil, aby děti jeho diecese byly biřmovány již před svým prvním sv. přijímáním. (Tento obyčej schválil také papež Leo XIII. ve svém listě k biskupu marseillskému 22. 7. 1897.)

Biřmovanec má býti také dobře vyučen v pravdách víry a má se samotou, modlitbou a postem připravovati na přijetí Ducha sv.

Má napodobovati sv. apoštoly, kteří totéž činili po 10 dní před Letnicemi. (Sk. 1. 14.) Proto mnohé synody nařídily, aby biřmovanci před biřmováním byli **zvláště ve sv. náboženství vyučováni**, aspoň po 7 dní 7krát Otčenáš a Zdravas se modlili a večer před sv. biřmováním se postili; rovněž musí míti každý biřmovanec od svého faráře lístek, jímž se potvrzuje, že biřmovanec jest na přijetí sv. biřmování dobře připraven. Kdo tohoto lístku k biřmování nedonese, není biřmován.

5. Břmování uděluje biskup obyčejně kolem Svatého Ducha tak, že vždy za několik let projde celou svou diecesí.

V prvních stoletích udělovalo se břmování obyčejně o Velikonocích a Svatém Duchu, poněvadž se udělovalo hned po křtu. Sv. Jeroným (kol. r. 400.) vypravuje, že za jeho doby biskupové přicházeli na venkov, aby břmovali ony, kteří byli pokřtěni od kněží nebo jáhnů. Nyní bývá břmování spojeno obyčejně s biskupskou visitací. Biskupové mohou břmovati i méně slavně, na každém místě a v každou hodinu, na př. nemocného. Obyčejný kněz smí břmovati jen s povolením papeže; tak se děje v zemích misijnářských, poněvadž tam biskupové nemohou všeho zaslati, a poněvadž pohané by zase brzy odpadli, kdyby co nejdříve ve víře nebyli posilněni. „Na stavbě všecku práci vykonávají dělníci, ale stavitel dílo dokončuje; tak také pouze biskup má právo břmovati, neboť břmování jest dokončením duchovní budovy.“ (Sv. Tom. Aq.) Úcta k této svátosti se zvyšuje, uděluje-li ji biskup.

Břmovanec dostává při břmování jméno některého světce, tak zv. jménobřmovací.

Když se křest a břmování udílelo ještě hned za sebou, nechalo se při břmování jméno křestní. Když pak později u pokřtěných pohanů zavládl zlořád, že své pohanské jméno i po křtu si ponechávali, byli při břmování donuceni, přijati jméno některého světce. Jako voják musí stále patřiti na vojevůdce, tak má břmovanec, jakožto bojovník Kristův, patřiti na světce, jehož jméno na břmování obdržel; má mu býti vzorem a přímluvcem v nebi. Mimo nebeského vůdce, má břmovaný křesťan ještě vůdce pozemského.

Při břmování má břmovanec kmotra.

Chce-li se někdo učiti šermovati, potřebuje někoho, kdo by jej svými vědomostmi a radou podporoval; právě tak jest při břmování. (Ř. k.) Kmotr má totiž břmovanci v nebezpečnosti duchovního života býti nápomocným; břmovanec pak má věděti, že v pozdějším životě nesmí sám sobě příliš důvěřovati, nýbrž dbáti mínění jiného člověka. Kmotr se má přičiniti seč jest, aby břmovanec kráčel cestou cností. Kmotr vchází s břmovancem a jeho rodiči v duchovní příbuzenství; toto příbuzenství jest manželskou překážkou. Kmotr při břmování má býti sám již břmován, věkem dospělejší, cnostný křesťan, téhož pohlaví s břmovancem a pokud lze rozdílný od kmotra křestního; v prvních dobách církve, kdy se břmování udělovalo hned po křtu, byl kmotr křestní i kmotrem při břmování.

Při břmování máme se vystříhati upřílišené nádhery v o d ě v u a strojivosti.

Duch sv. nesestupuje do pyšné duše; neboť Bůh se pyšným protiví. (1. Petr. 5. 5.) Mnozí pro samé starosti o šaty a parádu zapominají na hlavní věc. **Při břmování chováme se takto:** Nežádá se za našich dnů, abychom šli k břmování lačni, neboť by to nebylo ani možno, jelikož břmování trvá obyčejně dlouho. Oděv má býti jednoduchý, čelo nepokryto, poněvadž se na něm uděluje mazání. Každý má míti modlitby knížky a břmovací lístek, ježž má odevzdati biskupovi. Dospělí klečí, děti

stojí při břmování. (Klečení jest zde známkou pokory.) Za břmovancem stojí jeho kmotr, jenž položí svou pravici na pravé ramě břmovance. Břmovanci stojí buď od stupňů oltářních až ku dveřím kostelním, a sice na straně epistolní ženy, na straně evangelní muži; nebo přistupují břmovanci po jednom před hlavní oltář, kde biskup sedí na trůně. Břmovanci musejí býti v kostele již tehdy, když biskup vzkládá ruce nade všechny břmovance; proto se ve mnohých kostelích ihned zavrou dveře, aby nikdo nebyl břmován, kdo nebyl při tomto všeobecném vzkládání rukou. Nikdo nemá odejti, dokud neobdržel od biskupa slavného požehnání. Než přece toto požehnání nezáleží k podstatě svátosti břmování. V jistém francouzském kostele odesli břmovanci před požehnáním biskupovým, poněvadž v kostele nastal velký křik. Byl podán do Říma dotaz, jsou-li platně břmování. Odpověď zněla: Ano. (K. J. 22. 6. 1892.) Po břmování nemáme Ducha sv. pitím a pošetilými zábavami vypuzovati ze sebe Ducha sv. „Nezarmucujtež Ducha sv.“ (Efes. 4. 30.) Za našich dnů jest víra mnohých křesťanů proto tak slabou, poněvadž si dnes lidé velmi málo váží svátosti břmování.

III. O nejsvětější svátosti oltářní.

1. O ustanovení a podstatě svátosti oltářní.

Jako při obětech Starého zákona lid požíval část obětních darů, tak také Kristus se postaral, aby lid požíval i z jeho obětí.

Kristus **slibil** po zázračném rozmnožení chlebů Židům v synagoze v Kafarnaum, že jim dá tělo své jísti a krev svou píti. (Jan 6. 26.)

Po zázračném rozmnožení chlebů hledali lidé Krista a našli jej v synagoze v Kafarnaum. Chtěli od něho zase chleba. Ale on jim slíbil chléb, který působí nesmrtelně. Na jejich žádost jim pravil: „Chléb pak, kterýž já dám, tělo mé jest.“ Když nechtěli jeho slovům věřiti, pravil: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krev, nebudete míti v sobě života. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný; a jej vzkřísím v den nejposlednější.“ Dále: Tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj.“ Nad tím Židé reptali a odesli.

Tento slib svůj vyplnil Kristus při poslední večeři; proměnil chléb ve své tělo a víno ve svou krev a dal obojího požívatí svým apoštolům. (Mat. 26. 26.)

Než apoštolové neviděli **způsoby** těla, jelikož způsob (t. j. barva, chuť, váha, vůně, podoba) chleba zůstala. Rovněž neviděli způsobu krve, neboť zůstala podoba vína. Jen **podstata** se proměnila. Také to, co jest ve skořápce ptačího vejce, proměňuje se v živého ptáka, kdežto skořápka zůstává beze změny. (Sv. Tom. Aq.)

1. Tělo a krev Kristova pod způsoby chleba a vína nazývá se nejsv. svátostí oltářní.

I zde jsou částky, které náležejí ke každé svátosti. Viditelným znamením jest způsob chleba a vína; slyšitelným znamením jsou slova Kristova; neviditelnou milostí jest přijímání těla a krve Kristovy; ustanovení se stalo při poslední večeři. Viditelné znamení nám znázorňuje neviditelnou milost; **chléb**, jenž se připravuje z rozemletých zrn pšeničných a vody, a jenž se peče na ohni, představuje tělo Kristovo, které tolik trpělo; nekvašený chléb znázorňuje čistotu těla Kristova; okrouhlá podoba znázorňuje, že pod způsoby chleba jest Bůh, jenž (jako kruh) nemá začátku, ani konce. (Žid. 7. 3.) **Víno** z hroznů vytlačené představuje krev Kristovu, která vytekla z jeho těla. Voda vínu přimísená znázorňuje, že v Kristu jest člověčenství s božstvím nerozlučně spojeno. Chléb a víno, jež spolu jsou hlavními potravinami, znázorňuje, že tělo a krev Kristova jest hlavním pokrmem duše.

Ríkáme svátost „**oltární**“, poněvadž se na oltáři koná a na něm ve svatostánku uchovává.

Vysvětlení názvů: Říkáme: „**nejsvětější svátost**“, poněvadž netoliko, jako ostatní svátosti, milost uděluje, nýbrž samého původce milosti v sobě obsahuje; „**svátost lásky**“, poněvadž jest největším důkazem lásky Kristovy k lidem; „**svátost**“, poněvadž jest nejvznešenější ze všech svátostí; „**chléb nebeský**“, poněvadž obsahuje jakožto pokrm Vykupitele s nebe příslého; „**chléb andělský**“, poněvadž nás činí podobnými andělům; „**pokrm na cestu do věčnosti**“, poněvadž jest posilou umírajícím; hostie, eucharistie, Tělo Páně.

Místo, kde se sv. oltární v kostele uchovává, nazývá se **svatostánek** (tabernacul.)

Svatostánek (tabernaculum = stan) jest malý domeček uprostřed hlavního oltáře; jest buď okrouhlý nebo hranatý, ze dřeva, mramoru nebo vzácného kovu, jest uvnitř krásně pozlacen nebo vyzdoben bílým hedvábím, dobře uzavřen a zevně ozdoben odznaky sv. oltární (klasy, hrozny, kalich, beránek). Za dřívějších dob bývala místo nynějšího svatostánku na oltáři, poblíže hlavního oltáře schránka pro velebnou svátost (sacramentář), vysoká to věžka. Říkáme svatostánek, poněvadž svatý stánek israelský se svým tajemným mrakem byl předobrazem této schránky, v níž mezi námi přebývá Bůh. (Zjev. 21. 3.) Ve svatostánku se nachází ciborium se sv. hostiemi, které jest zahaleno bílým **pláštěm**. Plášť znázorňuje, že jest tu Kristus našim zrakům ukrytý pod způsobem chleba. Často bývá ve svatostánku monstrance, schránka to paprskovitá, v jejímž středu jest viděti velkou hostii. Monstrance (monstrare = ukazovati) užívá se jen o velkých slavnostech. Aby se vědělo, kde v kostele jest uschována velebná svátost, hoří (mimo Velký pátek) neustále před svatostánkem **věčné světlo**; to nám znázorňuje, že na oltáři jest přítomný ten, jenž jest „světlo světa“ a věčný. Světlo vůbec znázorňuje přítomnost boží. Neboť Bůh bydlí v nepřístupném světle (Tim. 6. 16.) a zjevoval se často v podobě světla, jako na př. v hořícím keři, na hoře Sinai, na hoře Tábor a o Letnicích. I při narození Kristově se ukázalo světlo nad Betlemem. Věčné světlo odpovídá 7 ramenému svícnu ve chrámě jerusalémském, na němž také musily lampy stále hořeti. Svatostánek jest jako jesličky, v nichž ležel Ježíšek; světlo věčné jest jako hvězda, která vedla 3 krále k jesličkám. — Kristus je tedy stále mezi námi lidmi. Právem tedy praví: „Já jsem s vámi po všechny dny

až do skonání světa.“ (Mat. 28. 20.) Mezi námi a svatými jest pouze jeden stupeň; mezi obojím je Kristus přítomen; pouze jest ten rozdíl, že nebešťané se radují z patření na něho, kdežto nám jest zahalen způsoby chleba a vína. **Manna** v arše uchovávaná byla předobrazem Krista ve svatostánku přítomného. (2. Mojž. 16. 33.) Kdysi navštívil jistý pán na svých cestách znamenitý kostel protestantský. Když vcházel smekl klobouk; pravil mu sluha kostelní: „Pane, jen nechte na hlavě; zde není nikdo.“ Tak nelze říci v kostele katolickém; neboť zde jest ustavičně někdo, totiž Bůh v nejsv. svátosti.

2. Kristus nazývá nejsv. svátost oltární »tajemství víry«, poněvadž jí svým slabým rozumem nemůžeme pochopiti, nýbrž pouze v ní musíme věřiti.

Kristus se skryl pod způsobem chleba a vína, aby vyzkusil naši víru (věříme-li totiž více jeho slovům nežli svým očím). Kdybychom viděli způsobu těla a krve Kristovy a pak bychom teprve věřili, neměli bychom žádné zásluhy. Proto řekl jednou král francouzský sv. Ludvík IX.: „Kdyby Kristus učinil při proměňování zázrak, abychom mohli očima viděti jeho tělo a krev, já bych zavřel oči, abych nepozbyl zásluhu víry.“ Také Kristus nás nechtěl ohromiti svou velebností. Neboť kdybychom spatřili tak oslaveného těla Kristova, stalo by se nám tak, jako nemocnému oku, na něž padnou sluneční paprsky. Těmto paprskům musí spíše zabraňovati záclonou. Ani apoštolové nemohli snést záře oslaveného těla Kristova na hoře Tábor, neboť padli na svou tvář na zem. A Mojžíš zastřel svou tvář, když se mu ukázal Bůh v hořícím keři. — Toto **přirovnání** slouží k lepšímu porozumění tomuto tajemství; Již lidské tělo proměňuje chléb a víno v tělo a krev; réva proměňuje dést ve víno; včely šťávu z květín v med; tím více tedy může Kristus mocí svého těla proměnit chléb v podstatu svého těla a víno v podstatu své krve. (Sv. Alb. Vel.) Bůh by snad nemohl toho, co může tělo? „Ten, jenž mohl z ničeho udělati něco, může také změnit něco, co již zde jest.“ (Sv. Ambr.) Ten, jenž ze země tvoří chléb, může také z chleba učiniti své tělo. (Sv. Gaud.) Jest ještě třeba zmíniti se, že Bůh během století učinil mnoho velikých **zázraků**, aby potvrdil, že jest přítomen ve svátosti oltární. Tak na př. zůstaly sv. hostie v ohni neporušeny, hostie ukradené vydávaly záři z místa, kde se nalézaly, tekla krev ze sv. hostií, hostie se vznášely ve vzduchu, Kristus v hostii vzal na sebe postavu dítěte, člověka nebo beránka; mnozí svatí udržovali se na živu pouze sv. přijímáním, jako na př. sv. Kateřina S., sv. Rosa z Limy, sv. Lidvina, bl. Anděla z Foligno, Mikuláš ze Flüe, Kateřina Emm.

Křesťané p o v ě d y v ě ř í, že pod způsobem chleba a vína jest přítomno tělo a krev Kristova.

Sv. Augustin praví: „Kristus držel v rukou sebe sama, když podával učedníkům své tělo.“ Sv. Ambrož: „Jakmile byla vyslovena nad chlebem tajemná slova, stalo se ze chleba tělo Kristovo.“ Sv. Cyrill Jer.: „Kristus proměnil kdysi vodu ve víno; proto může i víno proměnit ve svou krev;“ a: „Ujistuje-li Kristus, že jest to jeho tělo, kdo by se mohl odvážiti, o tom pochybovati?“ Proto pohané také podezřívají křesťany, že prý zabíjejí děti, jejichž tělo prý posypávají moukou a jedí je. Ne bez příčiny vyobrazovali si první křesťané, jak posud jest v katakombách viděti, obraz ryby, jímž

označovali Spasitele; chtěli tím naznačiti, že Spasitel pod způsobou chleba jest naším pokrmem.

3. Jak pod způsobou chleba, tak pod způsobou vína jest přítomen celý Kristus jakožto Bůh a člověk.

Kde jest tělo a krev Kristova, tam musí býti celý Kristus; neboť Kristus nyní již nemůže umřít, a proto nemůže býti ani tělo od krve, ani tělo a krev od duše býti odděleno. Rovněž ze slov Kristových: „Totof jest tělo, které za vás vydáno bude“ (Luk. 22. 19.) a: „Totof jest krev má, která bude za mnohé vyлита“, plyne, že pod způsobou chleba a vína přítomno jest živé dosud tělo Kristovo a živá dosud krev Kristova. Jako v malé paněnce oční nachází se obraz celé krajiny, tak také v malé hostii jest přítomen celý Kristus.

4. Rozdělí-li se způsoby v části, jest Kristus přítomen pod každou i nejmenší částkou proměněného chleba a vína.

Když tedy kněz hostii rozlomí, jest Kristus přítomen pod každou částíčkou rozlomené hostie. Rozlomíme-li magnetickou tyč na několik kusů, jest každý kus celým magnetem se svým severním a jižním palem. Rovněž vidíme se v každém kousku rozbitého zrcadla. — Vzdor tomu není několik těl Kristových, nýbrž jen jedno tělo; toto pak naplňuje božství, které jest všude přítomno. (Sv. Alb. Vel.) — Tělo Kristovo proměněním ani se nezvětšuje, ani požíváním se nezmenšuje. „Jako světlo svíce se neslabuje, byť bychom o ni tisíc jiných svící rozlehli, tak ani tělo Kristovo se nezmenšuje, byť ho požívalo tisíce, ba miliony lidí.“ (Sv. Tom. Aq.) Proto pravil sv. ap. Ondřej prokonsulovi v Achaji: „Já obětuji denně všemohoucímu a pravému Bohu na oltáři neporušeného Beránka božího. Když veškeren věřící lid jeho těla požil, přece zůstává Beránek onen, jenž obětován byl, zcela neporušeným a živým.“

5. Kristus jest ve svátosti oltářní přítomen tak dlouho, dokud způsoby chleba a vína trvají.

Kristus tedy není přítomen snad jen při mši sv. od pozdvihování do přijímání, nýbrž i potom, když se hostie ve svatostánku ukládá. Kristus také není přítomným, jak mínil Luther, pouze ve a při přijímání svátosti oltářní, nýbrž i **před a mimo přijímání**. (Sn. Trid. 13. 4.) Sice jinak by Kristus nebyl mohl říci: „Vezměte a jezte, neboť toto jest tělo mé.“ (Jest to tedy tělo Kristovo již před požíváním!) A v těle lidském zůstává Kristus tak dlouho přítomen, pokud způsob chleba trvá. Teprve když hostie v našem žaludku jest ztrávená, není již Kristus v ní přítomen. Proto svatí Otcové nazývají křesťany „nositeli Krista“, poněvadž po sv. přijímání nosí v sobě Krista. Poněvadž Kristus jest ve svátosti oltářní přítomen, proto poklekáváme před svatostánkem.

6. Ku nejsv. svátosti oltářní máme tyto povinnosti: Máme ji častěji navštěvovati, jí se klaněti a jí požívati.

Nejsv. svátost oltářní máme **navštěvovati** zvláště v tísní.

Máme vůbec častěji navštěvovati svátost oltářní. Pastýřové a sv. tři králové, kteří navštívili Ježíška v jesličkách, předcházejí nám dobrým příkladem. Všichni světcové modlivali se horlivě před nejsv. svátostí. Sv. Alois klekával před ní celé hodiny. Kardinál Bellarmin chodil jako student vždy do kostela jda mimo a modlival se několik Otčenášů před velebnou svátostí. Na otázku, proč to činí, odpověděl: „Bylo by neslušným jíti mimo dům přítelův a nepozdraviti ho.“ Vyznamenával se již záhy velikou moudrostí. Horliví duchovní správci nezapomínají nikdy chrámu před věřícími; nechávají jej ve dne vždy otevřený a sami navštěvováním velebné svátosti dávají věřícím příklad. — Všem, kdož se nacházejí v **tísní**, volá Spasitel ze svatostánku: „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím.“ (Mat. 11. 23.) Kristus ve svátosti oltářní poskytuje nám více útěchy, než-li celý svět svými slavnostmi a zábavami jen poskytnouti může. (Sv. Teres.) Poblízkou velebné svátosti zarmoucení se rozveselují, pošetilci moudří, slabí se posilují a chudí bohatnou. (Sv. Alf.) Ovečky, které jsou blízko svého pastýře, obdrží mnohdy sousto z jeho vlastní potraviny. (Sv. Teres.) Cítí-li orel z daleka kořist, ihned ji vyhledává. Tak i my máme spěchati k velebné svátosti, této potravě naší duše. Svatí spěchávali jako žízniví jeleni k tomuto rajskému prameni. (Sv. Jeron.) Jako vzdělaný člověk splácí návštěvu tomu, kdo jej navštívil, tak ani naši návštěvy nenechá Kristus bez odměny. Nerozumě jednají, kteří v tísní raději se utíkají k lidem a jim svou bídu žalují; ale ke Kristu jenž jim tak rád pomoci chce a pomoci může, nespěchají do chrámu. Víme o israelských, že zvítězili po každé, kdykoli vzali s sebou do boje archu. Tak i ty se utec k arše Nového zákona, chceš-li v tísní dojíti rychlé pomoci.

Ku **klanění se** nejsv. svátosti oltářní vybízí nás církev: věčným světlem před svatostánkem, zvoněním u oltáře při mši sv. a když se jde k nemocnému, průvodem Božího Těla a vystavováním velebné svátosti.

Klanění jeví se tím, že před velebnou svátostí **klekáme**. Pokleknouti máme zvláště, když do kostela vstoupíme nebo dříve než z kostela odejdeme; rovněž při pozdvihování, při požehnání velebnou svátostí a když kněz nese velebnou svátost k nemocnému. Přistupujeme-li ke svému panovníku nebo potkáme-li jej náhodou, jsme povinni, vzdáti mu svou úctu; ba již i své představené musíme pozdravovati na potkání. Tak tedy máme se chovati i k Bohu, přítomnému pod způsoby chleba. Krásný příklad nám dává Rudolf Habsburský. Byl na honě a potkal kněze, jdoucího k nemocnému; ihned poklekl, nabídl pak knězi svého koně a daroval jej ke sv. službě. (Spirago, Příkl., str. 180.) — Aby naši víru ve přítomnost Kristovu ve velebné svátosti posilnil, zavedl pap. Urban IV. r. 1264. průvod Božího Těla. Podnět k tomu dalo vidění, které měla řeholnice bl. Juliana v Lüttichu. (Meh. V. 119.) Od této doby se častěji **vystavovala** nejsv. svátost oltářní k uctění od lidu. Dala se veliká hostie do tak zv. monstrance a postavila se

na oltář. To se koná na př. při 40 hodinné pobožnosti, která se konává na mnohých místech zvláště před Popeleční středou. Rovněž jsou bratrstva ku klanění se velebné svátosti; každý člen těchto spolků ztráví měsíčně aspoň hodinu na modlitbách před velebnou svátostí. (Tak zv. věčné klanění se.) Členové si rozdělí hodinky klanění tak, že se dnem i nocí klaní někdo z nich velebné svátosti. »Pochválena a velebena budiž bez ustání, nejsv. svátost oltářní.« — Kristus proto ustanovil tuto svátost bezprostředně před svou smrtí, abychom si jí tím více vážili; neboť co nám dal přítel na rozloučenou, toho si více vážíme. (Sv. Bern.) Jest-li již Židé, nesměli se ani podívat, ani dotknouti archy úmluvy, tohoto předobrazu velebné svátosti, jakou úctu máme mít teprve my před velebnou svátostí! (Hunolt.)

Ku **požívání** vel. svátosti oltářní pobízí nás Kristus slovy: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a pítí jeho krve, nebudete mít v sobě života.“ (Jan 6. 54.)

Požívání svátosti oltářní nazývá se **přijímání**, t. j. spojení s Kristem. Při sv. přijímání přijímáme Spasitele jako Zachaeus do svého příbytku. Předobrazy sv. přijímání byly: strom života v ráji, jehož ovoce zachovávalo tělo prvních rodičů nesmrtelným; manna; beránek velikonoční; chléb, jenž dodal Eliášovi síly, že kráčel 40 dní až k hoře Horeb; zázračné rozmnožení chlebů a proměnění vody ve víno na svatbě v Káně. Sv. přijímání samo zase jest předobrazem onoho pokrmu, kterým nás Bůh Otec bude v nebi krmiti.

7. Věřící požívají vel. svátost oltářní jen pod způsobou chleba; kněz však při mši sv. požívá jí pod obojí způsobou.

Kněz totiž koná obět, kterou se znázorňuje a opakuje smrt Kristova na kříži. Kristus pak na Kalvarii prolil téměř všecku svou krev, takže byla od těla Kristova oddělena. Toto oddělení krve od těla Kristova musí býti znázorněno při mši sv. oddělením způsobu chleba od způsobu vína. Věřící však nekonají oběti, nýbrž jen požívají vel. svátost oltářní. — Píti krev Kristovu z kalicha jest věcí zbytečnou. Neboť kdo požívá svátost oltářní pod způsobou chleba, přijímá právě tolik jako kněz při mši sv. Vždyť Kristus jest pod každou způsobou přítomen celý. I Kristus již praví: „Kdo jí chléb tento, živ bude na věky.“ (Jan 6. 59.) První křesťané trvali ve společnosti lámání chleba. (Sk. 2. 43.): o pítí z kalicha neděje se žádné zmínky. Píti z kalicha není věcí ani radno. Neboť snadno by se mohla krev Kristova rozliti; mnozí by se štilili píti po jiném z kalicha. Mohly by se přenést i nemoci, zvláště nemoci jazykové a hrdelní. Rovněž víno dlouho nevydrží a nelze ho všude snadno obdržeti. Mnozí lidé ani vína nesnesou. Papež Leo († 462.) a Galasius († 496.) sice nařídili píti z kalicha, ale jen proto, aby tím potřebl blud manichejský, který tvrdil, že víno pochází od ďábla a že se ho nesmí požívat. Dále bylo dovoleno husitům (1433.) přijímati pod obojí, aby takto byli zpět přivedeni do lůna církve. V církvi východní se namáčí hostie nejprve do vína a pak se podává věřícím.

8. Z ustanovení sv. přijímání poznáváme velikou **lásku boží** k lidem.

Největší láska, jaká na světě jest, jest láska mateřská k dětem. Proto Bůh, aby nám učinil pochopitelným, jak velice nás miluje, přirovnává svou lásku k nám k lásce mateřské. Než kdy kdo slyšel, aby některá matka dala své vlastní tělo svým dětem za pokrm, by je zachránila na živu? A který pastýř kdy miloval své stádo tak, aby je živil svým vlastním tělem a krví? (Sv. Chrys.) Poněvadž nás Kristus žíví svou vlastní krví, přirovnává se často k **pelikánu**. Poněvadž tento vodní pták (který žije na Jordanu, Nilu a při ústí Dunaje) se žíví rybami a mívá mnohdy krví usmrcených ryb zbarvená krvavě prsa, zvláště při krmení mláďat, proto se myslilo ve starověku, že si pelikán rozklobává prsa, by svá mláďata krmil svou vlastní krví. Staří tedy mínili, že pelikán podobá se Kristu, jehož krví jsme my obdrželi život a jenž nás žíví svou krví v nejsv. svátosti oltářní. Proto podnes na mnohém hlavním oltáři vidíme vyobrazeného pelikána s mláďaty. Svatá Kateřina S. viděla mnohdy v rukou kněze místo sv. hostie jasně planoucí srdce. Tím jí chtěl dáti Bůh na srozuměnou, jak veliká jest láska boží k lidem v nejsv. svátosti oltářní.

9. Proti učení o nejsv. svátosti oltářní brojili bludaři více nežli proti kterémukoliv jinému učení křesťanskému.

Chce-li vrah rychle usmrtiti, mříť na srdce. Srdcem křesťanství pak jest svátost oltářní, neboť zkrze ni jest Bůh mezi námi. Proto všichni, kteří chtěli zničit pravou víru, na jiném místě popírali přítomnost Kristovu v nejsv. svátosti oltářní a slova Kristova: „Totoť jest tělo mé“, „Tatoť jest krev má“ rozličně vykládali. Všecky tyto porazil jistý malíř důmyslným obrazem. Vymaloval totiž Krista při poslední večeři a vedle Krista také Luthera a Zwingliho. Pod obraz napsal tato slova: „Kristus praví: Totoť jest tělo mé; Luther praví: Toto bude tělo mé; Zwingli praví: Toto znamená tělo mé. Nuže kdo z těchto tří má pravdu?“ Těchto několik slov malířových vyvažuje mnoho důkazů. (Spirago, Příkl., str. 179.) Svobodomyšlníci opovžují se docela vytýkati katolíkům modlářství a pohanství, poněvadž, dle jejich mínění, klaní se pouhému chlebu. Jak patrné, opičí se lidé všech století po Židech, kteří reptali v synagoze v Kafarnaum, když jim Kristus mluvil o tomto tajemství, a pravili: „Kterak nám může tento dáti tělo své požívat?“ (Jan 6. 53.) Kdyby se slovům Kristovým a nejsv. svátosti nebylo mělo rozuměti doslova, byl by býval Kristus reptajícím Židům jistě řekl: „Lidé, slova ta nesmíte bráti doslovně; jsou jen obrazně řečena.“ Než toho Kristus neučil, nýbrž vyslovil toto tajemství ještě mnohem ostřeji. Jako za dob Kristových k vůli svátosti oltářní mnozí opustili pravou víru (neboť „od té doby opustili jej mnozí uředníci a již s ním nechodili“ Jan 6. 67.), tak se děje po všecka století. Kdo říká: „Kterak může býti pod způsobou chleba skryt Kristus?“, ať povází, že by pak také musil říci: „Kterak může býti v lidském těle skrytý Bůh!“ Lidé nejvíce tupí, čemu nerozumějí.

2. O potřebě sv. přijímání.

1. Svátost oltářní jest pokrmem naší duše. Proto jest sv. přijímání prostředkem, bychom

došli nyní duchovní dokonalosti čili svatosti a jednou života věčného.

Nejsv. svátost oltářní jest **pokrmem naší duše**. Neboť život naší duše závisí na požívání svátosti oltářní. Kristus totiž praví: „Kdo požívá mne, živ bude zkrze mne“ (Jan 6. 58.), a: „Nebudete-li jísti tělo Syna člověka a píti jeho krve, nebudete mítí v sobě života.“ (Jan 6. 54.) — Svaté přijímání jest tedy nezbytným **prostředkem k svatosti** a k životu věčnému. Bez dobré výživy nemůžeme dojíti trvalého zdraví; zrovna tak bez sv. přijímání nemůžeme se státí svatými (duchovně zdravými a silnými). (Segur.) Jsou dvojí lidé, kteří potřebují přijímání; dokonalí, by se v dokonalosti udrželi, a nedokonalí, aby k dokonalosti přišli; silní, aby neseslábli, a slabí, aby se sílili. Přijímejte tedy často! (Sv. Fr. S.) Bylo to každodenní sv. přijímání, které tolik přispělo ke svatosti prvních křesťanů; proto máme z prvních dob křesťanských tolik mučedníků. Rovněž všichni světci zpravidla často přijímali. — Než časté přijímání samo v sobě není ještě známkou svatosti nebo odměny za svatost. Ani pozemský pokrm není nikterak známkou tělesné síly, nýbrž jen prostředkem k dosažení jí.

Kdo tedy zřídka přijímá, bude činiti malý pokrok v dokonalosti.

Předsvědčení, že i po vykonaném pokání jsme **nehodnými**, nesmí nás odstrašiti od sv. přijímání. Církev klade slova pohanského setníka Kornelia i světcům do úst. (Sv. Fr. Sal.) Jen Kristus by byl hodným přijímati, neboť jen Bůh může Boha hodně přijímati. (Sv. Alf.) Ostatně Kristus neustanovil svátost oltářní pro anděly, nýbrž pro lidi. Kdo svou bídu lépe poznává a chce jí odpomoci, touží po častějším přijímání. — Ani naše **každodenní poklesky** nesmějí nás odstrašiti od sv. přijímání; spíše nás mají k němu pobádati, bychom se jich zprostili. Vždyť přijímání nás očisťuje ode hříchů všedních a zeslabuje v nás zlé náklonnosti. Nepřijímáme Krista, bychom posvětili jej, nýbrž bychom byli my od něho posvěceni. (Sv. Bon.) Také nás nesmí odstrašiti od přijímání to, že **ne cítíme při něm sladkých citů**. Pošetilým by byl, kdo by nechtěl chleba jísti a raději by hladem umíral, poněvadž nedostal na chléb medu. (Sv. Ign. L.); nebo kdo by teprve tehdy přistoupil k ohni, až by mu bylo teplo. (Gerson.) Světcové učí, že lépe jest přijímati s menší zbožností, nežli vůbec nepřijímati. „Kdo haní časté přijímání, zastává úřad ďábla.“ (Segur.) Apoštolská stolice doporučila často časté, ba denní přijímání. (C. R. 11. 12. 1885. Pom. 19. 12. 1886.) Všichni světcové se vynasnažovali, by sv. přijímání co nejvíce podporovali. (Přečti si spisek „Die heil. Communion in ihrem öfteren würdigen Empfang“ od Segura, Mohuč, Kichheim 20 fen., kterýžto spisek jest schválen apošt. Stolicí!)

Kdo však sv. přijímání dlouho lehkomyšlně zanebává, zemře duševně.

Ani tělo nemůže žíti bez pokrmu. — Jako však bylo mnoho světců, kteří žili i bez pokrmu pozemského, tak také byli mnozí svatí, kteří žili dlouhá léta bez sv. přijímání; jako na př. Maria egyptská, která žila 47 let na poušti; rovněž mnozí poustevníci, jako sv. Pavel, a sv. Antonín. Duch sv., který je na poušť pudil, nahradil jim vše, čeho se jim nedostalo svátostmi. (Bened. XIV.) Většina z nich však před smrtí přijala sv. přijímání — Jest

však každý, kdo nemůže přijímati, povinen, aspoň duchovně přijímati, t. j. musí mítí touhu po přijetí Těla Páně a musí je skutečně přijati, jakmile se mu naskytne příležitost. (Sv. Tom. Aq.)

2. Jsme pod těžkým hříchem povinni, aspoň jednou za rok, a to v čas velikonoční, vel. svátost oltářní přijímati; mimo to pak také v těžké nemoci. Dále pak si církev přeje, aby věřící, pokud možno, každou neděli a svátek přijímali.

První křesťané chodili denně ke sv. přijímání, třeba nebyli sami světci. Později dle nařízení papeže Fabiána († 250) musili choditi ke sv. přijímání aspoň o 3 výročních slavnostech. Ve středověku křesťané zvlažnili a po celá léta nechodili ke sv. přijímání. Proto nařídila církev na sněmu Lateránském (1215), že každý katol. křesťan, jakmile k užívání rozumu dospěl, **aspoň jednou za rok**, a to v čas velikonoční má jíti ke sv. přijímání; kdo by tohoto přikázání neplnil, tomu má býti po smrti odepřen křesťanský pohřeb. — Dítka mohou jíti ke sv. přijímání, jakmile dovedou rozeznávatí tento nebeský pokrm od pokrmu pozemského, a jakmile lze právem očekávati, že s náležitou pobožností svátost oltářní přijmou. (Ř. k.) Nikdy se nemá se sv. přijímáním odkládati až za 14. rok věku. Zpravidla jsou při nynějším vzdělání školním hoši schopni po 10. roce, děvčata v 10. roce přistoupiti ke stolu Páně. Jest velmi nebezpečno, příliš dlouho odkládati se sv. přijímáním. Přijímání v nevinosti jest velmi důležité. Ve středověku chodily děti ke sv. přijímání hned po 7. roce věku, v době až po 12. století přijímali docela i kojenci. — Jsme povinni, **v těžké nemoci** jíti ke sv. přijímání. Těžce nemocný může říci jako oni učedníci z Emaus: „Pane, zůstaň se mnou, neboť se připozdívá“ (Luk. 24.), a po sv. přijímání může říci jako stařec Simeon: „Nyní propust, Pane, služebníka svého v pokoj, neboť viděly oči mé spasení Tvé.“ (Luk. 2. 29.) Proto se jmenuje také sv. přijímání „pokrm na cestu do věčnosti“, t. j. posilou na poslední cestu. Svatá hostie se však nepodává těm, kdož jí nemohou požití, nebo kteří by ji vyvrhli. Kdo však jest pouze bez vědomí, není proto ještě vyloučen od sv. přijímání. Trvá-li těžká nemoc delší čas, může nemocný v té době 2—3 krát přijímati; duchovní správce mu musí posloužiti, žádá-li toho nemocný. (Bened. XIV.) I těžce nemocné dítka, které již došli užívání rozumu (tedy asi v 7. roce), mohou přijímati, třeba ještě nebyli u sv. zpovědi a sv. přijímání. Kněz je nejprve zcela krátce poučí o základních pravdách víry a o svátostech, které mají přijati. (Bened. XIV.) Mimo to si **církev přeje**, aby věřící dle možnosti každou **neděli a svátek** přijímali. Sněm Tridentský (1563) totiž si přeje, aby při každé mši sv. přítomní věřící nejen duchovně, nýbrž také skutečně přijímali a užitek mše sv. takto tím hojnější měrou účastnými se stali. (22. 6.) Jsouť pak věřící povinni, každou neděli a svátek obcovati mši sv.; měli by tedy aspoň v tyto dny přijímati. Všichni učitelé církevní (zvláště sv. Alfons) schvalují časté, ba každodenní sv. přijímání a vybízají k němu. Sv. Karel Borr. praví: „Tělo krmíme několikrát za den a duši bychom měli krmiti pouze jednou za rok?“ Duchovní správce jsou povinni, vybízeti věřící k častějšímu, ba k dennímu sv. přijímání, poněvadž jak tělo, tak duše potřebuje denně pokrmu. (Ř. k.)

Než zpovědníci nemohou všem věřícím bez rozdílu dovoliti častější přijímání; musejí míti zřetel na duševní stav a život věřících.

Není snad nikoho, komu by mohlo býti odepřeno **měsíční sv. přijímání**. (Ben. XIV.; sv. Alf.) — **Týdenní sv. přijímání** však se dovoluje jenom těm, kdož se zdržují hříchů těžkých a svým životem nedávají žádného pohoršení. (Kterí totiž nejsou rozkřičeni pro svou klevetivost, hádavost, pomlouvačné řeči nebo pro jinou příčinu.) Velmi potřebným jest týdenní sv. přijímání těm, kdož jsou v nebezpečí padnouti do těžkého hříchu; neboť jím nabývají síly. — **Denně** přijímati dovoli se jen těm, kdož se úplně zřekli všech smyslných radostí, vážně se o dokonalost přičinují, proti každému všednímu hříchu zmužile bojují a pocítují velikou touhu po sv. přijímání. Takoví lidé musejí také vésti bezúhonný život, musejí míti dosti času na přípravu a důkladnější a míti ducha probudilého. Kdo denně přijímá nemusí se denně zpovídati; neboť sv. přijímání očisťuje od hříchů všedních. Jen v tom případě by se musil zpovídati, kdyby těžce hřešil (Sn. Trid. 13. 6.); než takový člověk zpravidla neupadá již do těžkého hříchu. — Kdo však vede život světský a vůbec nepomýšlí na potlačování svých chyb (hněvu, klevetivosti, marnivosti a p.), tomu by sv. přijímání každodenní velmi škodilo; neboť sv. přijímání jest jako oheň, který tam, kde ničeho neočisťuje, všecko spaluje.

Mnohým lidem musí kněz sv. přijímání docela odepřít, zvláště zednářům, katolíkům, kteří vcházejí v manželství pouze civilní nebo smíšené bez požehnání církevního; konečně všem, kteří svým životem dávají veřejné pohoršení.

Zednáři jsou totiž z církve vyobcováni (Pius IX. 12. X. 1869.), mimo to se tvrdí, že zednáři zneužívají rádi sv. hostie ke zločinům hanebným. — Katolíci, kteří žijí v **manželství čistě občanském** nebo uzavřeli manželství smíšené bez požehnání církevního, musejí nejprve tento poměr zaměnit ve platné manželství! — **Veřejné pohoršení** dávají: lichváři, kteří již byli pro lichvu trestáni; lidé, kteří vydávají spisy více a církvi nepřátelské, nebo mluví takové řeči; zvláště všichni, kteří pro těžké zločiny byli soudně trestáni. Jakmile však tito lidé své veřejné pohoršení také veřejně napravili, smějí býti opět připuštěni ke sv. přijímání; rovněž byli-li u sv. zpovědi, nelze tak snadno odepřít jim sv. přijímání. Samo sebou se rozumí, že se nepřipustí ke sv. přijímání člověk podnapilý neb opilý. — Musí-li kněz někomu odepřít sv. přijímání, pak ovšem onoho člověka, pokud lze, nejprve mezi čtyřma očima upozorní, aby ke sv. přijímání nechal, by takto svou čest zachránil (Sv. Kar. Borr.); přistoupí-li přece, kněz jednoduše při podávání jej mine, aby nevzbudil povyku. — S hříšníky, jejichž těžké hříchy nejsou veřejně známy, nenakládá se tak přísně; vždyť ani Spasitel neodepřel Jidášovi sv. přijímání. (Sv. Tom. Aq.)

Mimo to kněz nepodá Těla Páně také oněm, kteří ho nedovedou rozeznati od obyčejného pokrmu, nebo by je úmyslně nehodně přijali.

Tedy nepřipustí se ke sv. přijímání **dítka, které ještě nedosáhly užívání rozumu**. Podávalo-li se jim za dřívějších dob přece Tělo Páně, mělo

to svou příčinu v tehdejších poměrech časových. (Sn. Trid. 21. 4.) Rovněž dítka se nejprve vyučují nejdůležitějším pravdám víry a mravů. (Bened. XIV.) **Bílci a pomatenci** zpravidla jsou rovněž neschopnými ku sv. přijímání; výjimka jest jen tehdy, jest-li občas mají zdravý rozum, nebo v nebezpečí smrti. Rovněž těm se nepodává, kdož se opili a v opilosti těžce se poranili; neboť Spasitel žádá, abychom perel nemetali mezi vepře.

3. 0 účincích sv. přijímání.

Sv. přijímání přináší našemu duchu i tělu veliký užitek. „Božská velebnost platívá dobře pohostinství, byla-li dobře uvítána.“ (Sv. Alf.)

Sv. přijímání působí podobně, jako chléb a víno. (Sv. Tom. Aq.)

Chléb a víno (pozemský pokrm) 1. spojuje se co nejužší s tělem, 2. zachovává život, podporuje vzrůst, 3. zapuzuje únavu a slabost a dodává tělu síly, 4. naplňuje tělo rozkoší (lahodí hrdlu) a 5. působí prostředně i na ducha. (Zdravý duch ve zdravém těle.) Podobně působí sv. přijímání.

1. Sv. přijímání spojuje nás co nejužší s Kristem. Neboť Kristus praví: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá, a já v něm.“ (Jan 6. 57.)

Sv. přijímání jest jakoby sňatek. Při sňatku povznáší ženich nevěstu do onoho stavu, v němž se sám nachází; je-li knížetem, stává se nevěsta kněžnou; je-li králem nebo císařem, stává se královnou nebo císařovnou. Tak při sv. přijímání povznáší se duše z jejího nízkého a potupného stavu za nevěstu Kristovu. Sv. přijímání jest takřka pokračováním ve vtělení Syna božího. Vtělením svým Kristus se spojil s člověčenstvím vůbec, ve sv. přijímání spojuje se s každým člověkem zvláště. Jako dva rozpuštěné kousky vosku spolu splývají, tak se Kristus spojuje s námi ve sv. přijímání. Jest v nás, a my v Ném. (Sv. Cyr. Jer.) Zkrze sv. přijímání přijímáme na sebe přirozenost Kristovu. „Kdo často Krista přijímá, jest téměř přeměněn v Krista.“ (Sv. Aug.) Kristus zkrze sv. přijímání proměňuje naši přirozenost ve svou přirozenost, jako nepatrný kousek kvasu připodobňuje si veliké množství mouky. „Naše tělo stává se jistou měrou jeho tělem a naše krev jeho krví.“ (Sv. Cypr.) Tím se liší sv. přijímání od pokrmu tělesného; tělesný pokrm jest slabší než naše přirozenost a proto jest od ní přeměněn; sv. přijímání jest silnější než naše přirozenost a proto ji proměňuje. (Sv. Aug.) Naše přirozenost se přijímáním ušlechťuje, jako pláňka ušlechtilým roubem. (Sv. Tom. Aq.) — Sv. přijímání také nás **sjednocuje vespolek**. Zkrze ně stávají se všichni katolíci křesťané jedním tělem. Sv. Pavel praví: „Jedno tělo mnozí jsme, všichni, kteříž jednoho chleba účastni jsme.“ (1. Kor. 10. 17.) Proto sv. Otcové nazývají sv. přijímání všeobecným sjednocením všech věřících s Kristem a v Kristu a mezi sebou. (Communis unio = communio.) Proto se také nazývá znamením jednoty, poutem lásky, obrazem míru a svornosti.“ (Sn. Trid. 13. 7.)

2. Sv. přijímání osvětluje rozum a posiluje vůli.

Každým sv. přijímáním nabýváme **milosti pomáhající**, t. j. osvětlení rozumu a posílnění vůle. Jako vycházející slunce zapuzuje temnotu a **světlo** přináší, tak působí i sv. přijímání. Proto všude, kde se uděluje sv. přijímání, hoří světlo. Všimni si, co jest psáno o dvou učednících z Emaus: „Poznali jej dle lámání chleba.“ (Luk. 24.) Sv. přijímání **sílí** jako chléb, který přinesl anděl na poušť Eliášovi od krále pronásledovanému; síla tohoto chleba jej udržovala 40 dní a nocí, až došel hory Horeb. — I nás na této pouti životem sílí sv. přijímání, bychom přemohli útoky svůdného světa a šťastně došli k hoře boží. (3. Král. 19.) Sv. přijímání tedy dodává sil k potlačování pokušení a konání cnosti. „Přijímání proměňuje ty, kteří napřed byli bojácní, ve lvy; proto se chvěje pekelný duch, vidí-li rty zbarvené krví Kristovu.“ (Sv. Chrys.) Poněvadž sv. přijímání duši posiluje, proto se dříve uchovávala svátost oltářní ve věžkovitém domečku; podnes mívají monstrance podobu věžky. Tím jakoby se chtělo říci: „Sv. přijímání jest věž síly.“ Kdo tedy má mnoho utrpení a příkoří, má často přijímat, aby se posílil. Poněvadž první křesťané byli tak často pronásledováni, proto se posilovali tak často sv. přijímáním; tím byli posílněni ke smrti mučednické. (Sv. Cypr.) Nikdy se nevydali v nějaké nebezpečí, aby nebyli dříve přijali svátost oltářní; neboť věděli, že jsou slabí, neposiluje li je svátost oltářní. (Sv. Cypr.) Rovněž kdo se nachází v těžkém pokušení, měl by častěji přijímat: sv. přijímání zdržuje anděla smrti, ještě více, nežli předobraz sv. přijímání, totiž krev beránka velikonočního potřená na veřejích domů židovských. „Přijímání poutá moc satanovu.“ (Sv. Ign. Ant.)

3. Sv. přijímání udržuje a rozmnožuje život duševní.

Sv. přijímání udržuje duši na živu, poněvadž **chrání před hříchem smrtelným**. Proto říká kněz podávající lidu sv. hostii: „Tělo Pána našeho Ježíše Krista ostřihějž duši tvou k životu věčnému. Amen.“ Sv. přijímání udržuje duši naši na živu, jako chléb a víno udržuje tělo. Sv. přijímání tedy udržuje v nás **milost posvěcující**, která jest životem duše. Kristus praví: „Jako mne poslal živý Otec, a já skrze Otce živ jsem; tak i kdo mne požívá, živ bude skrze mne.“ To znamená: Vůli svého Otce nebeského stal jsem se člověkem. Můj Otec však mně jakožto člověku sdělil život svůj, a proto, kdo požívá mé lidské tělo, obdrží život božský. Dále praví Kristus: „Kdo jí z chleba tohoto, neumře“ (Jan 6. 20.), t. j. neupadne do smrtelného hříchu. Sv. přijímání nás chrání od opětného pádu do hříchu těžkého (Sn. Trid. 13. 2.); jest protijedem hříchu. (Sv. Ign. Ant.) Kdo tedy zřídka přijímá, snadno upadá do hříchů těžkých; kdo často přijímá, snadněji setrvává v milosti. „Chodte často ke sv. přijímání, neboť kde často Bůh se nachází, nemůže se nepřítel boží mnoho zdržovati.“ (Sv. Jos. a Kup.) Proto praví Kristus: „Já jsem chléb živý, kterýž s nebe sestoupil“ (Jan 6. 41. a 51.), na rozdíl od manny na poušti, která neudělovala života věčného. (Jan 6. 49.) Sv. přijímání **rozmnožuje** také v nás **milost posvěcující**, jako dobrý pokrm rozmnožuje zdraví tělesné. Poněvadž naše budoucí blaženost závisí na stupni milosti posvěcující, tedy sv. přijímání na-

pomáhá i k rozmnožení naší blaženosti věčné. Proto pravil Kristus sv. Gertrudě: „Jako na světě ten, kdo byl dvakrát konsulem, více jest vážen než-li ten, kdo tento úřad pouze jednou zastával, tak i v nebesích bude odměněn větší slávou, kdo na zemi častěji sv. přijímání požíval.“

4. Sv. přijímání seslabuje naše zlé žádosti a očisťuje nás od hříchů všedních.

Lékař předpisuje dobrou stravu těm, kdo jsou tělesně slabí, aby sesílili. A tak také jest pokrm pro duši, který jest s to, aby její **slabosti zapudil** a ji posílil; tímto pokrmem jest sv. přijímání. Kdo často přijímá, nepociťuje tak silných pokušení k hněvu, závisti, nečistotě a jiným zlým žádostem. (Sv. Bern.) Sv. přijímání ochlazuje plamen žádostivosti právě tak jako chladný nápoj mírní horkost. Ono jest pšenici vyvolených a vínem, z něhož panny (= čisté duše) se rodí. (Zach. 9. 12.) Kdo miluje toto tělo, nebude milovati svého těla. (Sv. Řeh. Nss.) Sv. přijímání nás **očisťuje** sice **od hříchů všedních**, ale nikoli od hříchů smrtelných. Podobá se ohni, který stravuje sice slámu a dřevo, ale ne kámen a železo. Jest pokrmem a lékem duševním; pokrm a lék pomáhá sice nemocnému, ale ne mrtvému. — Kdo však denně přijímá a je si vědom jenom hříchů všedních, nemusí se denně zpovídati. Rovněž kdo byl předešlý den u sv. zpovědi a dopustil se všedního hříchu, nemusí jíti opět ke sv. zpovědi. Neboť sv. přijímání shlazuje hříchy všední a tedy i časné tresty za hříchy.

5. Sv. přijímání posvěcuje mnohdy veliké rozkoše.

Tato rozkoš ze sv. přijímání jest **okoušením** věčné blaženosti. Již manna měla libou chuť jako med. „Ve sv. přijímání okoušíme sladkosti u jejího vlastního pramene.“ (Sv. Tom. Aq.) V modlitbě, která se koná před každým sv. přijímáním, nazývá se svátost oltářní, „chléb všecku sladkost obsahující.“ (Moudr. 16. 20.) Rozkoš při sv. přijímání jest tím větší, čím větší jest hodnota přijímajícího; než Bůh ji mnohdy odepřel i světcům.

6. Sv. přijímání posvěcuje naše tělo a vkládá do něho zárodek budoucího slavného vzkříšení.

Dle mínění sv. Otců uděluje sv. přijímání tělu člověka takovou důstojnost a výsost, že ten, kdo toto božské Tělo pouze jedinkrát přijal, již samo sebou musí jednou vstáti z mrtvých. Proto slíbil Kristus: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já jej **vzkřísím v den nejposlednější**.“ (Jan 6. 55.) Kristus svým tělem vkládá do našeho smíř nesmrtelnosti. (Klem. Alex.) Přijímání nám nahrazuje tedy strom života, jenž byl v ráji a jenž by byl propůjčoval tělu nesmrtelnosti. — Jestliže **každá nemoc zmizela** u těch, kteří se dotkli podolku roucha Kristova, kterak by nezmizely nemoci od nás, kteří jsme tak šťastní, že přijímáme Krista. (Sv. Chrys.) Proto sv. Ludvík Bertrand († 1580) doporučoval nemocným sv. přijímání, poněvadž sv. přijímání často i tělesně uzdravovalo.

Milostí sv. přijímání však dochází ten, kdo se na sv. přijímání náležitě připravuje a častěji je přijímá.

Spasitele rádně přijímat učíme se tím, že jej často přijímáme, jakož vůbec všemu učíme se jen cvikem. (Sv. Fr. S.)

4. 0 přípravě ke sv. přijímání.

1. Ke sv. přijímání máme se náležitě připravit.

Všimněme si, že Bůh považoval za nutno, lidstvo připravovati na příchod Vykupitele celé tisíce let skrze patriarchy, proroky a jiné sv. muže. Tak také sv. přijímání, v němž ke každému přichází Bůh, má předcházeti přiměřená příprava. Máme se dle možnosti vynasnažiti, bychom se před sv. přijímáním stali **podobnými Kristu**; neboť jen tehdy, jsme-li s Kristem duchovně spřízněni, můžeme se s ním ve sv. přijímání spojit. I tekutiny splývají spolu jen tehdy, jsou-li si příbuzny; tak splývá voda a víno, nikoliv však olej a víno. — **Cím lépe** jsme na sv. přijímání připraveni, tím více milostí se nám dostává. Čím je dřevo sušší, tím lépe hoří; čím lepší jest naše příprava na sv. přijímání, tím více vzplane v nás láska boží. — Kdo však buď **vůbec ne** nebo jen špatně se připravuje na sv. přijímání, svolává na sebe kletbu boží. Takový člověk pozbývá účty před vel. svátostí oltářní, ba i viry v přítomnost Kristovu. „Kdo přijímá pouze ze zvyku, nebude mít na štědrosti boží žádného podílu.“ (Sv. Gertr.)

2. Zvláště máme se sv. zpovědí ode všech těžkých hříchů očistiti a dobré skutky konati, zvláště postiti a modliti se.

Má-li přijíti král do některého města, město se nejprve čistí a pak se ozdobuje. Má-li k nám zavítati král nebeský, počínejme si podobně; očistíme duši svou sv. **zpovědí** a ozdobme ji dobrými skutky. Sv. Pavel praví: „Zkus pak člověk sám sebe a pak chleba toho jez a z kalicha toho pij.“ (1. Kor. 11. 28.) Před sv. přijímáním máme tedy sebe samy zkoumati. Napodobuj opatrného hada, který dříve nežli pije, všecken svůj jed vypouští. (Sv. Bern.) Všimni si, že Josef z Arimathie tělo Kristovo zavinul do čistého plátna a položil do hrobu. (Mat. 27. 59.) Zda-li bychom nevyčistili domu svého ode vši nečistoty, kdybychom měli uvítati nějakého knížete jako hosta? (Sv. Bonav.) Apoštolové neposadili svého Mistra a Pána na oslici dříve, dokud ji nepřistrojili a svých rouch na ni nepoložili. Právě tak máme se i my dříve ozdobiti ctnostmi, nežli Krista ve sv. přijímání přijmeme. (Sv. Chrys.)

Kdo přistupuje ke sv. přijímání, ač si je vědom **těžkého hříchu**, dopouští se zločinu **svatokrádeže**.

Sv. Pavel praví, že takový „vinen jest tělem a krví Páně“ (1. Kor. 11. 27.), t. j. jest právě tak vinen, jako kdyby byl Krista **zabil**. Ba tento zločin jest jistou měrou ještě větší, nežli zločin Židů, kteří Krista ukřižovali; neboť Židé vložili ruku svou na Krista pouze jednou, kdo však nehodně přijímá, odvažuje se toho častěji. (Tert.) Takoví lidé jednají hůř než Jidáš, který Krista za 30 stříbrných prodal a políbením zradil. Hůře než Herodes; neboť se dělají, jakoby se šli klaněti Ježíškovu, zatím však jdou jej usmrtil. (Sv. Chrys.) Tento zločin jest ještě větší, nežli zločin Baltasarův; neboť on se prohřešil proti sv. nádobám, oni však proti Bohu

samému. Kdo nehodně přijímá, počíná si jako ten, kdo čistý šat ukládá do skříně plné neřádu (Sv. Aug.); jako Filištinští, kteří se zmocnili archy úmluvy a postavili ji vedle modly Dagona; neboť oni stáli Krista vedle dábla. (M. Lataste.) Sv. přijímání působí jako světlo; jako světlo jest zdravému oku příjemným, ale nemocnému škodlivým, tak Tělo Páně pro čisté duše jest lékem ke spasení, nemocným však na záhubu jejich duše. Sv. přijímání se podobá ohnivému sloupu, který na stranu israelských svítů, Egyptany pak zastíral tmou. (2. Mojž. 14. 20.) Nejlepší pokrm působí nemoci, požije-li jich nemocný žaludek. (R. k.) — Kdo si bezprostředně před sv. přijímáním **vzpomene ještě na nějaký těžký hřích**, nemusí jíti ještě jednou ke sv. zpovědi, stačí, vyzná-li se z něho **v příští sv. zpovědi**; neboť jest již odpuštěn, s ostatními hříchy rozhrěšením kněze, jelikož byl zapomenut bez vlastní viny.

Svatokrádežné přijímání má za následek: zaslepení ducha, zatvrzelost srdce, časné tresty a věčnou smrt.

Nehodně přijímání působí pravý opak hodného přijímání. Kdo nehodně přijímá, proměňuje se, ačkoliv přijímá tichého beránka, ve dravého vlka. (Sv. Chrys.) Takového člověka bere ďábel úplně do své moci jako Jidáše po jeho nehodném přijímání. (Jan 13. 27.) Jest-li již archa úmluvy přivedla na Filištině tolik zla (1. Král. 5.), — musil-li král Baltasar za zhanobení posvátných nádob tak trpce pykat (Dan. 5.), oč více bude teprve trestán ten, kdo se prohřešuje proti tělu Kristovu. Nemoci a náhlá smrt jsou obyčejné tresty za nehodné sv. přijímání. (1. Kor. 11. 30.) Vzpomeň na bídnou smrt Jidášovu. „Kdo nehodně přijímá, cítí v nitru srdce svého bázeň, zoufalost a nenávisť Boha, počátek to toho všeho, co jej bude na věčnosti zžírat.“ (M. Lataste.) Člověk přicházející bez roucha svatebního (bez milosti posvěcující) na hostinu svatební (ke sv. přijímání), bude vyvržen do temností zevnitřních. (Mat. 22.) Sv. Pavel varuje křesťany (1. Kor. 11. 29.) před nehodným sv. přijímáním slovy: „Kdo nehodně jí a pije, odsouzení sobě jí a pije; poněvadž nerozsuzuje těla Páně (totiž od obyčejného pokrmu).“

Ačkoliv ke sv. přijímání stačí býti ve stavu posvěcující milosti, přece se velmi doporučuje, abychom se před sv. přijímáním úplně zřekli všeliké nezřízené přilnulosti k věcem pozemským.

Jste-li ve stavu posvěcující milosti, proč nejdete ke sv. přijímání, kteréž jest ustanoveno k tomu, aby vás v ní udrželo? (Sv. Chrys.) Chceme-li přijímati, jest toliko třeba, abychom byli prosti všech hříchů těžkých. (Sv. Tom. Aq.) — Čím menší jest naše přilnulost k věcem pozemským, tím jest větší naše láska k Bohu a tedy i milost posvěcující. Čím větší však jest naše láska k Bohu, tím více milosti docházíme sv. přijímáním. „Rozžihá-li několik lidí své svíce o jinou svíci, všichni budou mít světlo a teplo, ale ten ho bude mít více, kdo má větší svíci.“ (Sv. Kateř. S.) Kdo je tedy lakomý, ctižádostivý, nestřídmý nebo jiným náruživostem oddán, tomu sv. přijímání prospěje jen málo. Jen srdce andělsky čisté, může býti důstojným příbytkem božím.

3. Před sv. přijímáním jest předepsán tento půst: od 12. hodiny půlnoční nesmíme ničeho jísti ani píti.

Tento půst má v nás vzbuzovati úctu před nejsv. svátostí oltární. Pokrmu nebeskému musíme dáti přednost před pokrmem pozemským; neboť vznešenější má vždy přednost. Všimni si, že i tělo Kristovo bylo položeno do hrobu, v němž ještě nikdo nebyl pochován.

Kdo však jest těžce nemocen, smí jíti ke sv. přijímání, byť byl již něco jedl nebo pil.

V čas nezbytné potřeby přestávají všechny zákony. (Sv. Tom. Aq.) Rovněž můžeme v téže těžké nemoci častěji přijímati, třeba nejsme lačni. Kdo však jest sice nemocen, ale ne těžce nemocen, musí býti při sv. přijímání lačný.

Kdo není těžce nemocen, smí před sv. přijímáním něčeho požití jen tehdy, obdržel-li k tomu od papeže výslovné povolení.

Toto povolení dostává jen: císař a král před korunovaci; staří nebo churaví kněží, kteří mši sv. sloužití musejí a nemohou býti lačnými bez velké škody na svém zdraví; churaví kněží, kteří sice nemusejí mši sv. sloužití, ale tu jen asi 2—3 krát za týden; rovněž churavé světské osoby, asi 5—6 krát do měsíce. Sv. Otec však obvykle povoluje těmto osobám před sv. přijímáním pouze něco píti. Žádost ke sv. Otci se posílá prostřednictvím biskupa. — Kdyby někdo z neopatrnosti před sv. přijímáním byl něco požil, nemůže již jíti toho dne ke sv. přijímání, nýbrž z dovolení kněze teprve druhý den.

4. Před sv. přijímáním máme konati tuto modlitbu: máme vzbuditi 3 božské cnosti a lítost.

Sv. Augustin praví: „Nikdo nemá požívatí těla Kristova, dokud se mu dříve neklaněl.“ Církev před každým sv. přijímáním vzbuzuje tyto 3 božské cnosti v srdci věřících pomocí kněze; neboť když se ministrant pomodlil obecnou zpověď, musí se kněz modliti za odpuštění hříchů (a zároveň zehnatí lid) a když ukazuje lidu hostii, říká slova sv. Jana Křt. („Ejhle Beránek boží, který snímá hříchy světa.“), jakož i slova pohanského setníka („Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rei slovem, a uzdravena bude duše má“). Proto také školní děti před prvním sv. přijímáním obnovují křestní slib. — Před sv. přijímáním máme vzbuditi **víru**; neboť Kristus vždy požadoval živé víry, nežli rozdával milost (činil zázraky). Tak řekl dvěma slepčům, než-li je uzdravil: „Věřte-li, že vám to mohu učiniti?“ Teprve když přisvědčili na tuto otázku, uzdravil je. (Mat. 9. 28.) — Před sv. přijímáním máme vzbuditi **naději**. Ještě když Kristus žil na zemi, nepropustil bez pomoci nikoho, kdo k němu přicházel s důvěrou. Tak byla uzdravena žena 12 let nemocná pouze pro svou velikou důvěru, kterou se dotkla podolka roucha jeho. (Mat. 9. 20.) Před sv. přijímáním máme vzbuditi **lásku**; neboť čím větší jest naše láska k Bohu tím štedřejším jest Bůh k nám. „Z lásky musí se přijímati ten, jenž se nám z lásky daroval.“ (Sv. Fr. Sal.) Miluj toho, jenž z lásky k tobě do těchto způsob vstupuje, aby světlo své věčnosti spojil se zemí tvé kolísavosti. (Sv. Aug.) — Před sv. přijímáním máme **se modliti** aspoň **půl hodiny**. (Sv. Alf.) Radno jest před sv. přijímáním býti na mši sv.

5. I své tělo máme náležitě připravití tím, že je čistě a slušně odějeme a uctivě se chováme.

Ke sv. přijímání máme jíti **v čistých šatech**. Nežli Kristus podal apoštolům své tělo, umýval jim napřed nohy. Již Židé museli práti svá roucha, nežli obdrželi 10 božích přikázání. „Zevnější čistota má býti znamením čistoty vnitřní.“ (Sv. Fr. S.) Na svatbě směl se objeviti člověk jen ve svatebním rouchu, a ty bys chtěl jíti ke sv. poslední večeři ve špinavém oděvu? (Did. Niss.) — Než nesmíme zase na oděv klásti příliš velkou váhu, sice zapomeneme na vše hlavní a ztratíme pobožnost. Kdo u sv. přijímání hřeší pýchou, nemá z něho žádného nebo jen malý užitek. Než chudobný oděv není žádnou hanbou. Kristus sám byl chudým a miloval chudé. Nehlíď na zevnějšek, nýbrž spíše na srdce člověka. — Při sv. přijímání máme se chovati **uctivě**, t. j. máme se všeho nápadného a všeho, co ruší pobožnost chrániti. Máme se přísně varovati smíchu, utíkání ke zábradlí, kde se podává, nápadného bítí se v prsa, kroucení očima, přílišného vyplazování jazyka, lapání po hostii a p. Vojáci přistupují ke sv. přijímání beze zbraně. — Máme se zvláště takto chovati: „Když kněz říká slova: „Pane, nejsem hoden“ máme se bítí v prsa, potom jíti zvolna ku zábradlí, neohlížeti se cestou, když kněz se k nám blíží, máme udělati kříž, dáti si pod bradu modlicí knížky, jazyk dáti na dolní ret, očima se dívati na sv. hostii, pak ji požití a za chvílečku odebrati se na své místo. Přilepí-li se hostie na ponebí, máme ji jazykem, nikoli prstem, odloupnouti.“

5. Kterak se máme chovati po sv. přijímání.

Po sv. přijímání máme Bohu díky činiti a svá přání mu přednáseti, zvláště se máme modliti za papeže, panovníka, biskupa, dále za své rodiče, přátele a dobrodince, konečně za ubohé duše v očistci.

Díkučinění má trvati aspoň čtvrt hodiny. (Sv. Alf.) I kněz se musí modliti po sv. přijímání chvalozpěv 3 mláďenců v peci ohnivé. Kdo odchází od sv. přijímání bez díkučinění, dopouští se hrubosti podobně, jako člověk, jenž byl pozván od vznešeného hosta, a odchází ani nepoděkovav. (Sv. Chrys.) Počíná si jako Jidáš, který ihned po přijímání utekl z večeřadla. (Sv. Chrys.) Za takovým člověkem poslal kdysi sv. Filip Neri dva ministranty s hořícími svícemi. (Spirago, Příklady str. 182.) — Rovněž máme po sv. přijímání Bohu **přednáseti svá přání**. Zavítá-li někam panovník, používá se této jeho přítomnosti a přednášívají se mu prosby. Právě tak máme při sv. přijímání využítkovati přítomnosti boží. Královna Esther přednesla králi Assvérovi svou prosbu za národ židovský právě při hostině, poněvadž věděla, že jest to nejpríhodnější doba k prosbám; byla také vyslyšena. (Esth. 7.) Nejpríhodnější čas k rozmluvě s Bohem jsou ony okamžiky, v nichž máš tohoto božského hosta v sobě. (Sv. Magd. z P.) Modlitby, které konáme po sv. přijímání, mají proto mnohem větší cenu, nežli jiné, poněvadž jsou posvěceny přítomností Kristovou. (Sv. Alf.) Krista nemáme vždy v sobě. (Mar. 14. 7.) Ó jaké poklady ztrácíme ti, kteří po sv. přijímání zapomínají prositi v milosti. (Sv. Alf.)

Jest neslušno po sv. přijímání plivati nebo ihned jísti; dále v den sv. přijímání účastniti se světských radovánek.

Plivati jest proto neslušným, poněvadž snadno může býti částice sv. hostie v ústech a tedy býti vržena na zemi. (S jídlem máme počkati aspoň čtvrt hodiny, poněvadž do té doby způsobu chleba ještě v nás trvá.) V den sv. přijímání nemáme vyhledávati světských radovánek, sice snadno zase ztratíme obdržené milosti. Kdo dává drahokamy do roztrhaného sáčku, vytrousí je. Jest-li chudá dívka, kterou pojal za manželku vznešený pán, po jeho smrti se vdá za prostého muže, pozbývá opět své vážnosti. (Segn.) Tak se má i zde. Slušno jest po sv. přijímání jíti do kostela a takto oplatiti návštěvu, kterou nám Kristus učinil.

6. O duchovním přijímání.

Duchovně přijímá, kdo v sobě vzbuzuje mocnou touhu po přijetí sv. oltářní.

Jistý muž na smrt hladem odsouzený směl se sice zpovídati, ale ne přijímati. Tu padl na kolena před veleb. svátostí a pravil: „Pane Ježíši, ty jsi zde přítomen pod způsobou chleba. Má duše touží po Tobě, ale nemohu tě skutečně přijati. Přijď tedy neviditelně ke mně. Vždyť jsi všemohoucí a můžeš to učiniti.“ (Spirago, Příklady str. 182.) Tak řekni i ty a pak jsi duchovně přijímá. „Věř a přijímá jsi.“ (Sv. Aug.) Duchovně přijímati není nesnadným; stačí, sebrati na okamžik mysl, v mysl předstoupiti před svátostánek a říci: „Pane Ježíši, přijď do srdce mého.“ (Maria Lat.)

Duchovně přijímati máme při mši sv., a to při přijímání kněžském, dále při návštěvě vel. svátosti oltářní.

První křesťané přijímali denně; tak bychom měli i my, ale není to dovoleno. Proto máme přijímati aspoň duchovně. Duchovně přijímati můžeme docela v každou denní hodinu; čím častěji, tím lépe. Nemusíme se před tím postiti a není k tomu třeba ani dovolení zpovědníka.

Duchovním přijímáním dosahujeme od Boha podobných milostí, jako skutečným přijímáním.

Skutečné přijímání se podobá zlatým, duchovní stříbrným nádobám. Když Kristus byl na zemi, uzdravoval nejen ty, k nimž sám osobně přišel, nýbrž i nepřítomné, kteří po Ném velice toužili; vzpomeňme na služebníka setníkova. Tak činí podnes. (Coch.) Kdož touží po tomto nebeském chlebě, svou živou věrou dojdou Jeho ovoce a užitku. (Sn. Trid. 13. 8.) — Duchovní přijímání jest nejlepší přípravou na skutečné přijímání. Kristus nepřišel na svět dříve, dokud nebyla na světě veliká touha po Ném; zrovna tak nerad vchází do duše, která po něm mnoho netouží. (Avila.)

IV. O svátosti pokání.

I. O podstatě a potřebě pokání.

Jakmile ryba chňapne po udici, ihned cítí bolest. Podobně se děje hříšníkovi. „Než čím nás Bůh trestá, tím nás i vede ke spasení; na potre-

stání hříchů dal nám bolest; ale touto bolestí můžeme se zase zbaviti hříchu.“ (Sv. Chrys.)

Vnitřní bolest nade hříchem a spojené s ní opravdové odvrácení se od tvora a obrácení se k Bohu nazýváme **pokáním**.

Náš celý život vlastně nemá býti jiným než ustavičným pokáním. Kristus praví: „Nebudete-li pokání činiti, všichni podobně zahynete“ (Luk. 13. 5.), dále: „Běda vám, kteří se smějete, neboť se budete rmoutiti a plakati.“ (Luk. 6. 25.) Často vyhrožuje těm, kteří chtějí jen užívatí života, byť je to stálo věčné zavržení. (Jan 12. 25.) Žádný člověk, byť si nebyl vědom ani jediného hříchu, neměl by se odvážiti odejiti bez pokání z tohoto světa. (Sv. Aug.) Blaženost si musíme zasloužiti pokáním právě tak, jako jádro ořechové můžeme jisti, jen když jsme rozbili skořápku. (Sv. Jeron.) I velcí světcové, jako sv. Alois, činili za své nepatrné poklesky veliké pokání. (Plakali, postili se, léhali na holé zemi a p.)

Kristus učinil pokání **svátosti**, když v den svého vzkříšení udělil apoštolům moc, odpouštěti hříchy.

Pravil totiž k apoštolům: „Kterýmž odpustíte hříchy, odpuštěny jsou; a kterýmž zadržíte hříchy, zadržány budou.“ (Jan 20. 23.) Těmi slovy dal Kristus jednak apoštolům moc hříchy odpouštěti; jednak zase věřícím rozkázal, že hříchů svých knězi se zpovídati, by došli odpuštění. Ustanovení svátosti pokání byl tedy první dar vzkříšeného Vykupitele, jež učinil lidstvu. Všimněme si také, že oba ony dny ustanovení nejsv. svátosti oltářní a pokání jako zářící světla stojí po bocích smrti Kristovy. — Za kterých podmínek lze odpuštění hříchů dojíti, dal Kristus již dříve na srozuměnou v těchto případech: při uzdravení člověka dnou sklíčeného (Mat. 9.), — hřích jest také duševní ochromení; při odpuštění hříchů ukládá se člověku nějaké pokání, jako dnou sklíčenému bylo uloženo, aby nesl lože své —; při uzdravení málomocného (Mat. 8.) — hřích jest málomocenství duše; člověk se musí ukázati knězi, jenž jej jménem božím prohlásí za čistého —; když přijal na milost Magdalenu, jež plácíc padla k nohám Ježíšovým a slyšela od něho slova: „Odpouštěj se tobě hříchové tvoji.“ (Luk. 7.) Jako Magdalena činí hříšníci podnes; lítostí proniknutí vrhají se k nohám kněze, zástupce Kristova a dobývají si tu rozhřešení ode hříchů svých.

1. Při svátosti pokání děje se toto: kající křesťan zpovídá se splnomocněnému knězi ze svých hříchů, a kněz na místě božím odpouští mu hříchy rozhřešením.

Obrády: Hříšník pokléká u zpovědnice a přijímá požehnání od kněze, při čemž dělá kříž, říká nejprve první díl zpovědní formule, potom hříchy a uzavírá zpověď druhou částí formule zpovědní. Pak se ho snad kněz vylazuje, krátce jej poučuje, uloží mu jisté pokání a konečně mu dává rozhřešení, zehnaje zároveň kajícího. Při tom dělá kajícího opět kříž. Někde se líbá knězi štola; potom jde kajícího do lavice nebo k některému oltáři, aby tam vykonal uložené pokání a snad také hned se připravoval na sv. přijímání. Rozhřešení kněžské zní: „**Rozhřešuji tě** (vlastně roz-

vazuji tě) **od hříchů tvých** ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Amen.“ Rozhřešení jest úkon soudcovský. (Sn. Trid. 14. 9.) Rozhřešení jest jako blesk zžirajícím ohněm, jenž spaluje hříchy. I ten, kdo nedostane rozhřešení, obdrží na konec kněžské požehnání, aby okolostojící nepoznali, že nedostal rozhřešení. — **Zpovědnice** se skládá obyčejně ze dvou dřevěných stěn, ve kterých jest zamřížované okénko. Tímto okénkem mluví kajník ke knězi a kněz k němu. Mnohé zpovědnice jsou umělecky pracovány a ozdobeny z venku odznaky neb obrazy kajníků na př. obrazem marnotratného syna, kající Magdaleny, plačícího Petra. U zpovědnice bývá také obraz Ukřižovaného, dobrého pastýře a p., jež mají kajníkovi dodávati důvěry. Na starších zpovědnicích bývala vyobrazena růže s pěti listy. Růže má trny, ale libě voní. Právě tak se má se zpovědi; jest sice obtížnou, ale přivádí nás do stavu milosti a činí nás Bohu opět milými. Růže také znamená mlčelivost, k níž jest zpovědník zavázán. Již starí Římané při hostinách zavěšovali nad stůl růži, čím se napomínali hosté, aby o důvěrné rozmluvě při hostině venku nemluvíli. (Proto slova „sub rosa“ mají podnes význam: svěřuji ti to jako tajemství.) 5 listů na růži připomíná 5 částí svátosti pokání, nebo také 5 ran Kristových, jímž jsme povinni díky za milost odpuštění hříchů.

2. Svátosti pokání jest ke spasení nezbytně třeba oněm křesťanům, kteří po křtu upadli do těžkého hříchu (Sn. Trid. 14. 1.); neboť bez této svátosti nemohou opět nabýti milosti posvěcující. (Sn. Trid. 6. 29.)

Těm, kteří po křtu klesli, jest této svátosti tak třeba, jako křtu nepokřtěným. (Sn. Trid. 14. 2.) Sv. Otcové nazývají svátost pokání „**druhým křtem**“ nebo „záchranným prknem po ztroskotání lodi.“ Křtem jakobychem vstoupili na loď, která nás má dovésti do přístavu věčnosti. Hřešíme-li těžce, ztroskotává se tato loď. V tomto případě můžeme se zachrániti pouze tehdy, chopíme-li se honem nějakého prkna ze ztroskotané lodi. Tímto prknem jest svátost pokání. (Sv. Jeron.) Nikdo, koho tajně uškl starý had ďábel, nemůže býti uzdraven, nevyjeví-li svých ran lékař. (Sv. Jeron.) Pýcho u se hříšník od Boha vzdálil, proto se může k Bohu navrátiti jen pokorou. (Sv. Řeh. V.)

Kdo upadl do hříchu, má co **nejrychleji** přijati svátost pokání.

Čím déle odkládáme s obrácením, tím **těžším** jest. Vymknuli-li jsme si úd, musí **ihned** býti napraven, sice oteče a pak se těžko hojí. Podobně se má zde. Vniká-li voda do děravé lodi, musí se ihned vyčerpati, sice se loď potopí; vznikne-li v domě oheň, musí se ihned hasiti, sice dům shoří (Sv. Jeron.); požil-li někdo jedu, musí ihned požití protijedu, sice je ztracen. (Sv. Anast.) Podobně jest se hříchem smrtelným. Oko netrpí ani nejmenší mrvy, sice hned slzí a hledí se jí zbaviti; podobně máme činiti my se hříchem smrtelným. Proto církev také neustanovuje k odpuštění hříchů žádné určité doby, nýbrž hříšník může se k Bohu vrátiti každé doby. (Ř. k.) — Čím déle s obrácením odkládáme, tím **větší trest** boží nás očekává. Nespoléhej se na shovívavost boží! Čím déle necháš Boha čekati na své pokání, tím přísněji tě Bůh bude souditi. (Sv. Aug.) Čím déle hříšník

s pokáním odkládá, tím větší tresty jej čekají. (Sv. Anton.) Těm, kdož s pokáním odkládají až na smrtelné lože, odnímá Bůh obyčejně možnost, aby se smířili. (Job 22. 16.) Jest spravedlivým trestem na hříšníka, že ten, jenž nechtěl dobře dělati, dokud mohl, již pak dobrého činiti nemůže, když by chtěl. (Sv. Aug.) Kristus praví: „Budete mne hledati, ale nenajdete mne.“ (Jan 7. 34.) Čas milosti již totiž minul. Jest smutným, chce-li jíti člověk nakupovati teprve tehdy, až je po trhu. (Sv. Řeh. Nz.) Kristus odpustil sice lotru na kříži, abys nad svými hříchy nezoufal; ale odpustil jen jednomu lotru, abys na to nespolehal a s pokáním neodkládal. (Sv. Aug.) Obrácení v hodinu smrti není tak příkladem, jako spíše zázrakem. (Sv. Bern.) Těm, kteří s pokáním odkládají, vede se jako fíkovému stromu, na němž Kristus nenašel ovoce a který tedy ihned proklel. (Mat. 21. 19.) — Kdo s pokáním odkládá, jest v nebezpečí, že **umře nekajicně**. Nespoléhej na zejtrí, poněvadž nevíš, zda-li budeš hodinu živ. (Sv. Aug.) Kristus sice slíbil kajníkům odpuštění, ale neslibil jim zítřejšího dne. (Sv. Aug.) Pokání také nemá ceny v té době, když člověk již nemůže hřešiti. Pak jsi neopustil ty hříchu, nýbrž hřích opustil tebe. (Sv. Ambr.) Konečně hříšník na smrtelném loži pozbývá duchapřítomnosti; jest tak zmateným a úzkostlivým, jako pcectný, jenž poznává, když se noc přiblížila, že se minul s pravou cestou. Mimo to následkem dlouholetého hříšného zvyku hříšník již nemá síly, aby činil opravdové pokání, jako člověk, který dlouho spal, ačkoliv již chce vstáti, přece ještě pořád leží. (Sv. Aug.) Pokání nemocného člověka jest jistě také nemocné, pokání umírajícího obyčejně také umírá. (Sv. Aug.) Nikdo nechce spáti v domě, který je na spadnutí, ale ve svém křehkém těle troufáš si žíti v těžkém hříchu celé týdny, celé měsíce, ba celá léta. (Sv. Vinc. Ferr.)

3. Nemusíme se styděti ze hříchů se zpovídati; neboť kněz pod žádnou podmínkou nesmí ze zpovědi něco říci a každého hříšníka laskavě přijímá; ten pak, kdo se stydí nyní knězi se zpovídati, bude jednou před celým světem zahánben a na věky nešťasten.

Kněz nesmí **ze zpovědi ničeho říci**, byť se mu hrozilo i smrti. Vzpomeň na mučednickou smrt sv. Jana Nepom. (Spirago, Příklady str. 184.) (O tajemství zpovědním viz poněkud dále!) — Kněz rovněž **laskavě přijímá** každého hříšníka. Jistá osoba zpovídala se sv. Frantisku Sal. velmi těžké hříchy. I tázala se ho: „Co si asi nyní o mně myslíte?“ Světec odpověděl: „Myslím, že jste svatá; neboť tak se zpovídali jen svatí.“ Pro kněze není větší radosti, než-li vidí-li, že někdo zcela upřímně se zpovídá i ze svých nejtěžších hříchů; neboť kněz jest jako rybář, který se tím více raduje, čím větší rybu do sítě polapí. (Sv. Vinc. Ferr.) Proto také Bůh někdy ty, kdož byli dříve velikými hříšníky, provolává za pastýře duší, aby se tím spíše milovali. Neboť kdo jest si vědom velikých hříchů, snadněji také odpouští velké hříchy. (Sv. Bern.) Proč se stydíš zpovídati se ze hříchu svých tomu, jenž sám také jest hříšníkem a snad větším nežli ty. (Sv. Aug.) Vždyť Kristus nepřenesl moci kněžské na žádného anděla ani archanděla, nýbrž na člověka. (Sv. Chrys.) — Kdo se nyní stydí knězi se zpovídati,

bude jednou před celým světem zahanben a na věky nešťasten. Takovému platí hrozba boží: „Ukáží národům nahotu tvou a královstvím hanbu tvou; a uvrhnu na tebe hanbu a vystavím tě za příklad.“ (Nah. 3. 5.) Lépe jest se ze hříchů svých služebníku božím, jenž má útrpnost se hříšníkem se zpovídati, než-li po celou věčnost trpěti. (Sv. Aug.) Kdo se stydí nyní ze hříchů svých se zpovídati, bude v den soudu zahanben ne před jedním nebo dvěma, nýbrž před celým světem. (Sv. Chrys.) Zatajuje-li člověk, odhaluje Bůh; odkrývá-li člověk, zakrývá Bůh. (Sv. Aug.) Lépe tedy jest se zpovídati, než-li věčně hořeti! Často to bývá **ďábel**, jenž nás před zpovědí naplňuje bázní a studem. Hřešíme-li, odnímá nám bázeň; když však se máme zpovídati, opět nám vrací bázeň a uvádí nás do rozpaků. (Sv. Chrys.) Kterak bychom si měli vysvětliti, že mnohdy mužové, kteří zmužile a s nebezpečím života v boji bojovali, před zpovědníci jsou bázlivými zajíci? První křesťané se nestyděli zpovídati se mnohdy i veřejně ze hříchů svých před celou farností. Sv. Augustin sepsal knihu „Vyznání“, v němž před celým světem odhalil své hříchy. Kdo jest hotov učiniti něco podobného? Rozumný nemocný rád užívá léku, od něhož očekává uzdravení; tak ani duševně nemocný nemá se štítiti trpkého léku pokání, jež jeho duši uzdravuje. (Tert.) Nestyděl-li se sebe poraniti, pak se také nestyď sebe léčiti.

4. Kdo při sv. zpovědi ze studu zamlčí těžký hřích, dopouští se svatokrádeže a nedochází odpuštění; rovněž jsou jeho další zpovědi neplatnými, dokud se znova nevyzpovídá ze všech hříchů spáchaných od poslední platné zpovědi. Takový člověk si také ztrpčuje život a jest nebezpečí, že umře nekajicně.

Ďábel si počíná jako vlk, vlk lapá ovci za hrdlo, aby nemohla bečeti; ďábel pak zase zacpává hříšníkovi ústa, aby při zpovědi neřekl svých hříchů. — Člověk, který při zpovědi zamlčel těžký hřích, dopouští se děsného zločinu, **svatokrádeže**. Svatokrádež jest zneužití a potupení božských věcí. (Viz o tom II. díl str. 64.) Kdo při zpovědi zamlčí jen jediný těžký hřích, nedochází **žádného odpuštění**. Neodemčeme-li ze zámeků na dveřích visících jen jediného, neotevrou se dveře; právě tak jest, nepodřídíme-li kněžské moci klíčů všech těžkých hříchů, zámeků to hříchů; dveře smíření se neotevrou. — Kdo se jednou neplatně zpovídal, toho **další zpovědi jsou neplatny**. Takový člověk, aby opět byl ve stavu milosti posvěcující, musí se zpovídati nejenom ze zamlčeného hříchu, nýbrž i ze všech hříchů z oné první neplatné zpovědi jakož i ze všech, kterých se od oné zpovědi dopustil, ať se z nich zpovídal čili nic. Se zpovědi se má jako s počítáním; zapomeneme-li při počítání na jedinou číslici v prvních číslech, jest celý výsledek nesprávný a musíme ještě jednou znova počítati. Podobně se má také, zapínáme-li kabát. Zapneme-li jediný knoflík špatně, jsou všechny další špatně zapjaty. Musíme tedy všechny knoflíky zase odpjati a znova zapínati. (Sv. Vinc. Ferr.) Takový člověk si také **ztrpčuje život**. „Zamlčený hřích se podobá nezáživnému jídlu, které zůstává v žaludku a působí bolesti.“ (Orig.) Zamlčený hřích se podobá smetí, jež nedbalá děvečka do kouta smetá, kde pak smetí plesniví a celou světnici

otravuje! neboť právě tak činí zamlčený hřích v srdci. (Sv. Bdin.) Zamlčený hřích mrská svědomí hříšníkovo, rozedírá jeho srdce a duši jeho naplňuje úzkostí a hrůzou. (Sv. Ambr.) — Kdo při sv. zpovědi zamlčí těžký hřích, jest ve velikém neštěstí, že **nekajicně zemře**. Zamlčený hřích má za následek smrt duševní; podobá se ráně, která se nemohla provaliti na venek a proto se provaluje do vnitř a má za následek smrt člověka. Loď, na níž se ucpalo několik děr, ale největší se nechala, zahyne; podobně zahyne, kdo ve zpovědi zamlčí těžký hřích. (Sv. Bonav.) Proto radí sv. Bonaventura: „Zpovídej se na prvním místě z oněch hříchů, za něž se nejvíce stydíš. Takto ti bude vyznání ostatních hříchů snadným; neboť je-li zabíty vojevůdce, rozptýlí se snadno celé vojsko.“ Kdyby ti bylo velmi těžkým, z jistého hříchu se vyzpovídati, řekni aspoň zpovědníkovi: „Mám ještě jeden hřích, z něhož si netroufám se zpovídati;“ kněz pak ti již přispěje ku pomoci. Kdo ve zpovědi lže, klame sebe sama, ne Boha.

2. 0 zpovědníkovi.

1. Jen onen kněz může odpustiti hříchy, který jest od biskupa oné diecese ke zpovídaní splnomocněn.

Kristus dal moc, hříchy odpouštěti, **jen apoštolům** a jejich nástupcům, biskupům. Neboť jenom jim řekl po svém vzkříšení: „Přijměte Ducha sv.! Kterýmž odpustíte hříchy, těm jsou odpuštěny; a kterým je zadržíte, těm jsou zadrženy.“ (Jan 20. 23.) Kristus nařídil apoštolům, aby vzkříšenému Lazarovi rozbalili plachty, na znamení, že jim jest dána moc rozvazovací. (Sv. Aug.) Tato moc apoštolů se jmenuje **moc klíčů**, poněvadž jí takřka opět otvírá hříšníkovi zamčené nebe. „Zpovědník jest vrátným rajským.“ (Sv. Prosper.) Biskupové mohou moc odpouštěti hříchy přenášeti na kněze, které považují za schopné ke zpovídaní. Kněz, kterého biskup ve své diecesi ustanovil v nějakém úřadě, má zpravidla moc, zpovídati v celé oné diecesi. Přejde-li však do cizí diecese, nemá v ní žádné moci ke zpovídaní; musil by teprve o ni požádati biskupa této cizí diecese. Také světský soudce smí souditi pouze v onom okrese, v němž jest od vrchnosti zemské ustanoven za soudce.

2. Ani ke zpovídaní splnomocněný kněz nemůže odpustiti oněch hříchů, jež si papež nebo biskup **zadržel k rozhřešení**. (Sn. Trid. 14. 11.) Od těchto hříchů může rozhřešiti pouze tehdy, když dostal k tomu od papeže nebo biskupa **povolení**.

Zadržené hříchy se jmenují „reservaty“. Biskupové si vyhrazují (zadržují) k rozhřešení obyčejné těžké hříchy, jako na př. odpadlivost od víry, krivou přísahu, vraždu, otrávení, založení ohně; to proto, aby se věřící těchto hříchů tím více chránili. Ani světské soudcové nemohou ve všech případech

rozsouditi, nýbrž mnohé věci musejí zaslati k vyšším soudům. — **V nebezpečí života** však může každý kněz, i nesplnomocněný, od každého hříchu rozhřesiti. (Sn. Trid. 14. 7.) Kněží na poutních místech mají také obyčejně moc, rozhřesiti od hříchů zadržených biskupům; ve mnohých diecesích také v čas missií, v době velikonoční, při zpovědi životní a p.

3. Kněz ve zpovědnici zastupuje místo boží.

Kdyby v jedné zpovědnici seděl Kristus a ve druhé kněz, žádný z nich by neodpustil více hříchů. (Sv. Alf.) Proto také kněz, jelikož zastupuje místo Boha Otce, jest ve zpovědnici velmi mírným a shovívavým, jako Otec. — Poněvadž svatí věděli, že zpovědník zastupuje místo boží, proto zcela zevrubně se řídili jeho pokyny. „Kdo poslouchá svého zpovědníka, jest jist, že ze svého jednání nemusí Bohu skládati žádných účtů.“ (Sv. Filipp Neri.) A kdyby se zpovědník i mýlil, nemá kající žádné vinny, nýbrž může býti zcela jist, poslechl-li zpovědníka. (Alvarez.) Kdo chce prospívati v dokonalosti, musí svého zpovědníka poslouchati jako Boha. (Sv. Fil. Neri.)

Kněz ve zpovědnici vykonává trojí úřad, totiž učitelský, lékařský a soudcovský.

Jakožto **učitel** má zpovědník kajícího poučiti, pozoruje-li, že kající nezná důležitých věcí. Ukazuje mu jako strážný anděl pravou cestu. (Sv. Řeh. Vel.) — Jakožto **lékař** dává si zpovědník od kajícího, jenž následkem svých hříchů duševně onemocněl, popsati jeho duševní stav, jako i lékař tělesný se tážá nemocného, co mu chybí. Jakožto lékař udává zpovědník hříšníkovi prostředky, jichž má užívat, aby se na duši pozdravil, jako i lékař tělesný předpisuje nemocnému jisté léky. — Jakožto **soudce** musí kněz posouditi, je-li kající hoden rozhřešení čili nic; v prvním případě mu udělí rozhřešení, ve druhém mu je odloží.

4. Kněz pod žádnou podmínkou nesmí někomu říci něčeho ze zpovědi. Tento závazek se jmenuje tajemství **zpovědní**.

Kněz nesmí ničeho říci, byť ho to stálo i život. **Sv. Jan Nepom.**, generalní vikář pražského arcibiskupa a kazatel v královském dvorním chrámě, ani sliby, ani hrozbami a mukami od krále Václava se nenechal pohnouti, aby řekl, co se mu královna zpovídala; byl pak hozen do Vltavy (1393), kde se ihned nad jeho mrtvolou ukázalo 5 hvězd. Když byl jeho hrob ve chrámě sv. Víta otevřen (1719), byl nalezen jeho jazyk úplně neporušen. Vystavuje se každoročně na svátek sv. Jana (16. května) ve chrámě sv. Víta v Praze. — Kněz nesmí ničeho říci, ani kdyby tím hrozné neštěstí mohlo býti odvráceno. Jistý král se tázal svého dvorního kněze, mohl-li by mu to říci, kdyby se mu někdo zpovídal, že chce krále zavraždit. Onen kněz řekl: „Pod žádnou podmínkou.“ Tu pravil král: „Nuže, pak jest můj život ohrožen.“ Kněz mu odvětil: „Byl by ohrožen ještě více, kdyby nebylo zpovědi a zpovědního tajemství.“ Proč tak mohl říci?! — I vzhledem ke kajícímu musí kněz zachovávat zpovědní tajemství. Pacholek se zpovídal faráři, u něhož sloužil, že mu krade na půdě obilí. Farář musil nechat klíče u půdy tak, jako před tím. Proč? — (Špirago, Příklady str. 186.) Kněz nesmí ani před soudem ničeho povědět; neboť není rozkazu proti

zákazu božímu. Ve mnohých státech, jako v Rakousku, nesmějí se u soudu kněze na tyto věci ani tázati. — Kněz, který by zradil tajemství zpovědní, byl by na vždy zbaven svého úřadu a byl by přísně potrestán církevními tresty. Již mnoho bylo kněží tak špatných, že i od víry odpadli, ale žádný ještě nebyl tak špatným, aby byl prozradil tajemství zpovědní. — Tajemství zpovědní jest na ochranu kajícího a na ochranu svatosti svátosti pokání. Kající by tedy mohl dáti zpovědníku dovolení, aby se zmínil o tom, co se mu zpovídal. Ale kněz by toho použil ovšem jen v nejřidších případech; kdyby se totiž jednalo o nějakou nad míru důležitou věc a nebylo by zároveň obavy, že by to bylo na újmu zpovědi. — Zda-li je kněz vázán tajemstvím zpovědním, když někdo začne s ním mluvit o věcech ze zpovědi mimo zpověď? Tak na př. pravil onen pacholek, o němž jsme se zmínili, v opilosti onomu faráři: „Já jsem se vám přece zpovídal, že Vám krade z půdy obilí, a Vy nevezmete klíče pryč!“ Farář jej vyhnal ihned z domu. Směl to učiniti?

5. Každému katolickému křesťanu jest úplně ponecháno voliti si zpovědníka.

Při zpovědi nesmí býti proto ani nejmenšího nátlaku, aby nikdo nebyl v nebezpečí, zamlčeti některý hřích. Sv. Teresie praví: „Ó jak mnoho zla může způsobiti pekelný duch, je-li při zpovědi nějaký nátlak.“ Proto nikdo se nemusí zpovídati, ani v době velikonoční, svému vlastnímu faráři, nechce-li (Bened. XIV.); svátosti můžeme přijati i na jiném místě; proto také žádný kněz není oprávněn, někoho od své zpovědnice odmítnouti proto, že je z jiné farnosti. — Jen řeholníci se musejí zpovídati kněží z téhož řádu. Také řeholnice mají zvláštního od biskupa ustanoveného zpovědníka, kterému se mohou kdykoli zpovídati. (Sn. Trid. 25. 10.) Nikdo jim v tom nesmí brániti. (Leo XII. 17. 12. 1890.) Řeholnice a sestry z kongregací, jsou-li mimo klášter, mohou se zpovídati kterémukoli knězi. (Biskup. konf. 27. srpna 1855.)

Kdo chce v dokonalosti prospívati, má si zvoliti svého zpovědníka. (Sv. Filipp Neri.)

Chce-li se někdo vyučiti v nějakém umění nebo řemesle, musí míti mistra; tím více tehdy, chce-li se naučiti těžkému umění, totiž křesťanské dokonalosti. (Cassian.) Kdo chce vylézt na vysokou horu, musí míti dobrého vůdce, zrovna tak, kdo chce dostoupiti vrcholu dokonalosti. Nežli si zvolíme zpovědníka, máme zrale uvažovati a **modliti se**. (Sv. Filipp Neri.) Sv. Teresie nemohla najíti po 20 let zpovědníka, jenž by byl porozumněl jejímu duševnímu stavu; modlila se tedy stále k Bohu, až konečně našla onoho pravého vůdce duševního, totiž sv. Jana z Avily. Máme si zvoliti **moudrého** zpovědníka; neboť ani tělesného neduhu bychom nesvěřili lehkomyšlně kterémukoli lékaři. (Sv. Bas.) Máme-li vésti soudní při, kde se jedná o tisíce Korun, vyhledáváme nejchytřejšího advokáta; a ve věci, kde se jedná o věčnou blaženost, bychom měli býti méně obezřetnými? (Hunolt.) Máme si zvoliti zpovědníka, k němuž máme úplnou **důvěru** (Sv. Filipp Neri) a tuto důvěru v něho máme také zachovati. Chce-li ďábel zničiti některou duši, používá všemožné lsti, aby zasel nedůvěru mezi kajícího a zpovědníka, z čehož povstává největší zlo. (Sv. Filipp Neri.) Bez

příčiny nemáme voliti jiného zpovědníka (Sv. Fr. S.), zrovna jako nevoláme jiného lékaře, zná-li první lékař z vlastní zkušenosti naši celou povahu. Než přece máme občas jíti ke zpovědi k jinému knězi, poněvadž není dobře, vázati se otrocky na jednoho člověka.

3. O účincích pokání.

Ciniti pravé pokání není věcí tak snadnou; zvláště velikého sebezapření vyžaduje zpověď, upřímné to přiznání se k zahanbujícím hříchům. Proto Bůh velice odměňuje opravdové pokání. Ostatně zpověď jest skutkem veliké pokory; pokorným však Bůh dává svou milost. (1. Petr. 5. 5.)

Hodným přijetím svátosti pokání docházíme těchto milostí:

1. Dosahujeme odpuštění všech spáchaných hříchů a věčných trestů, nikoliv pak vždy odpuštění všech časných trestů. (Sn. Trid. 6. 30.; 14. 12.)

Bůh praví: „Pakli by bezbožný činil pokání ze všech hříchů svých, ... živ bude a neumře; všech nepravostí jeho, kteréž učinil, nezapomenu.“ (Ez. 18. 21. 22.) Proto pravil Kristus k Magdaleně: „Odpouštěj se tobě hříchové tvoji.“ (Luk. 7. 48.) Kdo své provinění vyjevuje, tomu Kristus již není soudcem, nýbrž přímluvcem a ochráncem. (Sv. Cassiod.) Ani na soudu nebude Kristus připomínati hříchů, které pokáním byly shlazeny. (Sv. Bern.) Nic není skrytého; jedině to, co bylo ve zpovědi vyjeveno. (Sv. Ambr.) Již mudrlec Seneka pravil: „Kdo lituje toho, že zhrěšil, jest úplně nevinným.“ Rozhřešením při zpovědi mění se zasloužený **trest věčný v časný**. (Sv. Bon.) Bůh činí jako král, jenž trest smrti zaměňuje v delší žalář. Příklady, že Bůh trestá hříchy již odpuštěné: Adamovi Bůh odpustil, ale nicméně jej vyhnal z ráje a uložil těžké pokání. Mojžíšovi, jenž svou pochybností Boha urazil, bylo odpuštěno, ale za trest nesměl vejít do země zaslíbené. (4. Mojž. 20. 12.) Židům na poušti, kteří proti Bohu reptali, bylo na přímluvu Mojžíšovu odpuštěno, ale za trest musily na poušti zemřít. (4. Mojž. 14.) Také Davidovi, který se dopustil dvou těžkých hříchů, Bůh odpustil, ale umřel mu za trest syn. (2. Král. 12. 14.) Proto volá sv. Augustin: „Nenecháváš bez trestu ani hříchů oněch, jimž jsi odpustil.“ „Hřích nezůstává nikdy bez trestu; buď trestá se člověk sám tím, že činí pokání, nebo Bůh trestá na něm hřích.“ (Sv. Řeh. Vel.) Na každý hřích musí následovati buď dostiučinění nebo trest. (Sv. Ans.) I na lidském těle zůstává po zahojení rány ještě jizva. (Sv. Bern.) Jako se musí zaplatiti dluh, tak musejí býti shlazeny hříchy. (Sv. Řeh. Vel.)

Časné tresty za hříchy musíme odpykati buď na zemi nebo v očištění.

Na zemi je odpykáváme: 1. konáním pokání, jež nám kněz při sv. zpovědi uložil. 2. Konáme-li dobrovolně kajicné skutky: modlitbu, půst,

almužnu a j. 3. Přijímáme-li trpělivě utrpení, jež Bůh na nás sesílá, hlavně pak smrt. (Sn. Trid. 14. 13.) 4. Konečné získání si odpustků. (Viz učení o dostiučinění a o odpustcích.)

Bůh ve své moudrosti proto nenechává hříchů zcela bez trestu, abychom nepokládali hříchů za věc nepatrnou. (Sv. Aug.)

Na křtu se nám ovšem odpustily všechny tresty za hříchy, při svátosti pokání však již nikoliv. Hřích spáchaný po křtu jest totiž mnohem těžší, než-li přede křtem spáchaný; hřích přede křtem spáchaný jest více ze slabosti, po křtu však ze špatnosti, poněvadž pokřtěný člověk jest osvěcen Duchem sv., má tedy lepší poznání. (Sn. Trid. 14. 8.) Rovněž třeba hleděti na to, že pokřtěný člověk hříchem znesvěcuje chrám boží (1. Kor. 3. 17.) a ruší dané slovo; neboť jednak vyhání ze sebe Ducha sv., kterého na křtu sv. přijal, jednak porušuje slavný křestní slib. Hodný otec poprvé odpouští dítěti nějaký přestupek, slibuje-li, že se polepší; dopustí-li se však dítě opět onoho přestupku, odpustí mu sice otec na jeho prosby, ale nepromine mu docela trestu. Tak činí i Bůh; na křtu odpouští člověku všechny hříchy a všechny tresty za ně, ale později již to nejde tak lehce.

Trestů za hříchy odpouští se nám tím více, čím dokonalejší jest naše lítost.

Neboť „kdo mnoho miluje, tomu bývá také mnoho odpuštěno,“ praví Kristus k Magdaleně. (Mat. 7. 47.) Mnohdy pohne Bůh srdce člověka tak, že dochází ihned úplného odpuštění vši viny a trestu. (Sv. Tom. Aq.)

2. Duch sv. opět vchází do našeho srdce a dává nám milost posvěcující; rovněž obživují opět zásluhy všech dobrých skutků, dříve ve stavu milosti vykonaných.

Duše obráceného hříšníka jest před Bohem zase krásnou. Obrácený hříšník dostává jako marnotratný syn krásné roucho, t. j. posvěcující milost a prsten, znamená to lásky boží. (Luk. 16. 22.) Bílé roucho, které člověk na křtu obdržel, bylo hříchem pošpiněno; pokáním se opět obmývá v krvi Kristově. Tam, kde byly dříve na tomto rouchu špinavé skvrny, budou jednou zlaté ozdoby. (Sv. Gertr.) Bylo by zázrakem, kdyby někdo pouhým slovem kůži černocha učinil docela bílou. Rozhřešením kajícího hříšníka stává se mnohem více; neboť duše, která následkem hříchů zčernala jak smutečný šat, stává se bílou jako sníh. Pokání jest žebřem, po němž vystupujeme zase tam, odkud jsme spadli. (Sv. Efr.) Je-li člověk opět v milosti boží, pak ovšem zase jest **dítěm božím, dědicem nebe** a může opět konati **zálužné skutky** pro nebe. (Viz učení o milosti posvěcující na str. 150. I. d.) — Pokání rovněž působí, že **zásluhy** všech dobrých skutků dříve v milosti boží vykonaných **obživují**. Neboť hříchem smrtelným zásluhy těchto skutků byly ztraceny (Ez. 18. 24.) a to ne snad proto, že by Bůh byl tyto zásluhy za onen těžký hřích odňal, nýbrž proto, že člověk je učinil bezcennými. Než závisí to na stupni kajivosti člověka, pokud až tyto zásluhy obživují. (Sv. Tom. Aq.) Jest to tak, jako by dlouhým suchem vypráhlý luh mírným deštěm a příznivou povětrností opět nabyl dřívější svěžesti; čím jest počasí příznivější, tím nádherněji vzkvete onen luh.

Měli-li jsme však milost posvěcující již před zpovědí, tedy se nám rozmožuje.

Milost posvěcující má před zpovědí ten, kdo nemá žádného těžkého hříchu, nebo kdo vzbudil dokonalejší lítost. Čím vyšší jest stupeň milosti posvěcující, tím vyšší bude jednou stupeň naší slávy v nebesích. Pošetilými tedy jsou, kdož praví: „Nemusím se zpovídati, neboť nemám žádného těžkého hříchu.“

3. Duch sv. nám dává sílu k boji proti hříchům.

Kdo si zlomil nohu, již nemá dřívější síly; jest slabým. Musí nosit obuv a opírat se o hůl. Právě tak se má se hříšníkem po jeho obrácení; potřebuje pomoci boží. Té dochází pokáním. Pokáním jako by polámané údy jakýmsi obvazem znova vzrůstaly, až nabudou opět dřívější síly. (Sv. Ambr.) Pokáním děje se hříšníku jako chorému, jenž dostává berlu. Jako marnotratnému synu byla dána obuv na nohy, aby snadněji mohl kráčet trnitou cestou přikázání, tak obrácený hříšník dostává sílu od Ducha sv. k boji proti hříchům. Zpověď tedy neslouží toliko k odpuštění spáchaných hříchů, nýbrž jest i **ochranným prostředkem** proti hříchu. (Sv. Tom Aq.) Obrácení hříšníci bývají obvykle věrnými a horlivými služebníky božími. Proto praví Kristus, že v nebi jest větší radost nad jedním hříšníkem pokání činícím, než-li nad 99 spravedlivými. (Luk. 15. 7.) Kdo se ti lépe líbí: voják, který ještě nebyl v žádné válce a proto také ještě nikdy neutíkal, anebo voják, který před přesilou nepřátel utekl, ale potom tím statečněji se na nepřítele vrhl a donutil jej k útěku? Onen první jest obrazem vlažného, spravedlivého křesťana, tento druhý obrazem horlivého kajícího. (Sv. Vinc. Ferr.)

Než všech těchto milostí docházíme jen tehdy, přijímáme-li hojně svát. pokání; hojně těchto milostí docházíme, přijímáme-li tuto svátost **častěji**.

Čím **častěji** se dům čistí, tím čistším bude; tak jest i s křesťanem — vzhledem na jeho nitro. (Sv. Jeron.) Čím častěji se zpovídáme, tím více vyprošťujeme se od ďábla. Vlaštovky, jimž již jednou bylo hnízdo na domě shozeno, nebudou si tak snadno na něm opět hnízdo stavěti; zrovna tak ani ďábel nebude snadno opět člověka pokoušeti, byl-li zpovědí čím dále více zapuzován. (Hunolt.) Jediná zpověď za rok ovšem stačí, aby člověk zůstal ještě údem katol. církve, ale nestačí nikterak, aby bylo dostatečně postaráno o naši spásu. V duši člověka, který jde jen jednou za rok ku sv. zpovědi, vypadá to asi tak, jako v domě, kde se ročně jen jednou zametá. Takovému člověku v čas zkoušky by se vedlo asi tak, jako v lese Absolonovi, jenž si jen jednou za rok dával stříhati vlasy. (2. Král. 14. 16.) Jest šilenstvím, nestarati se o svou duši ani tolik, jako o své boty; boty čistíme častěji, kdežto duši necháváme v její špině. (Sv. Chrys.)

4. Duch sv. nám poskytuje velikého pokoje duševního, ba obrátili-li jsme se upřímně, poskytuje nám veliké útechy.

Pokáním docházíme velikého klidu **duševního**. Duch sv. jest utěšitel. (Jan 14. 26.) Sprostíme-li se zpovědí hříchů, povstává v naší duši ihned podobný klid, jako tehdy na moři, když plavci hodily hříšného proroka Jonáše do moře. (Chrys.) Svátost pokání kape balsám útechy do zraněné duše. (Sv. Vavř. J.) Mnozí lidé po zpovědi často tvrdí, že jest jim, jako kdyby jim někdo sňal s hrdla nesmírné břemeno; nebo říkají, že jsou šťastnějšími nežli kdyby měli největší poklady světa. To pochází odtud, poněvadž cítí blízkost svého Boha! Dosažený klid duševní působí blahodárně i na tělo a velmi napomáhá k opětnému nabytí ztraceného zdraví; proto světlové napomínávali nemocné často velmi důtklivě ku přijetí sv. svátosti. — Obrácený hříšník dochází mnohdy veliké **útechy duševní**. Kristus praví: „Blahoslavení lkající, neboť potěšení budou“ (Mat. 5. 5.) Když marnotratný syn přišel domů, dal otec zabít tele a zavolat hudbníky; byla veliká hostina, hudba a tanec. (Luk. 15.) Tak činí Bůh podnes, obrátí-li se upřímně veliký hříšník; zasypává jej útechou a radostí. Jaká to útecha pro veliké hříšníky! Zdá se, že jsou na tom lépe, nežli spravedliví. Vzpomeň tu na slova, která řekl starší syn otcí, když marnotratného syna tak laskavě přijal. (Luk. 15.) Touto útechou nás Bůh povzbuzuje, bychom pak obtížnou cestou cnosti tím vytrvaleji kráčeli. (Rod.) Vždyť kadému nově obrácenému nastává krutý boj proti jeho vlastní zkažené přirozenosti. Bůh plývá s duchovní útechou na nás, když nastupujeme cestu zbožnosti; později nám útecha duševní na nás, když nastupujeme cestu zbožnosti; později nám útecha duševní odnímá poněmáhlu, poněvadž by nám mohly býti na škodu. Jsou totiž jako cukrovinky; jako cukrovinky, nemírně požitě, plodí červy, tak i ony plodí v srdci červa, totiž marnivost. Odejme-li tedy Bůh od nás opět útecha duševní, máme mu za to děkovati. (Sv. Fr. S.) Bůh později odnímá útecha, by také člověka z koušel a poskytl mu příležitosti k zásluze. Člověk může pak zvolati jako Kristus na kříži: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil.“ (Sv. Alf.)

4. O hodném přijetí svátosti pokání.

Zde není předepsáno jako u sv. přijímání, jak dlouho se máme připravovati na přijetí této svátosti. Pokání se neměří dle délky času, nýbrž dle toho, jak upřímně jsme je vykonali. (Sv. Chrys.) Ovšem několik okamžiků na to nestačí. Noe stavěl koráb 100 let, a ty bys nechtěl ani krátký čas stavěti na arše, která tě má zachrániti od záhuby časné a věčné? (Sv. Tom. Aq.)

Bychom svátost pokání hodně přijali, musíme vykonati toto:

Poněvadž hříchy se páchají srdcem, ústy a skutkem, proto musejí býti odstraněny bolestí, kterou **srdce** pocituje, **ústa** vyjadřují a **skutek** doplňuje. (Sv. Bonav.) Musíme si počínati jako marnotratný syn; sotva Duch sv. se ho dotkl svou milostí, ihned přemýšlí o všech svých hříších a uznává je. (**Zpytování svědomí**.) Poznává nevděk ke svému otcí a cítí nad ním hlubokou bolest v srdci. (**Litost**.) Chce se vrátiti k otcí a začítí u něho opět nový život. (**Předsevzeť**.) Vrací se k otcí, padá před ním na kolena, vyznává své chyby a prosí za odpuštění. (**Zpověď**.) Nechci již býti synem, nýbrž jen služebníkem. (**Dostiučnění**.) Otec jej objímá a líbá. (**Rozhře-**

šení.) Potom byla hostina. (Sv. přijímání.) Pokání jest jako citra, jejíž všechny struny musejí býti nataženy a zladěny, než-li vydává krásné tony. (K. Hugo.)

1. Musíme zpytovat svědomí, t. j. musíme vážně přemýšlet, kterých hříchů jsme se dopustili a ještě se z nich nezpovídali.

Musíme si při tom počínati tak bedlivě, jako kdybychom hned potom měli předstoupiti před soudnou stolicí boží. Zpytování tedy nesmí býti povrchní, sice by nám mohla svátost pokání sloužiti spíše k záhubě nežli ke spáse. Než nesmí zase tato bedlivost při tom býti upřílišena, jak to obyčejně bývá u lidí úzkostlivých; neboť Bůh nežádá ničeho, co přesahuje naše síly. — Zpytování svědomí jest nanejvýš důležitě; neboť jim přicházíme k poznání sebe, což jest počátkem obrácení. Jako nelze léčiti nemoci, které neznáme, tak také nelze hříchu litovati, z něho se zpovídati, proti němu bojovati, neznáme-li ho. (A. Stolz.) Sebepoznání chybí mnohým lidem. Mnozí lidé zpytují všechna tajemství přírodní, vypočítávají dráhy hvězd a pohyby všech těles, ale o sobě nikdy nepřemýšlí a nevědí ničeho o tom, co se děje v jejich nitru. Při vši své vědomosti a vážnosti jsou nešťastnými lidmi, poněvadž svých hrubých chyb nedbají. (Sv. Vinc. Ferr.) Byť bys prohlédl výši nebes, šířku země a hlubiny mořské, jsi-li však sám sobě cizím, podobáš se člověku, který staví dům bez základů. (Sv. Bern.) Stvořitel dal každému člověku knihu, totiž svědomí; v ní máš pilně čísti, poněvadž z celé své knihovny vezmeš sebou na věčnost jen tuto knihu. (Sv. Bern.) Kdo zná sebe sama, pozná i Boha. (Kl. Al.) Soudíme-li sami sebe, nebudeme souzeni. (1. Kor. 11. 31.)

Zpytování svědomí máme za čítí vzýváním Ducha sv.

Máme-li světlo, snadněji najdeme ve tmě jistou věc: tak jest také, hledáme-li hříchy. Vniknou-li paprsky sluneční do pokoje, vidíme ihned tisícery prášek, jehož dříve nebylo viděti; tak i duše, jakmile ji Duch sv. osvíti, pozoruje na sobě nejmenší nedokonalosti. (Sv. Bonav.) Sebepoznání jest darem božím, jehož docházíme jen modlitbou. (Sv. Tom. Aq.) Naše oko vidí jiné věci dobře, sebe však nevidí; právě tak jest s naším duchem; bystrým jest na chyby jiných, ale tupým na své vlastní. (Sv. Bas.) Také jest dobře, uchýliti se do samoty, zpytujeme-li svědomí, neboť v samotě mluví Duch sv. k srdci člověka. (Os. 2. 14.)

Při zpytování svědomí musíme odložití všelikou sebelásku a musíme se vážně vynasnažovati, bychom své hříchy poznali.

Jako mnohý nemocný nechce uznati, že jeho stav jest povážlivý, tak také činí mnohý hříšník. Příčinou toho jest sebeláska, t. j. záliba na jeho domnělých přednostech, jako na př. na jeho původu, na jeho postavě, hlase, vědomostech, cnosti a p. Mnohý považuje docela i své chyby za přednosti, na př. postrach za chytrost, pýchu za mužný charakter a p.; takový člověk se podobá matce, která na svém mazlíku nevidí žádné chyby, nýbrž všechno pokládá za chvalitebné vlastnosti, jako na př. lež za veliký rozum, hrubost za neohroženost, nestřídmost za známku zdravoti a p. (A. Stolz.) Při zpytování svědomí musíme si tedy počínati tak, jako bychom byli svými vlastními nepřáteli; neboť nepřátelé pátrají bedlivě po chybách. (A. Stolz.)

Nejsnadněji se upamatujeme na své hříchy, probíráme-li v duchu 10 božích přikázání, přikázání církevní, hříchy hlavní a povinnosti svého stavu. Můžeme použiti i zrcadla zpovědního; než nebývají v něm vždy všechny hříchy obsaženy.

Zrcadlo zpovědní pro děti: Přikázání boží: 1. Zapomněl jsem se modlit? Modlil jsem se nepobožně? 2. Vyslovoval jsem jména sv. neuctivě? Klel jsem? 3. (přikázání církevní). Zanedbal jsem v neděli a svátek mši sv.? Choval jsem se v kostele neslušně? Jedl jsem v pátek vlastní vinou maso? 4. Byl jsem hrubým k rodičům? Neposlušným? 5. Hněval jsem se na jiné? Bil jsem je, házel po nich, sváděl je ke zlému? Trápil jsem zvířata? 6. Myslí, mluvil, činil jsem něco nemravného? 7. Ukradl jsem něco? Vrátil jsem to? Udělal jsem někomu škodu? Podvedl jsem někoho? 8. Žaloval jsem krivě? Lhal jsem? Roztrušoval jsem chyby jiných? Nadával jsem? 9. a 10. Toužil jsem po cizím majetku? — Hlavní hříchy: Byl jsem pyšný?, zlobivý?, lakomý?, nestřídmý?, lenivý v učení a práci?

U těžkých hříchů se musíme rozpomínati, kolikrát jsme se jich dopustili.

Při zpovědi se totiž musí udati počet těžkých hříchů. (Sn. Trid. 11. hl. 5. a kan. 7.) Nemůžeme-li se upamatovati, kolikrát jsme se jistého těžkého hříchu dopustili, musíme aspoň určit, jak častokrát asi jsme se ho dopustili. (Sv. Alf.) Nebo musíme přemýšlet, jak dlouho již se onoho hříchu dopouštíme a kolikrát za měsíc, za týden nebo za den asi jsme ho dělali. (Sv. Alf.)

Není sice potřeba, zpytovat se i ze hříchů všedních, ale jest to velmi užitečno.

Z lehkých hříchů totiž nemusíme se zpovídati; ale jest dobré a užitečné z nich se zpovídati. (Sn. Trid. hl. 5.) Nejobyčejnější chybou při zpytování svědomí bývá asi ta, že hříšník těžké zahanbující hříchy rychle přechází, naproti tomu však hledí bedlivě vyzpytovat hříchy všední. Takoví lidé se podobají fariseům, kteří velbloudy polykají, ale komáry cedí. (Mat. 23. 24.) Tak se stává, že mnozí lidé vzdor tomu, že se stále zpovídají, přece se nikdy nelepší. Ó kolik a to i zdánlivě zbožných lidí bere s sebou své hříchy na věčnost! Ó jaká to žalostná smrt!

Také musíme přemýšlet, zda-li nějaká okolnost zvláštní některý hřích nemění nebo nezvětšuje.

Z okolností, které druh hříchu proměňují, musíme se zpovídati. (Sn. Trid. 14. hl. 5. kan. 7.) Vzal-li tedy na př. někdo cizí majetek násilím, neměl by zkrátka říci: „Kradl jsem“; neboť loupež a krádež jsou dva rozdílné druhy hříchů. Kdo vzal něco v kostele, musil by rovněž říci tuto okolnost; neboť by to nebyla obyčejná krádež, nýbrž svatokrádež. Kdo dal pohoršení tím, že jedl v pátek maso, nebo že znesvěcoval neděli, musil by tuto okolnost rovněž udati, poněvadž se tím hřích značně zvětšuje.

Zpytování svědomí před zpovědí si usnadníme, když každý den večer svědomí zpytujeme.

Neopravujeme-li domu stále, zpustne a pak je s opravou velká práce; podobně se má s duší, nehledíme-li stále ji opravovati zpytováním svědomí. (Scar.) Účtuje-li domácí pán každý den se svým správcem, zabrání nepořádkům v účtování; podobně se má s naším svědomím, účtujeme-li s ním každý den. (Sv. Chrys.) — Každodenní zpytování svědomí jest velice užitečným; **chrání nás před pádem do hříchu smrtelného.** Vyčerpají-li lodníci ihned vodu, která vnikla do lodi a ucpou-li skuliny, nemůže se loď potopiti; tak i duše se uchrání před těžkým hříchem, jest-li že všední hříchy, které do ní vnikly, opět a opět zpytováním svědomí vyhledáváme a povstalé trhliny dobrými předsevzetími uzavřeme. (Sv. Aug.) Jest to jako s obchodníky; vedou-li knihu o denním zisku a ztrátě, neocnou se tak snadno ve velkých dluzech. (Sv. Efr.) Každodenní zpytování svědomí **uchovává naše svědomí čistým,** jako každodenní česání uchovává šat čistým. **Vede i ke mravní dokonalosti.** Žáci, kteří jsou často přísně zkoušeni, činí větší pokroky; tak i my ve cnosti, jest-li že sebe často přísně zkoušíme. Když jsi večer se sebou sčítával, budeš klidně odpočívati. (Sv. Chrys.) Zpytování svědomí jest důležitějším než modlitba. (Sv. Ign. L.) Kdyby král věděl, že v jisté části jeho říše skrývají se jeho nepřátelé, dal by je jistě vyhledati a učinil by je neškodnými. Tak i ty máš nepřátele v sobě, totiž své naruživosti; vyhledávej je denně a zraňuj je mečem lítosti. (Sv. Bern.) Tedy pouhé vyhledávání našich chyb nestačí; musíme jich také litovati a potlačovati dobrými předsevzetími. (Ludv. Gr.)

2. Hříchů svých musíme opravdově litovati, t. j. musíme nad nimi cítiti v duši bolest, že jsme Boha urazili a musíme každou urážku boží vážně si oškliviti, zároveň však i důvěřovati v milosrdenství boží.

Litost měla na př. Magdalena, která se s pláčem vrhla k nohám Ježíšovým. (Luk. 7.); Petr, který po zapření Krista vyšel ven a hořce plakal; (Mat. 26. 75.); David, jenž pro své hříchy, které mu prorok Nátan vytýkal, na zem se vrhl, ničeho nejedl a nepil (2. Král. 12.), nýbrž volal: „Smiluj se nade mnou, Bože, podle velikosti milosrdenství Svého a podle velikosti slitování svého shlad nepravost mou,“ a „Srdcem zkormouceným a pokorným nepohrdneš, ó Pane.“ (Ž. 50.) Opravdová litost jest tedy **bolest duše.** Pouze zevnější úkon, na př. odřikání jisté kajicné modlitby, pláč po způsobu židovských plačících žen (jako v domě Jairově, Mat. 9. 23.), trhání roucha (Joel 2. 13.) není ještě lítostí. Kdo ukazuje litost zevně, ale v srdci jí nemá, jest pokrytec. Ovšem kdo má litost v srdci, u toho se bude jeviti i zevně; neboť my lidé nemůžeme toho, co se děje v srdci, zevně zatajiti. — Opravdová litost se **týká Boha.** Proto ji jmenujeme **nadpřirozenou,** poněvadž vychází z víry v neviditelný, nadpřirozený svět. Kdo lituje hříchu jen pro jeho zlé následky, nemá žádné opravdové lítosti. Taková litost se nazývá přirozenou; před Bohem nemá žádné zásluhy. Tak litoval sve zlomyslností ukrutný král Antioch Epifanes, když jej červi žrali, ale nelitoval jí k vůli Bohu. (2. Mach. 9. 13.) Tak lituje karbaník, opilec, dopadený zločinec, vidí-li následky své špatnosti. Časné zlo ovšem má

býti příčinou, ale nikoli pohnutkou naší lítosti. — Opravdová litost jest **upřímnou nenávistí hříchu** nebo úplným odvrácením se od hříchu; nespočívá tedy tak v citu, jako spíše ve vůli. Jest-li že to, co tě dříve radostí a rozkoší naplňovalo, nyní tě naplňuje hořkostí, a co tě dříve těšilo, nyní tě nevýslovně mučí, pak máš pravou litost.“ (Sv. Aug.) Ten se obrací k Bohu z celého srdce, jenž celým srdcem odvrací se od přichýlnosti k pomíjejícím věcem. (Sv. Bern.) Kdo tedy hříchu lituje a pak se ho opět dopouští, nemá opravdové lítosti. „Kde není polepšení, tam jest falešné pokání.“ (Tert.) Člověk jest posměvačem a ne kajícím, pokračuje-li ve zlém, jehož litoval. (Sv. Isid.) Kdo má pravou litost, štítí se **každé** urážky boží. Kdo se nechce vzdáti třeba jen jediné zlé náklonnosti, nemá pravé lítosti. „Co prospívá, zpřetrhal-lis všecky řetězy, poutá-li tě však přece ještě jeden na peklo.“ (Sv. Aug.) — Bolest nad hříchy **bez důvěry v Boží milosrdenství** byla by zoufalstvím; takovou bolest měl Jidaš. Zcela jinak si počínal Petr.

Pravá litost jeví se mohdy kajícími slzami.

Tak se jevila u Magdaleny v domě Šimonově (Luk. 7. 38.), u Petra po zapření Krista. (Mat. 26. 75.) Poněvadž Petr po celý život svůj pád oplakával, bylo prý viděti na jeho lících dvě vrásky od slzí. — Slzy lítosti jsou něčím drahocenným a směji se schraňovati jen pro urážku boží. (Sv. Rosa z L.) Slzí kajících není třeba, ale mají veliký účinek; dobývají **tím jistěji odpuštění.** Slzy kajníků jsou mocnou jejich řečí; nutí Boha, by odpustil. (Sv. Jeron.) Slza kajicná, dcera to lítosti, smývá skvrny hříchů. (Sv. Aug.) Jest to jakýsi druh křtu, jenže při obyčejném křtu leje se voda zevně, zde však zevnitř. (Sv. Ber.) Působí osvětlení rozumu. Jako vzduch po dešti bývá čistším a jasnějším, tak i duch po prolití slz kajících jest čistším a jasnějším. (Sv. Chrys.) Čím více hříchy oplakáváme, tím lépe poznáváme jejich velikost; duševní oko se slzami čistěji umývá. (Sv. Řeh. Vel.) Slzy kajicné vedou k dokonalému polepšení. Podobají se léčivým pramenům; jako léčí nemoci tělesné, tak ony nemoci duševní. (Wen.) Přinášejí vnitřní útechu. Občerstvují nás tak, jako rosa květiny. (Chrys.) Jsou nápojem, kterým jsou kajníci příjemně opojeni. (Sv. Bon.) Taková slza těší více než-li všecken smích. (Sv. Chrys.) Slzy kajníků jsou sladší než-li zábava v divadle. (Tert.) Slzy kajicné naplňují radostí anděly a zahánějí ďábly. Slza kajicníková naplňuje radostí sv. anděly tak, jako víno srdce člověka. (Sv. Bern.) Vřelými slzami kajícími zapuzujeme ďábla tak, jako vřelou vodou psa. (Sv. Bon.) Slzy kající mají tedy podobnou moc, jako svěcená voda. „Plač sám nad sebou, pak tě nemusejí jiní po smrti oplakávat.“ (Sv. Ambr.)

Ku pravé lítosti dospíváme, uvažujeme-li, že jsme hříchem urazili nekonečnou velebnost boží, že jsme zarmoutili svého milého Otce a největšího dobrodince.

Všímní si millionů hvězd na nebi, nesmírného množství lidí na zemi, nesmírného množství duchů a t. d. a z toho posuď, **jak veliká jest velebnost boží.** Takového Pána jsi urazil! — Uvažuj dále o **nesmírné lásce nebeského Otce** k tobě, jenž k vůli tobě vydal, co měl nejmilejšího,

totiž svého Syna. (Jan 3. 16.) „Jaká to ukrutnost, uraziti tak přemilého Otce!“ Považ také, že Syn boží místo tebe tolik trpěl! — Vzpomeň na **nesčetná dobrodini**, jichž jsi po celý život od Boha požíval; zdraví, pokrm, oděv, obydlí a t. d. Jsou samé dary boží, jež však Bůh mnohdy odnímá nevděčným lidem. — Nuže, a místo abys byl Bohu vděčným, tak často jsi jej zarmoutil a dobrodini jsi mu splatil nevděkem. Těší tě to?

Lítost, která vychází z lásky k Bohu, nazývá se **dokonalou** lítostí. Kdo má dokonalou lítost, dochází ihned, tedy před zpovědí, odpuštění hříchů. (Trid. 14. hl. 4.)

Otec posílá do města dva své syny něco koupiti. Cestou si všimají všelijakých hloupostí a o hodinu se opozdí. Když se blížili domu otcovskému, začali se báti. Jeden plakal, poněvadž věděl, že za svou nedbalost dostane bití; druhý plakal proto, že svého otce zarmoutil. Tento druhý chlapec představuje člověka, který má dokonalou lítost, první chlapec člověka s lítostí nedokonalou. „Dokonalou lítost tedy má ten, kdo svých hříchů lituje proto, že jimi urazil dobrotu boží.“ (Sv. Alf.) Dokonalou lítost měl na př. David, Petr, Magdalena, publikán ve chrámě. Pomni, jak rychle tito všichni dosáhli odpuštění. Dokonalá lítost, jak ze slov Kristových k Magdaleně patrně (Luk. 7. 47.), není vlastně jiným, nežli velikou **láskou k Bohu**, tedy účinkem Ducha sv., jenž již ve člověku bydlí. Člověk však, jenž má v sobě Ducha sv., jest ve stavu milosti posvěcující, tedy sprostěn hříchů. „Nejnižší stupeň dokonalé lítosti stačí na okamžité shlazení každé viny hřichu.“ (Sv. Tom. Aq.) A kdyby někdo neměl těžkého hřichu a vzbudil by dokonalou lítost, rozmnoží se mu milost posvěcující a odpustí se mu časné tresty za hřichy. — S dokonalou lítostí jest spojena **touha po sv. zpovědi**; dokonalá lítost se tedy podobá křtu touhy. Než není třeba, po vzbuzení dokonalé lítosti ihned se zpovídati; stačí vykonati sv. zpověď třeba tehdy, kdy nás k tomu zavazuje přikázání církevní. Ba při vzbuzení dokonalé lítosti není ani třeba, výslovně zatoužiti po zpovědi; stačí, neopírá-li jí člověk.

Dokonalou lítost máme vzbuditi častěji v životě, zvláště **v hodinu smrti** nebo **v nebezpečí života**.

Byl bys na př. na železnici nebo na lodi a stalo by se neštěstí; vzbud v tom případě ihned dokonalou lítost a jsi s Bohem smířen. Když ve Vídni 8. prosince 1881 hořelo okružní divadlo, při němž sta lidí zahynulo, tu jistě škole odrostlé děvče uprostřed onoho množství lidu na jedné chodbě nahlas vzbuzovalo dokonalou lítost. Děvče sáhlo pak kolem sebe a nahmatalo kliku ode dveří; dveře se otevřely, a přišlo se do světnice, odkud lidé skákali do sítí dole napjatých. Toto byli jediní lidé, kteří se zachránili. — Jistý otec rodiny dostal chrlení krve. Běželi pro kněze. Když nejmladší děvče, které bylo nedávno u prvního sv. přijímání, pozorovalo nebezpečí smrti u otce, chopilo se sv. kříže na stěně, držela ho otcí před očima a říkala hlasitě formuli vzbuzení dokonalé lítosti. Otec byl tím dojat k slzám; umřel ještě dříve než přišel kněz, ale byl patrně pro věčnost zachráněn. (Spirago, Příkl. str. 188.) — Jest také pravěpodobno, že v čas potopy a zkázy Sodomy, mnozí lidé dokonalou lítostí byli zachráněni od záhuby věčné. (Kateř. Emm.) Kdybys měl býti tak nešťastným, že bys urazil Boha, vzbud ihned dokonalou lítost z lásky k Bohu. Nikdy pak se neodvaž večer

ulehnouti, a ráno se dáti do nějaké práce, nebo se vydati na cestu, abys si vzbuzením dokonalé lítosti nezabezpečil svou věčnou spásu! Tomu, kdo má dobrou vůli, **není příliš nesnadným**, vzbuditi dokonalou lítost. Vždyť ve starém zákoně byla dokonalá lítost jediným prostředkem k dosažení odpuštění hříchů. A rovněž křesťan jest pod smrtelným hřichem povinen, vzbuditi dokonalou lítost v hodinu smrti, je-li si vědom těžkého hřichu a nemůže se již zpovídati. Jen tomu, kdo se nikdy nemodlí, kázání neslyší, nikdy nečte nábožné knihy, jest ovšem nesnadným, vzbuditi dokonalou lítost. Podobá se zarezavělým hodinám, které nejdou, byť by je i Bůh sám svou milostí natáhl. „Kdo pohrdá kázáním a modlitbou, tomu jest třeba k dokonalé lítosti zvláštního milosrdenství, zázraku milosti.“ (Lerch.) Učený kardinál Francelin, maje na zřeteli velikou cenu milosti, říkával: „Kdybych mohl jako kazatel choditi světem, o ničem bych nekázal tak často, jako o dokonalé lítosti.“

Ku pravé lítosti docházíme také tím, **uvažujeme-li, že nás pro naše hřichy očekává spravedlivý trest boží**.

Vzpomeň na potrestání pyšných andělů, prvních lidí, obyvatelů Sodomy, vrstevníků Noemových a t. d. Považ, jak hrozné jsou tresty pekelné. A kdybys i do pekla nepřišel, přece jistě neujdeš trestům **očistcovým**. Nejmenší tresty očistcové pak jsou větší, nežli každá bolest pozemská, (Sv. Tom. Aq.) nežli všechny muky mučedníků. (Sv. Ag.) Tresty čekají, vyjímajíc největší světce, docela jistě každého člověka. Urážka boží jest tedy něčím hrozným! Těší tě nyní? — (Formulu ke vzbuzování lítosti viz mezi modlitbami.)

Lítost, která vychází z bázně před Bohem, nazývá se **nedokonalou** lítostí. Kdo má lítost nedokonalou, dochází odpuštění hříchů teprve **rozhrěšením knězovým**.

Nedokonalou lítost měli na př. Ninivetští, kteří byli ohromeni kázáním Jonášovým. (Sn. Trid. hl. 4.) V onom, kdo má lítost nedokonalou, zůstává vůle ke hřešení, třebas se zevně od hřichu zdržuje. (Sv. Aug.) Proto jest jeho lítost méně účinnou. Nedokonalá lítost jest jako jiskérka, která se musí teprve zpovědí a rozhrěšením rozdmýchat, aby zničila plevy hříchů.

Kdo však se zpovídá bez pravé lítosti, nedosahuje od Boha odpuštění hříchů.

Kdo se zpovídá bez lítosti nad svými hřichy a bez předsevzetí polepšení, tedy jen jaksi ze zvyku a nikoliv z přesvědčení své hříšnosti, tomu zpověď nic neprospívá. (Sv. Kar. B.) Jako marně pracuje rolník, jenž semeno zasévá na neobděláné pole, právě tak bezúčinnými jsou knězova slova rozhrěšovací, jsou-li vyslovena nad duší nepřipravenou, která se hříchů zřici nechce. (Ludv. Gran.) Zpověď bez lítosti jest střelná rána bez koule, jehla bez nití, klas bez zrní. Kdo se zpovídá bez lítosti, mlátí prázdnou slámu. (Abraham a S. Cl.) Kristus zlořečil fíkovému stromu, protože měl jen listí a větve, ale žádného ovoce; rovněž tak zavrhuje zpověď bez lítosti; neboť na stromě pokání slova obžaloby jsou jen listím a větvemi, ovocem však jest lítost. (Sv. Řeh. V.) Kdo se zpovídá bez lítosti, podobá se

člověku, který sice rány odhaluje, ale neléčí jich. (Sv. Řeh. V.) Podobá se komediantovi. (Sv. Chrys.) Že zpověď sama nestačí, vidíme již z příběhu o marnotratném synu. Otec dbal jeho slov jen málo; neboť jakmile z jeho slov seznal, že se obrátil, již mu ani nedal domluvit, nýbrž padl mu kolem krku.

3. Musíme mít opravdové předsevzetí, t. j. musíme být pevně odhodláni, že s pomocí milosti boží budeme se opravdově varovati každého hříchu a každé nebezpečné příležitosti k němu.

S pravou lítostí těsně souvisí předsevzetí. (Trid. 14. hl. 4.) Jako z pramene plyne voda, tak z řádné lítosti předsevzetí. „Dokud však vůle lpí na hříchu, nemůže být odpuštěn ani těžký, ani lehký hřích.“ (Sv. Tom. Aq.) — Ne všichni lidé jsou **pevně odhodláni**; neboť většina neprovádí svých dobrých předsevzetí. Počínají si jako žena, které umřel muž; dělá hrozný nárek, nemůže dosti vynachválit dobrých vlastností svého muže a zapřisáhá se, že se nikdy nebude vdávat; ale netrvá dlouho, a ona zapomíná na všechno zapřisahání a vdává se opět. (Meh. V. 241.) Kdo v nemoci a neštěstí dělá největší předsevzetí, ale pak ho neplní, podobá se vlku, který, zaslechne-li na svém výpadu na ovce štěkot psů a křik pastýřů, polekán vrací se do lesa, ale nicméně vlkem zůstává (Sv. Aug.) Podobá se lidem, kteří svázejí stavivo, ale se stavbou nepočínají. (Wen.) Opravdové předsevzetí se podobá hřebíku pevně zaraženému, jehož nikdo bez velké námahy ze zdi nevytáhne; než předsevzetí mnohých lidí podobá se hřebíku špatně zatlučenému, který se vylá, jakmile něco na něj pověsíme. (Sv. Vinc. Fer.) Cesta k peklu je dlážděna samými dobrými předsevzetími, která však nebyla provedena. — Ne všichni jsou odhodláni, **varovati se každého hříchu**. Sv. Šebastian chtěl uzdravit místodržitele římského, zničil-li všechny modly. Místodržitel to učinil. Jen jednu zlatou modlu, která pocházela od jeho rodičů, ukryl. Proto ho světec nemohl uzdravit a také mu řekl proč. (Spirago, Příkl. str. 189.) Tak dělají mnozí hříšníci; svého zamilovaného hříchu nechtějí zanechat, a proto se nemohou od ďábla vyprostiti a stát přáteli božími; neboť k vůli Bohu musíme se zříci všeho. — Rovněž se musí hříšník opravdově **varovati** každé blízké nebo **nebezpečné příležitosti** ke hříchu. Opilec se tedy musí úplně vyhýbat hostinci, karbaník společnosti karbaníků. „Jen ten se zřekl úplně hříchu, kdo se zřekl úplně hříšné příležitosti.“ (Sv. Isid.) Kdo se na někoho dosti málo hněvá, vyhýbá se jeho společnosti a potkání. Kdo se na někoho velice zlobí, vyhýbá se všemu, co by mu jej jen připomnělo; vyhýbá se i jeho příbuzným a přátelům, odstraňuje jeho obraz, jeho dary atd. Kdo hřích opravdu nenávidí, musí si počínati podobně; musí odstraniti všechno, co ke hříchu vede a s ním souvisí. Kdo se chce polepsiti, ale příležitosti se nechce zříci, podobá se člověku, který pavučiny sice ometá, ale pavouka nezabije; proto má zase hned plno pavučin; nebo se podobá člověku, který ořezuje na stromě sice nepohodlné větve, ale kořen nechává; za krátko strom se ještě více zelená. (Scar.) Tak také hříšníci, kteří se sice

zpovídají, ale příležitosti se nevyhýbají, později hřeší ještě více než dříve. Chceš-li mouchy se stolu zahnati, musíš dáti pryč sladké věci, které je tam lákají. Neučiníš-li tak, přiletí opět. Tak také musíš vnaidlo hříchu, totiž zlou příležitost, odstraniti, nechceš-li hřešiti. — Nejoprávněnější předsevzetí nemá žádného užitku, nepomáhá-li Bůh; jakož ani semeno nevzejde, neprší-li a nesvítlí-li slunce. Proto při všech svých dobrých předsevzetích nesmíme se spoléhati na své domnělé síly (jako Petr při poslední večeři), nýbrž **stavěti máme jen na milosti boží**.

Naše předsevzetí má se týkati především určitého hříchu a sice hlavního našeho hříchu.

Mnoho předsevzetí najednou učiněných neprovedeme. Kdo dělá mnoho předsevzetí najednou, podobá se člověku, který chce najednou vyvaliti několik velkých kamenů na vysoký kopec; ani jednoho tam nevyvalí. Stačí, odhodláme-li se ku opravdovému vykořenění jediného hříchu; tím již potlačujeme všechny ostatní hříchy, jako trhneme-li rázně za opat jednoho koně, nebo pobídeme-li bičem jednoho koně, účinkuje to zároveň na druhé koně ve spřežení. (Rodr.) Kdybychom ročně jen jednou chybu vykořenili, byli bychom brzy dokonalými lidmi. (Tom. Kemp.)

4. Musíme se ze hříchů svých zpovídati, t. j. musíme knězi všechny své vědomé hříchy zevrubně, upřímně a pokorně v soukromí říci, bychom od něho rozhřešení dostali; rovněž musíme udati počet hříchů těžkých, jakož i okolnosti, které druh hříchu proměňují. (Trid. 14., hl. 5., kn. 7.)

Nejsme povinni zpovídati se ze hříchů v sedních, ale jest to velmi užitečno. (Trid. 14., hl. 5.)

Kdo při zpovědi zapomněl říci některý těžký hřích, musí se z něho v nejbližší zpovědi vyznati.

„**V soukromí**“. Při zpovědi máme mluvit tak, aby mimo kněze nikdo z okolostojících nám nerozuměl. Rovněž kněz musí mluvit potichu. — „**Zevrubně**“. Máme se chrániti při zpovědi všeobecných výrazů. Špatně tedy se zpovídá, kdo na př. pouze říká: „Hřešil jsem proti 3., 5. a 7. přikázání božímu“; nebo kdo říká: „Nemiloval jsem Boha z celého srdce, mluvil jsem hříšné řeči, myslil jsem hříšně, konal jsem hříšné a p.“ Tím není nic řečeno. Než vzdor vši zevrubnosti máme přec mluvit jen zkrátka, a všelikých zbytečných řečí se varovati. Rovněž musejí býti všechny výrazy počestné a spoluvinníka nikdy nemáme jménem jmenovati. „**Upřímně**“. Máme se při zpovědi varovati všech dvojsmyslných výrazů a všelikého vymlouvání se. Kdo užívá výrazů dvojsmyslných (na př. řekl by: „Ukradl jsem maličkost“, místo „Ukradl jsem dukát“), obelhává Boha, ne kněze. Kajeník má býti tak upřímným, jako jest křišťál čistým a průhledným. Kdo se ve zpovědi omlouvá, jedná pošestile jako první rodičové v ráji, kteří se ze hříchů svých vytáčeli a proto tím těžší

pokání obdrželi. „Obviňuješ-li se ty, vymlouvá tě Bůh; omlouváš-li se ty, obviňuje tě Bůh. (Sv. Aug.) — „**Pokorně**“. Pokora při zpovědi jeví se tím, že se zpovídáme kleče. Kajcník se také nesmí mrzeti, napomíná-li jej kněz, nedává-li mu titulů, nebo táže-li se ho. Zpovědník jakožto zástupce boží jest k tomu oprávněn; kajcník pak při zpovědi není jiným, než-li bídným hříšníkem. Král Ludvík IX. pravil jistému knězi, jenž mu při zpovědi pln pozornosti dával tituly královské: „Zde nejsem králem a vy nejste poddaným, nýbrž já jsem dítětem a vy otcem.“ Císařovna Konstanca dala si zavolati zbožného opata Joachima, aby ji vyzpovídal; císařovna chtěla se zpovídati sedíc na trůnu. Tu pravil opat: „Chceš-li zastupovati místo Magdaleny a já místo Kristovo, pak musíš nyní s trůnu sestoupiti a zde pokleknouti; ne-li, odejdu.“ (Spirago, Příkl. str. 190.) Pozoruje-li kněz, že zpověď jest neúplná, táže se; podobá se celnému, jenž se nespokojí, prohlížeje věci podlehající clu, pouhým „ano“, „ne“, co řeknou přichozí do města, nýbrž dá si po řadě otevřiti všechna zavazadla a sám důkladně prohlíží. Hříchy máme „**říkati**“. Kdo nemůže mluvit, na př. hluchoněmý nebo těžce nemocný, může své hříchy dáti na jevo i známkami (kýváním hlavou). Hluchoněmý, který umí psáti, mohl by své hříchy také napsati. Nepřítomnému se nemůže dáti rozhřešení, byť by i za tím účelem podal své hříchy ve psaní napsané nebo by poslal za tím účelem posla. (Klem. VIII. 20. 6. 1602.) — Nejméně aspoň musíme říci **hříchy těžké**. Stačí úplně, řekneme-li hříchy těžké; neboť shořeli polena, shořeli zároven i třísky, ale ne naopak. Bohužel však mnozí lidé zamlčují hříchy těžké a zpovídají se jen ze všedních. — Zpovídati se mimo hříchy těžké i ze všedních, jest dobrým. Zpovídáme-li se ze hříchů všedních, shlazujeme tím jistou část časných trestů za hříchy (Sv. Bonav.); docházíme také většího klidu duševního, jelikož u mnohých hříchů nevíme s jistotou, jsou-li to hříchy všední či těžké. Kdo se nedopustil žádného těžkého hříchu, musí se zpovídati aspoň z některého všedního hříchu, nebo se zpovídati z některého těžkého hříchu, ze kterého již se vyzpovídal, poněvadž by mu kněz jinak nemohl dáti rozhřešení. — Musíme říci **všecky** těžké hříchy. Není-li to možno, postačí říci jeden nebo druhý těžký hřích, jak jest to při umírajících, u lidí jsoucích v nebezpečí života (na př. má-li se potopiti loď), u nemocných, jimž mluvení působí nesmírné obtíže; v nemocnicích, kde jest mnoho jiných nemocných, kteří by tyto hříchy slyšeli. I kdyby kněz nechtěl vyslechnouti všech ostatních hříchů, jako se může státi v době nakažlivé nemoci, stačí neúplné vyznání se ze hříchů. — Máme se zpovídati ze všech **vědomých** hříchů. Kdyby tedy někdo při zpovědi zapomněl některý těžký hřích, musí jej říci při nejbližší zpovědi; může býti klidným, vzpomněl-li si na něj, až již sv. svátosti přijal; neboť jeho zpověď nebyla svatokrádežnou. — Máme dále udati **počet** těžkých hříchů. Kdo nemůže udati počtu těžkých hříchů, může říci, jak často asi se onoho hříchu dopouštěval. Kdo z bázně udá menší počet těžkých hříchů, zpovídá se neplatně a dopouští se svatokrádeže. — Musíme také udati **okolnosti**, které druh hříchu proměňují. Kdo ukradl něco v kostele, nesměl by říci pouze: „Kradl jsem“; neboť krádež v kostele jest svatokrádeží. Rovněž kdo násilím něco jinému vzal nebo hříchem svým dal veliké pohoršení, musil by tuto okolnost udati. Udati i ony okolnosti, které hřích pouze ztěžují, nejsme tak přísně povinni.

5. Musíme dosti činiti, t. j. musíme vykonati ony kajicné skutky, které nám ukládá zpovědník.

Svátostí pokání se totiž nikterak **neodpouštějí** vždy všechny **časné tresty za hříchy**. (Viz o účincích svátosti pokání str. 80.); neboť Bůh není tak milosrdným, by při tom přestal býti spravedlivým. (Sv. Aug.) Proto se ukládají kajcníkovi kajicné skutky; jimi si odpývá časné tresty za hříchy. Kajicé skutky jsou trestem; jsou však také lékem. Hříšník se podobá raněnému vojínovi; raněnému vojínovi netoliko se koule z těla vynímá, nýbrž se mu i rána léčí. Tak činí kněz se hříšníkem; netoliko jej zbavuje hříchu, nýbrž mu předpisuje i kajicé skutky, které mají brániti **opětnému pádu do hříchu**. (Deh.) Proto obyčejně ukládá hříšníkovi takové kajicé skutky, které stojí na odpor jeho zlým náklonnostem, tedy lakomci almužnu, nestřídmému půst a t. d. Není také nic lepšího, co by mohlo hřích vykořeniti tak, jako modlitba, půst, almužna, poněvadž jimi se potlačují hlavní zlé žádosti člověka, žádost očí, žádost těla a pýcha života. (Trid. 14 hl. 8.)

Zpovědník ukládá za pokání obyčejně modlitbu, půst a almužnu, a to proto, by takto **časné tresty za hříchy** částečně byly **zhlazeny** a naše zlé náklonnosti seslabeny. (Trid. 14. hl. 7.)

Za dřívějších dob ukládaly velmi přísné kajicné skutky, na př. půst o chlebě a vodě, zdržování se masa a vína, zdržování se sv. přijímání, veřejné vyznání hříchů před celou farností a t. d. Mnohé kajicné skutky netrvaly pouze několik dní, nýbrž obyčejně několik měsíců, ba i roků, ano mnohdy až do smrti. Mnozí kajicníci odešli ihned na poušť a tam po léta konali kajicné skutky, jako na př. Maria Eg. Přísné kajicné skutky neukládaly se snad jen za těžké hříchy, nýbrž i za menší přestupky, jako za nesplnění příkázání postního, za zanedbávání mše sv., za smích v kostele, za drzé pohledy a t. d. Za dnešních dnů ukládají se obyčejně docela lehké kajicné skutky, které nejsou v žádném poměru ku trestům, jichž vlastně jsme zasloužili. Proto máme mimo to dobrovolně ještě konati kajicné skutky, necheeme-li po smrti snášeti hrozných trestů očistcových. (Viz o tom ještě dále.)

Mnohdy také nařizuje zpovědník, bychom nahradili učiněnou škodu nebo napravili dané pohoršení.

Těm, kdož odcizili cizí majetek, nařizuje zpovědník, by jej navrátili nebo učiněnou škodu nahradili; těm, kdož jiným uškodili na cti, nařizuje, by urážku odvolali nebo uraženého poprosili za odpuštění a p. Kněz však bývá v těchto případech velmi mírným a nežádá ničeho nemožného nebo velmi těžkého. Kdyby však přece jemu něco takového uložil, může jíti kajcník k jinému zpovědníkovi. (Sv. Alf.)

Kajicné skutky které nám ukládá zpovědník, máme vykonati věrně, brzy a ve spojení s dosti učiněním Kristovým.

Kajícími skutky, které ukládá kněz (tak zv. pokáním) odpykáváme si daleko více časných trestů za hříchy, než jakýmikoliv dobrovolně konanými kajícími skutky. Ono pokání má tak velikou cenu proto, že zároveň konáním jeho osvědčujeme, cnost poslušnosti k zástupci božímu. Proto by toto svátostné pokání pozbylo své ceny, kdybychom si je libovolně záměnili. Musíme je tedy **věrně** vykonati. Kdyby ho tedy někdo nemohl vykonati, musil by to ihned při zpovědi říci knězi. — Pokání vykonati **brzo** jest proto třeba, poněvadž časné tresty za hříchy zhlazuje jen tehdy, je-li vykonáno ve stavu posvěcující milosti. Ve stavu milosti však nejjistější jsme bezprostředně po dobré sv. zpovědi. Než není třeba vykonati uložené pokání ještě před sv. přijímáním nebo snad i před rozhřešením. — Kdož zanedbá vykonati uložené pokání, připravuje se o mnohé milosti a hřeší proti poslušnosti, již jest knězi jakožto zástupci božímu povinen; zpověď však nic méně jest platnou. Takový člověk by však tím dokazoval, že se nemíní polepšiti; podobal by se nemocnému, který když lékař od něho odešel, předepsaného léku neužívá. Všecky naše kající skutky samy o sobě jsou bez ceny; své **ceny** nabývají **jen** skrze dostiučinění Kristovo. (Trid. 14. hl. 8.) Proto končí také církev všecky své modlitby slovy: Per Dominum nostrum Jesum Christum (= Zkrze Pána našeho Ježíše Krista.) Vzdor tomu, že Kristus dosti učinil, musíme i my dosti činiti; neboť Kristus svým dostiučiněním nám zasloužil pouze toho, čeho my samy jsme nemohli dosíci. On nám jen opět otevřel nebe; na nás pak jest, bychom si svým dostiučiněním přivlastnili to, čeho nám Kristus zasloužil. Jen tehdy můžeme býti s Kristem oslaveni, budeme-li s Kristem trpěti. (Řím. 8. 17.)

Máme si také ukládati dobrovolné skutky kající a snášeti trpělivě kříže tohoto života, bychom si tím více časných trestů za hříchy odkáli. (Trid. 14. hl. 9.)

Máme konati také **dobrovolné** kající skutky. Kdo jest dlužen 1000 K, nemyslí, že již nemá dluhů, splatil-li 300 nebo 400 K; neustává, dokud celého dluhu nezaplatil. Tak i my musíme stále se přičiňovati o zhlazování našich trestů. (Sv. Řeh. Vel.) Velkou ránu je třeba dlouhou dobu léčiti, za velký zločin třeba jest velikého dostiučinění. (Sv. Ambr.) Boha musíme smířiti dlouhým a trvalým dostiučiněním. (Sv. Aug.) Zhlazujeme tedy malou námahou veliká muka. (Sv. Chrys.) Naš celý život na zemi nemá býti vlastně jiným, než-li ustavičným pokáním. „Nevěř tomu, kdo haní kající skutky, byť by měl i dar zázraků.“ (Sv. Jan Kř.) Jen potud nás milost podporuje, pokud se cvičíme v pokání. (Sv. Aug.) Než nesmíme kající skutky upřílišovati. Dábel svádí mnohé, by se co nejpřísněji umrtvovaly, aby je tímto upřílišením učinil pro celou budoucnost nezpůsobilými ku každému pokání. (Sv. Alf.) — Časové tresty si odpykáváme také trpělivým snášením **utrpení**. Má-li nemocný hnijející ránu, rád si ji dá od lékaře řezati; tak také má si hříšník nechat od božského lékaře léčiti rány na duši žhavým železem utrpení. (Sv. Řeh. Vel.) Zásluha utrpení nezáleží v těžkosti, nýbrž v tom, kterak je snášíme. (Sv. Řeh. Vel.) Trpělivým snášením nejmenšího utrpení můžeme si více odkáti, než-li daleko většími dobrovolnými kajícími skutky. Ba můžeme mluvit o štěstí, můžeme-li již zde

na zemi odkáti si své časné tresty; neboť tresty očištné jsou daleko větší a již nepřispívají ku rozmnožení věčné blaženosti, jelikož již nejsou dostiučiněním, nýbrž pouze trestem. (Sv. Tom. Aq.) — Zvláště si můžeme mnoho časných trestů odkáti, přijímáme-li ochotně **smrt** z rukou božích. „Kdo umírá s odevzdaností do vůle boží, zanechává ostatním jistotu, že jest spasen.“ (Sv. Alf.) Od té doby, co Kristus za nás umřel, nejeví se smrt již jako trest; proto ochotným podrobením se jí můžeme více dosti učiniti, než-li mnohými jinými skutky.

Vykonané kajicné skutky a trpělivě snášená utrpení netoliko zhlazují časné tresty za hříchy, nýbrž i přispívají ku rozmnožení naší blaženosti věčné.

Dostiučiněním docházíme u Boha nejen odpuštění, nýbrž i **odměny**. (Sv. Cypr.) Všecka utrpení jsou trestem hříchů, ale zároveň z milosrdenství božího jsou stupni, po nichž vystupujeme do nebe. (Sv. Fr. S.) Uvažuj o této veliké dobrotě a milosrdnosti boží.

5. 0 životní zpovědi.

1. Životní zpověď jest vyznání všech hříchů, jichž se člověk za delší čas dopustil a z nichž se zpravidla již zpovídal.

Obydlí se zametá a čistí několikráte za týden, po delší době však se dokonale opravuje: stěny se líčí, podlahy se opravují a t. d. Podobně činíme se svou duší; očišťujeme ji sice častěji v životě sv. zpovědí, ale po delších dobách ji dokonale vyčišťujeme zpovědí životní. Životní zpověď se nazývá také **generální zpovědí**.

2. Životní zpověď má pro nás tento **užitek**: vede nás k dokonalejšímu sebepoznání, rozmnožuje naši pokoru a náš duševní klid a zjednává nám mnoho milostí od Boha.

Životní zpověď vede k dokonalejšímu **sebeoznání**; v ní se objevují nejskrytější chyby. Chytáme-li ryby do sítě nebo na udici, chytíme málo, poněvadž se ryby ukrývají ve březích; spustí-li se však úplně rybník, ukáží se všechny ryby. Právě tak se má s obyčejnými zpověďmi a se zpovědí životní. (Hunolt.) — Životní zpověď **rozmnožuje naši pokoru**. Na objasnění toto podobenství: Jednotlivé čtyry vojska nemají oproti nepříteli tolik zmužlosti jako celé vojsko; právě tak jednotlivý hřích, z něhož se zpovídáme při obyčejných zpovědích, nemá tolik síly, aby nás pokořil, jak to činí celý zástup hříchů ve zpovědi životní. (Scar.) Zpovědi životní nabýváme velikého **klidu duševního**. V prvním účtování, které má správce se svým pánem, obává se správce vždy ještě nějaké možné chyby; prohlédne-li se však o nen účet ještě jednou, přepočítá-li se, shledá-li se, že jest správným, onen účet ještě jednou, přepočítá-li se, shledá-li se, že jest správným, zmizí všechna obava. Tak jest i při zpovídání. (Hunolt.) — Zpovědi životní

docházíme **velikých milostí**. Jako chudšas vzbuzuje tím větší útrpnost a tím více obdrží, čím více na svou bídu poukazuje, tak také člověk dochází tím většího milosrdenství božího a větších milostí, čím více se pokoruje přiznáním se ku své bídě a slabosti. (Rodr.) Jest nápadno, že mužové, kteří vykonali životní zpověď, dospěli k obzvláštní svatosti, jako na př. sv. Ignác z Loy., sv. Karel Bor., Sv. Fr. Sal. a j. U mnohých pak byla životní zpověď aspoň začátkem svatého života. (Leon. p. m.) Z toho lze poznati, že při zpovědi životní dostává se nám velikých milostí.

3. Životní zpovědi jest třeba všem, kdož se jedenkrát neplatně zpovídali a od té doby se ještě platně nevyzpovídali; doporučuje se těm, kdož vstupují do nového stavu nebo jsou v nebezpečí smrti.

(O zamlčení hříchů ve zpovědi viz str. 77.) Životní zpověď mají vykonati snoubenci, světenci na kněze, rovněž umírající a j. Umírající si mají počínati jako plavci při mořské bouři; aby nezahynuli, vyhazují raději všechno zboží do moře. — „Ó, jaká to útěcha pro umírajícího, pomní-li, že špořádal všechny své záležitosti.“ (Leon. p. m.) Konati životní zpověď musí zakázati zpovědník pouze skrupulantům. Takoví lidé se totiž nevyléčí životní zpovědí, nýbrž jen naprostou poslušností.

6. O božském ustanovení zpovědi.

1. Zpověď ustanovil Kristus v den svého vzkříšení slovy, která řekl apoštolům: »Kterýmž odpustíte hříchy, odpuštěny jsou: a kterýmž zadržíte, zadržány jsou. (Jan 20. 23.)

Ovšem Kristus těmito slovy udílí na prvním místě apoštolům moc soudní nad dušemi věřících. Než tím zároveň uložil i věřícím povinnost, by svůj duševní stav odhalovali; vždyť by jinak kněží nemohli s nimi po právu nakládati. Má se to jako se světským soudcem. Úřad vrchní posílá jej do některého města, aby tam soudil; jest tedy na jiném místě oprávněn odsuzovati nebo osvobozovati. Než jakožto soudce nesmí si počínati libovolně, jak by mu právě napadlo, ani stranicky, aby na př. lidi slušně oděné, bohaté, vznešené, osvobozoval, ostatní pak odsuzoval. Musí si počínati zcela spravedlivě. Proto se musí nejprve přesvědčiti o tom, jak se věci mají; proto si musí dáti nejprve vypravovati, jak se co stalo, musí se vytazovati, svědky předvolati a t. d. Podobně si musí počínati kněz. Aby mohl správně rozsouditi, musí znáti duševní stav hříšníka. Proto se mu musí hříšník ze hříchů zpovídati; nečiní-li toho, musí se ho kněz vptávat. Poznal-li pak kněz, že hříšník hříchů lituje, dá mu rozhřešení. Jenom že při tomto duševním soudu není vyšetřování tak přísným, jako při soudu světském. Stačí, ukáže-li hříšník svou lítost upřímným vyznáním hříchů. — Rovněž ze slov Kristových: „kterým zadržíte hříchy“ plyne, že kněz musí znáti hříchy.

2. Proto také zpověď se konávala v církvi po všechna století. (Trid. 14. 6.)

Již ve starém zákoně byla zpověď, ovšem ne jako svátost, nýbrž jako její předobraz. První zpověď byla v ráji; Bůh byl zpovědníkem, Adam a Eva kajcníky. I od Kaina požadoval Bůh zpovědi; Kain jí odepřel a byl proklat. David se zpovídal a dosáhl odpuštění. Die předpisu Mojžíšova užívalo se u Židů jistého způsobu vyznání hříchů. (3. Mojž. 5. 6.; 4. 6.) Rovněž sv. Janu Křt. se lidé vyznávali ze hříchů jsouce od něho pokřtěni. (Mar. 1. 5.) — Kristus pak, jenž přišel ne zákon zrušit, ale doplnit, (Mat. 5. 17.) zpověď, která již tedy byla, potvrdil a zdokonalil; spojil se zpovědí zvláštní milostí.

1. Již za dob apoštolských přicházeli křesťané a „vyznávali a říkali čeho se dopustili“.

Tak na př. k Pavlovi v Efesu. (Sk. 19. 18.) Rovněž sv. Jan Ev. čin zmínku, že za vyznání hříchů lze dojíti odpuštění. (1. Jan. 1. 9.)

2. Sv. Otcové a učitelé církevní prvních století napomínali ve svých spisech velmi často křesťany ku zpovědi a užívali za tím účelem velmi krásných podobností.

Krásná podobenství: Tertullian († 240) přirovnává křesťana, jenž se knězi nechce vyznati ze svých hříchů, nemocnému, že ze studu nechce lékaři rány své ukázati. — Origenes († 254) přirovnává hřích k neztravitelnému pokrmu; jako tento pokrm tak dlouho činí obtíže žaludku, dokud ho člověk nezvrátí, právě tak hřích mučí naši duši, dokud se ho nezbavíme zpovědí. — Sv. Basil praví, že nemocný jde k lékaři, jenž nemocnému rozumí; tak prý má hříšník jíti k tomu, jenž má moc hříchů odpoušteti, totiž k rozdávaci božských tajemství. — Sv. Řeh. Vel. přirovnává hřích ku zapálené ráně, která musí býti řezána nebo k jedu, jenž vnikl do krve a z ní musí býti odstraněn. — Sv. Augustin praví přímo: „Nestačí zpovídati se Bohu samému, jemuž nic není skrytým, nýbrž musíme se z nich vyznávat i jeho zástupci, knězi.“ Papež Lev I. kázal ve svém psaní ku biskupům kampanským kolem r. 450 přísnost veřejné zpovědi a praví, že stačí ze hříchů svých se tajně zpovídati. Zmíniti se ještě třeba, že sv. Otcové velmi často varují křesťany, aby nezamlčeli některého hříchu. Vzhledem na tato dějepisná svědectví praví protestantský dějepisec Gibbons, že nelze upříti a nezbytně třeba doznati, že zpověď se konala již po celá první čtyři století. — Svědectví z pozdějších dob, že zpověď vždy se konala, jest množství nesmírné. Lze i na to poukázati, že máme zpovědníky **křesťanských vládařů**. Víme z 8. stol.: Karel Martel měl za zpovědníka sv. Martina; z 9. stol.: císař Karel Vel. zpovídal se Hildbrandovi, arcibiskupu kolínskému; z 10. stol.: císař Otto měl za zpovědníka sv. Oldřicha, biskupa augsburského a t. d.

3. Rovněž nejstarší sekty, které od církve odpadly, zpověď podržely.

To jest patrným důkazem, jak velice stará jest zpověď. Jenom že sekty obyčejně zpověď znetvořily; tak na př. v ruské církvi jest přísně nařízeno,

ze jejich kněží musejí udati světským úřadům ony, kdož se jim zpovídali ze zločinů nihilistických. Krásná to zpověď! Zcela jinak se má v církvi katolické.

4. Nelze dokázati, že by zpověď byla původu lidského.

U vynálezů lidských lze vždy udati také **jméno vynálezce**. Víme na př. že Archimedes vynalezl vypouklá zrcadla, Galilei barometr a křivadlo, Gutenberg tiskařství, Berthold Schwarz střelný prach a t. d. Kdož však vynalezl zpověď? Který světce, církevní Otec nebo papež? Ve které zemi, ve které době byla vynalezena? Toto vše víme na př. o průvodu Božího Těla; než na otázky tyto stran zpovědi mlčí všichni protivníci zpovědi; důkaz to, že jejich námitka jest lichou. Ostatně při zavedení zpovědi bylo by se jistě musilo narazit na odpor a vzbouření lidu, jako se stalo v nejnovější době v Anglii, když tam puseyité chtěli zavést zpověď. — Jen blázen může říci, že **kněží zavedli** zpověď. Kněží přece nezavedou ničeho, co jim působí největší obtíže, co jim nenese ani nejmenší pozemské odplaty a co nejvíce podkopává jejich zdraví. Neboť není pro kněze práce obtížnější a zdraví jeho nebezpečnější jako právě zpověď. Nebylo tedy ani nejmenší pohnutky ku zavedení zpovědi. Nezapomeňme dále, že i kněží jsou právě tak povinni se zpovídati jako věřící. — Protestanté říkají, že zpověď zavedl **r. 1215. sněm lateránský**, poněvadž prý tehdy bylo křesťanům uloženo alespoň jednou za rok se zpovídati. Než který blázen by řekl na základě toho, že některý otec píše svému synu, aby jej aspoň jednou za rok navštívil, že onen syn vůbec nikdy u otce nebyl?

3. Z toho, že byla zpověď ustanovena, můžeme poznati veliké milosrdenství a moudrost boží.

Ó jak **snadno** docházíme milosrdenství božího my, kteříž následkem hříchu jsme se podobali zločincům na smrt odsouzeným. Bůh na nás nežádá žádného hořkého utrpení, ani pouti do Jerusálema a p., nýbrž pouhého vyznání hříchů jeho sluhovi, jež mimo to si můžeme zcela svobodně vybrati, a jenž jest zavázán k nejprísrnější mlčelivosti. Žádný král na zemi nedává takové milosti zločincům! (Meh. V. 247.) Čeho všeho se nepokouší zajatec strádající v podzemním žaláři, aby opět se dostal na svobodu; celý rok piluje na železné tyči v okně a snaží se uvolnit jediný kámen. A duševní zajatec může se dostat na svobodu bez velikých obtíží. Ó nevyčerpatelná plnost smilování božího! (Veith.) — „Nelze upříti, že ustanovení zpovědi jest jediné dílem **božské moudrosti**.“ (Filosof Leibnitz.) Moudrost zkušeného lékaře jeví se tím, že léčí opačnými prostředky, takže se odstraní nejen nemoc, nýbrž i její příčina. (Sv. Bon.) Všechny hříchy pak, jak známo, pocházejí z pýchy, která jest počátkem vši nepravosti. (Sv. Tom. Aq.); zpověď pak jest pravým opakem pýchy, jest pokorením hříšníka. Moudrost boží jeví se také v tomto: Bůh ustanovil něco, co lze snadno vykonati, co však nicméně jest člověku velice obtížným; neboť zpověď vyžaduje velikého sebezapření. Bůh ustanovil něco, co jest velmi jednoduchým a při tom přece nad míru blahodárným. — Kdo říká: „Já nepotřebuji zpovědi; já se již sám vypořádám s Pánem Bohem“, mluví zrovna tak bláhově, jako zločinec, jenž praví: „Já nepotřebuji soudce; já si to již vyřídím se samým císařem.“

7. O užitku ze zpovědi.

Sv. zpověď nadmíru prospívá jak jednotlivcům, tak celé společnosti lidské.

1. **Jednotlivec** má ze zpovědi tento užitek: přichází k vlastnímu poznání sebe, stává se svědomitým, dochází vnitřní spokojenosti, stává se pevnou povahou a mravně dokonalejším.

Kdo se totiž zpovídá, musí veškeré své počínání srovnati s božskými příkázáními; tím **se učí poznávati sebe sama**. Sebepoznání však jest počátkem všelikého polepsení. — Zpověď učí člověka **svědomitosti**. Častým zpovídáním se totiž příkázání boží vštěpují hlouběji do duše člověka; chce-li pak potom člověk zhřešiti, vystupuje mu toto příkázání boží jasné před duši. I pouhá vzpomínka, že se musíme zpovídati, mnohdy odstraňuje člověka ode hříchu. Mnozí se chrání hříchů jen proto, že se jim zdá býti nesnesitelným, kdyby se měli z onoho hříchu zpovědníkovi vyznati. (Alb. Stolz.) — Zkušenost učí, že člověk, jehož trápil těžký hřích, ihned nabývá **vnitřního pokoje**, jakmile se z něho vyzpovídal. Každého člověka totiž pudí jakási vnitřní touha, aby se ze svých hříchů vyznal; tomuto vnitřnímu puzení přišel Bůh vstříc právě ustanovením zpovědi. Rovněž ujištění, že jest nám hřích odpuštěn, naplňuje člověka útechou. Proč Kristus ujistil Magdalenu, že jsou jí hříchy odpuštěny? Chtěl ji upokojiti. — Zpověď **se utvrzuje naše povaha**. Člověk totiž zpovědí učí se sebe sama přemáhati; sebezpřemáhání však jest první cností dokonalého člověka. Ve sv. zpovědi dále Duch sv. náš rozum osvětluje a vůli posiluje. Čím více vůle k dobrému směřuje, tím dokonalejším se člověk stává. — Zpověď, která jest skutkem veliké pokory, nezbytně činí člověka pokorným; pokora však jest základem vši **mravní dokonalosti**. Proč právě pyšní lidé se tak nesmírně zpovědi vyhýbají? Kdo se řádně zpovídá, vyprostuje se jak náleží z pout ďábelských; neboť kdo mluví pravdu i tehdy, kdy lze tak snadno selhati a kdy i pokušení ke lži jest tak velikým, ten se upřímně odvrací od otce lži, ďábla, a obrací k tomu, jenž jest pravda sama. Čím menší moc však má ďábel nad námi tím snadněji dospíváme mravní dokonalosti a blížíme se Bohu. Jest velmi významným, že všichni lidé, kteří se začínají oddávati spustlému životu, nejprv přestávají se zpovídati. Naproti tomu chce-li se kdo polepsiti, bývá prvním krokem, jež činí, sv. zpověď. „Počátkem dobrých skutků jest vyznání špatných skutků.“ (Sv. Aug.) Vyznávání se ze svých vin jest známkou uzdravení. (Seneca.)

2. **Lidská společnost** má ze zpovědi tento užitek: odstraňuje se mnohé **neprádelství**, navracuje se mnoho **nespravedlivého majetku**, zabraňuje se mnohým **zločinům** a účinně se **potlačují mnohé zlořády**.

Kdo nechce svému bližnímu odpustiti a nespravedlivého majetku navrátiti, nemůže dostati rozhřešení. Proč pak i mnozí jinověrci tak rádi berou do služby katolické služebníky a proč je posílají častěji ke

sv. zpovědi? Proč jest pán, jenž svých služebníků ke zpovědi nepustí, sám svým největším nepřítelem? — Kněz se ve zpovědnici všemožně přičiňuje, aby odvrátil lidi od zlých úmyslů, od sebevraždy, od pomsty a p.; seznamuje je s prostředky, kterých se musí chápati, aby zvítězili nad svými vášněmi a náruživostmi. Kněz ve zpovědnici koná pro povznesení mravnosti více než-li na kazatelně; neboť domluva mezi čtyřma očima jest mnohem účinnější. Proto říkával sv. Pius V.: „Dejte mně dokonalé zpovědníky, a já zreformuji celý svět.“ — Kdybychom dnes shledali, že některý starý pohanský národ konával zpověď, nemohli bychom tohoto na výsost moudrého a vhodného zařízení dosti vynachváliti; ale poněvadž se koná v církvi katolické a jest dílem živého Boha, považují ji nepřátelé církevní za cosi tmářského, za tyranství a znásilňování svědomí.

8. O opětném pádu do hříchu.

Když se blížila archa úmluvy, zastavila se v toku voda Jordánu a nakupila se jako hora. Sotva však byla archa přenesena, spěchala nakupená voda tím chvatněji než dříve k Červenému moři. (Jos. III. 16—IV. 18). Tak jest i u mnohých křesťanů. Přijímají-li sv. svátosti, omezují poněkud své náruživosti. Než hned potom zase povolují úplně svým náruživostem, ba hřeší ještě více nežli prve. „Mnozí dobře začínají, ale málo jich v dobrém setrvává.“ (Sv. Jeron.) Přikládají sice ruku ke pluhu, ale ohlížejí se opět za sebe. (Luk. 9. 62.) Podobají se vepřům, kteří opět se válejí v blátě, jakmile se vybrodili. (2. Petr. 2. 22.); nebo jako pes, jenž se vrací k vývratku svému. (Přisl. 26. 11.)

1. Kdo po svém obrácení opět upadá do těžkého hříchu, ztěžuje sobě své obrácení a uvaluje na sebe větší tresty.

Neštěstím jest, upadne-li člověk po svém obrácení opět do těžkého hříchu; neboť pak jest **obrácení již těžší**. „Nemožné zajisté jest těm, kteříž jednou osvíceni byli a okusili daru nebeského... a padli, zase obnoviti se ku pokání.“ (Žid. 6. 4.) Opětý pád do hříchu podobá se opětnému pádu do těžké nemoci. (Sv. Bern.); podobá se také opětnému zlomení nohy, jehož nelze již dobře vyléčiti. (Sv. Elig.) Kristus praví, že do takového člověka vrací se zlý duch se sedmi jinými, ještě horšími zlými duchy. (Luk. 11. 24.) Dábel si počíná s takovou duší jako opatrný zalárník. Zalárník hlídá mnohem pečlivěji nežli dříve toho, kdo mu jednou uprchl. Kdo opět padl do hříchu, zarmucuje Ducha sv. (Efes. 4. 30.), ba vypudil jej téměř ze sebe a znesvětil chrám boží. (1. Kor. 3. 17.) Proto se stal nehodným přispění milosti Ducha sv. Kdo zahojenou ránu opět otevřel, není hoden vyléčení. (Sv. Chrys.) Jest-liže miláček některého panovníka vzdor svému zapřisahání opět se mu stane nevěrným, nedojde již tak snadno dřívější vážnosti. „Kdo hned na Bohu lpí, hned zase jej opouští, ztrácí Boha.“ (Sv. Aug.) — Kdo opět upadl do hříchu, uvaluje na sebe větší tresty boží. Proto praví Kristus uzdravenému: „Nehřeš vícekrát, aby se ti něco horšího nestalo.“ (Jan 5. 14.)

2. Kdo opět upadl do těžkého hříchu, má ho ihned litovati a pokud lze hned se z něho vyzpovídati; neboť čím déle s pokáním odkládá, tím obtížnějším a povážlivějším jest jeho obrácení.

Má si počínati jako Petr, jenž po svém zapření Krista **ihned** odešel z onoho místa a hořce plakal. (Mat. 26. 75.) Vypukne-li oheň v některém domě, může býti rychlým hašením ještě uhašen; podobně se má při opětném pádu do těžkého hříchu. (Sv. Bernardin.) Koná-li ten, kdo upadl do těžkého hříchu, ihned pokání, může býti jeho pád i příčinou, že se mu dostává rozmnožení milosti. Mnozí světcové svým opětným pádem do hříchu byli povzbuzeni ku větší ještě svatosti, poněvadž jejich pokání bylo větším ještě nežli onen hřích; obdrželi tedy větší stupeň milosti. (Bened. XIV.); tak na př. David. — Čím více s pokáním odkládáme, tím více se menší milosrdenství boží k nám. Myslíš, že za to obdržíš milosti k vítězství, když před svým obrácením ještě více urážíš dárce milosti? Stane se ti jako s dřavou lodí, do níž, místo aby se z ní voda ihned čerpala, ještě více se nechá voda vnikati. Jako Bůh každému člověku již předem určil počet hříchů, tak také určil počet hříchů, jež jednomu každému odpustiti chce; naplní-li se tento počet, přestává hříšníka šetřiti. (Sv. Alf., sv. Bas., sv. Jeron., sv. Ambr.) Shovívavost boží trpí každého hříšníka jen do jisté doby; naplní-li se tato doba, není pro hříšníka žádného již odpuštění. (Sv. Aug.) Rouhač Voltaire se v první své nemoci obrátil; potom však zase upadl do hříchu zpět a počínal si hůře nežli před tím; konečně hanebně skončil.

3. Upadne-li však člověk pouze ze slabosti opět do hříchu, nemá se tím znepokojevati, nýbrž se před Bohem **pokořiti**.

Kdo se příliš rmoutí nebo zlobí, že upadl do hříchu všedního, jest pyšným; neboť nemůže snést ani okamžiku své nedokonalosti. Zlobí se na to, že jest člověkem a ne andělem. (Sv. Fr. Sal.) Takto člověk ze hříchu téměř ani nevychází. Mnohý se zlobí proto, že se rozhněval; tedy, místo aby hněv potlačil, ještě jej podporuje. (Sv. Fr. Sal.) Hříchu všedního neuchránění se nikdo bez zvláštního přispění božího, jakého se dostalo na př. Matce boží. (Trid. 6. 23.) Bůh proto dopouští, bychom padali do hříchů všedních, by nás udržoval takto v pokore. Počíná si jako matka; na měkké louce nechá dítě samo běhati, protože ho to nebolí příliš, svalí-li se; na nebezpečné cestě však bere dítě do náručí. Rovněž Bůh nás zachraňuje ve velkých nebezpečích svou všemocnou pravici, ale v nepatrných příhodách dopouští, bychom klesali. (Sv. Fr. Sal.) Proto v takových případech musíme si počínati jako dítě, které upadlo; zapláče a ihned zase vstane. Musíme tedy svých chyb **ihned litovati**, svou bídost povážiti, znova důvěru v Boha vzbuditi a **dále se neznepokojevati**. Takto můžeme míti užitek ze svých chyb. (Sv. Fr. Sal., sv. Alf.) Naše poklesky nás mají pokořiti, nikoliv učiniti málo-myslnými. (Sv. Fr. Sal.) Není možno, bychom nezašpinili prádlo, které jsme

oblekli; ale jest možno, abychom je zase ihned vyprali, jakmile jsme je zašpinili. Právě tak jest nemožno uchrániti se všech chyb; ale jest možno očistiti se ihned od chyb, jichž jsme se dopustili. (Scar.) Sedmkrát za den klesá spravedlivý (Prísl. 24. 16.), ale sedmkrát zase povstává (Sv. Fr. S.)

4. Poněvadž není možno, abychom bez zvláštního přispění milosti Ducha sv. až do smrti setrvali v milosti boží, máme Boha vroucně prositi o milost setrvání.

Spravedlivému člověku mimo milost posvěcující jest třeba také **milosti pomahající**, by v dobrém setrval. Jako ani nejzdravější oko nemůže viděti bez světla slunečního, tak ani nejspravedlivější člověk nemůže žíti spravedlivě bez milosti pomahající. (Sv. Aug.) Spravedliví nemohou bez zvláštního přispění milosti boží setrvati ve stavu posvěcující milosti. (Trid. 6. 22.) Bez přispění milosti boží upadli bychom ihned do předešlých, ba ještě do větších hříchů, jakož i veškeré tvorstvo by se ihned v nic rozpadlo, kdyby ho Bůh stále nezachovával. (Rodr.) Milost setrvání jest velikým darem božím. (Sv. Flor.); neboť všechny ostatní milosti boží člověku nic neprospívají, nedostane-li této milosti; neboť jen ten, kdo setrvá až do konce, spasen bude. (Mat. 24. 13.) Jest to jako při stavbě domu. Kladení základů nemá prázdné ceny, není-li stavba dokončena. U křesťana se netáže nikdo po začátku, nýbrž po konci. Pavel začal se špatným životem a skončil s dobrým životem. Začátek Jidášův byl chvalitebný, ale skončil zradou Mistra a vlastním jeho zatracením.“ (Sv. Aug.) Sv. Augustin ujišťuje: „Daru setrvání až do konce lze dojíti pokornou prosbou.“

Rovněž si můžeme svou věčnou blaženost zabezpečiti k o n á n í m m n o h a d o b r ý c h s k u t k ů. (2. Petr. 1. 10.) Také vytrvalá modlitba a vroucí úcta Matky boží jest výborným prostředkem ku setrvání v dobrém.

Čím více dobrých skutků jsme vykonali, tím méně nás Bůh zavrhne. Proto pravil prorok židovskému králi Josafatovi: „Zasluluješ více hněvu božeho; než byly na tobě nalezeny dobré skutky.“ (2. Kron. 19. 3.) Proč Bůh Petrovi a Davidovi i po jejich pádu tolik milostí udělil a tak laskavým k nim byl? Jen k vůli množství jejich dříve vykonaných skutků. — Rovněž **vytrvalá modlitba** jest výborným prostředkem ku setrvání v dobrém. Ptáci aby nepadli k zemi, mávají ustavičně svými křídly do vzduchu; abychom my neupadli do smrtelného hříchu, máme se stále v modlitbě povznášeti k Bohu. Spasitel také žádal, bychom se modlili bez ustání. (Luk. 18. 1.) Modlíme-li se neustále, setrváme nejjistěji až do smrti v milosti boží. (Sv. Tom. Aq.) Jako horká voda se neochladí, přibližujeme-li ji stále k ohni, tak také nemůže láska boží vymizeti ze srdce, přibližujeme-li se jím ustavičně střelnými modlitbami k Bohu. (Sv. Chrys.) Také **vroucí úctou Rodičky boží** můžeme snadno dojíti milosti setrvání. Je-li ti Maria nakloněna, dojdeš jistě blaženosti. (Sv. Bern.) Na dobrém konci záleží všechno.

0 odpustcích.

Hříšníkov, jenž činil pokání, odpouští se sice tresty věčné, nikterak však také vždy všechny tresty časné. Tyto tresty musí si vytrpěti buď na zemi nemocí, neštěstím, pokušením, pronásledováním, dobrovolnými kajicnými skutky a p.; nebo po smrti v očistci si je odkáti. To vidíme na př. na kajnici Marii eg. († 431.) Vedla po 17 let nevázaný život; po svém obrácení rovněž 17 let trpěla na poušti. Její utrpení záleželo v děsných pokušeních, ve hladu a žízni, ve snášení zimy a horka. Podobně bylo v životě jiných kajníků. — Než Bůh mnohdy kajníkům pro jejich velikou lítost nebo na přímluvu jiných časné tresty buď úplně nebo aspoň částečně odpustil; vzpomeňme si, kterak Bůh reptajícím Židům, jež trestal jedovatými hady, odpustil, pohlédnou-li na měděného hada, jenž byl předobrazem Vykupitele. (4. Mojž. 21.) Služebníkov, jenž byl dlužen 10.000 hriven a na kolenou prosil o slitování, odpustil pán (Bůh) celý dluh. (Mat. 18. 26.) Kajícího lotra na pravici Kristus přijal ještě téhož dne do ráje. (Luk. 23. 43.) Tutěž moc jako Kristus má i církev.

1. Církev má moc, aby časné tresty, které hříšníka po jeho smíření s Bohem očekávají, zaměnila v kající skutky, nebo aby mu je úplně odpustila. (Trid. 25.)

Vždyť Kristus dal jak Petrovi samému, tak všem apoštolům dohromady moc, odstraňovati všecko, co brání člověku vejíti do nebe. K Petrovi řekl: „Což bys koli rozvázal na zemi, bude rozvázáno na nebi.“ (Mat. 16. 19.); a ke všem apoštolům: „Cožkoli rozvázáte na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 18. 18.) Poněvadž hříchy smrtelné na vždy, časné tresty za hříchy pak na jistou dobu brání vejíti do nebe, proto může hlava církve nebo všichni biskupové dohromady od obojího tohoto osvoboditi. Tak již sv. Pavel ve jménu Ježíše odpustil Korintanu, jenž pro svůj hříšný život byl z církve vyobcován, zbytek jeho pokání, když onen Korintan ukázal svou velikou lítost. (2. Kor. 2. 10.) Může-li církev odpouštěti tresty věčné, může dojísta odpouštěti i mnohem menší tresty časné. Může-li panovník zrušiti ortel smrti, může zajisté odpustiti také trest ve vězení. Podobně se má zde. Odpouští-li církev časné tresty za hříchy, nedaruje tím vlastně ničeho, jelikož nedostávající se dosti učinění **nahrazuje** z pokladu nekonečných zásluh Kristových a světců. Mnozí údové církve totiž vykonali více kajicných skutků, nežli byli za své hříchy povinni. Množství jejich zásluh k vůli zásluhám Kristovým jest tak veliké, že daleko převyšují tresty všech žijících lidí. (Sv. Tom. Aq.) Tyto zásluhy prospívají všem těm, kdož mají obcování se svatými. (Viz učení o obcování svatých!) Poklad těchto zásluh svěřil Syn Boží sv. Petru, vrátníku nebeskému, aby z něho rozdával. (Pap. Klem. VI.)

1. Proto církev za dob velikého pronásledování křesťanů ukládala kajícím hříšníkům na shlazení časných trestů za hříchy **veřejné kajicné skutky** (veřejné pokání) a zaměnovala je ve snadnější pokání neb i docela od-

pouštěla, jevil-li hříšník opravdové polepšení, nebo přimlouval-li se za něho některý mučedník.

Tehdejší křesťané byli většinou nově obrácení pohané a proto také mravů hrubých, takže bylo třeba nakládati s nimi přísně. **Veřejné pokání** nebylo zpravidla jiným, nežli vyloučením ze společnosti křesťanů. Vyobcování směli státi jen v předšní chrámové a to jen do počátku mše sv.; nesměli také přistupovati ke sv. přijímání. V době tohoto pokání musili také jistě dny postiti se o chlebě a vodě. Toto veřejné pokání trvalo obyčejně 7 let a ukládalo se za těžká provinění, jako za odpadlictví, za vydání Písma sv. pohanům a p.; za zločiny zvláště těžké, jako za vraždu, ukládalo se pokání 12 let a mnohdy ještě delší. Za menší přestupky ukládal se kajeníkovi jen 40 dnů půst (quadragena) takový, jak se tehdy zachovával před Velikonocí po 40 dnů. Církev však věděla, že Bůh neukládá časných trestů ani tak proto, by hříšníka pro ony hříchy trestal, nýbrž spíše by jej napravil. Dává-li tedy hříšník svým životem a horlivostí v konání pokání na jevo, že se ne snad jen na oko, nýbrž opravdově polepšil, pak jsou časné tresty pro něho vlastně zbytečnými. Proto církev velkým kajeníkům odpouštěla pokání buď úplně nebo aspoň částečně. — Poněvadž pak dále všichni mezi sebou máme obcování svatých, můžeme také za sebe vzájemně dostičiniti. „Co činí za nás přátelé, to činíme do jisté míry sami; neboť přátelství činí vzájemnou náklonností ze dvou jedno.“ (Sv. Tom. Aq.) Proto církev na ústní nebo písemnou přimluvu mučedníků odpouštěla pokání buď úplně nebo aspoň částečně.

2. V pozdějších stoletích, když veřejné pokání přestalo, dovolila církev aby kající hříšníci kajicné skutky, na shlazení časných trestů potřebné, nahrazovali **almužnou**, tažením do křížových výprav nebo jistou poutí.

Dříve musil o to žádati, kdo chtěl dojíti odpuštění skutků kajicných; nyní církev toto odpuštění věřícím zrovna nabízí. Ve středověku měla církev důležitý důvod k tomu, aby odpouštěla kajicné skutky pod podmínkou **almužny**. Lidé v této době byli totiž zabředlí v lakotu a loupeživost, každý pak zlovyk vykořeňuje se nejlépe opačnou cností. Peníze, které se takto sešly, byly vynakládány na stavbu klášterů a biskupských chrámů; takto také vznikl chrám sv. Petra v Římě, ba v Sasku i most přes Labe. — R. 1095. na sněmu v Klermontu ve Francii slíbil papež Urban II. všem, kdož by táhli do **křížové výpravy** do Svaté Země, úplné odpuštění všech kajicných skutků, tedy plnomocné odpustky. Poněvadž pak pro veliký nezdar křížových výprav téměř již nikdo na ně odebrati se nechtěl, bylo slíbeno úplné odpuštění všech kajicných skutků již i těm, kdo vypraví pouze jediného muže do křížových výprav nebo přispěje na ně penězi; ba nejen křížákům, nýbrž i jejich rodičům, sourozencům, ženám a dětem bylo slíbeno úplné odpuštění časných trestů. Za těchto podmínek hlásaly se křížové výpravy i proti nepřátelům církve, jako proti Maurům ve Španělech, proti husitům v Čechách a proti Turkům. Již v 10 století shledáváme se s **poutmi** konanými do Jerusalema, Říma a Kompostelly ve Španělech za účelem shlazení trestů časných. Když Svatá Země padla do moci Turků a pouť do Jerusalema stala se nemožnou, povolil papež Bonifác VIII. úplné odpuštění všech časných trestů všem těm, kdo r. 1300. po 15 dní za sebou budou navštěvovati

v Římě kostely sv. Petra a Pavla. (Tak zv. jubilejní odpustky, které měly býti každých 100 let, jejichž získání však papežové neustále usnadňovali.) Již za 50 let (na rok 1350.) byly opět vypsaný tyto odpustky jubilejní; jen že poutníci musili navštěvovati ještě třetí kostel, totiž lateránský. Tehdy přišlo do Říma 3 milliony poutníků. Tyto jubilejní odpustky pak pozdější papežové z účty ku 33 rokům věku Kristova vypisovali nejprve každých 33 let, později docela již každých 25 let; jen bylo ještě požadováno navštívit 4. kostel, totiž chrám Panny Marie Větší (Maria Maggiore). Později povolili papežové (jako na př. Bonifác IX. kolem r. 1400.) rozličným městům (Mnichovu, Kolínu, Magdeburku, Míšni, Praze) získávati si jubilejních odpustků i doma, darují-li věřící onen obnos, který by stála pouť do Říma, za tím účelem vyslanému kazateli odpustků. Tehdy povstalo hanebné zneužívání odpustků. Kazatelé odpustků čili quaestorové, kteří náleželi hlavně řádu Františkánů a Dominikánů, byli od doby válek křížových rozesíláni do světa kázat, pod kterými podmínkami lze dojíti odpuštění trestů časných. Tito kazatelé však mnohdy odpustky přeceňovali, takže mnozí biskupové ano i sněmy (na př. Lateránský 1215.) proti nim co nej přísněji musili zakročiti. Sněm Tridentý byl docela nucen (21. 9.) z těchto příčin onen úřad kazatelů zrušiti.

3. V novější době dovolovala církev ještě častěji, než kdy před tím bylo, potřebné kajicné skutky, zvláště za **modlitbu** a **přijímání sv. svátostí**.

Tímto chce církev věřící povzbuditi: ku přijímání sv. svátostí (tedy vlastně k obrácení a polepšení se), k horlivé modlitbě, ku vstupování do nábožných bratrstev, k modlení se růžence, k účtě sv. obrazů a ostatků, k návštěvě sv. missí a t. d. Církev se podobá matce, která hořký lék oslazuje, aby pohnula dítě k požití onoho léku. Na označení velikosti odpuštěných trestů užívá církev měřítka, totiž starého způsobu vyměřování veřejného pokání. (Uděluje-li tedy církev na jistou modlitbu na př. odpustky 3 let, tedy tím míní toto: Kdo tuto modlitbu vykoná, odpývá si právě tolik, jako kdyby byl za prvotních dob církve konal po 3 léta tehdejší přísné veřejné pokání.) Tímto vyměřováním chce církev jednak dáti na jevo svou úctu ku svým starým zřízením, jednak připomenouti věřícím dřívější přísnost, by je tím více povzbudila ku konání těchto nepatrných skutků kajicných.

2. **Odpuštění časných trestů, jehož docházíme, vykonáme-li ve stavu milosti posvěcující jistě od církve ustanovené dobré skutky, nazývá se »odpustky«.**

Odpustky (odpuštění, milost) jest tedy jakýmsi rozhrěšením od časných trestů za hříchy (Martin V., Řeh. VII.) po obdržení rozhrěšení hříchů a věčných trestů. S odpustky se má podobně, jak s amnestií (milostí); udělí-li panovník amnestii, tedy mezi jinými bývá také mnohý zločinec, jemuž panovník již dříve pro jeho velikou lítost nad zločinem trest smrti prominul a za doživotní žalář jej zaměnil, proto, že se po dobu svého vězení dobře choval a pilně pracoval, buď úplně na svobodu propuštěn, nebo aspoň se mu vězení o několik roků neb měsíců zkrátí. Odpustky nejsou nikterak odpuštěním těžkých hříchů a věčných trestů; neboť tyto musejí býti již

odpuštěny, chceme-li odpustků získati. „Odpustky nejsou rozhrěšením ode hříchů, nýbrž úplným neb částečným prominutím dosti učinění.“ (Gerson.) Odpustky nejsou tedy obcházením svátosti pokání a tedy ani žádným usnadněním hřešení; „zavazují nás spíše ještě ku opravdovému obrácení se“. (Bourdalone.) Odpustky nejsou také snad jen odpuštěním jistých církevních trestů, nýbrž jsou odpuštěním trestů božích.

Odpustky však nás zbavují jen onoho zla, které nám nenapomáhá ku věčné blaženosti.

Odpustky tedy nebývá snad shlazení všechno utrpení pozemské; neboť odpustky jsou prominutím takového utrpení, kterým měl býti hříšník za své hříchy potrestán, nejsou však prominutím těch utrpení, která Bůh sesílá, aby člověka **napravil** a uchránil jej před opětným pádem do hříchu. Na taková utrpení není žádných dosti účinných skutků, sice jinak byly by odpustky na překážku dokonalosti. Že tomu skutečně tak jest, vidíme v životě krále Davida; bylo mu oznámeno, že mu za trest jeho hříchu zemře syn; „i modlil a postil se k vůli onomu dítěti“; než Bůh nepřijal těchto dosti účinných skutků, a syn zemřel. (2. Král. 12.) — Odpustky nás nesprošťují také onoho soužení, které je pro spravedlivého **zkouškou** k rozmnožení věčné blaženosti. Bez utrpení nemůže nikdo býti spasen; i sama Matka boží, která byla prosta všeho hříchu, trpěla nesmírně mnoho. Kdyby nás odpustky sprostovaly těchto soužení, pak by nám překážely v dosažení věčné blaženosti. S odpustky se má tedy podobně, jako se svátostinami; svátostiny nás chrání pouze před oním zlem, které nám neprospívá ke spasení.

Kdo není ve stavu milosti boží, nemůže získati žádných odpustků; neboť dobré skutky, které koná, mohou napomáhati pouze k jeho obrácení, nikoliv však ku shlazení časných trestů.

Jako na mrtvý úd ostatní živé údy nemají žádného účinku, tak také na člověka ve stavu těžkého hříchu, jenž jest tedy mrtvým údem na těle církve, nemohou ostatní živí údové přiknutím jemu svých zásluh míti žádného účinku. (Sv. Tom. Aq.) Smrtelný hřích se podobá neproniknutému ocelovému štítu, od něhož se odrážejí všechny milosti, jichž nám Kristus vydobyl. (Gröne.) (Viz o účinku dobrých skutků II. d. str. 172.)

Církev povolila odpustky za konání jistých modliteb, za návštěvu jistých posvátných míst, za zbožné užívání jistých posvátných věcí, konečně také odpustky **o s o b n í**.

Nikdy se nesmí odpustky povoliti za složení jisté summy peněz. (Trid. 21. 8.) — **Odpustková modlitba** jest na př. vzbuzení 3 božských cností, modlitba „Anděl Páně“ při zvonění, dále modlitba, která se nyní modlivá po mši sv. a j. Modlitby odpustkové se musí slovně vyřikati. Není třeba konati je kleče, není-li to výslovně předeepsáno. (K. odp. 18. 9. 1862.) Mohou se konati v každé řeči, jsou-li věrně přeloženy; stačí, schválí-li onen překlad biskup. (K. odp. 29. 12. 1862.) Modlitby tyto se mohou konati také střídavě s jinými. (K. odp. 29. 2. 1829.) Modlitba odpustková, jakož i žádný jiný dobrý skutek, nesmí se změnit ani v nejmenším, rovněž se mají zcela přesně zachovati všechny předpisy ohledně doby, místa a t. d. (K. odp. 18.

2. 1835.) Zcela nepatrné nedopatření při konání modlitby odpustkové nepřipravuje nás ještě o odpustky. (Sv. Alf.) Mnohé modlitby jsou spojeny s odpustky kolikrát koliv se je modlíme (toties quoties); mnohé je n jednou za den. — **Posvátná místa**, za jejichž návštěvu můžeme získati odpustky, jsou na př. křížová cesta Kristova v Jerusalemě a každá jiná křížová cesta dle jejího vzoru zřízená. Svaté schody (nyní v Římě), po nichž byl Kristus v domě Pilátově několikrát nahoru dolů smýkán; požívají z 28 mramorových schodků a byly roku 326. od císařovny Heleny z Jerusalema do Říma dopraveny. Kdo po kolenou vystupuje po těchto schodech a při tom rozjímá o umučení Páně, dostává odpustků 9 let za každý stupeň. (Pius VII. 2. 9. 1817.) Svaté schody napodobené jsou na mnohých poutních místech a obyčejně také jsou na ně povoleny odpustky. Větší odpustky jsou povoleny také za návštěvu hrobu Petrova v Římě, jistých kostelů v Římě (v nichž se nacházejí památné ostatky), kostela „Portiuncula“ u města Assisi, posvátných míst v Jerusalemě, hrobu sv. Jakuba v Kompostelle ve Španělsku a j. — **Posvátné předměty**, s nimiž jsou spojeny odpustky, jsou na př. kříže, růžence, medailky, obrazy, sochy; musí však býti svěceny od papeže nebo od kněze (obyčejně pouhým požehnáním rukou) k tomu splnomocněného. Na předměty snadno porušitelné, jako ze skla, sádry a p. neudělují se odpustky. Svěcení přestává platiti, jakmile svěcené předměty z větší části jsou porušeny; tedy na př. ztratilo-li se na růženci přes polovici zrněk, byl-li kříž dřevěný více než z polovice spálen a p. Prodávají-li se svěcené předměty s odpustky, pozbývají ihned odpustků (Kongr. odp. 5. 6. 1721.); rovněž ony, které se jiným zapůjčí, by jimi získali odpustků. (Kongr. odp. 13. 2. 1745.) Mohou se však dáti světiti a pak býti darovány; tím nepozbývají svěcení. (K. odp. 15. 3. 1855.) Při křížích jsou spojeny pouze se soškou Kristovou; může se tedy upevniti i na jiný kříž. (K. odp. 11. 4. 1840.) Týž kříž může býti spojen i s několikaletými odpustky, na př. s odpustky pro hodinu smrti, s odpustky křížové cesty. (K. odp. 29. 2. 1820.) Také jeden růženec může míti několikrát odpustky. (Leo XII. 1823.) Nemůžeme však modlitbou získati všech těchto rozličných odpustků onoho předmětu. Kdo má ve svém obydlí nebo nosí u sebe předmět svěcený s papežskými odpustky a týdně aspoň jednou se modlí růženec o 5 desátích nebo častěji koná skutky milosrdenství nebo jest přítomen mši sv. (nebo ji slouží), dosahuje plnomocných odpustků o 7 slavnostech Páně, o 5 svátcích Panny Marie, na všechny svátky apoštolů, na sv. Jana Křt., sv. Josefa a Všech Svatých; rozumí se samo sebou, že musí v ony dny přijati sv. svátostí a pomodliti se na úmysl sv. Otce. (Pius IX. 14. 5. 1853.) Rovněž každý den, který konáme skutky právě jmenované, můžeme dosáhnouti plnomocných odpustků. Konečně lze dosáhnouti plnomocných odpustků v hodinu smrti. (Leo XIII. 23. 2. 1878.) Všecky kříže a růžence, které pocházejí ze Svaté země a byly dotknuty posvátných míst tamějších, jsou spojeny s papežskými odpustky. (Innoc. XI. 28. 1. 1688.) — **Osobní odpustky** mají členové bratrstev a mnozí kněží.

3. Odpustky jsou buď plnomocné, odpouštějí-li se všechny časné tresty, nebo neplnomocné, odpouští-li se jen část časných trestů.

Velikost odpustků řídí se zpravidla velikostí dobrého skutku; za malý skutek se dávají malé odpustky, za obtížnější větší odpustky. „Jest-li však rozdatel odpustků téměř zcela za nic sprostuje skutků kajících, hřeší, věřící však odpustků oněch získají.“ (Sv. Tom. Aq.) Než nemysli nikdo, že jest tak příliš snadným, získati plnomocné odpustky; neboť kdo jen poněkud nedovoleně lpí na věcech pozemských, není prost vši viny hříchu, tedy ani trestů za tyto hříchy; takový musí býti očistěn utrpením. Jen potud, pokud se nám urážka boží protíví, upouští Bůh od trestů časných. (Bourdaloue.)

Plnomocné odpustky uděluje církev obyčejně jen pod podmínkou, že mimo jiné předepsané dobré skutky přijmeme také svátost pokání a oltářní a pomodlíme se na úmysl církve; mimo to často se požaduje i návštěva některého veřejného kostela.

Příklad: Kdo denně vzbuzuje 3 božské cnosti, dosahuje plnomocných odpustků v libovolný den v měsíci, v němž přijme sv. svátosti a pomodlí se na úmysl sv. Otce. (Bened. XIII. 15. 1. 1728.) Totéž platí o modlitbě: „Pochválena a velebena budiž bez ustání, Nejsv. svátost oltářní.“ (Pius VI. 24. 5. 1776.) Kdo se denně modlí: „Sladké srdce Ježíšovo, učiň, ať tě miluji vždy víc a více,“ obdrží plnomocné odpustky v libovolný den v měsíci, v němž přijme sv. svátosti, navštíví některý kostel a pomodlí se na úmysl sv. Otce. (Pius IX. 16. 11. 1876.) Totéž platí o modlitbě: „Sladké srdce Marie, budiž mou spásou.“ (Pius IX. 30. 9. 1852.) — **Zpověď** musíme vykonati, byť bychom si nebyli vědomi žádného těžkého hříchu. (K odp. 19. 5. 1759.) Zpověď a sv. přijímání může se vykonati také již den před získáním odpustků. (Pius IX. 6. 10. 1870.) Věřící, kteří se jednou zpovídají, mohou během týdne získati i bez zpovědi všechny odpustky jubilejní. (K odp. 9. 12. 1763.) Jedním a týmž sv. přijímáním můžeme získati několikeroch odpustků, vyplníme-li také ostatní předepsané skutky. (K odp. 6. 12. 1870.) Je-li předepsána ku získání těchto několikeroch odpustků návštěva kostela, musíme vždy z kostela vyjítí a opět do kostela vejítí a tam se pomodlíti modlitbu na úmysl sv. Otce. (K odp. 29. 2. 1864.) Jedněch a těchže plnomocných odpustků lze získati pouze jednou za den; jedinou výjimku činí odpustky portiunculové. U osob churavých stačí sv. zpověď; na místo sv. přijímání a jiných dobrých skutků mohou vykonati něco jiného, co jim zpovědník uloží. (Pius IX. 18. 9. 1862.) Údové všech bratrů, spolků a kongregací mohou v nemoci nebo kdyby byli uvězněni, takže by nemohli navštívit kostel, získati všech odpustků, vykonají-li aspoň to, co jim jejich stav dovoluje. (Pius IX. 25. 2. 1877.) — **Modlitba na úmysl sv. církve** jest ponechána libovolí každého jednotlivce (K odp. 29. 5. 1841.); obyčejně se má za to, že stačí pomodlíti se na zmíněný úmysl 5 krát Otčenáš a Zdravas nebo jiné modlitby, které by stejně dlouho trvaly. Pokud lze, mají se tyto modlitby konati ústně (Sv. Alf.) a mohou se vykonati před nebo po sv. přijímání. (K odp. 19. 5. 1759.) Konávají se ony modlitby za svornost knížat křesťanských, za vyhlazení kacířstva a za povýšení církve sv. — Místo **návštěvy veřejného kostela** jest dovoleno také navštívit veřejnou kapli; než tím nejsou míněny kaple klášterní, seminární a j., k nimž věřící nemají přístupu. (K odp. 22. 8. 1842.) Pouze obyvatelé zmíněných domů mohou návštěvou těchto kaplí získati si od-

pustky. Kostel můžeme navštívit ještě i po večer; odpustky se mohou získati od půlnoci do následující půlnoci (K odp. 12. 1. 1878.), pouze o svátcích platí tato doba k získání odpustků pouze do večera. (Bened. XIV. 5. 5. 1749.) Při této návštěvě však se musí konati ony modlitby na úmysl církve.

Nejdůležitější plnomocné odpustky jsou: odpustky jubilejní, portiunculové a odpustky spojené s apoštolským požehnáním.

Jubilejní odpustky jsou ony, které se vypisují každých 25 let, a kterých lze získati během celého roku, tak zv. roku jubilejního. Již u izraelitů byl každý 50. rok rokem jubilejním nebo-li rokem všeobecné milosti. Kterak odpustky jubilejní v církvi vznikly, bylo již dříve řečeno. Ku získání těchto odpustků se zvláště vyžaduje: přijetí sv. svátostí a návštěva jistých kostelů, mnohdy také nejméně jeden den přísný půst a libovolná almužna. Nemůže-li někdo posledně jmenované skutky vykonati, může si vyžádati od zpovědníka jiné dobré skutky. Zpovědníci mají moc v roce jubilejním rozhřešiti od „reservatů“, od církevních trestů (censur), ale nikoho vícekrát než jednou. Po celý jubilejní rok pozbývají platnosti všechny odpustky živým propůjčené (jediné mají platnost odpustky v hodině smrti a na modlitbu „Anděl Páně“); lze však i v tomto roce ony odpustky získati ve prospěch zemřelých. Jubilejní odpustky lze získati zpravidla jen jednou a to jen pro sebe; při mnohých jubileích bylo tomu jinak. V roce, který následuje po roce jubilejním, povolují papežové na jistou krátkou dobu jubilejní odpustky celému světu; také v jistých dobách, na př. při nastoupení svého úřadu, při zahájení sněmů a ve velkých tísních církve povolují se mimořádné jubilejní odpustky. — **Odpustků portiunculových** lze získati 2. srpna (nyní připadá ten den památka sv. Alfonsa) a také již večer před tím tolikrát po sobě, kolikrát po přijetí sv. svátostí navštíví kostel zvaný portiuncula v Assisi nebo některý veřejný chrám Františkánů nebo Klarisek a tam se pomodlí na úmysl sv. Otce. Tyto odpustky vznikly takto: Sv. František z Assisi měl ve svém zamilovaném kostelíčku, zvaném portiuncula, v Assisi zjevení, v němž se mu ukázal Kristus, Matka boží a mnozí svatí. (1221.) Tu prosil sv. František Krista, by dovolil, aby všichni, kdož po přijetí sv. svátostí navštíví tento kostel, obdrželi plnomocné odpustky. Kristus poslal jej k papeži, který prý ony odpustky potvrdí. Papež skutečně je potvrdil a k získání jich ustanovil 2. srpen; pozdější papežové povolili tyto odpustky všem kostelům tří řádů sv. Františkem z Assisi založených a mnohým kostelům farním, které jsou vzdáleny přes hodinu cesty od kostela františkánského. Lze však pro sebe získati jen jedněch plnomocných odpustků. (Innoc. XI. 7. 3. 1678.); získá-li někdo více než jedněch odpustků, musí je přiřknouti někomu jinému. Kdo chodí každý týden ke sv. zpovědi, nemusí se právě v tento den zpovídati. (K odp. 12. 3. 1855.) Ke sv. přijímání může se jíti již den před tímto svátkem (K odp. 6. 10. 1870.) a nemusí to býti v kostele františkánském. (Pius IX. 12. 7. 1847.) — Kdo obdrží po přijetí sv. svátostí, pokání a oltářní, **papežské požehnání** a pomodlí se na úmysl sv. církve, obdrží plnomocné odpustky. Apoštolské požehnání udílí papež o největších svátcích po pontifikální mši sv. z pavlače největšího chrámu římského. (Od r. 1870 již nikoliv.) S povolením papeže mohou biskupové udíleti apoštolské požehnání o hodinu božím Velikonočním a na některý jiný libovolný svátek

(ale nikoliv v době jubilejní); také duchovní správce, jimž to papež dovolil; dále mnohé duchovní řády mohou s povolením biskupa udělovati je v jisté dny v roce návštěvníkům svého rádoého chrámu; také misijní obyčejně na konci misii. Členové III. řádu dostávají je dvakrát do roka.

Plnomocných odpustků v hodinu smrti může získati, kdo po přijetí svátostí pokání a oltářní obdrží apoštolské požehnání, nebo kdo má při sobě některý předmět svěcený s papežskými odpustky (křížek, růženec); také jich dosahují členové přemnohých bratrstev a ti, kdož denně vzbuzovali 3 božské cnosti nebo konali jisté předepsané modlitby.

Není-li možno přijati sv. svátostí, musíme aspoň svých hříchů litovati; nemůžeme-li vyzváti jména Ježíš ústy, musíme tak činiti aspoň srdcem. Ve všech případech však se vyžaduje úplné odevzdání se do vůle boží. (Bened. XIV. 5. 4. 1747.) — Skoro všichni kněží jsou oprávněni, udělovati umírajícím **apoštolské požehnání**, protože skoro všichni jsou oprávněni udělovati svátosti umírajících. (Bened. XIV. 5. 4. 1747.) (Viz o tom při posledním pomazání!) Kněží od papeže k tomu splnomocnění, na př. misijní směřují světití **křížky, růžence, medailky**, a j. s **odpustky pro hodinu smrti**. Jest jen třeba, aby věřící tyto předměty měli doma, a získají v hodinu smrti odpustky. (Leo XIII. 23. 2. 1778.) Těmto **členům bratrstev** jsou povoleny odpustky v hodinu smrti: členům III. řádu, členům spolku pro šíření víry, bratrstva sv. Michala a t. d. — Plnomocných odpustků v hodinu smrti dosahuje, kdo **denně** se modlí **3 božské cnosti**, byť jen vlastními slovy. (Bened. XIII. 15. 5. 1728.) Dále, kdo se denně modlí: „Staň se, buď pochválena a na věky velebena nejspravedlivější, nejvyšší a nejlaskavější vůle boží ve všem! (Pius VI. 19. 1. 1818.) Také kdo se denně modlí: „Anděle boží, strážce můj, jemuž otcovská láska nejvyššího mne svěřila, osvěcuj, ochraňuj, spravuj, a řiď mne. Amen.“ (Pius VI. 11. 6. 1796.) Rovněž kdo častěji v životě pozdravuje: „Pochválen buď Ježíš Kristus“, nebo častěji zbožně vyzývá svatá jména Ježíš a Maria. (Klem. XIII. 5. 9. 1759.) — V hodinu smrti lze ovšem získati jen jedněch plnomocných odpustků. Odpustky v hodinu smrti jsou čistě osobní; proto také, kdo těchto odpustků získá, nemůže jich přiknouti dušem v očistci nebo někomu jinému. Umírající nemohou konati žádných kajících skutků, proto jim církev tak snadným způsobem odpouští časné tresty; počíná si jako stát, který svým poddaným buď zcela, buď částečně daně odpouští, nemohou-li jich zaplatiti následkem krupobití, neúrody nebo povodní.

Církev povoluje obyčejně tyto **neplnomocné odpustky**: odpustky jedné quadrageny, t. j. 40 dnů, odpustky 100 dní, jednoho roku, 5 nebo 7 roků, zřídka kdy odpustky až 30 roků, velmi zřídka odpustky až 100 let.

Příklady: Kdykoliv někdo udělá kříž a říká při tom obvyklá slova, dosahuje odpustků 50 dní (Pius IX. 27. 7. 1863.); kdo se při tom žehná svěcenou vodou, dostává odpustků 100 dní. Kdykoliv se někdo modlí 3 božské cnosti, získává odpustky 7 let a 7 quadragen. (Bened. XIV. 28. 1. 1756.) Odpustky na tisíce let církev nikdy nepovolovala a proto jsou nepravé. (Bened. XIV.) Tak dlouho přece za prvotní doby církve nikdo nežil, aby byl mohl konati tak dlouho pokání. — Timto označováním času nemá snad býti vysloveno, kolik dnů očišcových trestů se odpykává, jelikož to ví jedině Bůh; pouze se tím praví, o kolik dní neb roků bylo by se onomu člověku zkrátilo veřejné pokání za prvotních dob církve.

4. Pouze papež uděluje odpustky, které platí pro celý svět; neboť jen on má duchovní soudní moc nad celou církví a jest správcem společných pokladů církevních.

Ze slov Kristových k apoštolům: „Cožkoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno na nebi“ a »Kterýmž odpustíte hříchy, odpuštěny jsou“, plyne, že i **biskupové** mají moc udělovati odpustky. Tuto moc mají biskupové ovšem jen ve své diecezi poněvadž jen nad svou diecesi mají pravomoc. I svěští soudcové mohou souditi jen ty, kteří podléhají jejich soudní moci. Dle nařízení sněmu Lateránského (1215.) smějí biskupové udělovati jen neplnomocné odpustky. Apoštolská Stolica splnomocnila biskupy udělovati odpustky jednoho roku v den posvěcení chrámu, při jiných pak příležitostech odpustky 40 dnů.

5. Odpustky mohou i duším v očistci na způsob přimluvy přirčeny býti a to jen ony, o nichž to církev výslovně vyslovila; zvláště se mohou duším v očistci udělit odpustky plnomocné sloužením mše sv. na oltáři privilegovaném.

Následkem obcování svatých můžeme duším v očistci pomáhati přířknutím jim dobrých skutků svých, tedy i těch skutků, s nimiž jest spojeno odpuštění časných trestů. Odpustky však mohou duším v očistci býti přířknuty jen tehdy, jestliže jich věřící napřed získali. (Sv. Alf.) Kdo tedy chce odpustky přířknouti některému zemřelému, musí nezbytně sám býti ve stavu milosti posvěcující, tedy prost všelikého hříchu těžkého, právě tak jako onen, jemuž mají býti tyto odpustky získány. Kdo chce duším v očistci pomoci, musí sám hleděti, aby byl pekla prost. (Sv. Fr. X.) Přířčení odpustků zemřelým není však jakýmsi rozhrěšením od trestů časných, nýbrž pouze přimlouva. (Paschal I., Jan VIII.) Není tedy nikterak zaručeno, že zemřelý, jakmile jemu plnomocné odpustky přířkneme, ihned jest vysvobozen z očistce; kolik trestů se mu odpustí, závisí jedině na Bohu. — Odpustky **privilegovaného oltáře**. Onen oltář se nazývá privilegovaný, u něhož sloužením mše sv. mohou se získati zemřelému plnomocné odpustky. Každý biskupský chrám má takový privilegovaný oltář, který biskup ustanoví (Bened. XIII. 20. 8. 1724.); rovněž všechny řeholní a farní kostely obdrží zcela zadarmo privilegium toto pro kterýkoliv oltář, za kterého privilegium se musí každý 7. rok u biskupa žádati. (Klem. XIII. 19. 5. 1759.) Mnohé oltáře jsou ze zvláštní příčiny od papeže navždy privilegovány. Tyto

privilegované oltáře mají obyčejně nadpis: „Altare privilegiatum“. Žádný kněz nesmí žádati většího stipendia na mši sv. za to, že bude sloužiti onu mši sv. u privilegovaného oltáře. (Klem. III. 19. 5. 1761.) Mše ona se musí sloužiti v černé barvě, je-li to možno onen den dle předpisů církevních. (K odp. 11. 4. 1840.) Tyto plnomocné odpustky mohou však přirčeny býti pouze jediné duši 22. 2. 1864.) a sice oné, za kterou se slouží mše sv. (31. 8. 1848.); smí však kněz za jiné zemřelé učiniti vzpomínku. Kněz při oné mši sv. nemusí ani míti úmysl, aby získal ony odpustky. (K. odp. 5. 3. 1855.) Je-li však duše za sloužení mše sv. u oltáře privilegovaného sprostěna všech trestů očišcových, závisí jediné na milosrdenství božím. (K. odp. 28. 7.) Než přece jest jisto, že u oltáře privilegovaného plnomocné odpustky se získávají jistěji, než-li kterékoli jiné odpustky, jelikož závisí na sloužení mše sv. a nikoliv na tom, je-li onen kněz ve stavu milosti boží. Privilegium oltáře může obdržeti od papeže i kněz pro svou osobu a to buď na všechny nebo jen některé dny v týdně. Tak na př. kněží, kteří vzbudili hrdinskou lásku ve prospěch duší v očistci (viz I. d. str. 211.) mají každý den privilegium oltáře. (Pius IX. 30. srpna 1852.) Sloužili se u privilegovaného oltáře mše sv. za živého, nemohou se ony plnomocné odpustky přirknouti žádnému zemřelému, nýbrž pouze živému, za něhož se ona mše sv. slouží. (Leo. XIII. 25. 8. 1897.)

Získati odpustky jest užitečným (Sn. Trid. 25.), poněvadž se jimi od nás odvracejí mnohé tresty pozemské a zkracují se jimi muky očišcové.

Odpustky od sebe tedy odvracíme: nemoci, neštěstí, pokušení a p. Nezískáváme-li si však odpustků, pak nezbytně musejí na nás přijíti časné tresty za hříchy. Kdo se tedy nestará o získání odpustků, podobá se pocestnému, který, ač by mohl krátkou a pohodlnou cestou dojiti svého cíle, volí si cestu obtížnější. Počíná si nemoudře a jest svým vlastním nepřítelem. — Velkolepý účinek odpustků ve mravním a náboženském ohledu uznali i největší svobodníci; d'Alembert praví o jubileu r. 1775., že „zadrželo revoluci na 20 roků“, a Voltaire praví: „Ještě jedno takové jubileum a po filosofii jest veta.“ — Mnozí reptají proti odpustkům, poněvadž jim nerozumějí. Mnozí zase zamítají odpustky, poněvadž slyší nebo čtou, že ve středověku se s odpustky tropily zlořády. Než, zda-li pak byla kdy na světě věc tak svatou, aby jí lidé zlí ještě nebyli zneužili? Zneužití nějaké věci nezmenšuje její ceny. Kdyby odpustky nebyly tak dobrými, nebylo by proti nim povstalo tolik nepřátel. Vosy ožírají obyčejně nelepší ovoce.

V. O posledním pomazání.

Kristus jest milosrdný Samaritán; neboť i on prostřednictvím svého zástupce, kněze, nalévá oleje do ran nemocného, aby jej duševně a tělesně vyléčil.

1. Při posledním pomazání se děje toto: Kněz modle se maže těžce nemocného kře-

stana sv. olejem na 5 smyslech; toto prospívá nemocnému na duši, mnohdy také i na těle.

Obřady: farář nebo jeho zástupce maže nemocného sv. olejem v podobě sv. kříže na 5 smyslech, jakožto nástrojích hříchů (na očích, uších, chrápech, ústech, rukou a nohou (zřídka také na bocích) a při tom se modlí: „Zkrze toto sv. pomazání a své předobrotivé milosrdenství odpustíš tobě Pán, cokoliv jsi zavinił zrakem“ (sluchem a t. d.) Skonává-li již nemocný, maže kněz jen na čele, ale ihned potom jej maže na 5 smyslech, je-li nemocný ještě živ. Poslední pomazání jmenuje se také „svátost umírajících“, poněvadž obyčejně se přijímá před úmrtím. Jmenuje se „posledním“ pomazáním, poněvadž obyčejně to bývá posledním pomazáním, jež člověk v životě přijímá.

Již sv. Jakub činí zmínku o posledním pomazání.

Praví: „Stůně-li kdo z vás, uveď k sobě kněží církve, a ať se nad ním modlí, mažice jej olejem ve jménu Páně: a modlitba víry uzdraví nemocného, a polehčít jemu Pán, a jestliže jest ve hříších budou mu odpustěny.“ (Jakub 5. 14. 15.) Papež Innocenc I. (kolem r. 400.) výslovně praví, že se slova tato vztahují na svátost a na to poslední pomazání. Sv. Césarius, biskup arelatský (ve stol. 6.) napomíná křesťany, aby v těžké nemoci tělo Páně přijímali a dali se pak pomazati sv. olejem, aby opět nabyl zdraví i odpustění hříchů. I nejstarší bludaři podrželi tuto svátost. Poslední pomazání jest svátost od Krista ustanovená. (Trid. 14. 4.)

2. Poslední pomazání působí podobně jako olej: posiluje, hojí a činí člověka z působilejším k dosažení věčné blaženosti.

Olej silí tělo (zápasníci se mazávali olejem před rozhodným zápasem; poněvadž se tím posilovali a nepřítel jich nemohl tak snadno uchopiti), mírní bolesti a hojí rány (proto milosrdný Samaritán nalil oleje do ran zraněného Žida; proto se dává na popáleniny olej) a činí hladkým. (Proč úhoř snadno vyklouzne z ruky?)

1. Poslední pomazání posiluje člověka, dodávajíc mu síly ke snášení všeho utrpení a ku přemáhání všech pokušení.

Zkušenost učí, že mnozí nemocní po přijetí posledního pomazání jsou zcela změněni; kdežto dříve byli velmi netrpělivými a velmi se báli smrti, jsou pak zcela klidnými a trpělivými a odevzdanými do vůle boží. Zlý duch při smrti člověka napíná všecku svou lstivost, by mu odňal důvěru v Boha. (Trid.) Poslední pomazání jej zapuzuje. To ukazuje smrt sv. Eleazara, když tento světec již měl umřít, byli najednou tahy jeho obličje ztrhány, a on bědoval, že zlý duch jej trápí; sotva obdržel poslední pomazání, byl ihned veselejší. (Meh. V. 304.)

2. Poslední pomazání uzdravuje duši a mnohdy i tělo. Působí totiž odpustění všech hříchů těžkých, z nichž se nemocný pro duševní nebo tělesnou slabost nemohl zpozvídati, jakož i odpustění mnohých trestů časných. Mimo to působí i opětne uzdravení, prospívá-li to ke spasení duše.

Poslední pomazání **nahrazuje** všecko, **co nemocný** při svátosti pokání beze své vinny **nemohl vykonati**. Poslední pomazání jest tedy doplnkem svátosti pokání; jest to pokání nemocných. Nemocný totiž obvykle následkem tělesné nebo duševní slabosti nemůže se ani dobře zpovídati, ani vykonati velikého pokání; proto církev má s ním útrpnost a doporučuje jej posledním pomazáním milosrdenství božím. (Ovšem nesmí snad nemocný zamlčeti hříchy v domněni, že posledním pomazáním mu budou odpuštěny; v tom případě by mu poslední pomazání nic neprospělo.) — Poslední pomazání působí mnohdy i **opětné uzdravení**. (Sn. Trid.) **Předvídá-li** Bůh, že nemocný, uzdravil-li se, ostatního svého života použije pro svou věčnou spásu, uděluje mu zdraví jakožto milostivého poshovění, k lepší ještě přípravě na smrt. Předvídá-li však Bůh opak, dopouští, aby nemocný zemřel. Mnohdy jej bere proto se světa, že jest již stár a že běh přirozený toho vyzáduje, by zemřel. Zpravidla však každý nemocný po hodném přijetí svátosti posledního pomazání **cítí aspoň úlevu**; tento účinek lze si vysvětliti i zcela přirozeně; zpovědí a smířením s Bohem totiž se upokojuje mysl a blahodárně působí na tělo. Než nicméně uzdravení tělesné působí poslední pomazání jen mocí boží. (Sv. Tom. Aq.) Pošetilcem tedy jest, kdo se bojí posledního pomazání proto, že prý již pak musí umřít. Což nechává Bůh růsti pokrm tělesný na polích proto, abychom mřeli? Nikoliv, nýbrž abychom žili. Tak také duševní pokrm a tedy i svátosti neustanovil na to, abychom mřeli, nýbrž abychom žili. Pošetilcem jest, kdo tvrdí, že posledního pomazání není třeba, však že on se již uzdraví; kdo jest tak hloupým, aby odmítal od sebe jistý prostředek uzdravení?

3. Poslední pomazání činí nás **způsobilejšími** k dosažení věčné blaženosti, jelikož zhlazuje časné tresty za hříchy a rozmnožuje posvěcující milost.

Tresty za hříchy se odpouštějí více nebo méně dle toho, jak veliká byla lítost a zbožnost při přijetí posledního pomazání. Kdo tedy přijal poslední pomazání hodně, bude po smrti méně trpět. Jako úhoř, poněvadž jest hladký, snadně se vymyká z našich rukou, tak my následkem milosti při posledním pomazání unikáme rychle očistci a dříve přicházíme do nebe. Poslední pomazání má s ostatními svátostmi společným to, že rozmnožuje milost posvěcující. Při smrti pak má rozmnožení milosti posvěcující veliký význam, poněvadž dle stupně milosti posvěcující řídí se stupeň blaženosti věčné.

3. Kdo není těžce nemocným, nemůže přijati posledního pomazání; kdo však jest těžce nemocen, má je **ihned** přijati, by tělesně i duševně okrál.

Těžkou nemocí jest jen ona, s níž jest spojeno **nebezpečí smrti**. (Ř. k.) Nemůže tedy přijati posledního pomazání ten, koho bolí zuby, hlava a p. Může přijati poslední pomazání voják před bitvou, nebo zločinec na smrt odsouzený před popravou? Proč nemůže? Poněvadž není nemocen. Výjimku činí pouze lidé staří. Tito mohou kdykoliv poslední pomazání přijati, je-li jim nevolno; neboť stáří samo o sobě jest již těžkou chorobou. — Kdo jest těžce nemocen, má **ihned** přijati poslední pomazání. Kdo svou vinnou přijímá

poslední pomazání teprve tehdy, až jest **bez vědomí**, tomu neprospěje tolik, jako kdyby je byl přijal s lítostí a zbožností. „Neboť milost při této svátosti se uděluje hojněji, přijímá-li ji nemocný, pokud ještě jest při dobrém rozumu a tedy může osvědčiti svou víru, úctu a zbožnost.“ (Ř. katech.) A tělu sotva co může prospěti poslední pomazání, přijímá-li se příliš pozdě. Kdo volá hasiče teprve tehdy, až dům již skoro jest spálen, jest blázen. Zcela tak se má zde. „Poslední pomazání působí za našich dnů proto tak zřídka a uzdravení, poněvadž mnozí s jejím přijetím odkládají, až již skonávají a až by pouze zázrakem mohli býti uzdravení.“ (Bell.) Takoví lidé svou nedbalostí činí sebe nehodnými milosti uzdravení. — Kdo zamítá tak velikou nedbalostí činí sebe nehodnými milosti uzdravení. — Kdo sám svým největším nepřitelem. Takový člověk se podobá lidem v pevnosti uzavřeným, kteří ve své přílišné důvěře se nechtějí opatřiti potřebnou potravou, ačkoliv pozorují, že se nepřítel blíží. (Drex.) Kdo má před sebou cestu na věčnost a touto svátostí pohrdá, podobá se člověku, který si na cestu nebere žádných peněz. (bl. Klem. Hofb.) Pohrdání tak velikou svátostí nemůže býti bez těžkého hříchu a jest velikou urážkou Ducha sv. (Sn. Trid. 14. hl. 3.)

Kdož ještě nedospěli užívání **rozumu**, nemohou rovněž přijati posledního pomazání.

Poslední pomazání jest doplněním svátosti pokání. Kdo tedy nemůže přijati svátosti pokání, nemůže ani přijati doplnění této svátosti. Sem náleží tedy přede vším **děti**, které ještě **nedošly užívání rozumu**. Tím však nejsou míněny toliko děti před 7 rokem, neboť zkušenost ukázala, že mnohdy i 5leté děti žádaly si na smrtelném lůžku kněze, poněvadž si byly vědomy, že se provinily proti svým rodičům. Rovněž lidé, kteří jsou **na vždy zbaveni užívání rozumu**, nemohou přijati posledního pomazání. — Které svátosti může a má přijati **žák**, kdyby těžce onemocněl? Čeho má žádati? (Viz o svátosti oltární II. d. str. 65.)

V **jedné** a **této** nemoci lze jen jednou přijati **poslední pomazání**.

Kdo se však poněkud pozdravil, ale opět upadl do **této** nemoci, může opět přijati poslední pomazání. (Trid., ř. k.)

4. **Nemocný se má před posledním pomazáním vyzpovídati a Tělo Páně přijmouti**; po posledním pomazání dostává obvykle apoštolské požehnání.

Zpovídati se má před posledním pomazáním proto, poněvadž poslední pomazání se musí přijmouti ve stavu posvěcující milosti. Poslední pomazání jest lékem! jako lék jest jen pro živé a nikoliv pro mrtvé, tak také poslední pomazání jest pro lidi duchovně živé. — Apoštolské požehnání čili **generální absoluci** může udělovati každý od biskupa splnomocněný kněz (Bened. XIV. 5. 4. 1747.), ale musí při tom užívati předepsané formule. (K. odp. 18. 3. 1879.) Apoštolským požehnáním se získávají plnomocné odpustky. (Viz str. 102.) Nemocný však musí vzývati jméno „Ježíš“ a to ústy (kněz mu obvykle předřikává některou střelnou modlitbu, v níž jest toto jméno Ježíš obsaženo) nebo nemůže-li již mluvit, duchem (kněz mu

podává polibiti kříž), jinak by odpustků nezískal. (K. odp. 20. 8. 1775.) Apoštolské požehnání může se v jedné a téže nemoci tak jako poslední pomazání udělit pouze jednou. (K. odp. 20. 8. 1775.) Rovněž pomoci tak zv. „**křížku umírajících**“ lze získati v hodinu smrti plnomocných odpustků. Zatím účelem máme si dáti křížek (neb růženec nebo medailku) od splnomocněného k tomu kněze světiti s odpustky pro umírající. Na tentýž křížek lze také obdržeti odpustky křížové cesty. (K. odp. 29. 2. 1820.) U křížku jsou ony odpustky připojeny k podobě Kristově, takže tato podoba Kristova může se dáti i na jiný kříž, a odpustky se neztratí. (K. od. 11. 4. 1840.) Jest zbožným obyčejem rozžítati umírajícím „**hromničku**“, čímž prosíme Boha o pomoc pro umírajícího. Při svěcení této svíce na Hromnice se totiž kněz modlil, aby Bůh ráčil uvést do věčného světla ony, kdož tuto svěcenou svíci (která znázorňuje „světlo světa“, Spasitele) rozžítají; ovšem nemají býti lidé tak pošetilými a onou svící snad nemocného obtěžovati a děsiti! Neopatrností s touto svící stalo se mnohdy i neštěstí. (Spirago, Příklady, str. 109.)

Přátelé nemocného mají pečovati o to, aby nemocný **zavčas** přijal svátosti umírajících.

Samo sebou se rozumí, že i **lékař** jest povinen upozorniti na to, je-li nemoc nebezpečná. Proto mají katoličtí křesťané pokud lze, volati k sobě jen lékaře křesťanského. — Mnohdy se domácí **vymlouvají**, že by prý nemocného polekali, kdyby jej upozornili, aby se dal zaopatřiti. Taková šetrnost jest největší ukrutností k nemocnému. Tím se smrt nezadrží! Takoví příbuzní se podobají lidem, kteří slepce blížícího se k propasti, nechťejí varovati, aby ho nepolekali. (Jest přece lépe slepce polekati, nežli aby padl do propasti a se zabil.) — Domácí mají **světnici**, v níž nemocný leží, slušně **upravit** i vše **připraviti**, čeho je třeba k poslednímu pomazání. Mají přikrýti stůl bílým prostěradlem; na něj mají postaviti kříž a vedle něho dvě hořící svíce; dále má býti na stole sklenice se svěcenou vodou, jelikož kněz má kropiti nemocného i příbytek; rovněž sklenice čisté vody, v níž kněz po sv. přijímání omývá své prsty a z níž se dává napítí nemocnému po sv. přijímání. Na stole má býti dále talíř a na něm kus bavlny, aby ji kněz mohl utřítí místa, která maže sv. olejem. Když se nemocný zpovídá, musejí všichni ze světnice odejiti, poněvadž kněz obvykle musí s těžce nemocným hlasitěji mluvit. Proč při chůzi k nemocnému nese kostelník neb ministrant lucernu se světlem a proč zvoní cestou? Co máme činiti, potkáme-li kněze, jdoucího k nemocnému s Pánem Bohem? Vzpomeň na hraběte Rudolfa z Habsburku. (Spirago, Příklady, str. 180.)

VI. O svěcení kněžstva.

1. Při svěcení kněžstva děje se toto: biskup kladě nastávajícím kněžím ruce na hlavu a vzývá Ducha sv., mimo to pak maže jejich ruce a dává se jim dotknouti posvátných nádob; tím **dostávají, mimo přehojné milosti, kněžskou moc**, zvláště pak moc mši sv. sloužiti a hříchy odpouštět.

Obřady: Svěcení kněžstva koná biskup mezi mši sv. Nastávající kněží kladou se nejprve na svou tvář na zem, potom biskup kladě každému obě své ruce na hlavu, což činí i 12 přítomných kněží, potom jim obléká kněžská roucha, zanotí „Přiď, Duše sv. Stvořiteli“ a zatím, co zpěváci dále zpívají tento chvalozpěv, maže ruce nastávajících kněží v podobě kříže, čímž jim uděluje moc žehnati a světiti a sv. hostie se dotýkati. Pak se jim dává dotknouti kalichu a pateny a odevzdává jim moc sloužiti mši sv. Na to jim praví slova Kristova: „Přijměte Ducha sv.; kterýmž odpustíte hříchy, ...“ Na konec slibují světenci biskupovi svou úctu a poslušnost. — Mazání rukou a dotýkání se posvátných nádob, jest jen vedlejším obřadem; před stol. 9. se toho nečinilo a podnes toho není v církvi řecké. — Svěcením kněžstva uděluje se nejen kněžská **moc**, nýbrž i **milost**. „Svěcením kněžstva uděluje se Duch sv.“ (Trid. 13. 2.)

Již apoštolové udělovali svěcení kněžstva vzkládáním rukou a modlitbou.

Tak vysvětili v Antiochii Šavla a Barnabáše modlitbou a vzkládáním rukou (Sk. 13. 3.); zrovna tak vysvětil Pavel Timothea. (2. Tim. 1. 6.) Již sv. Augustin nazývá svěcení kněžstva svátostí; potírá Donatisty, kteří učili, že křtu nelze pozbyti, ale práva křtiti lze prý pozbyti. Sv. Augustin praví: „Obojí jest svátost a žádná se nesmí opakovati.“ — Kristus ustanovil svátost svěcení kněžstva zřejmě při poslední večeři.

2. Svěcením kněžstva se **nabývá důstojného, ale také obtížného a velmi z o d p o v ě d n ě h o úřadu.**

Svěcením kněžstva nabývá člověk vysoké **důstojnosti**; proto se říká knězi „velebný pane“, „důstojný pane“. Kněz má ve mnohém ohledu vyšší moc než vladaři pozemští a andělé nebesí. Neboť vladaři mohou sice dáti milost na smrt odsouzeným, ale nemohou ani jediného člověka ode hříchů rozhřešiti a rovněž ani proměnit chleba v Tělo Kristovo. Vladaři jsou sice zástupci božími, ale nikoli prostředníky mezi Bohem a lidmi, jako jest kněz. Knězi jest dána moc, která nebyla dána ani andělům. (Sv. Aug.) Žádný anděl totiž nemůže svým slovem proměnit chléb v Tělo Kristovo; všichni andělé dohromady nemohou rozhřešiti ani od jediného hříchu. (Sv. Alf.) Úřad kněžský obírá se záležitostmi nebeskými; ti, kteří v těle jsou, mají konati službu andělskou. (Sv. Chrys.) Kněz stojí uprostřed mezi Bohem a lidmi; přednáší naše prosby k Bohu a přináší nám dobrodiní boží. (Sv. Chrys.) Kněz jest prostředníkem mezi Bohem a lidmi. (Sv. Vavř. J.) Jest poslem, který vyřizuje záležitosti lidské u Boha. (Sv. Jeron.) Jest andělem Páně (Mat. 2. 7.), t. j. poslem božím k lidem, jimž oznamuje vůli boží. Kněz jest od Boha poslán, aby nás vedl do vlasti nebeské. Kněz jest zástupcem božím neboli „splnomocněným jednatelem božím“. (Sv. Chrys.) Proto praví Kristus: „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ (Luk. 16. 16.) Sv. František z Assisi praví, že kdyby potkal současně anděla a kněze, pozdravil by nejprve kněze. Stává se mnohdy, že suroví lidé potupně nazývají kněze jménem „paff.“ Katoličtí kněží totiž dříve, pod své jméno podepisovali písmena: p. f. a. f. = pastor fidelis animarum fidelium = věrný pastýř věrného stáda. Jinověrci pak tupili katolické kněze

tímto jménem „pfaŕf“, takže jméno ono stalo se nadávkou. Lidé, kteří tímto názvem kněze chtějí tupiti, často již prometli žaláře. — Úřad kněžský jest **úřadem obtížným**; neboť kněží mají těžké povinnosti. Denně se musejí modliti kněžské hodinky (breviář, což trvá skoro 1½ hodiny); jsou zavázáni k doživotnímu bezženství (coelibátu); musejí přísluhovati sv. svátostmi každou chvíli, i v noci, těžce nemocným, i nakažlivě nemocným; musejí zpovídati mnohdy kolik hodin, mnohdy se musejí dlouho postiti (mají-li pozdní mši sv.); musejí si odeprítí většinu světských radostí; musejí býti dobročinnými k chudým a t. d. Musejí býti solí země. (Mat. 15. 13.) Mimo to se stává, že čím horlivějším jest kněz, tím více bývá pronásledován a podezříván; zvláště za našich dnů. Svět obyčejně se zle odpalcí hodným kněžím. Světáci se chovají často ke svému knězi jako onen pes v pohádce, jenž na svého zachránce, jenž jej chce z vody vytáhnouti, zuby cení a do ruky jej kouše. — Úřad kněžský jest úřad **velmi zodpovědný**. Přichází-li vlk a trhá-li ovce, jest zodpovědným pastýř. Podobně jest zde. Kněží budou jednou skládati účty ze všech duší, které jim byly svěřeny. (Žid. 13. 17.) Proto sv. Chrysostomus řekl v den svého vysvěcení na kázání: „Nyní potřebuji mnoha tisíc přímluv, abych v den soudu nebyl vyvržen do temnosti zevnitř.“

Poněvadž úřad kněžský jest úřadem velmi důstojným, proto knězi náleží k vůli jeho vznešenému úřadu úcta a to i tehdy, kdyby snad jeho život neodpovídal jeho důstojnosti.

Úřad kněžský nemůže se ztratiti ničím, ani bezbožným životem; proto úřadu kněžskému náleží vždy úcta. Proto i pohanští králové vzdávali kněžím pravého Boha velikou úctu. Když Alexander Vel. blížil se na svém vítězném tažení k Jerusalemu, vyšel mu vstříc velekněz s ostatním vším kněžstvem ve slavnostním oděvu prosit ho o milost. Alexander padl před ním na kolena a splnil všechny jeho prosby. Když se jistý vojevůdce tomu divil, pravil Alexander. „Ne veleknězi se klaním, nýbrž pravému Bohu, jehož služebníkem on jest.“ (Spirago, Příklady, str. 71.) I ukrutný král hunský Attila, jenž chtěl vydrancovati Řím, nechal se pohnouti papežem Lvem Vel. k odtáhnutí (452.); jakož později vandalský král Geiserich (455.) — Bůh dopouští, by i kněží podrobeni byli slabostem, by tím spíše měli útrpnost s nevědomými a bloudícími. (Žid. 5. 2.) Bůh dopustil, aby právě Petr a Pavel tak hluboce klesli, by pak právě oni měli útrpnost se hříšníky. (Sv. Bern.) Sv. František z Ass. praví o kněžích: „Nechci na nich viděti chyb, nýbrž viděti v nich toliko zástupce boží.“ Sv. Kateřina S. praví: „A kdyby kněží byli vtělenými ďabli, přece bychom musili míti úctu před jejich úřadem, nechťeli-li bychom Boha uraziti.“ Velikého bezpráví však se dopouští, kdo chyby jednotlivého kněze připisuje celému stavu. Kdo by byl tak pošetilým, aby pohrdal Kristem a všemi apoštoly proto, že Jidáš patřil k nim? Kterou lidskou společnost na zemi mně můžete ukázati, aby neměla na sobě chybičky? (Sv. Aug.)

Poněvadž kněžský úřad jest tak obtížným a zodpovědným, proto nemá se státi knězem nikdo, jenž nemá žádného povolání k tomuto stavu.

Nemá se tedy státi knězem, kdo nemá náklonnosti ke stavu kněžskému; nebo kdo nemá úmyslu zachraňovati duše; nikdo, kdo by se chtěl ve stavu kněžském obohacovati nebo zbaviti se starostí o živobytí; nebo kdo vede

lehkomyslný život. Prohřešují se rodičové, kteří z marnivosti nutí své syny ke stavu kněžskému, ačkoliv k němu nemají povolání. Kdo se stal knězem, nemaje k tomu povolání, neplní svých kněžských povinností a dává tím veliké pohoršení, spěje tedy jistě do věčné záhuby. Státi se knězem bez povolání, jest známkou ztráty duše. (Sv. Cypr.) Nepovolání kněží dělají jako velké ryby; chytí-li se velké ryby do sítě, potrhají ji a způsobí, že i malé z ní utekou. (Segneri.) Proto mnohdy i velcí světcové nanejvýš rozhodně se zdráhali přijati důstojnost kněžskou nebo biskupskou. Sv. František z Assisi zůstal jáhnem a nedal se vysvětit na kněze. Sv. Cyprián se ukrýval, když jej chtěli učiniti biskupem v Kartagu; podobně učinili mnozí jiní. Považovali se za nehodny a teprve tehdy vzali na sebe onu důstojnost, až poznali, že jest to výslovná vůle boží. Bůh sám povolává někoho ke stavu kněžskému, chce-li jej míti knězem; proto pravil Kristus k apoštolům: „Ne vy jste mne vyvolili, nýbrž já jsem vyvolil vás.“ (Jan 15. 16.)

3. Svěcením kněžstva nabývá se pouze trvalé způsobilosti, nikoli však oprávněnosti ku vykonávání úřadu kněžského. Svěcenci tedy potřebují po vysvěcení na kněze mimo to ještě církevního posláním čili **jurisdikce**, by svou kněžskou moc směli na určitém místě vykonávati.

Způsobilost záleží především v přenešení kněžské úřední moci, totiž úřadu učitelského, kněžského a pastýřského. Ve starém zákoně byla důstojnost kněžská dědičnou v pokolení Aronově. (2. Mojž. 28.); v novém zákoně však se přenáší svěcením na kněžství. — Mimo kněžskou moc dostává svěcenec ještě mnoho milostí ku svému stavu potřebných. Svěcením na kněžství je tedy kněz, ačkoliv se zevně jeho postava nemění, vnitřně proměněn. (Sv. Řeh. Nss.) Svěcením kněžstva vtiskuje duši nezrušitelné znamení; proto jednou nabyté moci kněžské nelze ztratiti ani největším hříchem. (Český kacíř Hus učil jinak.) Odpadlý katolický kněz tedy po svém vrácení se do církve se znova nesvětí. Všechny kněžské úkony, které odpadlý kněz nebo biskup koná, jsou platny (jenom hříchů nemůže odpouštěti, leda umírajícím, není-li po ruce jiného kněze); proto také kněží řecké církve r. 1053 od Říma odtržené při svém návratu do církve katol. nejsou znova svěceni na kněze; ovšem protestantští kazatelé při svém přestoupení na víru katolickou musejí býti svěceni na kněze. — **Církevní posláním čili jurisdikci** uděluje biskupům papež, kněžím biskup nebo papež. Nikterak však nemůže světská vrchnost nebo křesťanská obec dáti někomu církevní posláním, jelikož sami žádné církevní moci nemají. Čeho kdo nemá, toho dáti nemůže. Již za dob apoštolských volil diakony sice lid, ale apoštolové modlíce se vzkládali na ně ruce a udíleli jim církevní posláním (Sk. 6. 3.—6.); zrovna tak obdržel Timotheus svěcení na biskupa a pokyny nikoliv od lidu, nýbrž od sv. Pavla. (1. Tim. 4. 14.) Proto se jmenovali apoštolové „služebníci Kristovi.“ (1. Kor. 4. 1.) Kdo by chtěl vykonávati kněžskou moc bez posláním biskupského, byl by dle slov Kristových zlodějem a vrahem, jelikož by nevcházel do ovčince dveřmi, nýbrž jinudy. (Jan 10. 1.) — Kněz může obdržeti jurisdikci **zpovědní** (tuto musí míti každý kněz od biskupa diocese, v níž chce zpovídati), nebo **úřední jurisdikci**. (Tato souvisí

s každým přijatým úřadem a opravňuje ku vykonávání všech duchovních úkonů; takovou jurisdikci má farář.) Katecheta nebo učitel, jenž chce vyučovati náboženství, musí míti rovněž od biskupa jurisdikci. Kdyby někdo se opovážil bez svěcení na kněžství neb bez církevního posláni konati úkony církevní, byl by trestán ve většině států pro rušení náboženství těžkým žalářem; rovněž by neušel trestu božímu. Král Oziáš se opovážil vzdor varování veleknězova přivést ve chrámě obět zápalnou; za trest byl na místě raněn málomocenstvím, které ho již neopustilo. (2. Paral. 26.) Za dob Mojžíšových bylo 250 vzbouřenců, kteří se opovážili ve chrámě obětovati obět zápalnou, ohněm zahubeno, a pod 3 vůdci těchto vzbouřenců otevřela ve země a pohltila je. (4. Mojž. 16.)

Svěcení kněžstva mohou obdržeti jen mužové, kteří jsou stáři nejméně 24 léta. (Trid. 23. 12.)

Papež může prominouti čekatelům kněžství 20 měsíců do 24. roku. Mimo předepsané stáří mají ti, kdož chtějí přijati svěcení kněžstva, míti tyto vlastnosti: mají míti přiměřené vědomosti; mají se vyznamenávati čistotou mravů a míti dobrou pověst; musejí býti manželskými syny, prosti tělesných vad, které by působili u lidu smích; nesmějí to býti mužové, kteří byli již dvakrát ženatí. (Kdo byl jednou ženat, může za jistých podmínek vždy ještě býti knězem.) Ne každý může býti knězem (Efes. 4. 11.; 1. Kor. 12. 29.), ženy již vůbec ne, neboť žena má v kostele mlčeti. (1. Kor. 14. 34.) Než mnohdy se nazývají všichni věřící kněžími. (1. Petr. 2. 9.), poněvadž mají konati ku cti boží dobré skutky, které jsou téměř duchovní obětí (Ř. k.); jsou kněžími, poněvadž sebeumrtvováním sebe jakožto obět obětují. (Sv. Efr.) V podobném smyslu se nazývají všichni věřící králi, poněvadž mají panovati nad svými zlými žádostmi.

5. Svěcení na kněžství předchází 6 jiných svěcení, totiž 4 nižší a 2 vyšší svěcení.

Nižší a vyšší svěcení jsou jakoby **stupně**, po nichž vystupuje ku kněžství. (Trid. 23. kan. 4.) Tímto mnohonásobným svěcením má býti vyjádřena důstojnost kněžství. Z téhož důvodu má uplynouti mezi jednotlivými vyššími svěceními jistá doba. Přípravou neboli dveřmi ku oněm svěcením jest **tonsura** (postriziny), již se člověk ze stavu světského vyjímá a přijímá se do stavu duchovního, mezi klerus. Tonsurou se rozumí ustřížení vlasů na hlavě rukou biskupovou, čímž se znázorňuje odložení všeliké marnivosti a úplné odevzdání se službě Boží. (Mnozí nosí tonsuru doživotně; zvláště u řeholníků jest viděti, že mají na temeni hlavy vystřížené kolečko vlasů.) Potom následuje **čtvero nižších svěcení**, jimiž se uděluje moc ku konání služeb církevních na př. ministrovati, zvoniti, otvírati bránu kostela a t. d. Pak následuje první **vyšší svěcení, totiž podjáhenství**. Toto svěcení (po dobu pap. Urbana II. kol. 1100 považovalo se za nižší svěcení), považuje se za vyšší svěcení od doby sněmu Tridentského. Podjáhen dostává moc, konati vše, čeho jest třeba ke konání mše sv., jako jest připravovati roucha mešní, nádoby, hostie, jakož i přísluhovati knězi u oltáře; již jest zavázán k modlení se breviáře a k bezženství. Tonsuru a nižší svěcení může s povolením papeže udělovati i obyčejný kněz, další svěcení však pouze biskup.

6. Svátost svěcení kněžstva má 3 stupně, totiž svěcení na podjáhenství, svěcení na kněžství a svěcení na biskupa. Toto troje svěcení tvoří dohromady jedinou svátost.

Druhé vyšší svěcení jest **jáhenství**. Apoštolové přenášeli na jáhny především péči o chudé. (Sk. 6. 2.) Jáhen má moc kázati, křtiti a sv. přijímání udělovati. Nejznamenitější 3 jáhnové církve jsou: sv. Štěpán, jenž byl od Židů ukamenován († 35.); sv. Vavřinec, jenž byl v Římě na rožni upálen († 258.); sv. František z Assisi, nejvýtečnější kazatel a zakladatel tří řádů, jemuž byly zázračně vtisknuty rány Kristovy. († 1226.) — Pak následuje vlastní svěcení na **kněžství**, jímž se hlavně propůjčuje moc konati obět mše sv. a odpouštěti hříchy. Ještě vyšší svěcení než svěcení na kněžství, jest **svěcení na biskupa**. Jím se uděluje zvláštní moc světiti na kněze, birmovati a církev řídit. Svěcení na biskupa konají 3 biskupové. — Toto troje svěcení tvoří dohromady jedinou svátost. Svěcení na jáhenství náleží již patrně ku svátosti svěcení kněžstva, jelikož se jím již uděluje nepatrná částka kněžské moci a to vzkládáním rukou a modlitbou. (Sv. Pavel staví jáhny vždy po bok biskupům a kněžím; sv. Otcové jim dávají vždy vznešené tituly (sv. Polykarp je nazývá „služebníky božími“) a sněm Trid. počítá je k církevní hierarchii. (Trid. 23. 6.) Svěcení na kněžství náleží ku svátosti svěcení kněžstva, jelikož se jím uděluje veliká část moci kněžské. Svěcení na biskupa jest jen doplněním svátosti svěcení kněžstva; jím se uděluje plnost moci kněžské. Biskup jest tedy více než obyčejný kněz. Hlavní rozdíl mezi biskupy a kněžími jest ten, že jenom biskup může udělovati svěcení kněžstva. (Sv. Jeron.) Když Ariáni na synodě alexandrijské (319) obžalovali biskupa tohoto města, sv. Athanáše, že prý se provinil proti jistému knězi jménem Ischyovi, odmítla synoda tuto žalobu s podotknutím, že Ischyas není žádným knězem, poněvadž nebyl vysvěcen od žádného biskupa, nýbrž jen od pouhého kněze.

7. Věřící se mají modliti za to, aby Bůh vzbudil dobré kněze.

Kristus praví: „Proste pána žně, aby poslal dělníky na vinici svou.“ (Mat. 9. 38.) Již cit v děčnosti má pobádati věřící, aby se modlili za kněze; neboť kněží prokazují věřícím mnohé služby ve prospěch jejich časného i věčného blaha. Pomni, že kněží jsou požehnáním nebo záhubou lidu! Nestačily-li ve starém zákoně již žádné jiné tresty na odvrácení zatvrzelého lidu od cest bludných, pak posílal Bůh největší trest, totiž špatné a zaslepené kněze. „Modlete se tedy neustále, aby Bůh vzbudil svaté kněze.“ (Bl. Klem. Hofb.) **Kvatembrové posty** jsou za tím účelem, by vyprošení byli hodní kněží. Zvláště se doporučuje modlitba k Duchu sv.; neboť chybí-li knězi osvětlení Ducha sv., pak platí o něm slova Kristova: „Vede-li slepý slepého, oba padnou do propasti.“ (Mat. 15. 14.) Bratrstvo Ducha sv. (zřízené ve Vídni u Lazaristů) má za účel prositi Ducha sv. o osvětlené Bohem kněze. (Viz o bratrstvech!)

VII. 0 stavu manželském.

I. O ustanovení a podstatě manželství.

Cím jest pokrm pro jednotlivce, tím jest manželství pro veškeré pokolení lidské. (Sv. Aug.) Jako totiž pokrm slouží k zachování jednotlivce, tak

slouží manželství k zachování pokolení lidského. Jelikož hlavního účelu manželství, řádného totiž vychování dětí, jen tehdy lze dosáhnouti, jestliže dvě osoby muž a žena, jsou vzájemně spojeny nezrušitelným poutem, proto moudrý Tvůrce stvořil hned na počátku dva lidi a řekl: „Opustí člověk otce a matku a přidrží se manželky své, i budou dva v jednom těle.“ (Mat. 19. 5.; 1. Mojž. 2. 24.)

1. Bůh sám ustanovil manželství již v ráji
a to k zachování lidského pokolení a ku vzájemné podpoře manželů.

Bůh ustanovil manželství **ku zachování pokolení lidského**; neboť pravil prvním lidem: „Rosttež a množte se a naplňte zemi.“ (1. Mojž. 1. 28.) Manželství jest štěpníci křesťanství, kteréž naplňuje zemi věřícími, by se naplnil počet vyvolených v nebi. (Sv. Fr. Sal.) Manželství jest stromem v zahradě boží; ovocem tohoto stromu jsou hodné děti. — Bůh ustanovil manželství také **ku vzájemné podpoře manželů**; neboť pravil dříve než stvořil Evu: „Není dobré člověku, býti samotnému; učinímež mu pomocnici podobnou jemu.“ (1. Mojž. 2. 18.) Žena jakožto slabší potřebuje vůdce a podpory, muž pak, jenž s velikou námahou musí pečovat o živobytí a mnohdy znaven a vysílen domů přichází, potřebuje ošetřování a obveselení družkou svého života. „Dívce jest třeba ochraňujícího ji muže a muži obveselující jej ženy, potká-li ho neštěstí.“ (Goethe.) Muž se vyznačuje více rozumem a činností a jeho působnost směřuje ven do světa; žena zase má vyvinutý cit a její snaha se odnáší k působení v tiché domácnosti. Proto praví jistý básník: „Domem muže jest svět, světem ženy jest dům.“ Takto tedy manželství napomáhá k pozemskému štěstí manželů. — Manželství má ještě třetí účel: má **zabrániti oněm hříchům**, o nichž mluví apoštol v 1. Kor. 7. 2. — Mnozí lidé mají nízké ponětí o účelu manželství; považují je jen za prostředek, by se mohli dovoleným způsobem oddávati svým smyslným žádostem. Takoví lidé se stávají v manželství nespokojenými a zanedbávají povinnosti svého stavu. Záleží velice na tom, aby manželé měli o účelu manželství šlechetné ponětí.

Manželství jest tedy zřízením ne lidským, nýbrž **božským**.

Poněvadž manželství jest původu božského, nazývá je církev často „stavem svatým a bohumilým“. Názor Manichejských, že manželství jest zavržitelné, byl od církve zavržen. I nejdívočejší národové považovali manželství za ustanovení božské, neboť svá manželství uzavírali vždy obřady náboženskými: volili k uzavření manželství některý posvátný den, přinášeli oběti, kněz se nad nimi modlil a p. Proto sám Bůh dal mnohdy přísné zákony manželské, jako prostřednictvím Mojžíše a později Krista. Kristus posvětil manželství, ježto svůj úřad učitelský započal při svatbě v Káně Galilejské.

2. Křesťanské manželství jest zvláštní
před sluhou církve uzavřenou smlouvou, kterou se dva křesťanští snoubenci zavazují,

že až do smrti spolu žíti budou, k čemuž zároveň dostávají od Boha potřebné milosti.

Manželství tedy není snad jen pouhou obyčejnou smlouvou, nýbrž jest zároveň úkonem, kterým se uděluje milost. Tato smlouva se neuzavírá před služebníkem církve snad jen proto, by snoubenci obdrželi jakéhosi požehnání církevního, nýbrž aby je Bůh jakožto skutečné manžely ve spolek spojil. Proto jest to před služebníkem církve uzavřená **manželská smlouva**, kterou Kristus povýšil za **svátost**. (Sv. Alf.) Smlouvu manželskou a svátost nelze od sebe odloučiti. (Pius IX. 22. 8. 1852.) Kde není jednoho, není ani druhého. (Pius IX. 27. 9. 1852.) Smlouva manželská však, která není uzavřena ve formě od církve předepsané, jest před Bohem neplatnou. (Trid. 24. 1.) Smlouva manželská, která jest neplatnou, nemůže se státi svátostí zrovna tak, jako víno, které není pravým, nemůže při mši sv. státi se krví Páně. (Galura.) Které manželství křesťanské není svátostí, není vůbec manželstvím. (Pius IX. 9. 9. 1852.) Manželství jest **obrazem spojení Kristova s církví**. (Efes. 5. 52.) Jen jediná církev jest nevěstou Kristovou; zrovna tak má manžel jen jednu manželku. Kristus a církev jsou nerozlučně spojeni, zrovna tak jest svazek manželů nezrušitelným. Spojení Krista s církví jest milostiplným spojením; zrovna tak spojení manželů. Kristus jest hlavou církve, muž jest hlavou ženy. Církev jest poslušna Krista, žena jest poslušna muže. Krista a církev oživuje jeden duch, tak také muž a žena mají býti jedno. Kristus neopouští církev a církev není Kristu nevěrou; ani manželé nemají sobě býti nevěrnými.

Již sv. Pavel a církevní učitelé nejstarších dob nazývají manželství svátostí.

Sv. Pavel nazývá manželství velikou svátostí, poněvadž jest obrazem milostiplného spojení Krista s církví. (Efes. 5. 32.) Ostatně poněvadž manželství jest obrazem milostiplného spojení, musí tedy samo také býti milostiplným, t. j. musí býti svátostí. Sv. Augustin praví: „Přednost manželství u národa božího záleží ve svatosti svátosti.“ Sv. Chrysostom: „Kdežto pohané považovali za šťastné ono manželství, z něhož pocházelo mnoho dětí, křesťanům záleží zase mnohem více na svatosti svátosti.“ Svatý Augustin: „Jako svátost křtu zůstává v těch, kdož od víry odpadli, tak svátost manželství zůstává v oněch manželech, kteří sebe opustili a znova vstoupili v manželství.“ Již Tertullian († 240.) jmenuje manželství vedle svátosti křtu, birmování o svátosti oltářní. Mnozí sv. Otcové se domnívají, že Kristus ustanovil manželství při svatbě v Káně. I všechny sekty, které za starých časů od církve odpadly, považovaly manželství za svátost. Z toho patrné, že manželství ode dávna bylo považováno za svátost. — Mimo to církev výslovně vyjádřila, že manželství jest jednou ze 7 svátostí, které Kristus ustanovil. (Trid. 24. 1.)

3. Od křesťanského manželství liší se tak
zv. občanské manželství, jež není žádnou svátostí a proto katolickému křesťanu před

Bohem není žádným pravým a skutečným manželstvím.

Vlastní původce občanského manželství jest Luther; neboť on přikl státu pravomoc nad manželstvím. Co Luther učinil jen na polo, to dokončila francouzská revoluce, která prohlásila manželství za „**občanskou smlouvu**“, která se uzavírá před úředníkem státním. Občanské manželství jest buď závazné nebo-li **nucené**, jestliže snoubenci je musejí uzavřít, má-li býti jejich manželství před státem uznáno. Takové manželství jest v Německu, Francii, Itálii, Belgii, Holandsku, Švýcarsku, ve knížectvích podunajských a v Uhrách. **Dobrovolné**, nebo-li fakultativní občanské manželství jest v tom případě, je-li snoubencům ponecháno na vůli, aby se dali sezdati buď církevně nebo státně. **Občanské manželství z nezbytnosti** nazývá se ono, které mohou snoubenci uzavřít před státním úředníkem tehdy, odpirá-li farář je sezdati pro nějakou překážku, již stát neuznává. Takové manželství jest v Rakousku a Španělsku. — Občanské manželství není **žádnou svátostí**, jelikož se neuzavírá způsobem od Boha a církve předepsaným. Nucené občanské manželství není tedy jiným, nežli pouhý **státní obřad**, který se koná, aby manželství bylo od státu uznáno. Tomuto obřadu se smějí katolíci podrobiti v tom případě, kdyby jejich manželství jinak od státu nebylo uznáno. (Pap. Bened. XIV. 17. 2. 1746.) Než co nejdříve má po tomto občanském výkonu následovati uzavření manželství v kostele a snoubenci před církevním uzavřením manželství mají žítí odloučení od sebe. (Poen 15. 1. 1866.), jelikož teprve až po církevních oddavech jsou před Bohem manželi.

Občanské manželství má **zhoubné následky pro stát**; neboť **podrývá víru, autoritu a mravnost**.

Občanské manželství jest „**osudné**“ zřízení. (Leo XIII. 18. 3. 1895.) Stát, který zavádí nucené obč. manželství, převrací zákon boží; neboť Bohem předepsané církevní manželství považuje za neplatné, za souložnictví. Co by rekli lidé, kdyby někdo vyhlásil za zákon krádež, již Bůh zakazuje? A má se jinak při zavádění nuceného obč. manželství? Samo sebou se rozumí, že takovým stavěním se na odpor Bohu **podrývá se víra a autorita boží**. Než podrýváním autority boží pozbývá i autorita lidská své ceny. A jak skutečnost dokazuje, skutečně tomu za našich dnů tak jest. — Obč. manželství podkopává **mravnost**. Vždyť lidem občansky sezdaným usnadňuje se manželský rozvod (stačí na př. hrubé poranění, delší nepřítomnost, nevěrnost a p. k rozvodu), a rozvedeným se dovoluje vstoupiti do nového manželství. Následek toho jest, že se otvírá do korán brána bezuzdnosti, tak zvané volné lásce socialistické. To také dosvědčuje množství rozvodů takových obč. manželství. V samé Paříži za 2 léta po zavedení obč. manželství bylo provedeno 5000 rozvodů manželských; za 3 léta později bylo již 20.000 rozvedených manželů. (Weihs. 17. 423.) Ký div! Vždyť při obč. uzavírání manželství neslibuje se věrnost, ani se nepřísahá.

2. O vlastnostech manželství.

Křesťanské manželství jest dle přísného

nařízení Kristova jednotným a nerozlučitelným.

Kristus povýšil manželství na stav evangelické dokonalosti, který má důležitější závazky a více obtíží nežli v době před Kristem. Proto také spojil se svátostí manželství více milostí.

1. Křesťanské manželství jest **jednotným**, t. j. může se uzavřít pouze mezi jedním mužem a jednou ženou.

Bůh chtěl, aby manželství bylo jednotným, neboť stvořil pouze jednoho muže a jednu ženu. Kristus rovněž poukázal na to, že manželství bylo původně jednotným. (Mat. 19. 4.) Manželství, jemuž chybí tato vlastnost, nemůže nikterak býti opravdovým společným životem; neboť v manželství takovém nezbytně jsou neustálé domácí různice. Než Bůh trpěl v prvních dobách mnohoženství (tak na př. sám Jakub měl dvě manželky); Bůh tím chtěl zameziti horší zlo. Kristus však zakázal mnohoženství. (Trid. 23. 2.) Mnohoženství panuje posud u Mohamedánů a u Židů na východě; na západě vzdali se Židé z ohledu na mravní stav národů evropských svého mnohoženství. I mnohoženství panovalo u některých národů, jako u Médů (Strabo.); rovněž u starých Britů. (Caesar.)

2. Křesťanské manželství jest **nezrušitelné**, t. j. manželé mohou vstoupiti v nové manželství pouze tehdy, jestliže jeden z nich **zemřel**.

Nerozlučitelnost směřuje především k ochraně manželky. Bylo by velikou nespravedlností, zapuditi manželku tenkrát, až minulo její mládí a zmizela její krása. Co si má pak počítí? Rovněž k ochraně dítěte směřuje nerozlučitelnost. Hlavním účelem manželství totiž jest **řádné vychování dítěte**. Než tohoto účelu by naprosto nebylo lze dosíci, kdyby se manželé dle libovůle mohli rozejíti. Proto Kristus velmi přísně manželům zakázal, vejíti v nové manželství, pokud druhý z manželů jest živ. (Mat. 5. 32; Mar. 10. 11. a d.) Mojžíš sice výměněčně Židům dovolil propustiti svou manželku; učinil to pro jejich hrubou povahu, jež by byla měla nejhorší následky. (Mat. 19. 8.) Kristus však toto dovolení opět zrušil; řekl: „**Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj.**“ (Mat. 9. 4.—9.) Proto papežové nikdy nedovolili žádným manželům, aby za živobytí druhého manžela vešli v nové manželství; raději připustili nejhorší zlo nežli by to byli dovolili. Tak na př. Jindřich VIII., král Anglický, chtěl se dáti rozvésti se svou zákonitou manželkou Kateřinou Kastilskou a oženiti se znova s dvorní dámou Annou Boleynovou. Žádal o povolení k tomu papeže Klementa VII. Než papež mu nedal tohoto povolení, ačkoliv si král byl získal mnoho zásluh o církev. Ano i když král začal katolíky nejukrutněji pronásledovati (1535.) a zaváděl v Anglii nauku Lutherovu, papež zůstal nepovolným; nemohl jinak, jelikož nebyl oprávněným zrušiti příkázání boží. „Manželství jest železným poutem.“ (Sv. Aug.) Dům můžeme opět prodati, nelíbí-li se nám; ale nelze vrátiti ženy, kterou kdo pojal za manželku. (Sv. Chrysost.) Spíše se má odtrhnouti duše od těla, nežli manžel od manželky. (Sv. Fr. Sal.) Kdyby přece jeden z manželů za živobytí druhého vstoupil v nové manželství,

dopustil by se smrtelného hříchu a ono druhé manželství bylo by neplatným. — Než mohou býti manželé z důležitých příčin od sebe **odloučení**. Než vzdor tomu nemohou vstoupiti v nové manželství pokud onen druhý žije. (1. Kor. 7. 11.) Takové doživotní odloučení jest možným ve případech, když jeden z manželů těžce porušil manželskou věrnost. (Mat. 5. 32.) Porušením smlouvy pozbývá člověk práva, jehož touto smlouvou nabyt. Odloučení na jistý čas se může státi, jestliže jeden z manželů vede prostopášný život, jestliže druhého týrá, smrti mu vyhrožuje a p. Než toto odloučení má se provésti jen soudně. Manželé tito však se mohou k sobě zase navrátiti, kdykoli jim libo; nepotřebují se nikoho tázati.

3. O milostech, které působí svátost stavu manželského.

Křesťanským snoubencům dostává se uzavřením manželství těchto milostí: rozmnožuje se jim milost posvěcující a mimo to se jim udělují ještě zvláštní milosti k plnění povinností jejich stavu potřebné. (Trid. 14.)

Ony zvláštní milosti jsou tyto: 1. Jejich **vzájemná láska** jest **posvěcena**. — 2. Uděluje se jim **síla**, by vzájemnou věrnost neporušeně zachovali a mnohé obtíže stavu manželského trpělivě snášeli. Jakmile někdo vstoupil do stavu manželského, již není „volným a svobodným“, tedy pánem své vůle, svého času, svého majetku, své osoby, nýbrž závisí a jest vázán vůlí svého manžela, jest jako „podějem“. — „Manželství (coniugium) jest jhem, v němž táhnou.“ (Sv. Ambr.) Mimo to přicházejí mnohé obtíže: nemoci, chyby druhého manžela, mnohdy nezdárné děti a p. Bylo by chybou domnívati se, že manželé mají ustláno jen na růžích. Právem nazývá lid manželství břemenem nebo jhem. Jako jdeme-li mimo šípový keř, snadno se zachytíme a popícháme, tak i v manželství se přiházejí mnohé obtíže. (Sv. Chrys.) Proto jest manželům potřebí milosti boží. Má-li býti někomu odňata noha, bývají mu podvázány žíly, aby nevykrvácel; zrovna tak milostiplná úmluva manželská dodává manželům síly, aby nepodlehli v nesčetných obtížích svého stavu. — 3. Konečně snoubenci dostávají potřebnou milost, by své **děti dobře vychovali** a učinili z nich zbožné křesťany. „Nešťastní snoubenci, kteří při svých oddávkách pomýšlejí jen na své smyslné žádosti a na ne milosti a tajemství, která se svátostí stavu manželského znázorňují a udělují.“ (Pap. Reh. XVI.)

4. O překážkách manželských.

Manželství smí býti uzavřeno pouze tehdy, nestojí-li mu v cestě žádná překážka manželská. Jsou tyto překážky manželské:

1. Takové, které činí manželství **neplatným**, jako: donucení, nedostatečný věk, pokrevní příbuzenství, švakrovství,

manželský svazek, vyšší svěcení, slavný slib, různost náboženství mezi křesťanem a nekřesťanem.

Donucení. Kdyby někomu bylo nespravedlivým způsobem vyhrožováno na př. smrtí nebo vyděním za tím účelem, aby vstoupil do manželství, bylo by toto manželství neplatným. — **Nedostatečný věk:** hoši před 14., děvčata před 12. rokem nemohou vejíti v manželství; a přece na Sicílii a na jiných místech se stává mnohdy, že jsou tam lidé i před tímto věkem duševně i tělesně vyspělí, takže již před tímto věkem tam lze manželství uzavřít. — **Pokrevní příbuzenství** jest na př. mezi bratrem a sestrou (tito nemohou na žádný způsob spolu vstoupiti v manželství), mezi bratranci a sestřenicemi (smějí spolu vstoupiti v manželství jen s papežským prominutím, další pak příbuzní s povolením biskupa). Již přirozený mravní cit vzpírá se proti manželství mezi příbuznými; taková manželství byla by také na velikou škodu mravnosti. Příbuzní by také neměli před sebou veliké vážnosti. Kdyby sňatky mezi příbuznými byly dovoleny, pak by rodičové často nutili své děti ku sňatkům s příbuznými a tak by úplně zničili jejich budoucí štěstí. Děti z manželství mezi příbuznými bývají mnohdy duševně nebo tělesně neduživými, hluchoněmy, blbými, s tělesnými vadami. — **Švakrovství** povstává následkem dokonání manželství; manželka nemůže vstoupiti v manželství s příbuznými manželovými, na př. otcem, synem, bratrem zemřelého manžela a naopak. Než příbuzní manželčini nejsou sešvakření s příbuznými manželovými; takže na př. bratr manželův může beze všeho pojmuti za manželku sestru manželčinu. — **Manželský svazek.** Kdo vstoupil v platné manželství, nemůže již vstoupiti v nové manželství, dokud první manželství není smrtí druhého manžela rozloučeno. Kdyby na př. některá žena, po prohlášení svého manžela za mrtvého, se znova vdala, musila by se ihned vrátiti ke svému prvnímu manželovi, kdyby se ukázalo, že jest živ. — **Vyšší svěcení a slavný slib.** Kněží, jáhnové a podjáhní se nemohou ženiti; také ne ti, kdož vstoupili do řádů a složili v němž slavný slib čistoty, jako Františkáni, Dominikáni a j. — **Různost náboženského vyznání.** Křesťan nemůže pojmuti za manželku nekřesťanku na př. Židovku, mohamedánku bez dispense. Papež uděluje dispens jen v řídkých případech a dovoluje církevně sezdati takové lidi na způsob tak zv. „assistance passivní“. — Mimo tyto překážky jsou ještě **dvě čistě církevní** překážky manželské, totiž duchovní příbuzenstvo a veřejná počestnost. Jelikož jich stát neuznává, proto církev ochotně od nich dává dispens. **Duchovní příbuzenstvo** povstává kmotrovstvím při křtu a birmování; Kdo křtí nebo birmuje nebo jest při tom kmotrem, vchází v duchovní příbuzenstvo se křtěncem nebo birmovancem i s jeho rodiči a nemůže tedy s nimi vstoupiti v manželství. **Veřejná počestnost** povstává následkem platného slíbení manželství (také z nedokonání manželství); ženich nemůže vstoupiti v manželství ani s matkou, ani se sestrou, ani s dcerou své nevěsty, a nevěsta zase s otcem, bratrem, synem svého ženicha.

2. Překážky, které činí sňatek manželský pouze **nedovolným**, jsou: Zapovězený čas, různost křesťanského vyznání náboženského, zasnoubení, jednoduchý slib, nevědomost náboženská.

Zapovědný čas jest doba od adventu až do svátku sv. Tří králů a od Popelečné středy až do neděle Bílé. (Viz 5. přík. církev.!) (Trid. 24.)

10.) — **Různost křesť. vyznání náboženského.** Sňatky mezi katolickými a nekatolickými křesťany (protestanty, starokatolíky, nesjednocenými Řeky) povoluje církev jen pod jistými podmínkami. (Viz o smíšených manželstvích!) — **Zasnoubení.** Kdo se zasnoubil s některou osobou, nemůže si vzít za manželku jinou osobu, dokud první slíbení manželství není zrušeno. — **Jednoduchý slib.** Jednoduchý slib čistoty ustavičné, slib neženiti se, slib vstoupení do řádu, slib státi se knězem jsou závadou stavu manželského. — **Nevědomost náboženská.** Snoubenci, kteří neznají základních pravd náboženských, musejí se dáti před svými oddavkami o těchto věcech dostatečně poučiti; neboť jinak by nemohli svých dětí vyučovati v základních pravdách náboženských. Proto ode dávna snoubenci před oddavkami chodí „na katechismus“. Za dnešních dob, kdy náboženské vyučování trvá několik roků, poučují se snoubenci, před oddavkami pouze o povinnostech jejich stavu.

3. Čistě státní manželské překážky: neplnoletost, vojenský stav, doba vdovství.

V Rakousku na př. musejí snoubenci před 24. rokem věku svého míti od otce povolení ku svému sňatku (je-li otec mrtev, tedy poručenského úřadu;) kdo nečinil zadost povinnosti odvodní nebo vojenské, musejí míti povolení státních úřadů; vdovy se mohou vdávati až za 6 měsíců, s povolením úřadu zeměpanského již za tři měsíce po smrti svého manžela. — Na státní zákony v záležitostech manželských musí se míti zřetel, ne snad se strachu před trestem, nýbrž z ohledu na Boha. (Pius VIII.) Vždyť světský úřad rozkazuje na místě Boha. (Řím. 13. 1.) Něco jiného by ovšem bylo, kdyby světská vrchnost poroučela něco, co se přiči zákonům božím.

Církevní vrchnost z důležitých příčin dává dispens od mnohých překážek manželských; taktéž činí i světská vrchnost.

Od mnohých překážek manželských může dispensovati pouze papež, jako na př. od nejbližších stupňů příbuzenství a švakovství; od ostatních dispensuje biskup, jednak z vlastní moci, jednak z plnomoci od papeže obdržené. — Od překážek manželských, jež sám Bůh stanovil, nemůže dispensovati ani papež, jako od příbuzenství mezi bratrem a sestrou, od nedostatečného věku, od donucení. — Nikdy nedává papež dispens nevlastnímu otci a nevlastní dceři, také ne tchánovi a snaše; jen velmi zřídka dává dispens od vyšších svěcení, od slavného slibu, od různosti nábož. mezi křesťanem a nekřesťanem, od duchovního příbuzenství mezi kmotrem křesťanem a křtěncem, od příbuzenství mezi strýcem a neteří, mezi tetou a sestřencem neb bratrancem. Snadněji se dává dispens od překážek čistě církevních: neboť „shoda mezi církví a státem již sama sebou jest zákonitým důvodem k takové dispensi.“ (Rauscher.) — Za každou dispens požadují církevní úřady jistý poplatek, který se řídí dle majetkových poměrů snoubenců a vynakládají se na účely církevní.

Kdyby bylo manželství uzavřeno s některou takovou překážkou manželskou, která činí manželství neplatným, pak musí býti ono manželství buď rozloučeno, nebo ona překážka manželská se musí dispensí odstraniti a souhlas manželský se musí ještě jednou obnoviti.

Je-li neplatnost manželství všeobecně známa, musí by se souhlas manželský ještě jednou obnoviti v kostele před farářem a dvěma svědky; zůstala-li tato neplatnost v tajnosti, obnovuje se tento souhlas pouze mezi čtyřma očima. Vi-li však pouze jeden z manželů o neplatnosti a použil-li by druhý z manželů, kdyby věděl o této překážce, tohoto k rozloučení manželství, nebo kdyby tím štěstí manželské mělo býti podkopáno, může papež dispensovati od onoho obnovení manželského souhlasu a může manželství prohlásiti za platné. (Tak zvané *sanatio in radice*.) Aby se překážky manželské závčas mohly poznati, zakládá farář se snoubenci před dvěma svědky tak zvaný protokol snubní. Snoubenci, kteří by při tom úmyslně zamlčeli některou překážku, jenž činí manželství neplatným, dopustili by se těžkého hříchu. Aby pak se překážky manželské snadněji objevily, konají se v kostele trojí ohlášky každého sňatku manželského.

5. Obřady stavu manželského.

1. Dle předpisu církevního má uzavření sňatku předcházeti: zasnoubení, ohlášky a přijetí svátostí pokání a oltářní.

1. Zasnoubení záleží v tomto: dvě svobodné osoby, muž a žena, slíbí si vzájemně po zralém uvážení, že v určitý čas se za sebe vezmou.

Zasnoubením má se předejiti nešťastným manželstvím. Čím jest při vstoupení do řádu noviciát, tím jest při manželství doba od zasnoubení až do oddavek. V této době mají snoubenci **zrale uvažovati** o onom kroku, který mají před sebou. Této zralé úvahy jest proto třeba, jelikož manželství jedenkrát uzavřené jest nerozlučitelným. V této době mají se také snoubenci vzájemně otevřeně bez lži a přetvářky seznámiti se všemi okolnostmi, jichž znalosti jest jim potřeba nebo jež záhodno jest věděti, by k nastávajícímu sňatku vzájemně mohli svoliti. Kdo lže nebo se přetvařuje, připravuje si mnoho mrzutostí, trpkostí a nešťastné manželství. — Zasnoubení konává se nejprve obyčejně s o k r o m ě (jeden učiní návrh, druhý svolí), později pak před svědky. Mnohé takové zasnoubení děje se pod podmínkou, na př. svolí-li otec a p. Poznají-li však snoubenci během další doby, že by jejich manželství bylo asi nešťastným, mohou toto zasnoubení vzájemně zrušiti; i v tom případě jest jeden z nich k tomu oprávněn, jest-liže druhý z nich se hrubě provinil, na př. zrušil-li dané slovo, byl-li nevěrným, provinil-li se krádeží, nebo stala-li se s ním neočekávaná změna, na př. schudl-li úplně, upadl-li do těžké nemoci a p. Ačkoliv zasnoubením nikdo ještě není zákonitě zavázán k uzavření manželství, přece se nemá nikdo **lehkomyslně zasnovovati**, poněvadž takové lehkomyslné slíbení manželství mívá smutné následky. Mladí lidé mají dříve takový krok dobře uvážiti. „Konec manželství, které bylo uzavřeno v rozpustilosti a zvlí jest vždy bídným.“ (Meh.) Rovněž mají mladí lidé tázati se nejprve o radu svých rodičů nebo přátel dobře smýšlejících. Písmo sv. napomíná: „Synu můj! Nečin ničeho bez rady, pak nebudeš míti po účinku čeho litovati.“ (Sir. 32. 24.) Také se mají v tomto případě lidé napřed p o m o d l i t i k Bohu, neboť

rozumná žena přichází jen od Boha. (Přisl. 19. 14.) Modlitba musí býti při záležitosti tak důležité, jako jest nerozlučitelný závazek manželský. (Sv. Ambr.) Při této volbě nemá se hleděti jediné na peníze, vznešený rod a t. d., nýbrž v první řadě na cnost a zbožnost. Náboženství a cnost jest nejlepším věnem křesťanských snoubenců; neboť muž, který nemiluje Boha, nebude milovati ani družky svého života. (Meh.) A kdo nemá náboženství, nebude sdíleti žalosti, nýbrž jen radosti, v neštěstí není na něho spoleh. Kdo hledá v manželství spokojenost, ten se neuchází o nevěstu k vůli zlatu, nýbrž proto, že ji zdobí cnosti (Sv. Aug.); hledí na chrám duše a na šlechtictví mravů. (Sv. Chrys.) Hledají-li snoubenci věci božské, dostane se jim i pozemských. (Sv. Chrys.) Krásné tělo, není-li v něm krásná duše, snad na čas upoutá, ale ne na dlouho. Kde láska nemá jiné pohnutky nežli krásu tělesnou, vyhasne. (Sv. Chrys.) Jakmile pomine krása tělesná, zchladne taková láska. Než nezaslужují hany ti, kdo při volbě manželky hledí i na věci pozemské, jako na krásu, majetek, vznešený rod a t. d., jelikož všechno toto nestojí v cestě svatosti manželství. (Ř. k.) Konečně má si voliti muž za manželku osobu, která se mu rovná všeobecným vzděláním a názory životními, nebo aspoň nestojí daleko za ním; neboť jen taková žena bude mít smysl a účast pro snahy a povolání svého manžela. Kdo vede cnotný život, najde jistě dobrou manželku. Dobrá žena za podíl dána bude bojcím se Boha pro činy dobré. (Sir. 26. 3.)

2. Ohlášky se dějí takto: Snoubenci jsou ohlašováni ve farním chrámě svého bydliště po 3 po sobě následující neděle neb svátky při veřejných službách božích. (Sn. Lat. 1215; Trid. 24. 1.)

Při ohláškách jmenuje se jméno, stav, rodiště, bydliště snoubenců. Ohlášky mají za účel, by se poznaly stávající snad překážky manželské a aby se farnost dověděla o nastávajícím manželství, by takto nikdo se snad nepohoršoval nad tím, že oni lidé spolu žijí. V den poslední ohlášky nesmí manželství nikterak ještě býti uzavřeno. Jest-liže snoubenci během 6 měsíců po poslední ohlášce manželství neu uzavrou, musejí se ohlášky konati znovu. Ze zvláštních důvodů, na př. blíží-li se doba adventní neb postní, mohou mít snoubenci s povolením biskupa a zeměpanského úřadu najednou všechny tři ohlášky. Jen ve velmi řídkém případě, jako při oddavkách na smrtelném loži, při manželstvích osob z rodin panovnických a p. není vůbec žádných ohlášek.

3. Přijetí svátostí pokání a oltářní před uzavřením manželství jest proto nařízeno, poněvadž snoubenci při oddávkách mají býti ve stavu milosti posvěcující, by se stali účastnými milostí svátosti stavu manželského.

Snoubenci mají přijati svátost pokání a oltářní a to aspoň **3 dny před** svatbou. (Trid. 24. 1.) Zpověď mají konati životní, jelikož naplňuje větší lítostí a zjednáva pokojnější svědomí. Ježíš Kristus, jenž ráčil přijíti na svou bu do Káně, má nyní přijíti také do srdce snoubenců, by je posvětil a sňatek jejich naplnil milostí a požehnáním. Šťastní snoubenci, kteří nebeskému hostu ve svém srdci připravují důstojný přibytěk. Mohou doufati, že v nich zůstane, dokud budou žít v manželství a že jim bude udíleti statků svých milostí měrou hojnou. Kdož však sv. svátostí přijímají nehodně a vstupují v manželství ve stavu smrtelného hříchu, nedostávají od Boha žádných

milostí, nýbrž ještě spíše svolávají na sebe kletbu boží; takoví snoubenci se podobají vojákům, kteří táhnou do boje beze zbraně.

2. Souhlas manželský musí se dle přísného nařízení církve dáti před farářem bydliště snoubenců a před dvěma svědky; může se také dáti před jiným knězem, jenž jest splnomocněn od faráře bydliště snoubenců.

Toto nařídil sněm Tridentský. (24. 1.) Uzavření manželství musí se tedy diti veřejně (2 svědci jsou totiž zástupci farnosti) a zároveň církevně. Již v prvotní církvi uzavíralo se manželství před biskupem. Sv. Ignát, bisk. antiochejský († 107.) praví: „Slušno jest, aby snoubenci jen se svolením a schválením biskupa manželství uzavírali, by manželství bylo uzavřeno dle vůle boží.“ Bůh to byl, jenž přivedl Evu k Adamovi; Bůh to rovněž musí býti, jenž zavazuje svaté pouto manželství. (Sv. Fr. S.) Manželství se posvěcuje požehnáním kněžovým. (Sv. Ambr.) Každý souhlas manželský, který **se neděje dle tridentské formy uzavírání manželství**, tedy před farářem bydliště snoubenců a svědky, před Bohem **není žádným manželstvím**. (Trid. 24. 1.) Co jest tedy souditi o tak zv. občanských manželstvích? **Pouze tam**, kde toto zákonitě ustanovení sněmu Tridentského **není posud prohlášeno**, nebo kde posud se dle něho neřídilo, nebo kde se třeba dříve zachovávalo, ale od dávných dob se ho neužívá, může býti manželství **platně** uzavřeno i bez této tridentské formy manželství. Tak jest na př. v Uhrách; tato země za dob sněmu tridentského nacházela se z větší části v moci turecké nebo (na př. Sedmihradsko) bylo pod vládou protestantskou.

3. Oddavky se konávají většinou dopoledne ve chrámě se slavnými obřady a ve spojení se mší sv.

Oddavky jsou úkonem důležitým a pro celý život rozhodujícím, jest to „veliká svátost“. Proto jest slušno, aby snoubenci s největší pobožností tento tak důležitý úkol vykonali a aby neutíkali ihned z kostela, ale ještě nějakou chvíli setrvali v díkůčinění před svatostánkem. Tak činili již první křesťané; oni svou úmluvu manželskou „modlitbou zpečetovali a sv. obětí utvrzovali“. (Tert.) A toho si přeje církev podnes, neboť vložila do mešní knihy zvláštní mši sv. za snoubence. — Musí-li se konati sňatek z jistých důvodů tajně před důvěrnými svědky, musí k tomu býti povolení biskupa. (Bened. XIV. 17. 11. 1741.) Totéž platí ve většině diecesí o odpoledních oddávkách. Vyjimečně se také konají oddavky někdy na smrtelném loži, aby se napravilo dané pohoršení a tak zv. *passivní* assistance v obydlí farářově; toto se stává při uzavírání manželství smíšených, nechtějí-li snoubenci zajistiti katolické vychování všech svých dětí.

Obřady při oddávkách znázorňují povinnosti manželů, jakož i milosti, jichž se stávají účastnými.

Snoubenci přicházejí k oltáři (kde se nachází Kristus, od něhož všechny milosti pocházejí); nevěsta má obyčejně **věneček** na hlavě, ženich

na pravém rameni. (Věvec znamená vítězství, kterého dobyli tím, že nevinnost zachovali až k tomuto okamžiku.) Snoubenci **kleknou** u sv. oltáře, ženich na pravo, nevěsta na levo. (Ženich jest totiž hlavou rodiny.) Za nimi stojí svědci. Snoubenci nyní praví zřetelně před knězem, že do brovolně a beze všeho přinucení vstupují do stavu manželského (odpovídají na přiměřené otázky knězovy slovem „ano“) a pak si slibují vzájemně lásku, věrnost, pomoc, a nevěsta mimo to i poslušnost. (Odřikávají za knězem, co jim předřikává.) Mezi tím, co toto slibují, podají si **pravice** (na znamení, že tento slib jakoby přísahou potvrzují), které pak kněz štolou ovine (na znamení nerozlučitelnosti sňatku manželského) a zehná, potvrzuje zároveň tímto jménem církve toto manželství. Potom svěťvá obyčejně kněz **snubní prsteny**, jež si pak snoubenci vzájemně dají na předposlední prst levé ruky. Prsteny, na nichž pro jejich okrouhlou podobu nelze udati, kde jest začátek a kde konec, připomínají nerozlučitelnost manželství a jeho jednotu. Prsten totiž, jenž jest na jednom prstě, nemůže býti současně na druhém prstě. Tyto prsteny připomínají také manželům věrnost, kterou si u oltáře slíbili. Po oddavkách následuje obyčejně krátká modlitba za snoubence a pak mše sv. za snoubence. Při ní dostávají oba, jsou-li katolíci a ještě svobodní, slavné **požehnání**. Kněz totiž vyprošuje jim pokoj, štěstí a dlouhý život a t. d. Toto požehnání uděluje církev dle příkazu Boha, jenž rovněž Adamovi a Evě v ráji požehnal. (1. Mojž. 1. 28.) V řecké církvi jest obyčejem, po ukončení všech svatých úkonů dáti okusiti snoubencům požehnaného **vína**. (Vino, které rozpaluje, jest znamením lásky; víno je tím lepším a ohnivějším, čím je starším; rovněž vzájemná láska manželů má býti čím dále, tím nežnější a světlejší. Není-li víno dobře uzavřeno, pozbývá chuti a vůně, jest jako voda; tak by i láska manželů ochladla, kdyby poprály sluchu zlým ponoukáním, a veta by bylo po jejich manželském štěstí.) Nádobu pak, ze které se pilo, se rozbije a zahodí. (Tak také manžel, který poruší věrnost manželskou, bude zahuben.) V řecké církvi nesou snoubenci **svíce**. Ženich rozžehne svou svíci o věčnou lampu a nevěsta pak zapálí od ženichovy svíce. To znamená, že vzájemná láska jejich má mítí svaté pohnutky. Doma pak bývá obyčejně svatební hostina. Není to samo o sobě ničím zlým, ježto i Syn boží byl na hostině svatební. Vyrážejí-li se však při tom snoubenci rozpustilými a drzími šprýmy, pak vyhazují oknem milosti, jichž se jim ve chrámě dostalo. Proto by tisíckrát lépe udělali, kdyby tento důležitý den ztrávili raději v bazni boží a modlitbě, nežli ve světských radovánkách.

6. O povinnostech manželů.

Manželé mají tyto povinnosti:

1. **Žena jest povinna muži úctou a poslušností**, poněvadž muž jest zástupcem božím v rodině.

Právem se nazývá **muž** „pánem“, poněvadž jest **vznešenější** než žena. Že muž jest vznešenějším než žena, plyne již z toho, že muž byl od Boha napřed stvořen, a že teprve z něho učiněna byla žena; dále z toho, že žena byta dána muži za pomocnici. (1. Kor. 11. 9.) I tělesné uzpůsobení muže poukazuje na přednost mužovu před ženou. Všimněme si, že muž již od přirozenosti má tělo silnější, silnější a mocnější hlas,

jenž jest stvořen k poroučení, odměřený a pevný krok, klidný pohled; i vous dodává jeho obličejí vážnosti. (I ve světě zvířat má sameček mnoho předností; vzpomeňme jen na hrivu lva, na parohy jelena, na hlas a krásné péří samečků zpěvavých ptáků, na krásnou postavu kohouta!) Připisuje-li se krása i ženě, jest přece jen příjemná a spanilá její krása; vznešenou krásu má muž. — Muž jest **hlavou rodiny**, žena však zrovna tělem. Jako tělo poslouchá hlavy, tak má žena poslouchati muže. (Sv. Aug.) Muž jest hlavou ženy, jako Kristus hlavou církve. Jako pak církev poddána jest Kristu, tak také ženy mají býti ve všem poddány svým mužům. (Efes. 5. 24.) Proto také žena má se v kostele objevovati s hlavou pokrytou; to má znamenati, že jest pod mocí muže. Muž naproti tomu snímá pokrývku hlavy, poněvadž mimo Boha nemá nad sebou nikoho. (1. Kor. 11. 10.) Žena se má báti muže (Efes. 5. 33.), t. j. má mu prokazovati náležitou úctu. (Z toho důvodu jest směšným a muže nedůstojným, oslovuje-li se shromáždění slovy: „Velectěné dámy a páni!“) — Že **žena má muže poslouchati**, nařídil Bůh tedy po pádu prvích lidí. (1. Mojž. 3. 16.) Poněvadž totiž Eva napřed jedla se stromu rajského a měla laskominy po panství, za to musí býti muži podrobena. (Sv. Efr.) Muž tedy smí ženě poroučeti, ale jen přívětivě, mírně a uznale. Má povážiti, že žena jest muži úplně rovnocennou. Bůh nestvořil ženu ze hlavy mužovy, poněvadž není vládkyní mužovou; ani z nohou, poněvadž není jeho děvkou nebo otrokyní; nýbrž vzal ji z prostřed těla mužova, poněvadž je mu rovnocenná. Proto volá sv. Ambrož manželovi: „Nejsi pánem, nýbrž manželem; nemáš děvečku, nýbrž manželku. Bůh chce, abys jí nedával pocítovati své převahy.“ Žena rovněž pro svou slabší přirozenost má nárok na šetrné zacházení s ní. (1. Petr. 3. 7.) Jako příroda údy, které jsou nejslabšími, nejvíce ochránila, tak také žena jakožto slabší v manželství má všechno právo na šetrné zacházení s ní. (Ludv. Leon.) Velikou hanbou však jest ne pro ženu, ale pro muže, jest-li muž se utíká k bití a ranám. Takový muž se podobá divokému zvířeti. (Sv. Chrys.) Ale zrovna tak hanebným jest pro ženu, je-li panovačnou a umíněnou, chce-li, aby jí muž poslouchal, nebo musí-li mítí vždy poslední slovo. V tomto případě jedná proti vůli Tvůrce, jenž muže učinil pánem ženy. Bylo by proti přirozenosti, kdyby muž poslouchal ženy; proto také muž, který jest „pod střevícem“, jest u lidí v posměchu. Jelikož žena nemá co poroučeti, má své požadavky na jevo dávati ve způsobě prosby nebo přání. — Proto také muž jakožto zástupce boží má v rodině **říditi domácnost**. „Anděl se neukázal Marii, nýbrž Josefovi a napomenul jej, aby utekl do Egypta, jelikož starati se o domácnost náleží muži.“ (Sv. Vinc. Fer.)

2. **Žena má pečovati o to, aby muži život zpříjemnila.**

Žena jest od Boha stvořená k tomu, by muži **pomáhala**. Jest jeho pomocnicí; to dokazují slova, která řekl Bůh, nežli stvořil ženu: „Není člověku dobré, býti samotnému: učinme jemu pomocnici rovnou jemu.“ (1. Mojž. 2. 18.) Úkolem ženy tedy jest, muži pomáhati. Přejde-li tedy muž denní práci znaven a snad i mrzut domů, má jej žena ne nevrle, ale přívětivě uvítati; rovněž má pečovati o to, by se zotavil a obveselil. Má býti tím, čím jest balsam na rány. „Zle jest, je-li žena místo pomocnicí křížem mužovým.“ (Galura.) Žena nemá býti skalou, o níž by muž se rozbíjel, nýbrž přístavem, kde muž nachází klid po těžkém zaměstnání životním. Ó jak politování hodným jest tedy osud muže, jenž hanebně musí zahynouti ve přístavu svého vlastního

domu, poněvadž ta, která měla zmenšovati břímě jeho starostí, ještě je činila těžším. (Ludv. Leon.) Ve mnohých případech bývá vinna žena, že muž doma nemá stání a neraději sedí v hostinci, kde pije a karbaní. Šťastným však je muž, k němuž se manželka jeho chová láskyplně; neboť takovému muži jest tichá domácnost milejší než hostinec a proto tak snadno se nespustí; rovněž působí v životě mnohem početnější. Bůh přikládá dokonale ženě větší cenu nežli drahokamům. (Přísl. 31. 10.) Drahokamy jsou na ozdobu; kdo je má, má v čas blahobytu drahocennou ozdobu, v nouzi pak jsou mu pomocí. Zrovna tak dobrá žena již sama sebou jest pramenem bohatství; jest drahocenným klenotem, který ve všech směnárnách života má velkou cenu. (Ludv. Leon.) Žena však, která svého muže neoblažuje, podobá se chromým rukám a rozbitým kolenům. (Přísl. 25. 32.)

3. Muž a žena jsou si vzájemně povinni: lásku, věrnost a pomoc ve všech okolnostech života.

Muži mají manželky své **milovati**, jako Kristus miluje církev (Efes. 5. 25.), jako své tělo (Efes. 5. 28.), jako sebe samy. (Efes. 5. 33.) Manželé nemají sebe milovati snad jen přirozenou láskou, neboť to činí i zvířata. Nemají se milovati také snad jen lidskou láskou, neboť to činí i pohané. Mužové mají své manželky milovati spíše tak, jako Kristus církev, a ženy mají milovati muže jako církev Krista. (Sv. Fr. Sal.) Tato láska má tedy býti svatou. Než nemá zase muž milovati a zbožňovati svou manželku jako modlu, ježto žena přece jest jako každý jiný člověk jen bídňým tvorem. Zbožňuje-li muž svou ženu, pak podporuje ženskou domýšlivost a plete na sebe bič. Poněvadž muž a žena se mají milovati, proto mají své slabosti trpělivě a shovívavě snášeti a velkomyslně si jich nevšímati. Příkladem pro všechny manžele jest řecký mudrlec Sokrates, jenž měl velmi zlou ženu, jménem Xantippu. Jest-liže se na něho obořila zlou hubou, dělal prý si z toho, jak říkal, tak málo, jako z hrčení vozu. Když kdysi své žáky v předstíni svého domu vyučoval, nadávala jeho žena s okna na dvoře a konečně vylila dolů džbán vody. Tu pravil Sokrates: „Já jsem věděl, že po hromobití přijde prška“, usmál se a odešel. (Spirago, Příkl., str. 159.) Zvláště pak má žena hleděti na praviti svého muže spíše dobrotou, mlčelivostí, trpělivostí a modlitbou, nežli předhůzkami a hádkou. Tímto způsobem obrátila svatá Monika, matka sv. Augustina, svého manžela Patricia; „mluvila k němu více svým svatým životem, nežli slovy“ (Sv. Aug.) Jistý světec praví: „Dobrota manželčina napravuje mnohdy špatného muže.“ (Sv. Antonín.) A přísloví praví: „Nejchytřejší žena hledí zvítěziti mlčením.“ Jakmile však manželé začnou se hádati, ničí veškeré svoje štěstí a mají peklo již na zemi; neboť kde není pokoje, tam nechutná ani pokrm, ani nápoj, ani spánek; tam není útechy, ani radosti, byť byli manželé sebe bohatšími. — Manželé si musejí býti **věrnými** (Žid. 13. 4.), t. j. nesmějí držeti s jinými, mají se také chrániti každého stínu nevěry, tedy nemají s jinými ani příliš důvěrně obcovati. Z toho totiž vzniká žárlivost, která ruší všecko manželské štěstí „I největší bída, nezhovitelná nemoc, oheň a meč není tak zlým, jako toto zlo.“ (Sv. Chrys.) „Manželé, kteří se prohřešili proti věrnosti, byli u Židů kamenováni, jelikož se tento zločin považoval jako za vraždu. (3. Mojž. 20. 10.) Sv. Pavel předpovídá takovým manželům věčné zavržení. (Efes. 5. 5.) Snoubenci si dávají při oddavkách vzájemně prsteny, na nichž jsou vyryta obyčejná jména, tím se znázorňuje, že jejich srdce jest jako za-

pečetěno a uzavřeno ku všelíké náchylnosti ku kterékoli osobě. (Sv. Fr. S.) Sobě navzájem však nesmějí manželé ničeho odepřítí (1. Kor. 7. 1.—5.), než mají se varovati všelíké rozpustilosti (Tob. 6. 17.) a jen to míti na zřeteli, co pravil archanděl Rafael (Tob. 6. 22.), sice opanuje je zlý duch. (Tob. 6. 16.) Mnozí manželé budou věčně zavrženi, že se vyhýbají závazným povinnostem manželským způsobem, jehož nemohou zodpověditi, nebo že překročí meze, které určila smyslností příroda, počestnost a střídmost. (Svatý Jeron.) — Vzájemná **podpora** manželů záleží v tomto: Manželé musejí společně bydleti a žádný nesmí druhého v mrzutosti nebo v neštěstí opustiti (omlouvá cestování, práce na jiném místě a p.); musejí se vzájemně podporovati při výchově dětí, pomáhati si v nemoci, těšiti se v neštěstí, umožňovati si vzájemně plnění náboženských povinností a p. Právě ku podpoře přede vším jiným stvořil Bůh Evu. (Viz čís. 2.)

4. Muž a žena mají rovněž společně se starati o své děti a mají je po křesťansku vychovávat.

Děti zrovna tak jako majetek nejsou vlastnictvím rodičů, jsou darem božím (Ž. 126. 3.); jsou tvory bytosti Nejvyšší, určenými k vyšší blaženosti; jsou dítkami nebeského otce, které Boha v nebi nazývají svým otcem. Děti jsou od Boha pouze svěřeny rodičům na výchovu. Rodičové jsou tedy vlastně jen služebníky božími, kteří se ve výchovu dětí musejí řídití vůlí boží.

Muž a žena mají o své děti pečovati takto: mají se chrániti všeho, co by mohlo škoditi zdraví jejich dětí; mají poskytovat dětem denní výživu; mají konečně pečovati o jejich další zaopatření.

Rodičové tedy předně mají se **chrániti všeho, co by mohlo škoditi zdraví jejich dětí**. Rodičové se musejí chrániti náruživostí a výstředností, jelikož děti snadno dědí jejich chyby a nemoci. Jablko nepadne daleko od stromu. Rodičové nesmějí nechávat malých dětí samých a snad se zatím honiti po vyražení. Vzpomeň, jakou starost měli Maria a Josef, když nemohli najíti Ježíška při návratu z Jerusalema; tři dny s bolestí jej hledali. (Luk. 2. 48.) Jak pečlivě ošetřují ptáci svá mláďata; jakmile se mláďata vyklíhla, snáší jim v zobáčku potravu se všech stran. Učte se, rodičové, od tohoto ptáčka, kterak máte pečovati o své děti. (Ludv. Leon.) — Rodiče jsou povinni, prací zjednávat svým dětem **vezdejšího chleba** a všeho, čeho jest potřeba k životu. I divá zvíř zívá svá mláďata. Než mnozí rodičové jsou tak ukrutní, jak pštros na poušti (Nár. Jerem. 4. 3.), jenž totiž snáší vejce do horkého písku a pak se již o ně nestará. Rodičové zcela jistě chybují, přidržují-li své slabé děti již záhy k těžké práci. Nemají děti rodičům, nýbrž rodičové dětem poklady shromažďovati. (2. Kor. 12. 14.) Konečně mají rodičové **postarati se o zaopatření svých dětí**. Všimni si, jak již ptactvo nebeské pečuje o zaopatření svých mláďat. Kolik práce si dává pták, aby naučil své mládě lítati, aby budoucně samo již se umělo vznášeti do vzduchu. Tím více mají rodičové pečovati o zaopatření svých dětí na takto: mají dětem nashromáždit jistý majetek, t. zv. dědičný podíl (marnotratnost rodičů jest tedy zločinem i proti dětem); mají pečovati o to, aby děti chodily do školy a aby se věnovaly jistému stavu nebo-li

povolání, ku kterému cítí zálibu (nejdou však rodičové nikterak oprávnění nutiti děti k jistému stavu nebo povolání; pouze raditi jim směřují); mají děti své naváděti k bázi boží, čímž se nejlépe postarají o jejich časné a věčné blaho. Právem dí David: „Mlád jsem byl a sestarál jsem se, ale neviděl jsem spravedlivého, aby byl opuštěn, ani dětí jeho, aby hledaly chleba.“ (Ž. 36. 25.) Konečně mají rodičové za své děti se modliti. Tím jim vyprošují pozeňání božího. Tak se modlival Job každý den za své děti, kdyby se snad byly nějak proti Bohu prohřešily (Job. 1. 5.); tak činila sv. Monika, a to s výsledkem velikým. „Rodičové mají se svými dětmi často rozmlouvat o Bohu, ještě častěji však s Bohem o svých dětech.“ (Sv. Fr. S.) Konečně rodičové na smrtelném loži nemají **žádného dítěte vyděditi**, byť by (snad ve mnohých státech) na to právo měli. Byť také bylo některé dítě nezdárným, ať povází rodičové, že vyděněním ho nenapraví. A zdaž onen umírající nebyl snad sám mnohdy nezdárným synem svého nebeského Otce, a přece nechce ztratiti svého dědictví, nebe. (Eug. Fischer.)

Muž a žena mají mít **při výchově dětí** na zřeteli toto: hned po narození mají dáti své děti pokřtiti, vyučovati je prvním pravdám náboženským, jim ve všem dobrý příklad dávati a více laskavě než přísně s nimi nakládati.

„Děti vychovávatí znamená vésti je ke Kristu.“ (Sv. Kar. Borr.) — Rodičové mají dáti své děti **hned po narození pokřtiti**. Rodičové, kteří bez důležité příčiny se křtem svých dětí přes 10 dní otálejí, hřeší těžce. (Sv. Aug.) (Viz o tom při křtu!) — Kněží jsou povinni, lid v kostele poučovati; tutéž povinnost mají rodičové ve svém domě. (Sv. Aug.) Rodičové, buďte apoštoly svých dětí; váš dům jest jejich kostelem. (Sv. Chrys.) Rodičové, kteří svých dětí **nevychovávají v základních pravdách náboženských**, kráčí vstříc záhubě věčné. (Bened. XIV.) Rodičové mají děti v náboženství vyučovati takto: při vhodných příležitostech mají své děti nenuceně seznamovati s nábož. pojmy a základními pravdami. (Jest jeden Bůh na nebi; jest vše-vědoucí; vezme nás jednou do nebe, budeme-li Ho poslouchati a p.) Nikdy však nemají rodičové svých dětí strašiti peklem a čertem, poněvadž tím vstěpují dětem nenávisť k Bohu. Nemají také děti v ohledu náboženském klamati (na př. říkati: „Ježíšek donesl dárky“ a p.); neboť poznají-li pak děti později, že je rodičové takto klamali, nevěří pak vůbec ničemu v ohledu náboženském. Rodičové mají dále děti seznamovati s vůlí boží. Tak učil Tobáš svého syna již od malička, kterak se má hříchu chrániti. (Tob. 1. 10.), a ještě na smrtelném loži mu dával krásná naučení. (Tob. 4.) Rodičové mají také potlačovati zlé náklonnosti ve svých dětech; mají své děti vychovávat v kázi a učení božím. (Efes. 6. 4.) Rodičové mají své děti přidržovati k modlitbě, nejprve, aby dělaly kříž a vyslovovaly jméno Ježíš, později aby se učily modliti Otčenáš, Zdrávas Maria a Věřím v Boha. Denní modlitby dětí však mají býti krátké, aby se dětem modlitba neznechutila. Proto snoubenci po všechny doby musili se podrobovati jakési zkoušce z náboženství, t. zv. „katechismu“; tím se mělo nabýti přesvědčení, že sami znají počáteční pravdy náboženské. Rodičové mají dále svým dětem **dávati dobrý příklad**. Dobrý příklad prospívá více, než-li nejlepší slova; neboť oči nás rychleji přesvědčují než uši. Co jsme slyšeli, zapomínáme; co jsme však měli před očima, to vidíme vždy. (Sv. Ambr.) Děti si budou

více toho, co rodičové dělají, nežli toho, co říkají; neboť skutky mají svůj jazyk a jsou výmluvnějšími nežli ústa. (Sv. Cypr.) Skutky rodičů jsou knihami, z nichž se děti učí. (Sv. Chrys.) Proto nemají rodičové před svými dětmi dělati ničeho zlého. Sv. Ambrož radí jistě matce: „Bdi se vsí péčí nad tím, aby dítě tvé ani na tobě, ani na tvém otci nevidělo něčeho, co by mohlo býti hříchem, kdyby i ono to dělalo.“ Rovněž lidé v domácnosti nemají před dětmi ničeho zlého mluvit neb dělati. „Hospodáři napomínají služebníky a děvečky, aby dali pozor na světlo, by nepovstal oheň; zrovna tak je mají napomínati, aby dali pozor, by nevnikla do srdce nevinných dětí jiskra a nezapálila dům boží.“ (Sv. Chrys.) Děti totiž považují za dovoleno to, co doma vidí. Ano děti mají velmi vyvinutý pud napodobovací a napodobují téměř všecko, co vidí; jejich mysl se podobá zrcadlu, v němž se zrcadlí vše, co se před ně postaví. Rodičové si mají připomínati slova Spasitele: „Kdo by pohoršil jedno z maličkých těchto, jenž ve mne věří, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a on pohřben byl do hlubokosti mořské.“ (Mat. 18. 6.) Zahyne-li duše dětí nedbalostí rodičů, pak platí rodičům hrozba boží: „Krvě jejich požadovati budu z rukou jejich.“ (Ezech. 33. 6.) Rodičové při výchově svých dětí musejí spojovati **lásku s přísností**. Jako rány vínem vymýváme a olejem hojíme, tak se musí při vychování spojovati mírnost s přísností. (Sv. Ř. V.) Přílišná přísnost jest chybou. Lev, tento divoký a ukrutný dravec, řve a nahání hrůzu všem tvorům; přijde-li však do sluje, kde má svá mláďata, pozbývá ukrutnosti a jest zcela krotkým. A rodičové by se měli nechati zahnaní tímto dravcem? (Sv. Aug.) Rodičové tedy mají trestati jen zřídka a to mírně; nebo trest jest lékem. Užívali-li se léku příliš často nebo příliš mnoho, škodí a hubí člověka. (Hunolt.) Chcete své děti učiniti způsobnými lidmi samými nadávkami a sváděním? To nejde. Ani zlatník netluče pořádkem, nýbrž hledí dáti předmětům krásný tvar i mírným stlačením nebo jemným ohýbáním. (Sv. Ans.) Rodičové, kteří své děti stále jen okřikují a opravují, počínají si zrovna tak nezkušeně, jako zahradník, jenž jistý strom stále jen se všech stran uzavírá, takže nemůže svých větví rozepjati. (Sv. Ans.) Lépe jest, všímati si dobrých vlastností na svých dětech a je pěstovati, než-li jen pátrati po zlých vlastnostech a je trestati. Nesmí však zase láska rodičů k dětem vybočovati do mazlení se s dětmi. Není tedy dobrým, jest-li rodičové z nezřízené lásky ku svým dětem promíjejí dětem bez trestu všechny jejich chyby. Takoví rodičové se podobají opicím, které z přílišné náklonnosti svá mláďata tak silně při objímání tisknou na prsa, že je umačkávají; vždyt přílišná láska rodičů k dětem vede ku věčné záhubě. „Kdo šetří hůlky, nenávidí svého syna.“ (Přís. 13. 24.) Kdo syna svého rozmazluje, musí se později před ním báti. (Sir. 30. 9.) Rodičové také nesmějí ve všem povolovati vůli svých dětí; mají sice laskavě, ale mnohdy zcela rozhodně odepřiti, čeho úsilovně žádají. (Fenelon.)

Křesťanské vychování dětí jest nejprísnejší povinností rodičů; neboť na vykonávání této povinnosti závisí časné i věčné blaho dětí i rodičů.

Vychování dětí mají rodiče považovati za tak **důležité**, že je nic nemá zarmucovati tak, jako nehodné děti, ale také nic je nemá těšiti tak, jako zvedené děti. (2. Jan 3. 4.) Křesťanské vychování dětí jest sice hlavně povinností matky, na jejímž klínu strávilo téměř výhradně první léta

svého života. Otec má při svém zaměstnání méně kdy na to a také méně náklonnosti a dovednosti. (Alb. Stolz.) Při výchování dětí otec a matka se vzájemně doplňují. Otec k vůli své mocné vůli a přísnosti jest více představitelem božské moci a spravedlnosti, matka zase k vůli své mírnosti a něžné lásce více obrazem božské dobrotivosti a milosrdenosti. Otec tedy musí svou otcovskou vážností doplňovati to, čemu matka děti naučila, a musí děti přidržovati k tomu, by plnily, co jim matka nařídila. — **Na výchování záleží budoucí blaho dětí.** Jak totiž byly děti v mládí vychovány, takovými obyčejně zůstávají po celý život. Jest to jako s polem, které přináší dobré nebo špatné plodiny, dle toho, jak bylo obděláno. (Hunolt.) Z měkkého vosku lze dle libosti udělati podobu anděla nebo ďábla; totéž platí o malém dítěti. To má svou příčinu v tom, že dojmy, kterých se dítěti v mládí dostává, nikdy již nevymizí z jeho duše. Jest to jako s mladým stromkem; znamení, které do něho vyřízneme, již se nevytratí, nýbrž stále se šíří a roste, čím větším jest peň. (Sv. Cyr. Jer.) Jako nová nádoba dlouho zapáchá tím, co jsme do ní nalili, tak mladá mysl podržuje dlouho, co se v mládí do ní vstřípilo. (Bl. Kanis.) V pozdějším věku nelze člověka tak snadno změnit. Mladý stromek lze snadno ohnouti, starý však nikoliv. Pokud jest železo žhavé, lze je kouti, nikoli však vychladne-li. Pole z jara obdělané nese úrodu, nikoliv však, obdělá-li se až v létě. Duše dětská podobá se čistému potůčku, do něhož až na dno mohou pronikati paprsky sluneční; dospělý hříšník však se podobá bařisku. (Alb. Stolz.) Snadno lze ovládati mladistvou mysl, ale těžko jest vykořeniti nepravost, která s námi vyrostla. (Seneca.) Většina zločinců v kázních jsou lidé, jejichž výchování v mládí bylo zanedbáváno. A je-li kdo po smrti zavržen, jistě jsou mnohdy rodičové vinni jeho neštěstím. Považte tedy, rodičové, jaká zodpovědnost na vás leží! Bohužel však mnozí rodičové považují děti za méně než svůj dobytek; o osla a koně se starají více než o své děti. (Hunolt.) Rodičové, kteří zanedbávají výchování svých dětí, jsou horší než rodičové, kteří své děti vraždí; neboť ti to usmrcují jen tělo, oni však i duši; v prvním případě jest smrt okamžitá a tak jako tak by jednou nastala, ve druhém případě však jest smrt věčná, a té bylo lze snadno ujíti. (Sv. Chrys.) Mnozí rodičové se snaží, aby dětem zanechali peníze a statky, ale výchování jejich nedbají. Takoví rodičové se podobají člověku, jenž kolem domu na spadnutí zakládá nádhernou zahradu. (Sv. Chrys.) — Rovněž **časné a věčné blaho rodičů závisí na výchování dětí.** Rodičové, kteří své děti špatně vychovali, bývají obyčejně již na zemi od Boha přísně trestáni. Obyčejně bývají trestáni svými vlastními dětmi. Čím hřešili, tím bývají trestáni. Král David z přílišné lásky netrestal svého syna Absolona vzdor jeho chybám; toho však trpce pykal, ježto právě tento syn se později proti němu vzbouřil. (2. Král. 17.) Velekněz Heli byl velmi shovívavý ku svým dvěma nezdárným synům; proto mu Bůh ústy Samuelovými oznámil přísný trest, který brzy přišel. Oba synové jeden den zahynuli v bitvě, otec pak, když to uslyšel, klesl se židle na zem a byl mrtev. (1. Král. 4. 18.) Rodiče, kteří své děti špatně vychovávají, nečeká ani po smrti nic dobrého; jsou jako lidé bezbožní. „Jest-liže pak kdo o své a obzvláště o domácí péči nemá, zapřel víru a jest horší než nevěřící.“ (1. Tim. 5. 8.) Naproti tomu rodičové, kteří děti dobře vychovali, obdrží od Boha velikou odměnu, zvláště na onom světě. Na výchování dětí závisí spása matky. (1. Tim. 2. 15.) Otec hodného syna

nebude zarmoucen při smrti své a nebude zahanben od nepřitele svého. (Sir. 30. 5.) Dobří rodičové, až se jednou postaví před Pána, budou moci říci: „Hle, kteréž jsi nám dal, zachovali jsme, a žádný z nich nezahynul.“ (Jan 17. 12.) Rolníka neomrzuje práce v naději na sklizeň; tak také rodičové v naději na odplatu věčnou mají neúnavně a vesele pečovati o dobré výchování svých dětí.

7. 0 smíšených manželstvích.

1. Církev nikdy neschvalovala manželství smíšených, t. j. manželství mezi katolickými a nekatolickými křesťany, a to z těchto důvodů: 1. Řádné výchování dětí jest v takových manželstvích téměř nemožným; 2. nemůže v nich býti opravdové spokojenosti a opravdového štěstí; 3. katolická strana jest u velikém nebezpečí, že pozbude svou víru; 4. mimo to ještě jest i ta okolnost, že nekatolická strana může dle svého náboženství katolickou stranu kdykoliv opustiti a vstoupiti do nového manželství.

Nebezpečí sňatků smíšených záleží v tomto: nekatolická strana (protestant, starokatolík, nesjednocený Řek) nebude podporovati katolickou stranu při **výchování dítek**, ba bude jí v tom překážeti, snad i tupením a posměchem cizí víry a jejich obyčejů. A byť tomu i tak nebylo, přece již příklad strany nekatolické působí zhoubně na děti. — V manželství smíšeném **není opravdového štěstí**. „Kde má býti dokonalé manželství, tam musí býti jednota“ (Sv. Ambr.), zvláště ve věci nejdůležitější, v náboženství. Nelze si mysliti vroucí lásky a upřímnosti mezi manželi, nejsou-li v nejdůležitější věci životní, ve víře, zajedno. Kterak to lze nazvati manželstvím, kde není shody ani ve víře? (Sv. Ambr.) Jak trapně asi musí působiti na manželi, musejí-li se rozejíti, jdouce do kostela. „Při vstupování v manželství třeba jest se tázati nejprve po náboženství.“ (Sv. Ambrož.) — V manželství smíšeném jsou práva obou manželů zcela nerovná. **Nekatolická strana totiž může se dáti rozvésti a opět vstoupiti v manželství**; katolická strana v případě rozvodu nesmí znova vstoupiti v manželství, dokud druhá strana žije. Cizí krása upoutá srdce strany nekatolické a hned jest rozvod. V Prusku bylo takových rozvodů za jeden rok (1840.) 300. Jaká to potupa pro takového rozvedeného katolíka; jest manželem a nemá manželky; svou manželku vidí choditi po boku jiného; v odloučenosti, snad i v opovržení světa musí trávit svůj život. Nemá útěchy, leč jen výtčky za svou dřívější lehkomyšlnost a neposlušnost. A kterak teprve musí krváceti jeho srdce, musí-li se na vždy od části svých dětí odloučiti. Patrně tedy, jak velice má církev právo, snaží-li se své dítky od takových manželstev zdržeti. „Chraň se vstoupiti v manželství s někým, jenž jest tvé víře cizím.“ (Sv. Ambr.)

2. Církev trpí smíšená manželství jen pod třemi podmínkami: 1. oba snoubenci musejí

slíbiti, že budou všechny děti vychovávat v katolickém náboženství; 2. katolická strana musí slíbiti, že se přičiní, aby stranu nekatolickou přivedla k poznání pravdy; 3. nekatolická strana musí slíbiti, že nebude straně katolické nikterak překážeti, aby žila dle svého náboženství. (Pius VIII. 1830. Řeh. XVI. 1832.)

Toto trpění nebo dovolení smíšených manželství není žádným schvalováním jich; neboť vzdor tomu církev jich nikdy neschvaluje. Církev proto tak přísně požaduje **katolického vychování dětí**, jelikož dobré vychování dětí jest hlavním účelem manželství. Účelem manželství jest vychovávat děti a to pro Boha. Účelem není tak, zanechatí dědice, jako spíše cítěle pravé víry a pravého náboženství vychovati. (Ř. k.) Proto jest strana katol. povinná, postaratí se především o zabezpečení spásy dětí. Nešťastná matka, která spáchala vraždu na duši svého dítěte tím, že je nechala vychovati v bludu. „O první plamen pošetilé matky brzy uhasne, svědomí se domůže opět svého práva a tím začíná bidný život, jenž nedovolí vzniknouti štěstí rodinnému. Utrpení začíná s prvním dítětem, jež mělo býti manželce příčinou sladkých radostí mateřských. Dítě jest vyvrváno pravé víře a vychováno v duchu víře nepřátelském. Jaké hryzení svědomí rozrývá tu srdce mateřské. A každé dítě, jež má býti pro matku požehnáním božím, zveličuje její vinu, jest novým obžalobcem její zpronevěry.“ (Bisk. Korum.) Strana nekat. může snadno svoliti v katol. vychování svých dětí, neboť dle učení její církve může býti člověk spasen v každém náboženství; a to tím více v katolickém, jelikož toto dle mínění nekatolíků, obsahuje všechny podstatné nauky Kristovy. Nekatolická strana, která svoluje v katol. vychování svých dětí, nedopouští se tedy žádné nespravedlnosti proti svým dětem; ale dopustila by se jí ovšem strana katolická, kdyby svolila v nekatol. vychování svých dětí. Katol. strana má se snažit **povznést stranu nekatolickou k poznání pravdy** a to ne snad nucením a přemlouváním; neboť proslavlivství, které rozmnožuje sice počet katolíků dle jména, ale nikoliv počet opravdových dítek církve, zavrhuje církev katolická; ona si přeje jen obrácení se ze svobodné vůle a z přesvědčení. Katolická strana má působiti jen modlitbou a dobrým příkladem. Má spíše svým životem než-li svým slovem poučovati. (1. Petr. 3. 1.) Je-li strana katol. šetrna, skromna, povolna, trpělivá, věrna atd., začne strana nekatol. přemýšleti a dle tohoto ovoce bude souditi o ostrou. Ovšem může také při vhodné příležitosti klidně a rozvážně vyvracet předsudky strany nekatol. proti našemu sv. náboženství. Než nemá se vnucovati se svým poučováním a bedlivě se má chrániti každého slova, jež by mohlo stranu nekatol. v její náboženských citech uraziti. Vždyť nekatolík nemůže za to, že mu nebylo popráno milostí, naroditi se a býti vychovánu v pravé víře. — Konečně má katolík povinností své sv. víry (modlitbu, návštěvu služeb božích, přijímání sv. svátostí atd.) neohroženě plniti. Tím si dobude jen vážnosti v očích jiných lidí. Dobře smýšlející jinověrec jistě nemůže ničeho namítati proti těmto věcem, neboť tím ničeho nepozbývá, ale nabývá. — Obvykle se dělávají tyto námitky: jak katolíci, tak protestanté jsou přece křesťany a v hlavních věcech zajedno; pouze ve vedlejších věcech jest rozdíl. Než to není správným. Co katolík ctí jakožto pravdu nebeskou, považuje protestant za marné zřízení lidské; na př. mši sv. považuje katolík za obnovení oběti Kristovy na kříži, protestanté ji považují za modlářství. — V prvnějších stotích dovoľovala se smíšená

manželství z důvodu horlivosti pro víru katolickou; neboť katolické manželky obvykle pohnuly své manžele ku přijetí víry katol., jako na př. sv. Cecilia Valeriána, sv. Klotilda Chlodvika, krále franckého. Dnes však jest tomu jinak, neboť na dnešní křesťany nelze spoléhati.

Nejsou-li splněny tyto tři hlavní podmínky, odpírá církev požehnání sňatku smíšenému; jedině, co tu církev dovoluje, jest tak zvaná *passivní assistance* katolického faráře při uzavření manželství.

Passivní assistance záleží v tomto: farář pouze v oděvu, který obvykle doma nosí, tedy bez jakéhokoli zvláštního odznaku kněžského, vyslechne ve svém soukromém obydlí před 2 svědky manželský souhlas snoubenců, ale zdrží se při tom všelikého žehnání a slavnosti, jako na př. promluvy ku snoubencům, blahopřání, obvyklého se vytazování snoubenců a pod. Tímto se stávají snoubenci sice skutečnými manželi, než strana katolická není prosta těžkého hříchu.

3. Katoličtí křesťané, kteří vstupují ve smíšené manželství bez požehnání církevního, dopouštějí se smrtelného hříchu a nemohou býti připuštěni ku přijímání sv. svátostí.

Takoví katolíci hřeší smrtelně (Řeh. XIV. 23. 5. 1846.); neboť hřeší neposlušností, jelikož nechťejí zachovati předpisů církevních; dávají veliké pohoršení a dopouštějí se zapírání víry; odvracejí se od církve. Takoví katolíci propadají **vyobcování** z církve. Takový katolík tedy nemůže dostati rozhřešení, tím méně smí býti připuštěn ke sv. přijímání. Jen tehdy smí býti připuštěn ku sv. svátostem, ukáže-li opravdovou lítost a je-li odhodlán vyplniti požadavky katolické církve. (Pius VI. 13. 7. 1782.) Na smrtelném loži mnohemu takovému katolíku otevrou se oči. „Jako sopka po dlouhá léta klidně odpočívá a pak najednou začne hrozně dýmati a soptiti, tak se děje s takovým člověkem; dlouhá léta je svědomí klidným, ale na smrtelném lůžku se ukazuje v celé své moci. Zvláště se dostaví myšlenka: Je-li katol. náboženství pravým a samospasitelným, pak jsem své děti připravil o věčnou spásu. Jak se mně povede před soudnou stolicí boží? (Alb. Stolz).

8. O stavu bezmanželském.

1. Dobrovolný bezmanželský stav jest dokonalejším než-li stav manželský; neboť kdo zůstane neženatým, může mnohem lépe pečovati o svou spásu a dojíti většího stupně blaženosti.

Pouze **dobrovolně volený** stav neženatý jest před Bohem záslužným; neboť jest také nedobrovolný takový stav, na př. u dívky, která se nemůže

vdáti, protože nemá peněz; nebo na př. u učitelek nebo vojáků, kteří dle zákona po jistou dobu se nesmějí ženiti a vdávati. **Lepším** a bohumilejším jest, zůstatí v panictví čili bezženství, než-li oženiti se. (Trid. 24. 10.) Stav panický převyšuje stav manželský o tolik, o kolik andělé lidí. (Sv. Chrys.) Panictví vyniká tolik nad manželství, kolik nebe nad zemí, duše nad tělem. (Sv. Isid.) Ctihodným jest manželství, ale ctihodnějším jest panictví. (Sv. Ambr.) Panny jsou mistrovským dílem milosti boží. (Sv. Cypr.) Proto již pohané měli velikou úctu před osobami, které žily ve stavu svobodném a čistotě, jako na př. Římané před vestálkami. (Spirago, Příkl. str. 166.) Nevěsta se pokládá za tím šťastnější, čím bohatšího a vznešenějšího ženicha má. Proto musíme tím více za šťastnou považovati onu, která svou čistotou si zvolila za ženicha Krista. Proto také pravila sv. Anežka k synu římského místodržitele: „Již jsem se zasnoubila a mám mnohem lepšího ženicha. Jdi, ty potravo červů!“ — Kdo jest svobodným, může **lépe pečovati o blaho své duše**. Kdo jest svobodným, stará se více o to, co jest božího; kdo však jest ženat, pečuje více o to, kterak by se zalíbil druhému a jest rozdělen. (1. Kor. 7. 32.—34.) Kdo jest svobodný, dosahuje **vyššího stupně blaženosti**. Sv. Jan viděl ve svém zjevení 140.000 duší před trůnem božím, kteří zpívali píseň novou, již ostatní zpívati nemohli; byly to duše panické. (Zjev. 14. 1.—5.) Kdo zachovává radu Páně, dojde větší slávy. (Sv. Aug.) Panicové náležejí jaksi ke šlechtě nebeské. (Lerch.) Všimněme si také slov Kristových: „A každý, kdož opustí dům, neb bratry, neb sestry, neb otce, neb matku, neb manželku neb syna, aneb pole pro jméno mé, stokrát více vezme a životem věčným vládnouti bude.“ (Mat. 19. 29.) Kristus tu mluví ony, kteří k vůli Bohu se zřekli manželství; obdrží tedy jednou radosti, které jsou stokrát většími nežli radosti, jichž by byli našli v manželství. — Proto se mýlí protestanté v domněni, že stav manželský prý má větší cenu a jest dokonalejším nežli stav svobodný.

2. Proto také Spasitel slovem a příkladem doporučoval stav svobodný.

Kristus praví, že jsou lidé, kteří k vůli království nebeskému zůstávají svobodnými, a dokládá: „Kdo můžeš pochopiti, pochop.“ (Mat. 19, 12.) Také sv. Pavel praví: „Kdo vdává svou dceru, dobře činí; kdo však jí nevdává, lépe činí.“ (1. Kor. 7. 38.); dále: „Vdova blahoslavenější bude, zůstane-li tak.“ (1. Kor. 7. 40.) — Spasitel žil v panictví, rovněž apoštolové. Mnozí světcové učinili slib ustavičné čistoty, jako na př. Matka Boží, jak patrně ze slov jejích k andělovi (Luk. 1. 34.); rovněž sv. Josef, jak dosvědčují učitelé církevní; tak sv. Terezie již ve svém mládí, sv. Magd. Pacc., sv. Rosa z Limy. Mnozí světcové se nechali raději mučiti a popravit, nežli by byli porušili slib čistoty. Sv. Anežka na žádný způsob nechtěla pojmouti za muže syna místodržitele římského. Proto jí dal tento ukrutně mučiti a popravit († 304.) Sv. Hilarius, biskup v Poitiersu a učitel církevní († 367.) byl před tím, nežli se stal knězem, ženat a měl dceru. Když pro víru žil ve vyhnanství, dospěla jeho dcera a měla pojmouti za manžela jinocha. Psala tedy svému otci; ten jí však odpověděl: „Přijdu brzy domů a donesu ti podobiznu jiného ženicha; můžeš je srovnati a rozhodnouti se pro toho neb onoho.“ Když přišel domů, ukázal jí sv. kříž a radil jí, aby své panenství věčně zasílila Kristu. Dcera poslechla rady otcovy a brzy na to blaženě zemřela. Při její smrti pravil biskup:

„Hle, tvůj ženich nyní přichází a zve tě ku věčné hostině svatební.“ (Spirago, Příkl. str. 198.) — Ba byli i manželé, kteří v manželství vedli život čistotný, jako na př. Matka Boží a sv. Josef, sv. Cecilia a Valerian, sv. Kunigunda a císař Jindřich sv.

0 svátostinách.

Kristus nám oznámil také prostředky, které mají hlavně účel, zjednávatí nám požehnání boží.

Svátostmi dostáváme především milost boží pro svou duši. Mimo to nám Bůh dal také prostředky, by nám především zjednával požehnání božího. Požehnání boží záleží v **osvobození od pozemského zla**: od nemoci, bídy, hanby, neštěstí, pokušení a t. d. a v **propůjčení časných dober**: zdraví, dlouhého života, jmění, cti, štěstí a t. d. Opakem požehnání božího jest „kletba boží“. Záleží v tom, že Bůh dopouští na člověka neštěstí v životě nebo při smrti. Požehnání božího si vydobýváme 1. začínáme-li všechno „ve jménu božím“ (ve jménu Ježíše). 2. Světíme-li neděli. 3. Ctíme-li rodiče. 4. Dáváme-li almužnu. 5. Chodíme-li častěji na mši sv. 6. Hlavně pak také užíváním svátostí.

1. Svátostinami nazýváme církevní žehnání a svěcení, jakož i požehnané a posvěcené předměty samy.

Na tvorstvu (Řím. 8. 20.) a na celé přírodě (1. Mojž. 3. 17.) spočívá od hříchu dědičného **kletba boží**. Bůh zanechal na zemi stopy svého hněvu. Takové stopy božího hněvu jsou na př.: nemoc a smrt lidí a nižších tvorů; bouře, povodně; vichřice, krupobití a mráz; děsná vedra a studena; dravá a jedovatá zvířata; obtížný hmyz na lidech i zvířatech; hmyz ničící lesy, pole, vinice; červy a housenky, které ohlodávají stromy a květ; bolesti porodní a nešťastné porody a t. d. Země jest skutečně „slzavým údolím“. Aby tato kletba boží byla sňata, proto tolikrát Kristus žehnal a dal i apoštolům moc, vymýtatí zlé duchy a hojiti nemoci. (Mat. 10. 1.; Luk. 9. 1.) Této moci církev často užívá; žehná nebo světi prostřednictvím svých sluhů jisté předměty a prosí Boha, aby prostřednictvím těchto žehnaných nebo svěcených předmětů zlé duchy zapuzoval a nemoci hojil. Při tomto žehnání a svěcení užívá církev viditelných znamení, zvláště znamení kříže, svěcené vody, a při svěcení často i oleje. Také se rozžihá světlo, které znamená světlo světa, Spasitele. Mnohdy se předměty žehnané nebo svěcené okurují na znamení, že jich máme zbožně užívatí. — Název svátostiny pochází odtud, že tyto bohoslužebné obyčeje jsou podobny svátostem. Jak při svátostech, tak při nich se užívá slov a znamení, která mají nadpřirozenou sílu a znázorňují neviditelnou milost. (Voda znamená očistění, olej uzdravení a p.) Než svátosti mají daleko větší moc nežli svátostiny; svátostí jest ke spasení třeba, svátostin nikoliv. Svátostiny jsou milostné prostředky druhé třídy.

Žehnáním svolává služebník církve na osobu nebo věc požehnání boží.

Žehnání věcí vztahuje se vlastně jen na osobu a sice na onu, která těchto žehnaných věcí užívá.

V obyčeji jsou tato žehnání **osob**: žehnání lidu při mši sv., žehnání kajících při zpovědi, žehnání přijímajících Tělo Páně, snoubenců, matky při úvodě; požehnání sv. Blažeje (3. února), žehnání umírajících, žehnání mrtvol při pohřbu.

Šestinedělky přinášejí dítě do chrámu, by je kněz žehnal. Toto žehnání šestinedělek pochází ze starého zákona; každá matka židovská musila po porodu chlapečka 40. den, po porodu děvčete 10. den přijít se svým dítětem do chrámu. I Matka boží se podrobila tomuto předpisu; vzpomeňme na slavnost Hromnic! — Požehnání sv. Blažeje zavedla církev na památku sv. Blažeje, bisk. v Sebaste v Armenii († 316.), který jistého chlapce, jemuž uvízla v krku kostka rybí, uzdravil tím, že mu dvě svěcené svíce, které jeho matka darovala kostelu, držel křížem pod krkem a nad ním se modlil. (Spirago, Příkl., str. 198.) Rovněž církev se modlí, uděluje požehnání sv. Blažeje, by Bůh na přímluvu sv. Blažeje chránil křesťany od neduhů krčních. — Požehnání nad umírajícími říká se obvykle jen latinsky a to proto, aby umírající nebyl znepokojen.

Žehnání **předmětů** jsou tato v obyčeji: žehnání vajec, chleba a masa (o Velikonocích), žehnání vína (na sv. Jana Ev.), žehnání úrody zemské (na křížové dny a na sv. Marka), konečně žehnání domů (škol), lodí a jiných předmětů, jež mají člověku sloužiti.

Co se týká **žehnání přírody** za účelem příhodné pohody, budiž připomenuto: Kristus se osvědčil na zemi nejen jako přemahač zlých duchů, nýbrž i jako pán celé přírody a všech jejích sil. Již při jeho narození objevila se záračná hvězda na nebi, při jeho skonaní zatmělo se slunce proti všem zákonům přirozeným; na jeho rozkaz utišily se vlny rozbouraného moře; kráčel po vodě; na jeho rozkaz ihned uschl neúrodný fik; na jeho pokyn rozmnožily se chleby v rukou učedníků, kteří chleby rozdávali. Všecky druhy nemocí, ba i smrt a hniloba podrobovaly se jeho všemohoucí vůli. Nuže, církev jest zástupkyní Kristovou; jest tedy oprávněna, svolávat požehnání boží na síly přírodní. Její volání nebude jistě marným.

K žehnáním náleží také **exorcismus** nebo-li zaklínání zlých duchů, které záleží v tom, že se zlému duchu ve jménu Ježíšově prikazuje, aby opustil jisté osoby nebo věci.

Kristus dal apoštolům moc, vymytí nečisté duchy. (Mat. 10. 1.; Mar. 16. 17.; Luk. 9. 1.) — Exorcismu se užívá při křtu a svěcení vody. Vymytání zlých duchů z posedlých neb obsedlých (jimž ďábel brání užívati jistých údů) koná se dnes velmi zřídka; má je konati pouze kněz a to jen s povolením biskupa.

Svěcením služebník církve netoliko vyprošuje jistým osobám a věcem požehnání božího, nýbrž je i zasvěcuje k bohoslužebnému užívání.

Tato svěcení **osob** jsou v obyčeji: svěcení papeže, císařů a králů, opatů a abatýší.

Svěcení kněží jest naproti tomu svátostí.

Tato svěcení **věcí** jsou v obyčeji: svěcení vody na kropení (obvykle v neděli před hlavními službami božími), svěcení křestní vody (na sobotu Bílou a před sv. Duchem), svěcení svící (na Hromnice a paškalu na Bílou sobotu), svěcení popela (na Popeleční středu), palem (kočiček, na Květnou neděli), sv. olejů (na Zelený čtvrtek v biskupských chrámech); křížů, obrazů, růženců, medailek, korouhví, konečně svěcení míst, totiž kostelů, kaplí, oltářů a hřbitovů.

Církev svěť všecko, co náleží k bohoslužbě.

2. Kristus doporučil svátostin užívati, církev pak jednotlivé svátostiny ustanovila.

Kristus požehnal chleby a rybičky (Mat. 14. 19.), žehnal děti (Mar. 10. 16.), své apoštoly, když vstupoval na nebesa. (Luk. 24. 50.) — Již před Kristem se žehnávalo: Bůh sám požehnal prvním lidem (1. Mojž. 1. 28.), Noe požehnal svým dvěma synům (1. Mojž. 9. 26.), Isák Jakobovi (1. Mojž. 27. 27.), Jakob před svou smrtí svým 12 synům (1. Mojž. 49. 28.), Mojžíš před svou smrtí lidu izraelskému (5. Mojž. 33.), Aron a po něm židovští kněží musili ráno a na večer žehnati lid v předsíni chrámové; vztahovali ruce nad lid a třikráte vzývali jméno Jehovovo. (3. Mojž. 9. 22.; 4. Mojž. 6. 23.)

Žehnání a svěcení koná zpravidla kněz.

Mnohá žehnání a svěcení smí konati pouze biskup nebo kněz od biskupa výslovně k tomu splnomocněný, jako na př. svěcení kostela, oltáře, hřbitova, kalicha, zvonů, mešních rouch a p. I laici mohou žehnati, ale nikoli jménem církve. Jejich žehnání má tím větší moc, čím úžeji jsou spojeni s Bohem. Často žehnávají rodičové své děti, na př. ubírají-li se na cestu, před odavkami a na smrtelném lůžku. Jest obvyčejem, dělati na pecnu chleba, nežli se načne, kříž; tento obyčej není jiným, nežli modlitbou, by nám tento pokrm prospěl.

3. Užívání věcí žehnaných a svěcených očisťuje nás ode hříchů všedních a chrání nás před mnohým pokušením a zlem tělesným. Pouze od takových pokušení a utrpení tělesných nebýváme osvobozeni, která nám prospívají k spasení.

Hřích všední má v zápětí časné tresty, které obvykle již zde na zemi se dostávají; tak na př. tělesné utrpení, pokušení a p. Svátostiny pak nás očisťují od hříchů všedních, a tedy i od jejich zlých následků. — Že svátostiny chrání před **pokusem**, dosvědčují světcové ze zkušenosti; tak na př. sv. Teresie nemůže dosti vynachváliti moci sv. svěcené vody v pokušeních. — Že svátostiny chrání před **tělesnými zly**, viděti na požehnání

sv. Blažeje. Již sv. apoštolové uzdravili mnoho nemocných tím, že je mazali sv. olejem. (Mar. 6. 13.) Svátostiny jsou tedy jakoby lékem. Chybuje voják, který jde do války vezme si svěcený křížek nebo obrázek a v důvěře v Boha doufá, že bude ochráněn mnohého zla? Zajisté nechybuje. Nebo chybuje, kdo se v nemoci často kropí svěcenou vodou a nemocné údy své znamená znamením kříže doufaje takto v rychlejší uzdravení? Ó, kolika lidem již to pomohlo! Jen v tom případě, kdyby nemoc prospívala ku spasení duše, ničeho by proti ní nezmohly všechny svátostiny; neboť jinak by byly na překážku spásy. Zda by byly svátostiny odstranily utrpení marnotratného syna? Zda by byly uzdravily nemoc Ignáce z L. před jeho obrácením? Zajisté nikoliv! Nesmíme také od svátostin očekávat většího účinku, nežli na přímluvu církve mají, sice bychom se prohřešili **pověrou**. Na př. někdo by se domníval, bude-li nositi při sobě svěcenou věc, že v žádném požáru neshoří a nikdy se neutopí a p. — Svátostiny nemají nikterak takové moci jako svátosti. Svátosti nám udělují milost Ducha sv.; svátostiny toliko duši očisťují, by snadněji přijímala tyto milosti Ducha sv. Svátosti hojí vnitřně, svátostiny zevně. — Svátostiny mají veškeren svůj **účinek jen na přímluvu církve**. Kněz totiž zehná a světí vždy jen ve jménu církve. Modlitba církve má však velikou sílu, neboť s ní jest spojena modlitba Kristova a všech světců.

4. Svátostiny prospívají nejvíce, jsme-li prosti hříchu smrtelného a užíváme-li jich s důvěrou v Boha.

Účinek svátostin závisí velice na hodnosti a zbožnosti toho, kdo jich užívá. Kdo žije v **těžkých hříších**, tomu málo prospívá nositi svěcené věci, kropiti se svěcenou vodou nebo přijímati požehnání kněžské; prospívá mu to asi tak málo, jako archa úmluvy pomohla Židům padlým ve válce v těžkém hříchu. (1. Král. 4.) Rovněž kdo **nemá víry** nebo **důvěry**, tomu pomohou svátostiny tak málo, jako modlitba člověku, jenž pochybuje. (Jak. 1. 6.) Svátostiny působí právě tak, jako modlitba. Již Kristus dělal méně zázraků tam, kde bylo málo víry, jako v Nazaretě. (Mat. 13. 58.) Všimni si také slov Kristových: „Víra tvá tě uzdravila.“ (Mar. 5. 34.) Zbožní křesťané si svátostin váží a horlivě jich užívají. Kropí se na př. často svěcenou vodou, nosí při sobě svěcené věci, mají svěcené obrazy ve svém obydlí, rádi se modlívali na svěcených místech, neboť modlitba v kostele jest účinnější. „Již návštěva kostela sama o sobě může nás osvoboditi od lehkých hříchů a od pokušení ďábelských.“ (Sv. Tom. Aq.) Svátostin máme užívat zvláště **v těžkém pokušení a v nemocech**. „Proč hledáš v nemoci toliko pomoci lékařské a ne Kristovy, jakoby On nebyl také lékařem tvého těla?“ (Sv. Efr.)

VI. O modlitbě.

1. O podstatě modlitby.

1. Modlitba jest pozdvižení mysli k Bohu.

Bavíme-li se s někým, zapomínáme na všechno ostatní. Taktéž musíme činiti, mluvíme-li s Bohem, t. j. modlíme-li se. Při modlitbě musíme všechny síly duševní obrátiti na Boha: rozum, neboť musíme mysliti na Boha všemohoucího; paměť, neboť musíme zapomenouti na všechny věci pozemské;

cit, neboť musíme míti současně zálibu na Bohu. Tedy pouhá vzpomínka na Boha není ještě modlitbou; i pekelní duchové myslí na Boha a přece se nemodlí. Obrazy modlitby: nanebevstoupení Kristovo; kouř kadidlový vznášející se k obloze; skřivan vznášející se za zpěvu k nebi. „Jest největší cti a důstojnosti člověka, že smí se svým Tvůrcem mluvit a důvěrně s ním obcovati.“ (Sv. Chrys.) Musíme se diviti laskavé blahověli Boha, jenž nám netoliko dovoluje, nýbrž zrovna poroučí, bychom s ním mluvili. (Sv. Chrys.)

Při modlitbě užíváme obyčejně jistých **zevnějších známek**, jako na př. klekáme, sepínáme ruce, bijeme se v prsa a p.

Klekáním při modlitbě vyznáváme, že jsme před Bohem nepatrnými; sepínáním rukou, že jsme před Bohem bezmocní, jakoby spoutáni; bitím se v prsa, že zasluhujeme ran (trestu), tedy že jsme hříšnými. Také se stává, že se někdo při modlitbě vrhá na zem, na znamení, že člověk jest před Bohem prach a popel; tak učinila Judit, nežli se odebrala do tábora nepřátelského. (Jud. 10. 1.); Kristus na hoře Olivetské (Mat. 26. 39.); tak činí kněží na Velký pátek. Při vroucí modlitbě modlí se mnozí s pozdviženými a rozepjatými pažemi na znamení horoucí lásky k Bohu a na výraz, že se modlí ve jménu Spasitele na kříži rozepjatého. Tak se modlil Mojžíš, když Židé bojovali s Amalekity (2. Mojž. 17. 12.), Šalomoun při posvěcení chrámu (2. Kron. 6. 12.), kněz při mši sv. I Kristus prý se takto modlíval v noci na horách. (Kateř. Enun.) Můžeme se také modliti tváří obrácenou ke chrámu. Tak se modlil David (Ž. 5. 8.), Daniel (Dan. 6. 10.) Bůh nepotřebuje těchto známek, aby se mu duše lidská ukázala, jakou jest; pouze člověk tím povzbuzuje sama sebe i jiné k větší zbožnosti. Těchto známek není při modlitbě naprosto třeba; mohou se z důležité příčiny vynechat, jako na př. při veliké únavě v nemoci, modlíme-li se při svém zaměstnání, můžeme tedy modliti také chodě, tak se modlí na př. poutníci, nebo kdo jde ulicí, když zvoní poledne nebo umíráčkem.

2. Můžeme se modliti toliko v duchu, nebo v duchu a zároveň i ústy.

Kristus před jídlem pozvedl oči své k nebi a sklonil svou hlavu; tím chtěl říci: „Otče děkuji tobě.“ To byla modlitba v duchu. Tak se můžeme modliti i my při práci, při chůzi, aniž by toho kdo zpozoroval. — **Modlitba ústní** jest potřebna a užitečná. Člověk se skládá z těla a z duše; má tedy oslavovati duši i tělem. (Os. 14. 3.) Jest dále člověku vrozeno, by své vnitřní city zevně projevoval. (Mat. 12. 34.) Bez modlitby ústní nemělo by křesťanské náboženství žádného pojítka a musilo by se rozpadnouti. Ústní modlitbou se naše srdce více povzbuzuje a tedy zbožnost naše se větší; rovněž se tím vzbuzuje zbožnost jiných lidí. Ústní, zvláště společná modlitba činí Boha ochotnějším, by vyslyšel naše prosby. (Mat. 18. 19.)

Modlitba konaná pouze ústy a ne také duchem, nazývá se modlitbou retnou a nemá žádné ceny.

Proto si stěžuje Kristus na fariseje: „Lid tento ctí mne ústy, ale srdce jejich daleko jest ode mne. Mnozí volají k Bohu jen hlasem těla, ale ne také hlasem ducha.“ (Sv. Aug.) Zrovna tak zevnější známky při mod-

litbě jsou bez ceny, nemá-li zároveň vnitřní smýšlení jim odpovídati. Kdo bezmyslenkovitě klečí, v prsa se bije a p., jest pokrytec. Bohu se musíme klaněti v duchu. (Jan 3. 24.) Kdo se modlí bezmyslenkovitě, podobá se indiánským mlýnkům modlicím. (Spirago, Příkl. str. 202)

Nejmocnějším výrazem ústní modlitby jest nábožný zpěv.

Nábožný zpěv jest výtečnou modlitbou; povznáší našeho ducha mocně k Bohu. Sv. Pavel nás k němu napomíná (Kol. 3. 16.) Zvláště pěstovali zpěv nábožný: král David († 1015. př. Kr.), sv. Ambrož, biskup milánský († 397.) a sv. Řehoř Vel., papež († 604.) (O zpěvu kostelním viz III. d., str. 37.)

Při ústní modlitbě můžeme užívati buď obvyklých formulí modlitebných nebo se můžeme modliti svými slovy.

Takové **formule modlitební** jsou: Otčenáš, Zdrávas Maria a p. V modlicích knížkách bývají formule modlicí za rozličným účelem. Kupujeme-li však knížky modlicí, máme dbáti toho, jsou-li schváleny od biskupa. Neboť v obchodě se nabízejí i modlitby, složené od nepřátel církevních, které náboženství zrovna podřívají. Opatrnosti jest třeba zvláště, kupujeme-li je od knihkupců nebo agentů nebo na poutních místech. — Není však dobrým, vážeme-li se stále otrocky na formule modlicí. Máme se modliti také **samostatně** někdy k Bohu. Bůh má velmi rád, mluvíme-li s ním zcela důvěrně jako dítě se svým otcem. Vlastními slovy se modlili tři mládenci v ohnivé peci; rovněž Kristus na hoře Olivetské. (Mat. 26 39.) Při tom není třeba užívati umělých slov; můžeme, ba máme zcela prostě a jednoduše s Bohem mluvit. Prostá mluva jest vždy mluva srdce. Bůh nehledí na slova, nýbrž na srdce. „Lidé váží srdce dle slov, ale Bůh váží slova dle srdce.“ (Sv. Řeh. Vel.) Také není třeba nadělati mnoho řečí. (Mat. 6. 7.) Bůh nehledí na délku, nýbrž na vroucnost modlitby. Jak velice byla odměněna kratičká modlitba lotra na pravici.

Modliti se můžeme buď sami nebo společně s jinými.

Obojí tento způsob modlitby Kristus doporučil, jak modlitbu soukromou (Mat. 6. 5.), tak společnou (Mat. 18. 19.)

3. Modliti se můžeme na úmysl, bychom Boha chválili, nebo jej prosili, nebo smířili, nebo jemu děkovali.

Boha **chválíme** pro jeho nekonečnou dokonalost. Cestuje-li někdo do cizích zemí, často se diví a velebí krásu přírody. Než, co jest krása viditelného světa oproti velebnosti boží! Kterak bychom teprve jásali a boží velebnost chválili, kdybychom mohli patřiti na nekonečnou krásu boží. Poněvadž pak andělé nebesťi vidí v nebesích velebnost boží nezastřenu, proto Boha chválí a velebí; zpívají: „Svatý, svatý...“ (Is. 6. 3.) Rovněž na luzích betlemských zpívali chvalo zpěv narozenému Vykupiteli. (Luk. 2. 14.) Chváliti Boha jest tedy hlavním zaměstnáním nebesťanů (Zjev. 4.) Poněvadž andělé vidí Boha „tváří v tvář“ a proto nanejvýš unešení jsou, proto jejich modlitba chvály jeví se nábožným zpěvem. Poněvadž pak my lidé na zemi poznáváme velebnost boží ze tvorstva a ze zjevení, proto i my jsme často puzeni ke chvále boží. Církev sama bez ustání chválí Boha. (Gloria

a Sanktus ve mši sv., Ambrosiánský chvalo zpěv při větších slavnostech, známá závěrka modliteb ku cti nejsv. Trojice, křesťanské pozdravení obsahuje chválu boží.) Modlitbou chvály začínáme na zemi již konati to, co konají nebesťané, kteří Boha věčně chválí. (Tert.) Modlitbou chvály byla modlitba tří mláďenců v peci ohnivé (Dan. 3.), tuto modlitbu chvály koná kněz po mši sv. Rovněž Magnificat, které zapěla Maria u sv. Alžběty, jest modlitba chvály. (Luk. 1.) — Bůh chce, bychom jej **prosili** za všechno, čeho potřebujeme; neboť bez modlitby nedává nám Bůh ničeho. (Jak. 4. 2.) Kdo neprosí, neobdrží. (Sv. Ter.) Ba Bůh docela chce, bychom jej nutili. (Sv. Řeh. Vel.) Bůh činí podobně jako Lacedomonští, kteří svým hladovým dětem dávali chléb na vysokou tyč, by si jej odtud sestřelily a tak zároveň zasloužily. (Hunolt.) Bůh ovšem zná naše potřeby (Mat. 6. 32.) a mohl by nám i bez modlitby pomoci; ale On přece chce, bychom jej prosili, bychom jeho dary nepovažovali za povinnost, nýbrž za dobrodiní a takto svou závislost na Bohu tím lépe poznali; Bůh nás tedy takto chce učiniti vděčnými a pokornými. Modlitbou prosebnou byla modlitba Kristova na hoře Olivetské a na kříži, modlitba umírajícího Štěpána, modlitba apoštolů na lodičce, modlitba křesťanů za uvězněného Petra, modlitba sv. Moniky. Modlitba prosebná se nazývá **modlitbou kajicnou**, prosíme-li Boha za odpuštění hříchů. Kajicnou modlitbu konal David a Ninivetští. Vzpomeňme na kající žalm Davidův „Miserere“ (Ž. 50.). Začíná slovy: „Smiluj se nade mnou, ó Bože, podle velikosti milosrdenství svého“, zpívá se při pohřbech. — Bůh chce, bychom mu **děkovali** za každé obdržené dobrodiní (1. Tess. 5. 18.) Vzpomeňme na slova Kristova k uzdravenému malomocnému. (Luk. 17.) Vděčnost jest nejlepším prostředkem k dosažení nových dobrodiní od Boha. Modlitbou díky byla oběť Noemova. (1. Mojž. 8.) Mnohé dary nám Bůh odnímá proto, poněvadž si jich neumíme vážit a Bohu za ně neděkujeme; Bůh dopouští na nevděčné lidi mnohdy hlad, neúrodu, krupobití a p. (Viz v II. d. o vděčnosti!)

2. O užitku a potřebě modlitby.

1. Modlitbou můžeme od Boha dosáhnouti všeho; než Bůh nevyslyší vždy ihned naši modlitbu.

Kristus slíbil: „**Všecko**, začkoliv prositi budete ve jménu mém, obdržíte“ (Mat. 21. 22.); dále: „Proste a obdržíte.“ (Mat. 7. 7.) Modlitbou stává se tedy člověk zrovna všemohoucím. (Sv. Chrys.) Modlitba jest klíčem ku všem pokladům božské dobroty. (Sv. Aug.) Jako od lidí lze dosáhnouti všeho penězi, tak od Boha všeho modlitbou. Kdo je tedy v bídě, má volati k Bohu o pomoc. Nečiní-li toho, nesmí nařikati na svou bídu, nýbrž spíše na svou nedbalost a pošetilost. Na takového člověka musíme se horšiti zrovna tak, jako na žebráka, který se zimou třese a hladem hyne a přece nejde k bohatému pánu, který mu přislíbil pomoc. Modli se v neštěstí k Bohu, a Bůh ti pomůže! Tak činili apoštolové na lodičce za bouře mořské, a našli pomoc. — Bůh **nevyslyší vždy ihned** naši modlitbu.

Musíme častěji klepat na dvře tohoto mocného Pána, až se nám otevrou. (Sv. Aug.) Sv. Monika musila se modlit 18 let za obrácení svého syna Augustina. Bůh nás proto nechává dlouho prositi, aby viděl, jsou-li naše prosby upřímné a abychom si obdržených milostí tím více vážili. (Sv. Aug.) Kdo ihned ustává od modlitby, nebyla-li jeho modlitba ihned vyslyšena, ukazuje, že to nemínil opravdově. Mínil-li to však opravdově, začne se modlit ještě horlivěji, čím dále Bůh vyslyšení jeho proseb odkládá. Tak činil slepec u cesty u Jericha; čím méně se zdálo, že si Kristus jeho slov všímá, tím mocněji volal: „Ježíši, Synu Davidův, smiluj se nade mnou.“ (Luk. 18. 35.) Jistý světec mluví k Bohu: „Ty Pane, odkládáš s vyslyšením, abys nás naučil modlit se.“ (Sv. Ans.) Také proto nás Bůh mnohdy ihned nevyslyší, poněvadž ví, že by nám to, po čem toužíme, v tom okamžiku neprospělo, nýbrž uškodilo.

Bůh rychleji vyslyší naši modlitbu, jestliže současně se postíme, dáváme almužnu, učiníme slib nebo svaté vzýváme za jejich přímluvu; rovněž ona modlitba bývá rychleji vyslyšena, kterou koná současně více lidí; i ta, kterou koná spravedlivý člověk.

Půst a almužna jsou křídla modlitby. (Sv. Aug.) Vzpomeňme na modlitbu pohanského setníka Kornelia. (Sk. 10.) — Že býváme rychleji vyslyšeni, učiníme-li **slib**, viděti na obyvatelích Horní-Aměricy; vzpomeňme na tamní pašijové hry. (Spirago, Příklady, str. 68.). — Modlíme-li se před zázračnými obrazy nebo vzýváme-li svaté na jejich hrobech o přímluvu, býváme rychleji vyslyšeni. „Bůh jest sice všudy, ale ne všude stejným způsobem vyslyší naše prosby“ (Sv. Aug.) Bůh také onu modlitbu rychleji vyslyší, kterou koná **současně více lidí**; neboť Kristus slíbil: „Jestliže by dva z vás shodli se na zemi o jakoukoli věc, za kterou by prosili, staně se jim od Otce mého, kterýž v nebesích jest.“ (Mat. 19. 18.) Shromažďují-li se křesťané u velikém množství a modlí se, podobají se mocnému vojsku válečnému, které nutí všemohoucího, by je vyslyšel. (Tert.) I dřevo lépe hoří, je-li několik hranic vedle sebe; lze na ně přiložit i syrové dřevo i větve. Plameny se sesilují. Za dob římského císaře Marka Aurela (kol r. 170.) byla ve válce zajata křesťanská legie od nepřátel; octl se ve veliké nouzi, neboť neměli vody. Tu prosili všichni křesťanští vojíní vroucně Boha o déšť. Netrvalo dlouho, a sřhla se mocná bouře. Hle, co zmůže společná modlitba! (Spirago, Příkl. str. 200.) Vzpomeňme také na společnou modlitbu prvních křesťanů za uvězněného Petra. Proč se konávaly ve velikých pohromách průvody prosebné? — Také ona modlitba bývá rychleji vyslyšena, kterou koná **spravedlivý člověk**. „Mnoho může ustavičná modlitba spravedlivého.“ (Jak. 5. 16.) Modlitba Eliášova za déšť byla rychle vyslyšena. (3. Král. 17.)

Mnohdy však Bůh vůbec nevyslyší naši modlitbu; to pochází většinou odtud, že nám nechce dáti toho, co by nám mohlo škoditi, nebo že nejsme hodni vyslyšení.

Bůh se podobá lékaři, jenž z lásky nedovolí nemocnému toho, co by mu **mohlo škoditi**. (Sv. Aug.) Kdo by zle naložil s tím, čeho by modlitbou dosáhl, tomu toho Bůh nedá, poněvadž má s ním útrpnost. (Sv. Aug.)

Sv. Monika prosila vroucně Boha, by překazil námořní cestu jejího syna Augustina do Italie. Než nebyla vyslyšena. Proč? Poněvadž pobyt v Italii byl právě dobrým pro Augustina, jelikož kázání sv. biskupa Ambrože v Miláně měla jej přivést na lepší cestu. Proto pravil sám sv. Augustin později: „Ó Pane, Ty jsi tedy nevyplnil přání mé matky, bys ji mohl vyplnit, zač Tě vždy prosívala.“ (Spirago, Příkl. 201.) Kdyby se byl na př. marnotratný syn modlil za odvrácení své bídy, byl by mu Bůh sotva pomohl, poněvadž zlepšení jeho poměrů bylo by mu v cizině jen uškodilo. — Bůh nás mnohdy také proto nevyslyší, poněvadž **nejsme hodni vyslyšení**. Vyslyšení nehodni jsou ti, kdož se modlí bez zbožnosti a bez důvěry (Jak. 1. 7.), nebo kdož jsou ve stavu těžkého hříchu a nechtějí odložit svých hříšných náklonností. (Jan 9. 31.) Mnozí nejsou vyslyšeni, poněvadž se nemodlí vytrvale, poněvadž nemíní to vážné s věcí, za kterou se modlí. — **Než přece nikdo se nemodlí nadarmo**; byť i Bůh nedal toho, čeho jsme žádali, dá jistě něco jiného a ještě lepšího. (Sv. Chrys.) Bůh činí jako otec, jenž dítěti, které ustavičně chce nůž, dá krásné jablko, aby se upokojilo. Ani hříšník se nemodlí nadarmo; modlitbou dochází milostí, jichž jest třeba k jeho obrácení. „Modlíš-li se a nejsi vyslyšen, nepřipisuj odepření svých proseb nikdy Bohu, nýbrž buď své špatné modlitbě nebo nepatrnému užitku, který bys měl z vyslyšení svých proseb. V tomto případě udělí ti Bůh jinou milost a sice lepší, nežli za kterou jsi prosil.“ (M. Lat.) Bůh může nadmíru více učiniti, nežli zač prosíme nebo rozumíme. (Efes. 3. 20.)

Ve všech případech musí se ten, kdo se modlí, vynasnažiti, by svými přirozenými silami došel toho, zač Boha prosí.

Bůh pomáhá jen tomu, kdo si také hledí pomoci. Bůh nepodporuje zbabělce, nýbrž lidi zmužilé. Bláhovým by byl vojevůdce a jeho vojska, kdyby místo bojem modlitbou chtěli dobyti vítězství. Naše jednání musí doprovázeti zrovna tak odvaha a činnost, jako důvěra v Boha a modlitba. Bylo by pokoušením Boha, žádati na Bohu zázraku, aby člověk mohl se klidně oddati nečinnosti. Kdo by nepovažoval za nevážnost, kdyby člověk, který upadl a sám snadno povstati může, nás prosil, abychom mu opět pomohli na nohy. Zrovna tak jest tomu zde.

2. Modlitba činí ze hříšníků spravedlivé a spravedlivé uchovává ve stavu milosti.

Modlitbou dochází **hříšník odpuštění**. Lotr na pravici Kristově pouze řekl: „Pane, rozpomeň se na mne, až přijdeš do království svého,“ a již mu Kristus odpustil. (Luk. 23. 42.) Celný ve chrámě pouze řekl dojat: „Bože, buď milostiv mně hříšnému“ a již odešel ospravedlněn ze chrámu domů. (Luk. 18. 13.) Když David uslyšel pokárání od proroka Nátana, pravil: „Hřešil jsem proti Hospodinu!“ Ihned mu oznamoval Nátan, že mu Bůh odpustil (2. Král. 12. 13.) Kdo se začíná modlit, přestává hřešiti, a kdo začíná hřešiti, přestává se modlit. (Sv. Aug.) Smrtelný hřích a modlitba nemohou spolu obstáti. (Sv. Teres.) Modlitba proměňuje lidi, neboť ze zaslepených činí osvěcené, ze slabých silné, z hříšníků světce. (Sv. Vavř. J.)

Modlitba činí ze hříšníků spravedlivé, jelikož zjednává hříšníkovi milost lítosti a obrácení.

Modlitbou **svoláváme na sebe Ducha sv.** (Sv. Efr.), t. j. nabýváme milosti pomáhající. Čím více se blíží naše země slunci, tím více světla a tepla od něho dostává; tak také náš duch dostává světlo a sílu od Krista, slunce to spravedlnosti, čím více se mu v modlitbě blížíme. (Orig.) Modlitbou tedy docházíme **osvícení**; poznáváme vždy více velebnost boží, svůj poslední cíl, vůli boží, pravou cenu pozemských věcí, svou vlastní bídu atd. Modlitba jest tedy velikou knihou kazatelskou. (Sv. Vinc. P.) U mnohých světců bylo toto vnitřní osvícení patrným i zevně. Tak se skvěla tvář Mojžíšova, když po rozmluvě s Bohem se vracel s hory. I Ježíš byl oslaven, když se modlil. (Luk. 9. 29.) — Modlitbou tedy nabýváme nové **síly** a jsme posílení, bychom mohli snášeti strasti. (Sv. Bern.) Modlitba jest pro duši nebeskou rosou; jako rostliny osvěžejí noční rosou a opět se křísí, tak se občerstvuje duše modlitbou. (Sv. Chrys.) Modlitba jest pro duši tím, čím jest spánek pro tělo; ve spánku tělo okřívá a nabývá nových sil, v modlitbě zase duše. Proto máme po delší práci nebo před důležitými úkony uchýlovati se k modlitbě. I Kristus se občas uchýloval k modlitbě a modlil se bezprostředně před svým utrpením na hoře Olivetské. Člověk, který se mnoho modlí, nebude nikterak zbabělým.

Modlitba udržuje spravedlivé ve stavu milosti, poněvadž ochraňuje před pokušením a hříchem.

Modlitba **zapuzuje pokušení** ďábelská. Pokušení zatemňuje náš rozum a seslabuje naši vůli; modlitba však působí zrovna opačně: osvěcuje rozum a posiluje vůli. „Modlitba působí tak, jako voda na oheň.“ (Sv. Chrys.) Modlitba jest štítem, jímž odrážíme ohnivé střely ďábelské. (Sv. Ambr.) Jest ochrannou kotvou pro toho, kdo jest v nebezpečí, že duševně utone. (Sv. Chrys.) Spatří-li ďáblí nás modliti se, rychle ustupují jako zloději, vidí-li proti sobě napražený meč vojinů. (Sv. Chrys.) Spravedlivý dospívá modlitbou ku **mnohým cnostem**. „Kdo se umí dobře modliti, umí i dobře žiti.“ (Sv. Aug.) Kdo jest velmi oddán modlitbě, září mnohými cnostmi. (Bonav.) Stáváme se takovými, jakým jest ten, s nímž obcujeme; kdo se s Bohem stále obírá, stává se božským. Strom, který stojí na výsluní, poroste dobře a ponese hojně ovoce; totéž platí o člověku, kdo v modlitbě často předstupuje před slunce milosti. Přijíždí-li královna do některého města, nikdy nepřichází sama, nýbrž má sebou družinu dam a dvořanů; zrovna tak s modlitbou, jakmile vniká do duše, přichází mnoho jiných cností. (Sv. Chrys.)

3. Modlitbou docházejí spravedliví odpuštění časných trestů za hříchy a odplaty věčné.

Modlitba zjednává spravedlivému **odpuštění časných trestů**. „Modlitba vystupuje k nebi a ihned sestupuje s nebe milosrdenství boží.“ (Sv. Aug.) Modlitba brání vypuknutí božího hněvu. (Sv. Aug.) Jediným Otčenášem, jenž vychází z hloubi srdce, můžeme si odpykati všechny všední hříchy jednoho dne. (Sv. Aug.) Mnohými modlitbami lze získati odpustků, t. j. odpouští se jimi více časných trestů, nežli ony modlitby samy o sobě zasluhují. — Modlitba zjednává spravedlivému také **odplatu věčnou**. Kristus praví: „Když se budeš modliti, vejdi do pokojiku svého, zavři dvěře a modli se Otci svému ve skrytí; a Otec tvůj, kterýž vidí ve skrytí, odplatí tobě.“ (Mat. 6. 6.) Sv. Teresie zjevila se po své smrti jedné spolusestře a pravila:

„Chtěla bych trpěti všechna muka na zemi, kdybych mohla rozmnožiti svou blaženost jen o tolik, o kolik ji lze rozmnožiti jediným Zdrávas.“ Modlitba jest dílem práce a boje, tedy spojena s jistou obtíží. Zlí duchové také často hledí modlíciho se vyrušovati vnukáním rozličných myšlenek. Počínají si jako člověk, proti němuž se vede soudní pře; takový totiž používá před soudcem vši chytrosti a výmluvnosti, aby nebyl odsouzen. (Sv. Jiljí.) Jako vitr hledí shasiti světlo ve svítilně, tak také hledí satan, vidí-li nás modliti se, naši horlivost v modlitbě rozličnými starostmi zničiti. (Sv. Chrys.) Kdo tedy vzdor těmto překážkám se dobře modlí, odpykává si tím mnoho trestů a má nárok na odměnu. — Kdo se modlí, okouší již jaksi věčné blaženosti; neboť modlitba **obveseluje** člověka. Duch sv. jest utěšitel (Jan 14. 26.); zapuzuje zármutek duše. Kristus slibuje těm, kdož pracují a obtíženi jsou, občerstvení, půjdou-li k němu. (Mat. 11. 28.) Sv. Jakub praví: „Je-li někdo z vás zarmoucen, ať se modlí.“ (Jak. 5. 13.) V modlitbě již napřed pocítujeme radostí nebeských. Není nic, co by v tomto životě srdce člověka mohlo naplniti větší radostí, jako horlivá modlitba. (Sv. Bern.) V modlitbě nacházíme podobné útěchy, jako dítě, jež může otci své sklíčené srdce otevřítí a s ním důvěrně mluvit. „Okuste a vizte, jak sladkým jest Pán.“ (Ž. 33. 9.) Den v modlitbě ztrávený jest lepším, nežli mnohá léta v požitcích a zábavách života prožiti.

4. Kdo se nemodlí, nemůže býti spasen; neboť takový člověk upadá do těžkých hříchů.

Co by učinil pán se služebníkem, jenž ho ani nepozdravuje, ani neosloví? Kdybychom mohli peklo otevřítí, viděli bychom, že jsou tam samí lidé, kteří se nemodlili. „Modlil-li se již Kristus celé noci, co teprve musíme činiti my, abychom byli spaseni!“ (Sv. Ambr.) Kdo se nemodlí, nemá síly, by odporoval pokušením. Podobá se vojáku beze zbraně, ptáku bez křídel, lodi bez plachet a vesla. Člověk bez modlitby jest trtina, kterou vitr klátí sem a tam. **Kdo se nemodlí, již zemřel.** (Sv. Chrys.) Tomu, kdo se nemodlí, vede se jako rybě na suchu (Sv. Chrys.), jako stromu ze země vytrženému (Ludv. Gr.), jako člověku, jemuž jest odňata potrava (Sv. Aug.), nebo který nemůže dýchat. (Bell.) Obilí nesmíme nechati ležeti na nízkém vlhkém místě, sice splесnívá; musíme je uložiti na vyšší suché místo. Zrovna tak nesmíme nechati srdce stále na zemi ležeti (obírajíce se jen věcmi pozemskými), nýbrž musíme je pilně k Bohu obracet, sice jinak také shnije. (Sv. Aug.) Proto nás Kristus neustále napomíná k modlitbě. (Mar. 13. 33.; Mat. 26. 41.) Všichni národové země se modlí ke svým bohům; povinnost modliti se všípil tedy Bůh každému člověku do srdce.

3. Kterak se máme modliti?

Jediné zralé jablko jest nám milejší než sto jablek shnilých. Zrovna tak jest Bohu kratičká dobrá modlitba milejší, nežli dlouhá a špatná modlitba. Proto nás napomíná Kristus: „Modlíte se pak, nemluvte mnoho jako pohané; neboť se domnívají, že by pro mnohé mluvení své byli vyslyšeni.“ (Mat. 6. 7.) Že Bůh neposuzuje modlitbu dle délky, vidíme z toho, jaký účinek mělo několik upřímných slov Davidových, lotra na kříží,

celného ve chrámě. „Mnozí říkají dlouhé modlitby a nejsou vyslyšeni; jiní zase ani se ústně nemodlí a přece dosahují všeho, zač prosí.“ (M. Lataste.) Příčinou toho jest, že se modlí dobře.

Má-li nám modlitba býti užitečnou, musíme se modlití:

1. Ve jménu Ježíše, t. j. musíme prositi za to, co chce také Kristus Pán.

Kristus slibuje: „**Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dáf vám.**“ (Jan 16. 23.) Který král by odepřel prosbě úpěnlivě prosícího člověka, kdyby přišel a řekl: „Tvůj vlastní syn mne sem posílá s touto prosbou?“ Kristus chce všechno, **co slouží ke cti boží a k našemu spasení.** Sv. Monika tedy, která se modlila 18 let za obrácení svého syna, modlila se ve jménu Ježíše. Poněvadž pak v Otčenáši se modlíme o to, co Kristus chce, a poněvadž tato modlitba od Krista pochází, tedy kdo se modlí Otčenáš, modlí se v pravdě ve jménu Ježíše. „Nemodlíme se ve jménu Ježíše, prosíme-li za něco, co jest na škodu naší spásy.“ (Sv. Aug.) Nemodlil by se ve jménu Ježíše, kdo by se modlil za zničení svého nepřítele, za výhru v lotterii, za vyznamenání nebo za jiné zbytečné věci. Modlí se však ve jménu Ježíše, kdo prosí Boha o práci, o pomoc v nouzi, za obrácení hříšníka a p. Místo „modlití se ve jménu Ježíše“ může se také říci „v duchu Kristově“, nebo „dle úmyslu Kristova“ se modlití. Nejlépe se modlí, kdo se modlí s církví (Sv. Aug.); neboť církev se modlí ve jménu Ježíše; proto končí všechny modlitby slovy: „Zkrze Krista Pána našeho.“

2. Nábožně, t. j. při modlitbě musíme mysliti jen na Boha.

Pozorujme jen jednou hráče v karty, jak jest do hry zhloubán. Tím více má, kdo se modlí, obrátiti své myšlenky na Boha. Modlitba jest rozmluva s Bohem. Mluvíme-li s někým, obíráme se jen s ním. Tak také při modlitbě musíme mysl svou obrátiti jen na Boha. („Na Boha mysliti“, proto „nábožně“.) Kdykoliv se modlíš, pozvědni s rukou i srdce k nebi! Mnozí ctí Boha jen rty, ale srdce jejich jest daleko od něho. (Mat. 15. 8.) Při modlitbě myslí na své časné věci, nebo se modlí tak, jako by mluvili se stěnami nebo podlahou. Kdo se modlí roztržitě a vlažně, tedy nepobožně, neobdrží ničeho od Boha. „Kterak můžeš žádati, aby Bůh dával pozor na tebe, když ani ty sám na sebe pozor nedáváš.“ (Sv. Cypr.) Kdo se špatně modlí a přece myslí, že bude vyslyšen, podobá se člověku, který sype na mlýn špatné obilí a přece myslí, že bude mít krásnou mouku. (Sv. Bern.) Než není potřeba, abychom při modlitbě pocítovali obzvláštní útěchu a neobyčejnou radost. Taková zbožnost jest mimořádnou milostí, obvyčejně odměna to boží a nedodává modlitbě větší ceny. Zrovna tak jakási nechuf a suchopárnost, kterou někdy při modlitbě cítíme, nečiní modlitbu samu sebou špatnější. Ba taková modlitba může býti i záslužnější, poněvadž člověk při tom trpí. (Sv. Terez.) Ona zbožnost jest Bohu nejmilejší, k níž se musí člověk nutiti. (bl. Aug. Fol.) Proto nemáme přestati modlití se, cítíme-li nechuf k modlitbě a prázdnotu duševní. Zlý duch

nás chce jen odvrátiti tímto způsobem od modlitby, a Bůh to dopouští, bychom svou slabost poznali a stali se pokornějšími. „Kdybychom při modlitbě nečinili nic více, nežli zapuzovali roztržitost a pokušení, přece jsme modlitbu dobře vykonali; neboť Pán má zalíbení na naší dobré vůli. (Sv. Fr. S.)

Abychom se modlili pobožně, máme se k modlitbě připraviti, za modlitby své smysly ostříhati a dle těla uctivě se chovati.

„Před modlitbou **připrav** duši svou a nebuď jako člověk, který pokouší Boha.“ (Sir. 18. 23.) I kdo hrá na citeru napřed ladí svůj nástroj, aby nehrál falešně. Kterak se člověk chystá, má-li jíti k audienci k pozemskému králi! Máme se tedy před modlitbou vmyslití v přítomnost boží, t. j. živě sobě představití, že stojíme před obličejem božím. (Beda.) Proto dělááme před modlitbou kříž. Máme také zapomenouti na všechny pozemské starosti a myšlenky. „Musíme napodobovati patriarchu Abrahama. Když chtěl obětovati syna svého na hoře Moria, nechal svého osla, služebníky a všechno, čeho nebylo k oběti potřeba, dole pod horou a pravil: „Až se pokloníme, navrátíme se k vám.“ (Sv. Luitgardis.) Jako Kristus vyhnal ze chrámu kupce a prodavače, tak musíme my před modlitbou ze srdce odstraniti všechny starosti. Ponech nebeskému otci na čtvrt hodinky své starosti, snad je s tebe úplně sejme, nebo ti je vrátí lehčími zpět! Než roztržitost, která nám napadá proti naší vůli, není hříšnou; jen musíme ji zapuzovati a brániti se jí. — Při modlitbě máme dvěře zavřítí, t. j. **oči ostříhati** a uchýliti se do komůrky svého srdce. (Mat. 6. 6.) Použití modlicích knížek zabraňuje ohlížení se. Rovněž modlitba před sv. obrazem nebo na posvátném místě, kde vše více připomíná Boha, koná se obvyčejně s větší pobožností. — Při modlitbě máme **tělo držeti slušně**, tedy nemáme ležeti nebo seděti, není-li toho třeba. Nemocný člověk, nebo kdo je velmi unaven, mohl by se ovšem modlití také leže nebo kleče. Také lépe by bylo modlití se chodě nábožně, nežli klečeti a při tom usnouti. Držení těla má právě pobožnosti napomáhati a ne ji činiti nemožnou.

3. Vytrvale, t. j. nesmíme přestati se modlití, byť bychom nebyli hned vyslyšeni.

Máme činiti jako děti, které nepřestanou dříve křičeti, dokud nedostanou, co chtějí. (Sv. Cyrill.) Lidé se horší, obtěžuje-li je někdo stále prosbami, ale Bůh nikoliv; jemu je tato dotěrnost zrovna příjemnou (Sv. Jeron.) Vzpomeň na podobenství o neodbytném příteli, který neustával klepati. (Luk. 11. 5.) Bůh mnohdy zrovna **těžce zkouší** vytrvalost toho, jenž se modlí. Vzpomeň na ženu kananejskou. (Mat. 15.) Kristus se k ní ukázal zprvu tvrdým, než to jí nezmátlo a dosáhla vyslyšení. Něco podobného se stalo se slepým od narození u Jericha; lidé ho okřikovali, aby mlčel, ale on volal tím více a byl uzdraven od Krista. (Luk. 18. 35.) Židé v Bethulii utekli se k modlitbě, když se blížil Holofernes k jejich městu; čím více se modlili, tím zoufalejší bylo jejich postavení. Než oni vytrvali, a Bůh je zachránil pomocí Judithy. (Jud. 6.—7.) Podobně bylo r. 1683, když Turci obléhali Vídeň; teprve v nejvyšší nouzi přišla pomoc, ale zázračná. (Spirago, Příkl. str. 49.) Sv. Monika modlila se 18 let se slzami za obrácení svého syna Augustina; jak velice

byla odměněna její vytrvalá modlitba! Bůh pomáhává až tehdy, když jest nouze největší. — Mnozí však, nejsou-li hned vyslyšeni, klesají na mysl i a přestávají se modlit. Máme se raději tím horlivěji modlit, čím déle Bůh odkládá s vyslyšením; neboť čím déle nás nechává čekat, tím vznešenější pak bývá jeho pomoc; pak dává nad míru více, než-li jsme žádali a očekávali. (Efes. 3. 20.) Rok musíme čekat, než-li sítě do země vložené přináší úrodu, a ovoce modlitby chtěli bychom ihned požívat? (Sv. Fr. S.)

4. S čistým srdcem, t. j. při modlitbě musíme býti prosti hříchů smrtelných nebo aspoň míti ducha kajícího.

Proto u dveří kostelních jest svěcená voda, aby nám připomněla, že se máme před modlitbou v kostele očistiti litostí ode hříchů. U Mohamedánů jest obyčej, že vcházejíce do kostela, zouvají zaprášenou obuv a nohy si umývají. Kdo má nečisté srdce, nemá dosti síly, by pozvedl ducha svého k Bohu; neboť jakmile se začne modlit, vstoupí mu na mysl hříšné obrazy a zdržují na zemi znečištěnou jeho mysl. (Sv. Řeh. Vel.) Kdo se modlí k Bohu se srdcem hříšným, podobá se muži, jenž ve špinavých šatech předstupuje před krále, by si vyprosil nějakou milost. Podobá se člověku, jenž chce někomu darovati květinový věnec a volí sice na věnec čisté květiny (svatá slova), ale plete jej rukama zamazanými. (Sv. Chrys.) Bůh nevyslyší hříšníka. (Jan 9. 31.) Jest spravedlivě, by z dobrodiní božích byl vyloučen ten, jenž se nechce podrobiti rozkazům božím. (Sv. Vavř. J.) Poslouchej Boha v jeho přikázáních, aby i on tě vyslyšel ve tvých prosbách. (Sv. Chrys.) Jakmile však hříšník svých hříchů upřímně lituje, smí již doufat, že bude vyslyšen. „Bůh jej přijímá tak, jako by nebyl nikdy zhřešil.“ (Sv. Alf.) Bůh nečiní jako lidé, kteří prosíci mu ihned vyčítají urážku, které se proti nim dopustil. „Bůh nehledí na to, co člověk učinil, nýbrž na to, co činiti chce.“ (Sv. Bern.) Vzpomeň na modlitbu kajícího celníka ve chrámě. (Luk. 18. 13.)

5. S odevzdaností do vůle boží, t. j. musíme zcela ponechat vůli boží, kdy a jak nás vyslyší.

Tak se modlil Kristus na hoře Olivetské: „Ne má, ale Tvá vůle se staň.“ (Luk. 22. 43.) Bůh totiž ví nejlépe, co nám prospívá; nesmíme tedy Bohu předpisovati, jako nemocný nesmí lékaři poroučení, který lék mu má předepsati (Sv. Fr. S.) Jistá matka se kdysi násilně modlila, aby jí Bůh uzdravil dítě. Farář jí radil, aby se raději modlila, aby se stala vůle boží. Tu zvolala ona matka rozhořčeně: „Ne, to se nesmí státi; má vůle se musí státi,“ a modlila se dále. Dítě skutečně okrálo, vedlo později velmi špatný život a skonalo jako zločinec na šibenici. Jaké štěstí by bylo bývalo pro onoho člověka, kdyby byl ve své mladosti zemřel. Hle, jak dobře tedy jest, ponechat zcela Bohu, chce-li nás vyslyšeti; neboť Bůh vidí do budoucna. (Spirago, Příkl. str. 203.)

6. Pokorně, t. j. vědomi sobě jsouce své slabosti a nehodnosti.

Nesmíme snad mysliti, že svou modlitbou prokazujeme Bohu velikou nějakou službu. Modlitba celníka ve chrámě a modlitba pohanského setníka byla pokornou. Pokorně se modlil Daniel: „Ne pro spravedlnosti naše prostíráme prosby své před tváří tvou, ale pro milosrdenství tvá mnohá.“

(Dan. 9. 18.) Modlitba pokorného proniká oblaka. (Sir. 35. 21.) Jak pokorně se již klaníme, přednášíme-li svou prosbu mocným tohoto světa! Modlitba již sama sebou jest úkonem pokory, neboť jí osvědčujeme svou závislost na Pánu nebe a země. Když se modlíme, jsme jako žebráci, kteří stojí přede dveřmi mocného hospodáře. (Sv. Aug.) A přece jsou lidé, kteří se při modlitbě tváří tak, jako by tím Bohu prokazovali velikou službu. Jaký to nerozum!

7. Důvěrně, t. j. s pevným přesvědčením, že nás Bůh ve své nekonečné dobrotě jistě vyslyší, jestliže to, zač prosíme, slouží k jeho cti a k našemu spasení.

Modlitba Eliášova při obětování na hoře Karmel jest vzorem důvěrné modlitby. (3. Král. 18.) Kristus slibuje: „Všecko, začkoli byste prosili na modlitbě, věříce, vezmete.“ (Mat. 21. 22.) Důvěra bývá velice odměněna. (Žid. 10. 35.) Kdo však pochybuje, neobdrží nic. (Jak. 1. 6.)

Dobře modlit se naučíme cvikem.

Modlením se učíme modlit. I zde platí přísloví: Cvičení dává umění. Čím častěji se kdo modlí, tím milejší mu bude modlitba; čím řidčeji se kdo modlí, tím odpornější a pošetilejší se mu zdá býti modlitba. (Sv. Bonav.)

4. Kdy máme se modlit?

1. Modlit se máme vlastně bez ustání, neboť Kristus žádá, bychom „se vždycky modlili a neustávali.“ (Luk. 18. 1.)

Naše srdce má se podobati věčnému světlu v kostele. Jako ustavičně dýcháme, tak také máme míti mysl stále obrácenou k Bohu; proto napomíná apoštol: „Modlete se bez ustání.“ (1. Sol. 5. 17.) S Bohem můžeme mluvit každou chvíli. U bran nebeských nestojí žádný voják, který by nám bránil vstoupiti. Jen třeba jest zavolati „Otče“, a již se otvírají brány jeho paláce. (Sv. Chrys.) Kdo Boha hledá, nalezne jej všude a vždy. (Sv. Alf.) Máme si počínati jako mladé vlaštovky, které neustálým křikem požadují potravu od starých. (Sv. Alf.) Ustavičná modlitba nás připodobňuje andělům, kteří neustále patří na tvář boží. (Sv. Fr. S.) Kdo se neustále modlí, může od Boha snadno dosáhnouti všeho, jako ten, kdo je neustále ve společnosti krále, snadno od něho všeho dosáhne. (Sv. Chrys.) Ustavičnou modlitbou **odvracíme od sebe mnoho pokušení**. Proto pravil Kristus na hoře Olivetské: „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ (Mat. 26. 41.) Ustavičná modlitba nás chrání jako pevná hradba proti nepříteli zlému; jest silným štítem proti šípům našich nepřátel (Tom. Kemp.), bezpečným přístavem, kde vlny mořské nemohou škoditi. (Sv. Chrys.) Dábel nás může napadnouti každý okamžik. Proto máme míti modlitbu vždy pohotově, jako lidé, jejichž dům se nachází ve stálém nebezpečí ohně, stále mají vodu po ruce připravenou. (Sv. Chrys.) Jako voják nikdy nejde do války beze zbraně, tak také křesťan nikam se nesmí odebrati bez modlitby. (Sv. Eligius.) — Modlíme-li se ustavičně, setrváváme nejjistěji až do smrti v milosti boží.

(Sv. Tom. Aq.) Kdo se stále přidržuje modlitby, podobá se železničnímu vlaku, jenž neustále jede v kolejích a takto jistě a rychle dospívá ke svému cíli.

Než nikterak se nevyžaduje a ani není možno, bychom neustále jen klečeli; toliko se vyžaduje, spojovati práci s modlitbou.

Zásadou naší budiž: „Ruku při práci a srdce u Boha.“ Život Marty (práce ke službě bližního) má být spojen s životem Marie (rozjímání a modlitba). (Luk. 18. 40.) Život Marty byl dobrý, život Marie byl lepší, život obou spojen v jedno jest nejlepším. (Sv. Bern.) I Kristus, jenž jest nám všem vzorem, spojoval modlitbu s prací. (Sv. Řeh. Vel.) Na tomto světě máme se modlití skutky a úkony (Sv. Fr. S.); teprve smrtí přestává naše konání a rozjímání o božské velebnosti bude jediným naším zaměstnáním. (Sv. Řeh. Vel.) Kdo by z lásky k modlitbě nechtěl pracovat, ten dle výroku sv. Pavla (2. Sol. 3. 19.) nemá ani jísti.

Máme tedy při svém zaměstnání konati **modlitby střelné** a každou práci začínati s **dobrym úmyslem**, bychom jí Boha ctili.

Bychom častěji za den zrak svůj k Bohu obraceli, jsou postaveny u cest a silnic kříže a sochy; mají připomínati Boha tomu, kdo tudy kráčí. Všichni světcové konávali **modlitby střelné**. Sv. Teresie měla ve svém obydlí obraz, který představoval Ježíše u studnice Jakobovy; občas vždy pohlížela na tento obraz a říkala: „Pane, dej mi vody živé.“ — Střelná modlitba sv. Ignáce z L. byla: „Všecko ku větší cti boží.“ Bez modliteb střelných jest náš odpočinek zahálkou a naše konání není jiným než roztržitostí a zmatkem. (Sv. Fr. S.) Kdo však naproti tomu modlitbami střelnými občas k Bohu mysl obrací, spamatuje se ihned v každém zmatku životním, jako loďník, který neustále hledí na magnetickou stříčku. Modlitby střelné mají velikou moc; chrání nás od roztržitosti, takže je také konáme s větší pobožností. „Střelná modlitbička, kterou stokrát vroucně opakujeme, má mnohdy větší cenu, nežli sto rozličných modliteb, které jen jednou konáme.“ (Sv. Fr. S.) I Kristus na hoře Olivetské opakoval též slova několikrát. Podobně činil sv. František z Ass., jenž mnohou noc neustále volal: „Ó Bože a mé všecko.“ — Sv. Pavel nám prikazuje: „Buďte že jíte, nebo pijete, nebo cočkoli jiného činíte, všecko k slávě boží činite. (1. Kor. 10. 31.) Velmi se doporučuje, hned **ráno** vzbuditi **dobry úmysl** a obnovovati jej před každou důležitou prací.

Ještě lépe jest, jestliže každé volné chvíle použijeme k modlitbě.

Bl. Klement Hofbauer trefně odpověděl jistému muži, který si mu stěžoval, že neví, co má **dlouhou chvíli** činiti: „Tak se tedy přece modlete.“ Světcové se modlili, kdy jen mohli. Sv. Jakub apoštol, biskup jerusalémský, modlíval se tak často, že měl na kolenou kůži tvrdou jako velbloud. (Jos. Hav.) Opravdový křesťan se modlí stále a to ne tak, aby to každý věděl; modlí se totiž v srdci a to i při obcování s jinými lidmi, na svých procházkách, při práci a odpočinku. (Sv. Klem. Alex.) Světcové po příkladu Kristově (Luk. 6. 12.) trávili část noci na modlitbách.

Rovněž se velice doporučuje, bychom, pozorující věci viditelné, ducha svého povznášeli k věcem neviditelným.

Jest to velmi snadno, jelikož viditelné tvorstvo a naše náboženství jakožto díla téhož Tvůrce jsou si ve mnohem podobna. Sv. Řehoř Naz. pozoroval na břehu mořském vyplavené vlnami mořskými mušle a naproti tomu nezdolné skalní stěny; i přirovnával k prvním člověka, jenž se nedovede opanovati, a ke druhým člověka, jenž se nenechá svěsti žádným pokušením. Na to prosil Boha o sílu. Sv. Fulgenc pozoroval v Římě vítězný průvod krále Theodoricha; z toho poznal, jak krásným teprve bude vchod vítězné duše do nebe. — Sv. Františku z Ass. při pohledu na ovci připadla na mysl mírnost Kristova; sv. Basiliovi při pohledu na růži připadly na mysl hořkosti, které jsou přimíseny každé radosti pozemské. Sv. František Sal. při pohledu na kostel pravil sám k sobě: „I my jsme chrámem božím“; při pohledu na pole: „I my jsme roli, kterou vzdělává Bůh a napájí Kristus krví svou“; při pohledu na krásný obraz: „Na obrazech božích, andělech a lidech, září velebnost božská.“ Krásně pravil kdosi, jenž s Kristem byl u stolu, při pohledu na chléb: „Blahoslavený, kdo jísti bude chléb v království nebeském.“ (Luk. 14. 15.) Takto lze snadno rozvažovati, jelikož všechno viditelné připomíná nám všemohoucnost a dobrotu boží a vybízí nás zrovna, bychom se Bohu klaněli. „Celý náš život má být nepřetržitou modlitbou.“ (Sv. Hilár.) Mámeť ducha sv. od věcí pozemských odtrhovati a již nyní jakoby v nebi žiti. (Filip. 3. 20.)

2. Zvláště se máme modlití: ráno a večer, před jídlem a po jídle a když nás hlas zvonu kostelního k modlitbě pobízí.

1. Ráno máme Bohu děkovati, že nás v noci chránil, a máme jej prositi, by nás i po celý den ochraňoval od neštěstí a hříchu a dával nám všeho, čeho jest nám k živobytí potřeba.

Ranní modlitbu máme konati pokud lze kleče; také nemáme dříve snísti, pokud jsme se nepomodlili. (Sv. Jeron.) Kdo se ráno nemodlí, podobá se nerozumným zvířatům. Ba i ptáčky oslavují svým sladkým zpěvem počátek dne. (Sv. Ambr.) Skřívan, jakmile procitne, povznáší se k oblakům a plesá v ranní písni; potom teprve si hledá pokrmu na zemi. Na modlitbě ranní spočívá **zvláštní požehnání**. (Sir. 32. 18.) Přísloví: „Ranní ptáče dál doskáče“ lze plným právem říci i o modlitbě. Jako Israelští mohli nasbíratí many pouze před východem slunce, tak i my můžeme požehání božího dojíti jen tím, když se na počátku dne Bohu klaníme. (Moudr. 16. 28.) Prožije-li někdo dobře své mládí, má to rozhodný vliv na celý jeho pozdější život. Co platí o mládí, platí o ránu každého dne. (Oberberg.) A zdaž nebývají první dojmy, které na nás některý člověk učiní, rozhodujícími pro naše chování se k němu? I Bůh si všímá našeho počínání z rána. Ráno lze Boha **nejlépe naléztí**. (Přisl. 8. 17.) Proto první křesťané se scházivali k modlitbě časné z rána. Dnes jest pouze ještě obyčejem, že se křesťané hlasem zvonu před východem slunce upozorňují, by se modlili. — Kdo se ráno nemodlí a hned se dává do světského zaměstnání, podobá se člověku, který vstoupil do nepravého vlaku železničního a jede potom docela jiným směrem. Jest-liže někdo při účtování chybí hned v prvních číslicích, jest pak i další práce marnou. Jest-liže některý studující hned první rok špatně se učí, chybí mu základ, a dále toho nepřivede. Zcela tak se má s těmi, kdož se ráno nemodlí;

na jejich denní práci není požehnání. Nejsou-li základy domu pevnými, sboří se dům. A denní práce nestojí za nic, jest-liže se člověk ráno nepomodlí.

2. Večer máme Bohu **děkovati** za dobrodiní po celý den obdržená a **prositi** jej, by nám odpustil hříchy za onen den spáchané a ochraňoval nás v noci.

Dáš žebračkovi kousek chleba, a on neodchází od tvých dveří, aby ti nevyslovil tisíceřehó díku. A Bůh tě po celý den živil, a ty bys chtěl ulehnoti bez poděkování? (Sv. Bern.) Pomni, že Vykupitel mnohdy večerní modlitbu konával po celou noc. — Jelikož většinu lidí právě za noci volá smrt před soudnou stolicí boží, proto máme při večerní modlitbě také **svědomí zpytovat** a dokonalou lítost vzbuditi. Každý hráč nebo obchodník počítá večer svůj zisk nebo ztrátu, ačkoliv se tu jedná jen o časný prospěch; tak tedy má i člověk večer zpytovat, kterak vykonal to, co se týká jeho duše. (Sv. Efr.) S Bohem počni každé dílo, podaří se ti až milo!

3. Před jídlem a po jídle máme Bohu za pokrm **děkovati** a jeho **prositi**, by nás chránil oněch hříchů, jichž se obyčejně dopouštíme před jídlem nebo po jídle.

Kristus vždycky před jídlem díky činíval svému nebeskému Otci. (Mar. 8. 6.); obyčejně pohlédl k nebi a sklonil svou hlavu, jako na př. při poslední večeři; tím chtěl říci: „Otče, děkuji Tobě.“ „Když bys jedl a nasýtil bys se, varuj se pilně, abys nezapomněl na Hospodina.“ (5. Mojž. 6. 12.) Daniel v jámě lvové ihned děkoval za oběd, který mu poslal Bůh. (Dan. 14. 37.) Kdo se nemodlí před jídlem a po jídle, podobá se zvířeti. Král Alfons aragonský poučil jednou své dvorany, kteří se ani před jídlem ani po jídle nemodlili, o potřebě modlitby. Pozval na dvorní hostinu žebračka a co nejprísněji mu zakázal, aby při vstoupení do jídelny pozdravil a po hostině poděkoval. Žebraček učinil zcela, jak mu bylo poručeno. Nad jeho počínáním byli dvorané nad míru rozhořčeni. Tu však řekl král: „Nuže, ani vy se nechováte lépe ke svému nebeskému králi. Nezdravíte ho a neděkujete jemu. A myslíte, že On se na vás horší méně, než-li vy na tohoto žebračka?“ Dvorané se zastyděli a od té doby neopomenuli u stolu se pomodliti. (Spirago, Příkl. str. 204.) Když kdysi hrozné krupobití zničilo veškerou úrodu, pravilo jisté dítě svému otci zcela otevřeně: „Tento trest nepřišel na nás pro žádnou jinou příčinu, než-li proto, že jsme k Bohu nevďečními a u stolu se nemodlíme.“ (Spirago, Příkl. str. 205.) — Při jídle bývají páčány obyčejné tyto hříchy: nestřídmost, hněv (že není jídlo dobré), pomluva. Je-li tělo nasyčeno, snadno přichází pokušení, zvláště k lenosti, hněvu, nemravnosti. David a mnozí jiní v tomto pokušení klesli. Při jídle a pití nezapomínejme na Boha.

4. K modlitbě se zvoní: třikrát denně, ráno, v poledne a večer k modlitbě „**Anděl Páně**“; ve čtvrtek večer ke „**smrtné úzkosti Kristově**“; v pátek o 3 hodinách ke „**skonání Kristovu**“; konečně když někdo **umřel a pohřbu**.

Na mnohých místech posud se zvoní k modlitbě, když je v kostele **pozdvihování** a když se dává **požehnání** velebnou svátostí. Neopomeňme pomodliti se, když církev volá k modlitbě. Zde platí slova sv. Augustina:

„Kdo se modlí s církví, modlí se nejlépe.“ — **Zvon kostelní** však napomíná netoliko k modlitbě, nýbrž volá nás i na služby boží; také nám připomíná církevní slavnosti (kdežto při smutných událostech, jako na př. na Velký pátek, umlká); výjimečně upozorňuje nás také na nastávající nebezpečí, na př. na požár, povodeň, válku, bouřku. V tomto případě napomíná nás k modlitbě. (Zvonění při bouři většinou bylo odstraněno, jelikož právě při tomto zvonění uhodilo často do kostelní věže.) Zvon má tedy účast na radosti a žalosti lidské a jest tedy jakoby průvodcem člověka celým jeho životem. Poněvadž tedy zvony, tito svolavatelé k modlitbě a službám božím, konají služby jako člověk, proto dostávají při svém svěcení křestní jméno. A poněvadž zvon koná svatou službu, proto dříve měli právo zvoniti pouze mužové, kteří měli k tomu náležité svěcení. — Původně nebylo zvonů. U Židů svolávali kněží lid zvukem trub. Po pronásledování křesťanů bývali křesťané svoláváni na služby boží hlasem rohu nebo dřevěných klapáček. Teprve ve středověku začalo se svolávaní na služby boží tlúčením kladivy na kov a později hlasem zvonů. — Největší zvon jest na chrámě Kolínském na Rýně; váží 27.000 kg. (Skoro zrovna tak veliký jest zvon na kostele Sacré Coeur v Paříži). Zvon na chrámě sv. Štěpána ve Vídni váží asi 18.000 kg. (Skoro zrovna tak veliký zvon jest na chrámě v Erfurtě.) Zvon v Moskvě váží 50.000 kg., jest vysoký 7 m. a v průměru má 6 m.

3. Máme se ještě modliti: v nouzi, v pokušení, před důležitou prací a kdykoliv jsme dojeti a k modlitbě pohnutými se cítíme.

Prísloví praví: „Nouze učí člověka modlitbě.“ Jiné: „V nouzi leze člověk ke kříži.“ Máme se v **tísni a potřebách** modliti, poněvadž Bůh toho žádá. Bůh praví: „Vzývej mne v den soužení, a já vytrhnu tebe, a ty mne budeš oslavovati.“ (Ž. 49. 15.) Octneme-li se v hloubi soužení, máme si počínati jako plavec; máme ruce sepjati a všechno pozemské od sebe nohama odstréiti; takto nezahyneme. (Wen.) Co činili apoštolové na lodičce? Křesťané, když byl Petr v žaláři? Lidé však v nouzi hledávají pomoci pouze u lidí — **I v pokušení** máme se utíkati k modlitbě. Kristus praví: „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ (Mat. 26. 41.) V pokušení si musíme počínati jako malé děti; vidí-li přicházeti dravec, utíkají ihned ku své matce nebo otci. (Sv. Fr. Sal.) Co měla Eva učiniti v pokušení? Aby lidé, kteří jsou blíže zoufalství, našli někde útočiště, nechávají mnozí duchovní správce lidem kostel otevřený po celý den. Tím se zabraňuje mnohým sebevraždám. Proč? — Rovněž i před **důležitou prací** máme se modliti. Tobíáš napomíná: „Pros Boha, aby spravoval kroky tvé.“ (Tob. 4. 20.) I Kristus se modlil, dříve než vyvolil apoštoly (Luk. 6. 12.); nežli vzkřísil Lazara (Jan 11. 41.) a na Zelený čtvrtek, než-li začal trpěti. (Luk. 22. 41.) Apoštolové se modlili před volbou apoštola Matěje (Sk. 1. 23.) Petr, nežli vzkřísil Tabithu. (Sk. 9. 36.) Sv. Jeroným docela žádal: „Vycházíme-li, máme se ozbrojiti modlitbou, a když se vrátíme, máme dříve nežli se posadíme, pomodliti se.“ — Rovněž máme použiti k modlitbě oněch okamžiků, v nichž jsme zvláště **dojeti** a k modlitbě náchylni. Máme činiti jako plavec. Pozoruj-li, že jest příznivý vítr, rychle pokračuj v jízdě. Také my, cítíme-li, že Duch sv. na nás působí, máme ihned následovati jeho popudu. (Ludv. Gr.) Zdaž nevyužítujeme příznivého počasí, konáme-li nějakou

13. 6.) Tak si počínají mnozí lidé; při modlitbě myslí pouze na potřeby tělesné, nikoliv na duševní. „Nikdy nemáme Boha prositi za to, co my chceme, nýbrž za to, co chce Bůh.“ (Sv. Nilus.) Jinými slovy: Nikdy nemáme prositi, by se vyplnilo to, po čem touží naše tělo, nýbrž to, co vychází od Ducha sv. (Sv. Lev Vel.)

7. O rozjímání.

1. Rozjímání (= modlitba rozjímavá) záleží v tom, že o pravdách náboženských přemýšlíme, bychom vzbudili v sobě dobrá předsevzetí.

Drahocenné koření ukazuje svou vůni obyčejně až tehdy, až jest v moždírě roztlučeno; zrovna tak náboženské pravdy působí nejvíce teprve tehdy, až o nich duch náš uvažuje. (Ludv. Gran.) Kdo rozjímá o pravdách náboženských, podobá se Mojžíši, jenž tak dlouho holí na skálu bíl, až z ní voda vytekla. Podobá se člověku, jenž ocelí tluče na kámen, až z něho jiskra vyletí; neboť tím, že rozumem uvažuje, buší zrovna na zkamenělé srdce, až se vůle pohne k dobrým předsevzetím. (Sv. Cyr. Alex.) Při rozjímání namáháme se jen potud, **dokud na nás nepůsobí Duch sv.** Kdo rozjímá, podobá se lodi opatřené veslem a plachtou. Je-li bezvětrno, užívá se vesla; přišel-li příznivý vítr, odkládá se veslo a napíná se plachta; pak to jde vesele a rychle ku předu. Zrovna tak jest při rozjímání: Člověk přemýšlí a přemýšlí, až pocítí, že Duch sv. jej poutá a povznáší. Pak již si nemusí lámat hlavy, nýbrž jen otevře srdce, aby do něho milost vnikla a je zanítila. Kdybychom chtěli stále jen hromaditi krásné myšlenky a průpovědi a jen rozum zaměstnávat, pak by to bylo studování a ne modlitba. (Sv. Vinc. P.) Když jsme z ocele již ohně dobyli a chytil-li doutnák, zapalujeme ihned svíci; bylo by pošetilým, kdybychom chtěli pořád ještě dále křesati. Zrovna tak jest zde.

2. Rozjímání jest **výbornou modlitbou**, ale musí se střídati s modlitbou ústní.

Rozjímající napodobujeme na zemi život andělů, kteří v nebi stále na Boha patří nebo o něm rozjímají. Mnozí světci sepsali svá rozjímání, jako na př. sv. Augustin, sv. Teresie, sv. Alfons, Tomáš Kemp. a j. — Pozorné čtení těchto knih jest tedy modlitbou. — Ústní modlitba a rozjímání musí se zrovna tak střídati, jako chůze a sedění v životě. Ústní modlitba a rozjímání jsou nohy, jimiž kráčíme k nebi. (Sv. Bern.) Rozjímání totiž jest nezbytnou přípravou na modlitbu. Nepředchází-li rozjímání, není možno, aby modlitba byla dokonalou; koná se bez náležité zbožnosti, nebo se vůbec ani nekoná. (Sv. Bonav.)

3. Rozjímáním docházíme milosti **pomáhající a dospíváme brzy k dokonalosti.**

Rozjímáním nabýváme **milosti pomáhající.** Přiblížíme-li se k ohni, jsme ozářeni a zahřati. A zrovna tak při rozjímání pravd náboženských se rozum osvětluje (člověk lépe poznává marnost věcí pozemských, vůli boží, cíl svého života, přísnost božího soudu atd.) a srdce se roznécuje pro dobro. „Rozjímání jest pecí, v níž se rozdělává oheň božské lásky.“ (Sv. Alf.) Rozjímání jest branou, kterou vchází do člověka milost boží. (Sv. Teres.) Duše,

kteřá se cvičí v rozjímání, podobá se poli dobře obdělanému, které přináší stonásobný užitek; nebo dobře zavlažené zahradě, v níž květiny krásně rostou. (Sv. Alf.) Čím jest spánek pro tělo, tím jest rozjímání pro duši; jím nabývá duše nových sil. — Kdo se však pravdami náboženskými neobírá, nepocituje nikterak této síly, zůstává slepým a světsky smýšlejícím. Proto jest na světě tak zle, poněvadž není nikoho, jenž by přemýšlel. (Jer. 12. 11.) Nedostatek rozjímání jest příčinou, že se denně plní svět hříchy a peklo zavřenci. (Sv. Alf.) — K rozjímání máme si voliti takovou látku, která se nám více líbí a nás více povzbuzuje, a o té máme opět a opět rozjímati. I včely sedají jen na ony květiny, jež obsahují šťávy, kterých potřebují na stavbu buněk. A my voníme často k takovým květinám, které libě voní. — Rozjímáním dospívá člověk **k dokonalosti.** „Denní rozjímání zbavuje člověka vlažnosti.“ (Sv. Ambr.) Rozjímání bylo příčinou obrácení sv. Ignáce z L. a mnohých světců. „Modlitba vnitřní, t. j. rozjímání a hřích smrtelný nemohou spolu obstáti.“ (Sv. Jeron.) S jinými pobožnostmi může hřích obstáti; ale rozjímání a hřích jsou dvě věci, jež se vylučují. Člověk nezbytně musí zanechat buď hříchu nebo rozjímání. (Sv. Alf.) Všichni svatí stali se svatými rozjímáním. (Sv. Alf.)

Nejdůležitější modlitby.

»Otče náš.«

„Otčenáš“ se nazývá také „**modlitbou Páně**“, poněvadž mu nás naučil Kristus Pán. (Luk. 11.)

Bůh jediný věděl, On jediný nás tedy mohl naučiti, jak chce, bychom jej prosili. (Tert.) Otčenáš má také všechny známky, že jest od Boha složen. „Není krásnější a světlejší modlitby, nežli Otčenáš.“ (Tom. Kmp.) Předně žádný člověk, ať si jest jakéhokoliv náboženství, nemůže proti Otčenáši ničeho namítati. **Hodí se pro každého**, ať pro žida, pohana nebo katolika; ať pro učence nebo nevzdělance. „Podobá se proudu, jímž může nejen beránek, ale i slon přebřísti.“ (Sv. Řeh. Vel.) Mimo to má Otčenáš mnohé přednosti.

I. Otčenáš jest **nejvýbornější ze všech modliteb**; neboť přede vším jiným se vyznačuje svou silou, prostotou a bohatostí myšlének.

Otčenáš má ze všech modliteb **největší sílu**, poněvadž modlíce se Otčenáš, modlíme se nejen ve jménu Ježíše, nýbrž zrovna vlastními jeho slovy. (Sv. Cypr.) Této modlitby se tedy zvláště týkají slova Kristova: „Začkoliv prositi budete Otce ve jménu mém, dá vám.“ (Jan 16. 23.) Bůh rád slyší modlitbu „Otčenáš“, neboť jest to modlitba Páně. Pro jeho sílu nazývají jej sv. Otcové „mocným zvonek poplašným, který svolává moci nebeské k ochraně proti našim nepřátelům“, a „klíčem k bráně nebeské“. — Otčenáš jest **nejprostší** ze všech modliteb. Prostá mluva jest právě mluva srdce; kdo úsilovně prosí, nedělá moc řeči. Vzpomeňme na Krista na hoře Olivetské. „Otčenáš nemá sice mnoho slov, ale bohatý obsah.“ (Tert.) Dítě se modlí těmito slovy s pobožností a mudřec

se ponořuje v jejich hloubku a nevyzpytuje jich. (Stolberg.) V Otčenáši prosíme za **všecko**, čeho potřebujeme pro duši i pro tělo, tedy o všechny pozemské a nebeské statky. „Všecko, zač vůbec můžeme prositi, jest obsaženo v Otčenáši.“ (Sv. Cyr.) Prozkoumáš-li nejvýtečnější modlitby, nenajdeš, aby vše nebylo obsaženo v Otčenáši. (Sv. Aug.) — Otčenáš jest zrovna krátkým výtahem sv. evangelia. (Tert.) Proto lze Otčenáš přirovnati ku drahokamu, jenž jest sice malíčkým, ale velmi cenným. — V Otčenáši modlíme se netoliko za všecko, po čem se máme snažiti, nýbrž modlíme se i **v pravém pořádku**. (Sv. Tom. Aq.)

II. Otčenáš skládá se z oslovení, 7 proseb a slova »Amen«.

Obnášení archy úmluvy 7krát kolem Jericha a sřítění se zdí města Jericha znázorňuje modlitbu Páně a její účinek.

1. Oslovení vzbuzuje v nás náležité rozpoložení mysli k modlitbě; neboť povznáší našeho ducha k Bohu a probouzí v nás důvěru v Boha.

Slovo „Otče“ probouzí v nás důvěru v Boha; slova „jenž jsi na nebesích“ povznášejí naši mysl k nebi. Na počátku Otčenáše vzbuzujeme zrovna víru, naději a lásku. (K. Hugo.) Kterak to?

Boha nazýváme „**Otcem**“, poněvadž nás stvořil, (5. Mojž. 32. 6.), poněvadž Syn boží svým vtělením stal se naším bratrem (Efes. 1. 5.) a poněvadž při křtu sv. Duch svatý v nás sestoupil a nás syny božími učinil. (Řím. 8. 15.)

Býváme v rozpacích, jaké tituly bychom dali pozemským vladařům, máme-li je osloviti; u Boha tomu není tak. Říkáme pouze „Otče“, a tento „důvěrný“ název jest mu nejmilejším. Žádný smrtelník by se neodvážil všemocného vladaře nazvati „otcem“, kdyby toho nedovolil jeho vlastní syn. (Ludv. Gran.) Bůh se nedává nazývati „Tvůrcem“, „Pánem“, „Veličenstvím“, poněvadž v těchto názvech jest obsažena přísnost, takže v nás vzbuzují jakousi hrůzu. (Sv. Fr. S.) Bůh nechce, bychom se ho báli, nýbrž bychom jej milovali. Bůh se dáva nazývati „Otcem“, poněvadž jest to jméno plné lásky a lásku budí. (Sv. Aug.) Poněvadž láska jest mnohem ušlechtlejší než bázeň, proto těší Boha mnohem více, nazýváme-li jej Otcem a ne Pánem. (Sv. Ř. Vel.) — Jako dítě nazývá Otcem toho, kdo mu dal život, tak také Bůh jakožto stvořitel nazývá se naším otcem.

Připojujeme slovo „**náš**“, poněvadž jakožto bratři a sestry za sebe vespolek se modlíme.

V Otčenáši se modlí každý jednotlivec za všechny a všichni za každého jednotlivce. (Sv. Ambr.) Proto také jest Otčenáš veřejnou a všeobecnou modlitbou křesťanů. (Sv. Cyr.) — Za sebe se modliti nutí nás potřeba; láska bratrská však nás pudí, bychom se modlili také za jiné. (Sv. Chrys.) Kristus nám praví, že jsme všichni bratři vespolek (Mat. 23. 8.) a apoštolové často nazývají svými bratry. (Mat. 28. 10.) Také sv. apoštolové nazývají křesťany „bratry“. (Řím. 1. 13.; 12. 1.) Všeobecně se nazývají bratry ti, kdož

mají společného otce v nebi. (Tert.) — Jméno „Otec“ napomíná nás k lásce k Bohu, slovo „**náš**“ k lásce k bližnímu.

Říkáme: „**Jenž jsi na nebesích**“, poněvadž Bůh, ačkoli jest všude přítomen, přece obzvláště na nebesích se zjevuje a požívati dává.

Tato slova jsou připojena, by byl patrný rozdíl mezi pravým Bohem, jenž obzvláště na nebesích bydlí, od bohů pohanických, kteří dle názoru pohanů bydlí v obrazech a sochách.

2. V první prosbě Otčenáše prosíme, by Bůh byl veleben.

První prosba má tento smysl: Ó Bože, dej, bychom velebnost Tvou vždy lépe **poznávali a ctili**!

Oslava Boha jest cílem veškerého stvoření a tedy nejvyšším cílem každého tvora. — První prosba může míti také smysl: „Pomoz, Bože, k rozšíření **pravé víry**. Vzbud **muže dokonalé**, kteří by napomáhali k šíření sv. náboženství, tedy především dokonalé papeže, biskupy a kněze, dokonalé missionáře a kazatele, pak i dokonalé spisovatele a redaktory, konečně dokonalé vladaře a zástupce lidu (poslance). Podporuj je také svou milostí a pomocí.

3. V dalších třech prosbách prosíme za tato dobra: za věčnou blaženost, za milost boží k plnění božské vůle a za to, čeho je třeba k zachování našeho života.

Druhá prosba má tento smysl: „Popřej nám po smrti **blaženosti věčné**.“

Druhá prosba souvisí s první prosbou. Mezi obě lze totiž vložit tuto myšlenku: „Nejdokonaleji poznati a ctíti Tebe lze v nebi“. Z toho pak plyne prosba: „Popřej nám tedy **nebeské blaženosti**. — Slova „království tvé“ mohou však mimo království boží nad námi (nebe, blaženost) znamenati také: království boží kolem nás (katolická církev) a království boží v nás (milost posvěcující). Jest tedy smysl druhé prosby: „**Rozšiř církev katolickou**“. I tato prosba může souviseti s prosbou první. Lze totiž mezi ně vložit myšlenku: „Tvá oslava na zemi děje se nejlépe v církvi katolické“. Z toho plyne prosba: Rozšiř tedy církev katolickou. Třetí smysl jest „**Daruj nám milosti posvěcující**. Pak by souvisela tato prosba s prosbou první takto: Nejvíce oslavujeme tebe životem svatým. Dej nám tedy

Třetí prosba má tento smysl: „Dej nám svou **milost**“ bychom vůli tvou právě tak dokonale plnili, jako ji plní andělé v nebi.

Souvisí s druhou prosbou takto: „Bychom mohli do nebe přijíti, musíme plniti tvou vůli. Dej nám tedy milost, **bychom vůli tvou plnili**.“

Rovněž má tato prosba tento smysl: Dej, by se vůle tvá **na nás** plnila, t. j. ať na zemi panují poměry nebeské, by zmizela všechna bída a nespravedlnost.

Smysl prosby **čtvrté** jest: „Dej nám všeho, **čeho jest třeba k zachování našeho života**, jako pokrmu, oděvu, obydlí, peněz, zdraví a t. d.

S třetí prosbou souvisí takto: Vůle tvé plniť a věčné blaženosti dojití nemůžeme, nezachováš-li nám **život**. Proto tě prosíme za všechno, čeho jest nám potřeba **k zachování života**. Zajisté jest nápadným, že prosíme jen za „chléb“. Jest to proto, že chléb jest nejpotřebnějším ze všech pokrmů; prosíme-li tedy o chléb, prosíme tím zároveň o všeliký pokrm a nápoj a o všechno, čeho je k živobytí potřebí. Proto také se říká v obyčejném životě zkrátka „chléb“ místo živobytí, na př. vydělá si svůj chléb; má těžký chléb, lehký chléb, jest bez chleba; všimněme si také slov božích k Adamovi: „V potu tváře své jísti budeš chléb svůj“, t. j. s velikou námahou budeš si dobývatí svého živobytí. Také proto učil nás Kristus modlití se za „chléb“ a to za „vezdejší“, že se máme spokojiti jen s potřebnými věcmi a nemáme žádati ničeho zbytečného; pročez praví i sv. Pavel: „Máme-li pokrm a nápoj, buďme s tím spokojeni.“ (1. Tim. 6. 8.) Slovy: „Chléb náš vezdejší dej nám dnes“ se klade na srdce tomu, jenž se modlí, že má pečovati i o chléb bližního, tedy že mu máme v nouzi pomáhati. Rovněž slovo „nás“ není bezvýznamno. Máme totiž toužiti jen po onom chlebě, jehož jsme si poctivě dobyli a prací zasloužili. Do čtvrté prosby lze tedy vložiti i myšlenku: Učiň, ó Bože, by poctivý dělník dostal zaslouženou mzdu a odstraň sociální zlé poměry. Než člověku nestačí jen tělesný pokrm, jelikož má také duši Bohu podobnou; i ona potřebuje pokrmu. Proto zcela jistě v této prosbě jest obsažen i tento smysl: Dejž nám i **chléb duševní**, totiž jednak slovo boží (známost a porozumění evangelia), jednak nejsvětější svátost oltářní.

4. V dalších třech prosbách prosíme za odvrácení tohoto zla: hříchu, pokušení a všeho, co našemu životu škodí.

Smysl **páté** prosby jest: „Odpusť nám naše **hříchy**, jakož i my odpouštíme těm, kdož nás urazili.“

Tato prosba souvisí s předešlými. Když jsme si totiž při prosbě o chléb připomněli dárce, připomínáme si ihned nevďek, jehož jsme se proti němu hříchem dopustili. Proto prosíme za odpuštění hříchův.

Smysl **šesté** prosby jest: „Odvrať od nás ona **pokoušení**, v nichž bychom poklesli.“

Silný muž zvedne cent, dítě ho nezvedne; tak také jeden člověk s pomocí boží pokušení zdolá, kdežto druhý v témž pokušení podléhá. Neprosíme tedy, aby Bůh od nás vůbec odňal všechno pokušení; neboť bez pokušení (bez vítězství v pokušení) nemůže býti nikdo spasen. Jest tedy jako se žákem; není-li zkoušen, nemůže dostati dobré známky. Rovněž i tato 6. prosba souvisí s předešlými. Když jsme poprosili za odpuštění hříchů, prosíme i za odpuštění všeho toho, co nás do hříchu vrhá. — Smysl 6. prosby

není: „Odvrať od nás všeliké pokušení“; neboť jelikož bez pokušení není spasení, znamenalo by to: „Nedej mně příležitosti k boji a k vítězství.“ Není možno, aby tato prosba měla tento smysl. Může tedy míti pouze tento smysl: „Neodnímej nám síly v pokušení,“ nebo: „Nedopouštěj na nás pokušení, jehož bychom nepřemohli.“

Smysl **sedmé** prosby jest: „Odvrať všechno, **co škodí našemu životu**, jako neúroda, hlad, nemoc, zemětřesení, povodeň, válka a jiná pozemská zla.

Poslední trojí zlo stojí proti trojímu dříve jmenovanému dobru.

Oproti věčné blaženosti stojí hřích, jenž nás činí na věky nešťastnými.

Oproti milosti boží stojí pokušení; neboť milost osvěcuje rozum a posiluje vůli; pokušení však naproti tomu zatemňuje rozum a seslabuje vůli.

Tomu, čeho jest třeba k zachování našeho života, stojí oproti to, co našemu životu škodí.

Sedmero proseb se tedy rozpadá ve 3 díly; první díl se týká Boha, dva ostatní se týkají nás.

5. Slovo »Amen« jest odpověď, kterou dává Bůh tomu, jenž se modlí; má zde tento smysl: V pravdě, modlitba tvá jest vyslyšena.“ (Ř. k.)

Při ostatních modlitbách znamená slovo „Amen“ tolik, jako: „Staň se,“ nebo: Prosíme všemožně, „kéž se stane...“

Poněvadž slovo „Amen“ v Otčenáši jest odpovědí boží, proto při mši sv. kněz vyslovuje toto slovo sám jménem božím; při jiných církevních modlitbách vyslovuje toto slovo ministrant. Kristus užíval často slova „Amen“, zvláště když dotvrzoval nějakou pravdu. Užíval ho ve smyslu: „Tak jest.“

Otčenáše užívá církev již ode dávna při mši sv. a skoro při všech veřejných pobožnostech.

První křesťané, kteří denně přijímali Tělo Páně, vztahovali 4. prosbu Otčenáše na sv. přijímání. — Při veřejných pobožnostech v kostele modlí se kněz první tři prosby, věřící pak ostatní čtyři prosby. Kněz se totiž modlí za statky věčné, lid pak za statky časné.

II. Modlitby k Panně Marii.

Nejobyčejnější modlitby k Panně Marii jsou:

1. „Zdravas, Maria“ čili pozdravení andělské.
2. Modlitba „Anděl Páně“.

3. Modlitba sv. růžence.

4. Lauretánská litanie a „Zdrávas, královno.“

1. »Zdrávas, Maria.«

Katoličtí křesťané připojují k Otčenáši vždy také „Zdrávas, Maria.“

Křesťané povždy napodobovali archanděla Gabriela a pozdravovali Marii jeho slovy. Úcta Panny Marie nebyla zavedena ani usnešením některého sněmu, ani rozkazem některého papeže, ani nijak jinak, nýbrž věřící povždy byli zvyklí, této královně nebeské prokazovati tak velikou úctu. (K. Bona.) Již Maria předvídala, že ji blahoslaviti budou všichni národové země. (Luk. 1. 48.)

„Zdrávas, Maria“ nazývá se také pozdravením andělským, poněvadž začíná slovy andělovými.

1. »Zdrávas, Maria« skládá se ze tří dílů: Z pozdravení archanděla Gabriela, z pozdravení sv. Alžběty a ze slov církve.

Pozdravení andělovo zní: „Zdrávas, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami!“ (Luk. 1. 28.) Pozdravení sv. Alžběty zní: „Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého!“ (Luk. 1. 42.) — Od slova Ježíš až po slovo Amen jsou slova církve. — První a druhý díl jest **modlitba chvály**, třetí díl jest **modlitba prosebná**. Souvislost myšlének jest tato: Slova „Zdrávas, Maria“ tvoří oslovení. Slova „milosti plná“ vztahují se k Marii samé, slova „Pán s tebou“ označují její poměr k Bohu; slova „požehnaná ty...“ její poměr k lidem. Všecka tato chvála vzdává se jí jen proto, poněvadž její plod (dítě) jest synem božím; proto ona další chvála. — První a druhý díl této modlitby modlival se již v prvních stoletích křesťanských. Tehdy křesťané k těmto dvěma dílům připojovali rozličné přídavky. Sv. Athanáš připojuje: „pros za nás, paní a panno, královno a matko boží.“ Pap. Urban IV. (kol. r. 1260) připojil slova: „Ježíš, Kristus. Amen.“ Od 15. století všeobecně se shledáváme s přídavkem: „Svatá Maria, matko boží, pros za nás.“ Nynější zakončení pochází od pap. Pia V., jenž je přijal do všech církevních knih modlitebních. (Kol. r. 1570.) V prvních dobách křesťanských nemodlivalo se pozdravení andělské ještě tak často, jako nyní. Teprve když vystoupil bludař Nestorius a upíral Panně Marii název „bohorodička“, začalo se pozdravení andělské častěji modliti. Když kol r. 1200 noví kacíři, Valdenští a Albigenští, zavrhovali úctu svatých, množila se úcta Panny Marie stále více. Od té doby spojovalo se při všech pobožnostech církevních s Otčenášem i pozdravení andělské.

2. „Zdrávas Maria“ jest velmi mocnou a významnou modlitbou. **Sila** této modlitby jeví se hlavně v pokušení.

Mnozí světcové doporučují modliti se ihned „Zdrávas Maria“, jakmile v nás vzniknou zlé myšlenky. „Zdrávas Maria“ jest prutem, který bije pekelného hada po hlavě. (March.)

Slova: „Zdrávas Maria“ jsou oslovením, jímž vyjadřujeme svou velikou úctu před Marií.

Pozdravujeme jen osoby výše postavené. Maria však jest matkou nejvyššího krále, královnou andělů a svatých a také naší matkou. Ji tedy náleží největší úcta přede všemi anděly a lidmi, a proto ji musíme pozdravovati. Všichni tvorové nebesť a pozemšťi jsou povinni tebe ctíti, poněvadž jsi trůnem božské velebnosti. (Sv. Řeh. Nz.) — Slovy „Zdrávas Maria“ se naznačuje, že Maria jest druhou, šťastnou Evou, tedy matkou všech lidí. Latinské „Ave“ (= zdrávas, hebrejsky: chave) jest nárazkou na jméno Eva, jehož písmena jdou obráceně v tomto slově za sebou. (Sv. Aug.) Archanděl činil nárazku na jméno Eva a chtěl říci: Eva byla plna hříchů, ty však jsi plna milosti; s Evou byl ďábel, s tebou však jest Bůh; Eva byla prokletou mezi ženami, ty však jsi požehnanou mezi ženami; synem Evy byl prokletý Kain, synem tvým však jest požehnaný Ježíš. (Pap. Innoc. III.)

Slova: „**milosti plná**“ mají tento smysl: „Bůh tě zasypal milostmi.“

Nelze-li do džbánů již ničeho nalíti, říkáme: jest plný. Poněvadž pak Maria jest „milosti plná“, tedy má tolik milostí, kolik jich jen přijati mohla. Na Marii byla milost ve vši své **plnosti** vylita, kdežto všichni ostatní svatí obdrželi jí jen díl. (Sv. Jeron.) Maria obdržela takovou plnost milostí, že se stala nejbližší původci milosti. (Sv. Tom. Aq.) Troufám si tvrditi, že Maria ani nemohla úplně pojmouti všeho, čeho se stala účastnou. (Sv. Aug.) Bůh mohl stvořiti ještě větší svět, i větší nebe, ale větší matky, než-li jest matka boží, stvořiti nemohl. (Sv. Bonav.) Maria nemá jméno Maria (maria se jmenuje latinsky moře) nadarmo; neboť jest vpravdě mořem milostí. (Sv. Alb. Vel.) V řeči hebrejské znamená jméno Maria dle některých vykladačů tolik, jako „přednostmi přeplněná“, dle jiných „mocná, silná“ (od marah = býti silným, panovati). A Maria vpravdě „plnost milostí“ obdržela. Maria tedy jistě obdržela od Boha **více milostí, než každý jiný světec**. Ba jest i mínění, že Maria obdržela více milostí, než-li všichni svatí dohromady. Maria tedy by se podobala v tomto přirovnání měsíci, jenž nám svítí více než-li všechny hvězdy dohromady. — Proto také řekl anděl Marii: „Nalezla jsi milost u Boha.“ (Luk. 1. 30.) Naléztí lze pouze to, co bylo ztraceno. Maria však neztratila žádné milosti; nalezla tedy onu milost, kterou ztratili lidé. (Sv. Bern.) Proto ti, kdož svými hříchy milost ztratili, ať spěchají k nejblahoslavenější Panně, aby jí opět od ní obdrželi. (Sv. Alf.)

Slova: „**Pán s tebou**“ mají tento smysl: „Tvá duše a tvé tělo jest s Bohem co nejužší spojeno.“

Pán jest s Marií, slunce s měsícem, jež toto svými paprsky ozařuje. (Sv. Bern.) V chrámě jerusalémském, jenž z venku byl běloskvoucím a uvnitř úplně zlatem obložen, byl Bůh ustavičně přítomen v oblaci. Tento chrám byl předobrazem Matky boží. „Ó Maria, Bůh si tě posvětil za příbytek, poněvadž Kristus, Bůh a člověk, v tobě dlel.“ (Sv. Ondř.) „Pán jest

s tebou, ó Maria, poněvadž jest v tvém srdci a v tvém těle, poněvadž naplňuje tvou duši i tvé tělo.“ (Sv. Aug.) — Při mši sv. pozdravuje kněz věřící 7krát slovy: „Pán s vámi“ (Dominus vobiscum); přeje jim nejužšího spojení s Bohem. Takto se vždy pozdravovalo; tak pozdravil Saul Davida, jenž chtěl bojovati s Goliášem (1. Král. 17. 37.); David na smrtelném loži Šalomon (1. Kron. 22. 11.), Tobiáš svého syna, když šel na cestu. (Tob. 5. 21.)

Slova: „**Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého, Ježíš**“, mají tento smysl: „Ty jsi blahoslavená mezi ženami, poněvadž přebáženým jest tvé dítě Ježíš.“

Jako strom chválíme pro jeho plody, tak se Maria velebí k vůli svému dítěti. Maria jest rajským stromem života, Kristus jest plodem na tomto stromě. (Sv. Bernardin.) Tento plod jest pokrmem všech andělů a svatých (sv. Bonav.), a oni se mu i docela klani. (Žid. 1. 6.) Od jakživa se velebí matky k vůli hodným dětem; tak i jedna žena velebila Marii, když jednou slyšela Krista kázati. (Luk. 11. 27.) To ne proto, že Maria jest blahoslavenou, jest její dítě blahoslaveným, nýbrž proto, že její božský syn, původce a pramen všeho požehnání, ji požehnáním naplnil. Ty jsi požehnaná, poněvadž požehnan jest plod života tvého. (Korn. a Lap.) Kristus se nenazývá „požehnaným mezi lidmi“, jako Maria, poněvadž On jest Tvůrce sám a proto ho nelze k lidem přirovnávat. — Když Judith, usmrtivší Holoferna, objevila se před knížetem Oziášem, nazýval ji tento požehnanou mezi všemi ženami země. (Jud. 13. 23.) Oč více zasluhuje Maria této chvály, jelikož má zásluhu na zachránění celého pokolení lidského. Anděl i Alžběta blahoslaví Marii týmiž slovy, by se objevila jakožto požehnaná u andělů nebeských i u lidí na zemi. (Beda.)

Ku konci „Zdravas Maria“ prosíme Matku boží za její přispění v hodině smrti, poněvadž v hodině smrti její pomoci nejvíce potřebujeme.

V hodinu smrti bude nám snad mimo tělesné bolesti snášeti i veliká pokušení dáblská. „Ó jak mocně doráží ďábel na člověka v hodinu smrti a to proto tak mocně, poněvadž jest již krátký čas, jenž mu ještě k pokušení zbývá.“ (Sv. Bonav.) Rovněž budeme při skonání velmi znepokojeni, poněvadž nevíme, jak to dopadne s naší spásou. Ve všem tomto soužení může nejjistěji pomoci Maria, která jest „uzdravením nemocných“, „potěšením zarmoucených“ a „útočištěm hříšníků“. Všichni nepřátelé přecházejí od smrtelného lůžka, jakmile se objeví královna nebes. (Sv. Antonín.) Maria posílá svým umírajícím ctitelům na pomoc archanděla Michala a jiné anděly. (Sv. Bon.) Maria stojí v hodině smrti při svých věrných ctitelích, jde jim naproti na cestě k nebi a vyprošuje jim milostivého rozsudku před soudnou stolicí boží. (Sv. Jeron.) Křesťan, jenž Marii dětinně ctí, zemře jistě blaženě. (Sv. Ans.)

Nazýváme sebe „**hříšnými**“, bychom vyznáním své hříšnosti sebe pokořili a tím snadněji milosti si vyprosili.

Maria se ujímá obzvláště hříšníků. Kdyby některá matka věděla, že by 20leté bolestné zajetí jejího syna bylo dopomohlo některému služebníkovi na svobodu, jak by toto vědomí rozmnožilo její náklonnost k tomuto služeb-

níkovi. A Maria ví, kolik obětí přinesl její božský syn, by hříšníkovi vydobyl opět ztracenou blaženost. Maria by tedy podceňovala smrt svého syna, kdyby zvláštní láskou nelnula ku svému synu. (Sv. Alf.) Není tak ohavného hříšníka, aby se ho Maria nejochotněji neujímala, prosí-li ji o pomoc (Sv. Bern.) a chce-li se opravdu polepšiti. „Soud odevzdal Bůh svému synu, milost a milosrdenství však jeho matce.“ (Gerson.)

2. „Anděl Páně.“

I Turek se obrací denně několikráte tváří k Mekce a vzpomíná svého proroka Mohameda; oč více teprve my křesťané máme příčinu častěji za den vzhlížeti k nebi ku svému Vykupiteli a jeho blahoslavené matce! K tomu nás napomíná církev hlasem zvonů.

„**Anděl Páně**“ jest modlitba, kterou máme konati ráno, v poledne a večer, když se k modlení zvoní, bychom matku boží uctívali a zároveň tajemství vtělení syna Božího se klaněli.

Že se zvoní před východem a po západu **slunce** a že v poledne, kdy je slunce nejvýše, má svou příčinu v tom, že Kristus jest „sluncem spravedlnosti“ a „světlem světa“. Objevení se slunce na nebi připomíná nám tedy objevení se Krista na zemi, tedy na **vtělení** syna Božího. To, co se přidává k této modlitbě, již se modlíme při zvonění, připomíná nám zvěstování narození Kristova. Říkáme totiž: 1. Anděl Páně (= archanděl Gabriel) zvěstoval Marii (v Nazaretě poselství, že se narodí Kristus). A ona počala z Ducha svatého. (Stala se působením Ducha sv. matkou Kristovou). — 2. Aj, dívka Páně, staniž mne podle slova tvého. (Na tato slova sestoupil syn Boží v Marii Pannu) — 3. A slovo (= Syn boží) tělem učiněno jest (= stal se člověkem) a přebývalo mezi námi (= žil přes 33 roky na zemi).

Troje denní zvonění jest teprve od křížáckých válek (odr. 1095.)

Ovšem již za dřívějších dob připomínalo se lidem ráno zvoněním, aby se modlili. Rovněž bylo obyčejem ve mnohých obcích zvoniti na večer, aby ti, kteří zabloudili v lese, snadněji našli cestu domů. „Proto se tomuto zvonění říkalo „bludné zvonění“. (Z téže příčiny na Rusi za velikých vánic sněhových se zvoní ve dne i v noci, by pocestní snadněji našli útulku.) Od dob válek křížových však se zvonívalo pravidelně ráno a večer (půl hodiny před východem a půl hodiny po západu slunce) k modlitbě za vyprošení na Bohu dobytí Svaté země (Papež Urban II. 1095.) Zvonění v poledne bylo zavedeno teprve později. (Pap. Kalixt III. 1456) Z počátku se modlívalo jen Otčenáš, později „Zdravas Maria“. Později na rozkaz papežů zvonilo se s třemi přestávkami (jakoby ku cti nejsv. Trojice) a po každé přestávce se modlívalo „Zdravas Maria“, by se na matce

Boží vyprosilo vyhlazení kacířstva. Modlitba „Anděl Páně“ pochází teprve z novější doby. (Pap. Bened. XIII. 1724 povolil na ni odpustky.)

Po večerním zvonění dává se obyčejně ještě znamení jiným zvonem k modlitbě za duše v očistci.

Kdo se při tomto zvonění modlí kleče „Otčenáš“ a „Zdravas Maria“ s přídavkem: „Odpočinutí věčné dejž jim, ó Pane, a světlo věčné ať jim svítí, ať odpočívají v pokoji. Amen“, dosáhne odpustků 100 dní (Papež Klem. XII. 11. 8. 1736) — Sv. Alfons zanechával ihned každého zaměstnání, zvonilo-li se na klekání. Ve mnohých obcích jest krásný obyčej, že lidé při zvonění na klekání modlí se klečíce i na veřejné ulici (v době teplejší ovšem).

3. Růženec.

Kdo se modlí vroucně, opakuje častěji slova, která vycházejí z hloubi srdce. Tak činil Kristus na hoře Olivetské; král David, jenž v jediném žalmu (135.) 27krát volá: „Jeho milosrdenství jest na věky“, svatý Frant. z Assisi, jenž po celé noci opakovával slova: „Můj Bůh a mé všechno“. Zrovna tak velcí ctitelé matky Boží pozdravovali ji často po sobě slovy andělovými. Lidé připojovali k sobě „Zdravas Maria“ zrovna tak, jako když se plete růžový věnec; odtud jméno „růženec“. Poněvadž Maria, cnosti plná královna nebes, často se přirovnává libovonné růži, královně to květin, (Jako na př. Is. 11. 1.) a pro svou naprostou bezhříšnost se připodobňuje růži bez trní, ověnčovali lidé obrazy matky boží růžovými věnci a takto významně je zdobili. Kdo pak ku cti Marie Panny často po sobě se modlil „Zdravas Maria“, počínal si podobně, jako onen, kdo **zdobí obraz matky boží růžemi**. Jakoby byl k její cti obětoval růženec.

1. Růženec jest modlitba, při které se říká Otčenáš s následujícími 10 „Zdravas“ 5krát nebo 15krát po sobě a při tom zároveň se rozjímá o životě, utrpení a oslavení Vykupitelově.

Úvodem k růženci jest apoštol. vyznání víry a 3 Zdravas, při nichž se modlíme za rozmnožení 3 božských ctností. O **životě, utrpení a oslavení** Kristově rozjímáme tím způsobem, že při každém Zdravas po slově Ježíš nebo také jen před Otčenášem vkládáme jedno tajemství růžencové, t. j. kratičké rozjímání o některé události ze života Kristova. Mohli bychom toto tajemství růžencové vložiti také jen v myšlenkách. (K. odp. 31. 1. 1837.) Při modlitbě musíme držeti v rukou svůj vlastní růženec (K. odp. 31. 1. 1837.) a současně se musíme dotýkati také zrnek; jen tehdy, modlí-li se růženec více lidí, stačí, drží-li jej v ruce pouze jeden člověk, by řídil modlitbu. (K. odp. 14. 12. 1857.) — Růženec se tedy dělí v **radostný, žalostný a slavný**. V prvním oslavujeme nebeského Otce jenž poslal Vykupitele; ve druhém Syna, jenž nás vykoupil; ve třetím Ducha sv., jenž nás posvětil.

2. Modlitbu růžence zavedl sv. Dominik. (Lev X., sv. Pius V., Lev XIII. 1. 9. 1883.)

Poustevníci prvních století, kteří neuměli čísti žalmů, modlili se místo každého žalmu jeden Otčenáš a Zdravas a k vůli čítání těchto modliteb měli jistý počet kamének nebo kuliček navlečených na šňůrce. Teprve od sv. Dominika panuje obyčej místo 150 žalmů modliti se 150 Zdravas. (Proto růženec nazývá se také „Žaltářem Marie“). Když totiž kol r. 1200. v sev. Itálii a v již. Francii blud albigenický v církvi tropil mnoho zla, sv. **Dominik** z rozkazu papeže kázal těmto kacířům. (1206.) Jelikož jeho kázání nemělo účinku, utekl se k Marii Panně. Panna Maria prý se mu zjevila a poučila jej o této nové modlitbě, která má býti lékem proti kacířství. Sv. Dominik nyní neohroženě zaváděl růženec na všech místech a tak brzy docílil, že se obrátilo přes 100.000 kacířů. Brzy se růženec rozšířil po všem křesťanstvu a těšil se všude veliké oblibě. Růženec totiž jest modlitba velmi **snadná** a nad míru vznešená. „Tato modlitba jest tak snadná, že dítě může se ji snadno modliti, ale zároveň tak plná tak hlubokých tajemství, že největší bohoslovec může při ní konati nejvznešenější rozjímání.“ (Eberhard, biskup v Trier.) Růženec jest **modlitba rozjímavá**, jelikož se nám v ní stává před oči v 55 obrazech nejdůležitější pravdy naší víry. „Růženec jest krátkým evangeliem.“ (Pius IX.) Jesi to silný a praktický lidový katechismus, poněvadž se v něm předvádějí nejdůležitější nauky církevní a to ve formě modlitby. (Bisk. Martin.) Jako každá modlitba rozjímavá, tak i tato má veliký užitek. Zvláště rozjímání dějepisných událostí ze života Kristova nás pobádá, bychom napodobovali to, co jest v tajemstvích růžence obsaženo, a toho dosáhli, co se v nich přislíbují. (Modlitba na slavnost Růžencovou.) Mimo to ta okolnost, že při růženci **střídá** se modlitba ústní s rozjímáním, činí růženec **příjemným** a snadným. Mimo to při modlitbě růžence máme stále pamatovati na svou smrt; i tato vzpomínka jest užitečnou. Růženec tedy jest mistrovskou modlitbou. „Čím déle a pozorněji o této modlitbě uvažují, tím více se jí musím podivovali a cítím, že jest původu vyššího.“ (Biskup Martin.) Růženec jest ozdobou římské církve. (Papež Pius III.)

3. Modlitba růžence jest Bohu velmi milou, poněvadž jest to modlitba velmi pokorná a napodobováním chvalozpěvu andělského.

Růženec jest modlitba **pokorná**, neboť se při něm všeobecně známé pravdy prostinkým způsobem neustále opakuji. Proto pyšní lidé touto modlitbou pohrdají. Bohu však jest milou, neboť Bůh vzhlíží na poníženě. (Ž. 112. 6.) — Růženec jest napodobováním **chvalozpěvu andělského**. Nejvyšší andělé v nebi totiž zpívají střídavě: „Svatý, svatý, svatý jest Hospodin, Bůh zástupů; plna jest země velebností jeho.“ (Is. 6. 3.) Zdaž i lidé nectí podobně královně nebes, modlí-li se růženec? — Že tato modlitba jest Matce Boží do jista velmi milá, ukázala tím, že když se zjevila v Lourdech, měla růženec na pravé ruce. (1858.) Papež Pius IX. praví: „Doporučuji vám zcela zvláště růženec; neboť této modlitbě naučila nás sama Matka Boží. (11. 11. 1877.)“

4. Modlitba růžence jest velmi užitečná; neboť ji

můžeme dosíci velikých milostí pro svou spásu, jistě pomoci v nouzi a hojných odpustků.

Růženec jest opravdovou pokladnou **milostí**. (Bl. Alanus.) Ó, kolik hříšníků děkuje své obrácení růženci. „Růženec jest záračným prostředkem na shlázení hříchů a na opětné vydobyti milosti.“ (Pap. Řeh. XIV.) Touto modlitbou i spravedliví rostou ve cnosti. (Leo XIII.) Divno jest, že všichni světcové, kteří od doby zavedení růžence žili, velmi horlivě pěstovali tuto modlitbu; patrně nejvíce přispěla k jejich svatosti. Biskupové sv. František Sal. a sv. Alfons se zavázali slibem, že se budou každý den modlití růženec; pap. Pius V. a arcib. sv. Karel Bor. modlivali se jej vzdor svým nesčetným povinnostem každodenně a to zpravidla se svými domácími; poslední přidržoval k tomu i chovance semináře kněžského. Bl. Klement Hofbauer modlival se růženec v každou volnou hodinu, zvláště, když krácel ulicemi vídeňskými, obzvláště, šel-li zaopatřovat; připisoval této modlitbě obrácení mnohých hříšníků; říkával: „Kdykoliv jsem se pomodlil růženec za některého hříšníka, vždy se mně podařilo jej obrátiti. Polní maršálek Radecký vždy před bitvou se modlival růženec a také vždy zvítězil. Také Ondřej Hofer, obhájce Tirol proti Napoleonovi, byl ctitelem růžence; modlival se jej každý večer se svými lidmi. Říkal: „Když jste se mnou jedli, můžete se se mnou také modlití“; rovněž na bojišti držel v ruce pevně růženec. Dle jeho příkladu učinili jeho stateční bojovníci; mnohdy se zdálo, že jsou na nějakém procesí a ne na polním tažení. Kdosi nazval růženec „teplo-měrem křesťanství“, a právem; neboť kde se koná tato modlitba, tam panuje víra a křesťanský život; kde si ho však neváží, tam obyčejně to smutné vypadá v ohledu náboženském. Horlivá modlitba růžence byla také příčinou, že mnohá země nepozbyla pokladu pravé víry. — Křesťané povždy ve všeobecné bídě docházeli modlitbou růžence **záračné pomoci**, jako na př. za válek tureckých. Vítězství u Lepanta 1571, osvobození Vidné r. 1683 a vítězství u Bělehradu 1716 připisují se modlitbě růžence. Právem se tvrdilo, že nepřítelé byli přemoženi ne tak koulemi nepřátelskými, jako spíše kuličkami růžence. Na poděkování za vyprošená dobrodíní a vítězství nařídil tehdy papež, aby se konávala 1. neděli v říjnu slavnost Růžencová. Modlitbou růžence se odvracejí zla, která světu hrozí (Sixtus IV.) a usmíruje se rozhněvaný Bůh. (Řeh. XIII.) Jako za dob sv. Dominika byla modlitba růžence jistým prostředkem proti tehdejšímu zlu, tak podnes může velmi přispěti na zmírnění dnešních soužení. (Leo XIII. 1. 9. 1883.) Proto pravil pap. Pius IX.: „Ditky, pomáhejte mně zlo církve a společnosti přemáhati, ale ne mečem, nýbrž růžencem!“ — Nadpřirozenou moc růžence pocítuje již každý, kdo se jej modlí; není modlitby, která by v soužení tak těšila a všecek nepokoj zapuzovala, jako modlitba růžence. „Píseň upokojuje člověka a uspává jej; rovněž je růženec upokojujícím prostředkem pro toho, koho trápí soužení.“ (A. Stolz.) Růženec, jenž jest malým evangeliem, vede ty, kdož se jej horlivě modlí, k pokoji, jenž se přislíbuje v evangeliu. (Pius IX.) Že růženec jest jistě modlitbou výbornou, lze souditi již z toho, že svobodomyslníci jsou naplnění děsnou nenávisť proti němu a neobyčejně jím pohrdají a jej tupí. — Mnozí papežové povolili na modlitbu růžence veliké **odpustky** a velmi jej doporučovali. Kdo se modlí 5 desátek (bez přestávky) na růženci svíceném od kněze k tomu splnomocněného (Redemptoristy, Dominikána atd.), získává si odpustků 100 dní

za každý Otčenáš a Zdravas. (Bened. XIII. 13. 4. 1726.) Leo XIII. nařídil, aby se každý rok v růžencovém měsíci říjnu buď při farní mši sv. nebo odpoledne před vystavenou velebnou svatostí modlil růženec s litaní loretánskou. Na každou takovou pobožnost povolil odpustky 7 let a 7 quadragen, (20. 8. 1885.) Papež Pius IX. zanechal, jakožto svou poslední památku, lidu křesťanskému napomenutí k modlitbě růžence; pravil: „Modlete se všichni společně ve svých rodinách každý večer růženec, tuto jednoduchou, krásnou a odpustky tak bohatě obdařenou modlitbu. Toto jest mé poslední slovo k vám, památka, kterou vám zanechávám.“ (11. 4. 1877.) Kdysi též pravil poukazuje na růženec: „Toto jest největší poklad ve Vatikáně.“ Ó kěz by každý z nás mohl říci: „Toto jest největší poklad v našem domě.“

4. Litanie loretánská; »Zdravas královno«.

1. Litanie loretánská jest modlitba, v níž matce Boží dáváme nejkrásnější názvy a stále ji prosíme za přímluvu.

Litanie loretánská se konávala nejprve v poutním místě Loreto v Italii, kde se nachází nazaretský domek Panny Marie. — V litanii loretánské se vzývá nejprve Bůh, jako při Kyrie eleison ve mši sv. (Pane, smiluj se nad námi! Kriste, smiluj se nad námi, Pane, ...) Potom se vzývá nejsv. Trojice. (Otče, s nebes Bože, smiluj se nad námi! Synu, Vykupiteli...) Pak vzýváme matku Boží za její přímluvu. Tato vzývání lze rozdělit v šestero řad: 1. První troje vzývání obsahuje **všecky přednosti Marie zkrátka**. (Svatá Maria, oroduj za nás! Svatá boží rodičko, o. z. n.! Svatá panno panen, o. z. n.!) — 2. Pak následují přednosti, které má Maria jakožto **matka**. (Matko Kristova, matko Božské milosti, m. nejčistší, m. nejčistotnější, m. neporušená, m. neposkvrněná, m. přemilá, m. předivná, m. Stvořitele, m. Spasitele.) — 3. Pak pozdravujeme Marii jakožto **pannu**. (Panno nejmoudřejší, p. ctihodná, p. chvalitebná, p. mocná, p. dobrotitivá, p. věrná.) — 4. Vyslovují se přednosti Marie **v obrazech a podobstvích**. (Zrcadlo spravedlnosti, stolice moudrosti, příčina naší radosti, nádoba duchovní, n. ctihodná, n. vznešená pobožnosti, růže duchovní, věže Davidova, v. ze slonových kostí, dome zlatý, archo úmluvy, bráno nebeská, hvězdo jitrní.) — 5. Představuje se Maria ve svém **oměru k církvi bojující**. (Uzdrazení nemocných, útočiště hříšníků, potěšení zarmoucených, pomocnice křesťanů.) — 6. Konečně ve svém **oměru k církvi vítězné**. (Královno andělů, k. patriarchů, k. proroků, k. apoštolů, k. mučedníků, k. vyznavačů, k. panen, k. všech svatých, k. bez poskvrny hříchu počatá, k. sv. růžence.) Ku konci litanie obracíme se v důvěře, že se nám dostalo přímluvy Panny Marie, k jejímu Božskému Synu a prosíme za smilování, vyslyšení a milosrdenství. (Beránku B. ...) Tím končí litanie. Během času byla teprve od papežů přidána rozličná vzývání, jako na př. po vítězství nad Turky: „Pomocnice křesťanů, o. z. n.“; po prohlášení článků víry o neposkvrněném početí Panny Marie: „Královno bez hříchu prvotního počatá, o. z. n.“; po zavedení pobožnosti růžencové v měsíci říjnu: „Královno sv. růžence, o. z. n.“ Kdykoliv se tuto litanii modlíme, získáváme odpustků 300 dní. (Pius VII. 30. 9. 1817.)

2. Modlitba „Zdravas královno“ modlí se při mnohých

církevních pobožnostech, jako při pohřbech, a při modlitbách po mši sv.

Pochází od zbožného Benedikta z 11. století. Poslední tři slova: ó dobrotvivá, ó milostivá, ó přesladká Panno Maria pocházejí od sv. Bernarda. († 1153.) „Zdravas královno“ bylo oblíbenou modlitbou mnohých světců.

0 nejdůležitějších pobožnostech.

1. Rozeznáváme řádné a mimořádné pobožnosti; prvnější se konají pravidelně v jistých dobách, poslední pouze někdy.

2. Řádné (pravidelné) pobožnosti jsou dopolední a odpolední pobožnosti, které se konávají v každém farním kostele každou neděli a svátek a ve mnohých farních kostelích i ve všední dny.

Ve farních chrámech slouží se v **neděli a ve svátek**, dle toho, kolik je kněží a dle toho, jak velká jest farnost, jedna nebo více než jedna mše sv., a s jednou z těchto mší sv. bývá spojeno kázání. Slouží-li se v kostele slavná mše sv. (velká, hrubá), bývá kázání před ní. — Odpoledne se modlí buď litanie (Litanie ke všem svatým, k nejsladšímu jménu Ježíš, loretánská a k nejsv. Srdci Pána Ježíše jsou schváleny od apošt. Stolic, ale smí se užívat i litanie od biskupa schválených, K. R. 29. 10. 1887.), nebo se zpívají nešpory (žalmy), nebo se modlí růženec a na konci se dává požehnání velebnou svátostí. — I ve **všední dny** se konávají jisté pobožnosti. Skoro ve všech farních chrámech slouží se ráno v určitou hodinu mše sv.; ve mnohých bývá i odpoledne podobná pobožnost jako v neděli; ve mnohých se koná tato pobožnost v sobotu, v předvečer svátků (nešpory nebo zpívaná litanie) a v době postní (Miserere), často i v květnu (májová pobožnost k Matce boží). Vypočítej, v kterou hodinu se konají ve vaší farnosti pobožnosti v neděli a ve svátek a ve všední dny! Bylo by špatným znamením, kdybys toho nevěděl!

3. K mimořádným pobožnostem náleží průvody (pohřeb), pouti (křížová cesta), vystavení nejsv. svátosti a missie.

Církevní pohřeb není vlastně jiným nežli průvodem; pobožnost křížové cesty není jiným, nežli návštěva křížové cesty Kristovy v Jerusalemě, konaná doma.

1. 0 průvodech.

I. Průvody (procesí) jsou slavnostní pochody, při nichž se společně a veřejně modlíme.

Společná modlitba má velkou cenu. Prosí-li všechny děti otce za něco, nelze mu tak snadno odepřít. Rovněž Boha donucujeme, by nás vyslyšel, modlí-li se nás, jeho dítě, mnoho za něco.

Obyčeje při církevních průvodech znázorňují pravdu, že jsme na zemi poutníky k nebeské vlasti. (Žid. 13. 14.)

Vychází se z kostela (procedere = vycházeti, odtud jméno procesí) a opět se vrací do kostela; tím se znázorňuje, že musíme na zemi vstoupiti do církve, chceme-li dospěti církve vítězné. Napřed se nese kříž, poněvadž se modlíme ve jménu Ježíše; také se tím vyjadřuje, že v tomto životě nikdy nemůžeme býti úplně sprostěni křížů a utrpení, chceme-li se řídit naukou Kristovou. Korouhve mají svůj původ od císaře Konstantina Vel.; připomínají nám, že celý náš život jest ustavičným bojem, a že se tedy podobáme vojákům. Hlas zvonů nás vybízí ke vroucí modlitbě, by tak vstupovala k nebi, jako hlas zvonů vstupuje k oblakům. Lidé mají jíti vlastně po dvou, by takto se znázorňovalo dvojí přikázání lásky, zvláště přikázání lásky k bližnímu. Vpředu mají jíti děti, napřed chlapečci a za nimi děvčata, poněvadž děti pro svou nevinnost jsou Bohu nejmilejšími; pak kráčí dospělá mládež, napřed mladíci, potom dívky; potom kněz a zpěváci; za nimi muži a na konec ženy. Kněz jde uprostřed průvodu, poněvadž má všem bez rozdílu sloužiti. Vychází se ven do přírody, kde jejím vlivům podléháme, tak jako v životě jsme podrobeni rozličným ranám osudu. Ustavičně se modlí nebo zpívá, poněvadž v tomto životě máme se modliti bez ustání. Modlitba se řídí dle účelu průvodu; při průvodech prosebních (křížových) se modlí litanie ke všem svatým. Všichni mají kráčet vlastně s obnaženou hlavou, jen kněží a osoby úřední, které mají úřední oblek, mají na hlavě, čímž se znázorňuje, že lid má poslouchati duchovní a světské vrchnosti. Při průvodu Božího Těla nesmí nikdo míti pokrytou hlavu. Proč?

II. Církev koná průvody proto, by nám živě znázorňovala jisté události života Kristova nebo jisté pravdy víry, nebo by nám na Bohu rychleji pomoci vyprosila; rovněž nám tím církev poskytuje příležitost, bychom svou víru a svou příslušnost k církvi veřejně ukázali.

Živým znázorňováním jistých událostí ze života Kristova nebo jistých pravd víry chce církev naši víru posilniti. Průvody docházíme proto rychlejší pomoci, poněvadž společnou modlitbu Bůh rychleji vyslyší a veřejné vyznání naší víry jest Bohu velmi milým. A skutečně také průvody prosebné měly také vždy veliký účinek. — Při 2 průvodech znázorňují se nám především **události ze života Kristova**, totiž při průvodu na Hromnice a na Květnou neděli. Při 2 se nám živě znázorňují jisté **pravdy víry**, totiž při průvodu Vzkříšení a Božího Těla. Dva průvody mají za účel, bychom **vyprosili** na Bohu **pomoci**; jsou to průvody na sv. Marka a na křížové dny. — V krajinách misijnářských konávají se tyto průvody obyčejně jen ve chrámě.

III. V celé církvi jsou předeepsány tyto průvody:

1. Průvod na Hromnice, při němž se nesou ve chrámě hořící svíce, poněvadž na tento den Simeon nazval Ježíška „Světlem světa k osvícení národů“. (Luk. 2. 32.)

Tento průvod byl zaveden, byl dán křesťanský význam pohanským pochodňovým průvodům, které se konávaly v únoru (kdy u nás dne a světla opět přibývá) ku počtě pohanských bohů. Kristus jest v pravdě **světlem světa**, poněvadž svým učením zapudil temnotu pohanských bludů. **Voskovice** znamená Krista, jenž jest světlem světa. Vosk znamená lidskou přirozenost v Kristu, plamen znamená božství; jako plamen z vosku, tak vyzařuje božství z lidské přirozenosti Kristovy v jeho nauce a zázracích; jako svíce, jiným sloužíc sama se tráví, tak také Kristus obětoval svou lidskou přirozenost, by jiným pomohl k osvícení a k věčnému světlu. — Kdo rozžihá svěcené hromničky za bouře a v hodinu smrti, není pověřivým, nýbrž činí zcela dobře, neboť kněz při svěcení těchto svící (jež se koná před průvodem) prosí Boha za osvícení a ochranu pro všechny, kdož budou tyto svíce nábožně chovati.

2. Průvod na květnou neděli, při němž se nesou kolem kostela svěcené palmové ratolesti (kočičky), poněvadž Kristus na tento den slavil svůj slavný vjezd do Jerusalema.

Palmy v rukou Židů znamenaly vítězství, jehož Kristus svou smrtí dobyl nad knížetem smrti. (Sv. Aug.) Náš průvod znamená slavný jednou příchod do nebe. Proto také kněz třikrát tluče křížem na dvěře kostelní, načež se tyto otevrou. Tím se znázorňuje, že jen křížem a utrpením může se dojiti do nebe.

3. Průvod Vzkříšení o Velikonocích, při němž se bere nejsv. svátost z Božího Hrobu a vychází se ze chrámu, poněvadž Vykupitel vstal v neděli velikonoční ráno z mrtvých.

Tímto průvodem vyznáváme víru ve vzkříšení Kristovo a ve své budoucí vzkříšení. — Na mnohých místech koná se tento průvod již v sobotu večer, poněvadž se může účastniti více lidí nežli v neděli ráno.

4. Průvod Božího Těla, při němž se nese velebná svátost ke čtyřem oltářům venku postaveným, bychom tím vyznali veřejně svou víru v přítomnost Kristovu v nejsv. svátosti oltářní.

Slavnost Božího Těla slaví se ve čtvrtek po Nejsv. Trojici, tedy v druhém týdnu po sv. Duchu, poněvadž apoštolové brzy po seslání Ducha sv. začali Tělo Páně rozdávati. Rovněž církev chce touto slavností říci: Kristus sice vstoupil na nebesa, než přes to nemáme příčiny k zármutku,

poněvadž v nejsv. svátosti oltářní jest ještě stále s námi. Slavnost tato se koná již asi 600 let. Nejprve ji zavedl v Belgii biskup v Lüttichu následkem božského zjevení, které měla bl. Juliana, řeholnice v Lüttichu (kol. 1250), a brzy potom (1264) zavedl ji papež Urban IV. v celé církvi. Teprve pap. Jan XXII. nařídil r. 1317 konati průvod Božího Těla — V Německu jest tento obyčej (v Římě nikoliv): Velebná svátost v monstrenci se nese pod nebesy, neustále se okuřuje a na cestu se sype hojně květin; domy a oltáře jsou ozdobeny, lidé mají obnaženou hlavu. To vše se děje z úcty před vel. svátostí. Čtyři oltáře znamenají, že všichni národové čtyř stran světových jsou pozváni ke stolu Páně. U čtyřech oltářů se čtou částky ze čtyř evangelií, jež jednájí o ustanovení nesv. svátosti oltářní. Proč asi? Kdo totiž pozoruje tento slavný průvod, mimovolně se táže: Proč asi této způsobě chleba vzdává se toliká úcta? A právě na tuto otázku má dáti odpověď vypravování oněch 4 evangelistů. Po přečtení každé částky evangelia koná se modlitba za ochranu před bleskem a bouří (a fulgure et tempestate) a za úrodu zemskou. Touto modlitbou vyznáváme, že Vykupitele skrytého pod touto způsobou chleba uznáváme rovněž za všemohoucího ředitele všehomíra. Průvod se zakončuje ve chrámě ambrosiánským chvalozpěvem („Bože, chválíme Tebe.“) Vel. svátost se nese pod tak zv. nebesy (baldachýnem), jakoby pod velikým slunečníkem. Slunečník jest u mnohých národů (zvláště v Asii) odznakem důstojnosti královské. Nebesa tedy znázorňují velebnost Boha skrytého pod způsobou chleba.

5. Průvod na sv. Marka, při němž se vychází do polí, bychom Boha prosili za úrodu zemskou.

Památky sv. Marka se koná 25. dubna. — Tento průvod zavedl papež Řehoř Vel. kol. r. 600. V Římě totiž vypukl mor; vzduch byl tak otráven, že lidé kýchající padali k zemi a umírali. (Odtud dnešní obyčej při kýhání: „Pozdrav Pán Bůh.“) Papež Řehoř pokusil se vyprositi na Bohu pomoci průvodem; mor přestal. Proto se také říkálo průvodu tomu „morový průvod“. Při tomto průvodu vycházel lid ze 7 kostelů, pak se spojil v jeden průvod a s obrazem Panny Marie, malovaným od sv. Lukáše, vcházeli do chrámu Panny Marie Větší (Maria major).

6. Průvod na prosebné dny, při němž se rovněž vychází do polí, bychom vyprosili na Bohu úrody.

Prosebné dny jsou tři dny před slavností Nanebevstoupení Páně. — Tyto průvody zavedl biskup Mamert ve Vienně ve Francii kol. r. 470. Pohnula jej k tomu neúroda a zemětřesení. Tento průvod nám připomíná cestu Kristovu a jeho průvodec na horu Olivetskou, odkud Kristus vstoupil na nebesa.

Mimo to na mnohých místech konávají se každý rok ještě jiné průvody.

Na př. průvod na poděkování za šťastně skončenou žniť, na neděli nejsv. Trojice k soše nejsv. Trojice, na svátek patrona zemského k jeho soše nebo do jeho kostela a t. d.

Mnohdy nařizuje papež nebo biskup zvláštní průvod.

Na př., když jest jubileum, v čas velikého soužení. — Rovněž slavnostní uvítání biskupa a průvody pohřební nejsou jiným, nežli procesím. — Hlavní věc při všech průvodech jest modlitba. Kdo se nechce modlití, nýbrž jen mluvit a zvědavě zevlovati, ať raději zůstane doma; neboť jeho účastenství nemá užítu, ale spíše škodí.

2. O křesťanském pohřbu.

1. Křesťanský pohřeb jest žehnání mrtvolý zemřelého katolíka, spojené se slavným průvodem.

Mrtvé pochovávají jest skutek milosrdenství; proto Buh Tobiáš se tolik za to odměnil. — My křesťané máme úctu před mrtvolou, poněvadž víme, že jednou vstane z mrtvých. Proto církev pochovává mrtvolu se slavnými obřady. — Při průvodu pohřebním nese se v čele kříž (poněvadž se modlíme ve jménu ukřižovaného Vykupitele), zvoní se (poněvadž naše vroucí modlitba má k nebesům tak vystupovati, jako hlas zvonů) a zpívají se žalmy a smutečné zpěvy (zvláště kající žalm Davidův „Miserere“). Cestou na hřbitov se má každý modlití a ne vykládati; neboť při průvodu vůbec se máme modlití.

2. Obřady, jež se konají při křesťanském pohřbu, vyjadřují prosbu, aby Bůh byl zemřelému milostiv.

Nesou se na př. hořící svíce, bychom Boha prosili, aby zemřelému popřál světla věčného (aby ho připustil k patření na Boha); rakev se kropí svěcenou vodou, bychom Boha prosili, aby zemřelého očistil ode hříchův; okuřuje se rakev, bychom Boha prosili, aby naše přímluva byla Bohu tak milou, jako jest libou vůně kadidla, a aby vystupovala před trůn boží. S pohřbem bývá spojena obyčejně zádušní mše sv., a mnohdy kněz i má pohřební promluvu, by přítomné dojal a ke vroucím modlitbám pohnul. V dřívějších dobách nosily se docela mrtvolý v předvečer pohřbu do kostela a lid se po celou noc u nich modlil, jakož i následujícího dne se sloužila v jejich přítomnosti mše sv. Z ohledů zdravotních prvnější obyčej téměř již všude přestal. Kde se za dnešních dnů neslouží mše sv. u přítomnosti mrtvolý, staví se pak při ní tak zv. tumba v kostele. Pouze při pohřbu dítek, t. j. oněch, kdož ještě nedospěli užívání rozumu (jimž ještě nebylo 8 let) jsou obřady radostné. Kněz má při nich roucho barvy bílé.

3. Květiny a věnce při pohřbu znázorňují jednak pomijitelnost pozemského života, jednak nesmrtelnost duše a lásku i po smrti trvajících.

Květiny rychle vadnoucí připomínají nám nestálost pozemských věcí. Písmo sv. také praví: „Člověk jako květ polní odkvěte.“ (Ž. 102. 15.) Čerstvé květiny a věnce na rakvi také znamenají, že duše žije dále, byť i tělo bylo zemřelo. A květiny vsazené na hrobě jsou výrazem lásky pozůstalých. Květiny tlumočí slova Písma sv.: „Láska neumírá.“ (1. Kor. 13. 8.)

Než vzdor tomu, že květiny na hrobě a rakvi mají význam krásný a se stanoviska náboženského proti nim ničeho namítati nelze, přece nelze schvalovati přílišného kupování květin, jelikož rozhazování peněz a pýcha hříchem jest. Lépe by se učinilo, kdyby se **varovalo přílišné nádhery** a peníze tím ušetřené raději se darovaly chudým. Jak mnoho bychom pomohli tímto milosrdným skutkem ubohým zemřelým! Proto mnozí slechetní mužové si před svou smrtí vyžádali, by se jim nedávaly věnce na rakev. Polní maršál arcivévoda Albrecht rakouský (vítěz u Kustozi 1866 a syn vítěze asperského), jenž zemřel r. 1895, zakázal si výslovně všechny věnce, poznamenav, aby se peníze za ně věnovaly raději chudým nebo na mše sv. Tento čin zasluhuje následování. Zcela dobře tedy činí, kdo na smrtelném loži řekne svým příbuzným: „Dejte na mé úmrtní oznámení vytisknouti slova: věnce se dle vůle zemřelého odmítají.“ — Dále jest nezpůsobno, dávatí věnce, které dříve byly na rakvi zemřelého, do kostela na památku; vždyť věnce tyto mnohdy mohou býti i nakažlivými, zvláště zemřel-li nemocný nakažlivou nemocí. Tyto věnce **patří do hrobu**. Ostatně divně vypadá, strhává-li se zemřelému s rakve věnce, jenž měl zdobiti jeho rakev.

4. Křesťanský pohřeb koná se proto obyčejně **slavně**, poněvadž Bohu jest velmi milým, vzdáváme-li úctu mrtvému tělu těch, kdož v milosti boží zemřeli.

Slušno jest vážit si lidských těl i po jejich smrti. Na prvním místě jsou nám posvátnými ovšem jen naše živá těla, poněvadž jsou příbytkem a nástrojem duše k obrazu božimu stvořené. Než vážíme si i ostatků po oněch věcech, které nám byly v životě posvátnými. Proto vzdáváme čest ostatkům těl lidských. A sice tím větší úctu k nim máme, poněvadž byla chrámem Ducha sv. Cítíme je tedy vzhledem k Bohu, a proto jest tato úcta **Bohu milá**. (Viz v účtě ostatků II. díl 52.) Mimo to pohlíží Bůh na pochovávání mrtvých jako na **skutek milosrdenství** (jelikož těla zemřelých chráníme před zhanobením) a nenechává ho bez odměny. Vzpomeňme na Tobiáše. Proto v prvních dobách křesťanských nestyděly se ani nejvznešenější osoby (ani papežové) křesťany pro víru popravené na vlastních ramenou ke hrobu nositi, ano i vlastníma rukama pochovávatí. Tehdy byly hroby v podzemních chodbách, v tak zv. katakombách, kde se i mše sv. sloužila. Odtud pochází, že i později se mrtví pochovávali ve hrobkách v kostele a kolem kostela, zvyk to, jenž dnes z přemrštěných ohledů zdravotních jest odstraněn. Hřbitovy totiž nyní jsou většinou za obcí. — Mýlí se, kdo se domnívá, že hřbitovy kazí vzduch, nebo že znečišťují pitnou vodu a že tedy jsou příčinou, že vznikají nakažlivé nemoci. Kapacity v oboru medicinském dokázaly, že **hřbitovy nikterak neohrožují našeho zdraví**. Mrtvola špatně ukrytá ovšem působí zlobně na naše zdraví, jelikož na vzduchu se rozklad následkem množství kyslíku velmi urychluje. Než jinak tomu jest, je-li mrtvola v náležité hloubce (6 střevečů) pod zemí, tam se rozkládá mrtvola následkem nedostatku kyslíku velmi povolně. A jako houba pije vodu, tak země pohlcuje páchnoucí plyny. Země jest nejlepším desinfekčním prostředkem proti hnilým tělům. Ba země přeměňuje docela škodlivé plyny v jiné látky a podporuje vzrůst. Všimni si, jak bují rostlinstvo na hřbitově. Jak málo zdraví škodlivým jest vzduch hřbitovů, dokazuje tak často závidění hodné zdraví a dlouhý věk hrobařů a hlídačů hřbitovních. Ba shledalo se, že ani pitná voda, která prosakuje hřbitovy, není znečištěna. Mnohdy

již znalci zkoumali vodu, která se prýští u samých hřbitovů, a shledali, že jest zcela neškodnou. Země totiž jest výborným čistícím prostředkem; ona vodu zrovna destilluje a proměňuje látky škodlivé v látky dobré a sloužící k zachování tvorstva. Nemáme tedy příčiny, považovati pochovávání na hřbitově za nebezpečné zdraví a zastávati se snad násilného a nepřirozeného ničení těl lidských na př. spalováním. „Jsem pevně přesvědčen, že hřbitovům se stala krivda. 50 procent fanatických krematistů (= zastanců spalování mrtvol) velebí hranici jen proto, aby byli považováni za svobodomyšlníky; začínajíce kráčet cestou novou, chtějí vzbuditi domněnku, že kráčí ku předu.“ (Mantegazza.) — V Německu se spaluje ročně 6 až 7 set mrtvol; asi 200 v Gotě a Hamburku, a asi po jednom stu v Heidelberce, Jeně, Offenbachu n. R., konečně i v Mannheimu. Obvykle se dávají spalovati jen boháči, kteří se bojí, aby nebyli pochováni snad za živa.

5. Církev zavrhuje **spalování mrtvol**, jelikož se to přičítá našemu lidskému a křesťanskému citu.

Původně všichni národové na světě mrtvolu pochovávali do země; toho důkazem jsou kosti lidské, které od nejstarších dob odpočívají v lůně země, takže tedy nemohly býti spáleny. Nacházejí se zvláště hroby, které jsou přikryty kameny. I Židé pochovávají mrtvolu do země; o tom svědčí na 300 svědectví Písma sv. Vzpomeňme zvláště na hroby králů a proroků. Odepření pochování mrtvol bylo u Židů trestem. (5. Mojž. 28. 26.) I Římané původně pochovávali mrtvolu. Hroby jim byly posvátnými. (Cicero.) Zneuctění hrobu se přísně trestalo, obvyklejše useknutím ruky nebo spálením. Mrtvolu se ukládaly mnohdy do kamenů, které měly tu vlastnost, že za 40 dní proměnily mrtvolu v prach; takové kameny se nazývají sarkofag (= travič těla). Římané dávali spalovati mrtvolu pouze v těch případech, kdy se bylo obávati, že by mrtvola mohla býti od nepřátel potupena (Plinius.) Později, když nemravnost se mezi nimi stále šířila, stalo se spalování mrtvol modou. Budiž také připomenuto, že staří Egypťané a rovněž národové Ameriky mrtvolu balsamovali; vzpomeňme na mumie. U starých pohanů, kteří se mrtví spalovali, ustoupila hranice hrobu, jakmile se k nim dostala civilisace. Zvláště křesťanství vymýtilo spalování mrtvol. Za dnešních dnů však, kdy víra mizí a mravy hrubnou, opět se začíná se spalováním mrtvol. Spalování **urazí náš křesťanský cit**. Vždyť my křesťané považujeme smrt za spánek. Zemřelí spí. (1. Kor. 15. 18.), poněvadž jednou vstanou z mrtvých. Hřbitov jest místem spánku, místem odpočinku a pokoje, proto se říká „místo pokoje“. Tento spánek pak znázorňuje pochovávání, nikoli spalování mrtvol. Spouštěním mrtvol do země ukazujeme, že naše tělo se podobá semenu (1. Kor. 15. 42.), jež se zasévá do země, klíčí a roste. Jakožto křesťané vážíme si své Bohu podobné duše a tedy i jejího nástroje, těla. (Orig.) Řádný křesťan nikdy nebude schvalovati spalování mrtvol, při němž tělo se škváří, kosti praskají a se kroutí a celé tělo jest děsně zohaveno. Jen lidé, kteří pozbyli vědomí své lidské důstojnosti a svou křesťanskou víru, chtějí býti spáleni. Mimo to my křesťané máme za vzor Krista, jenž se nedal spáliti, nýbrž do hrobu vložiti a z něho vstal. Pohané ovšem neznali všech těchto ohledů. Ano, pohané si nepřáli již proto žádných náhrobků a pomníků, poněvadž jim příliš připomínali konec jejich pozemské blaženosti. A zcela týž důvod pudí i dnešní svobodomyšlníky, by hájili spalování mrtvol. Jim také pohřeb příliš připomíná, že duše žije dále i po

smrti; spálení mrtvoly jest jim milejší, poněvadž velmi dobře znázorňuje úplné zničení člověka po smrti, jak by si toho oni přáli. „Než nikdo nemyslí, že bychom se my křesťané obávali spalování mrtvol proto, jako by snad vadilo našemu budoucímu vzkříšení; vždyť Bůh může vzkřísi i tělo v prach obrácené.“ (Oktavius.) Než tu nevhodu má spalování mrtvol zcela jistě že **vzduch**, kouřem továren bez toho již dosti znečištěný, ještě více **otravuje** a škodlivými výpary nasycuje, což by zvláště tehdy nastalo, kdyby se mrtvolu vůbec spalovaly. Tu by se musilo ve větších městech postaviti mnoho pecí; neboť spálení jedné mrtvoly vyžaduje dvou hodin. Ať nám zastanci spalování mrtvol vysvětlí, odkud pochází to, že právě Indie, kde jest spalování mrtvol v obyčeji, jest hlavním pelechem a kolébkou všeliké nákazy a moru. Spalování mrtvol jest rovněž velmi **nákladným**. Konečně uvádíme ještě pádný důvod, jenž musí všecky zastance spalování mrtvol přivést v rozpaky. Se strany **úřadů soudních** nesmí se jistě spalování mrtvol schvalovati. Je-li mrtvola v zemi pochována, lze ještě po letech zjistiti, nestala-li se vražda, otrávení, zaškrcení a p. — Takto vyšly na jevo již mnohé zločiny, a mnozí nevinní byli zachráněni. Kdyby se mrtvolu spalovaly, bylo by toto všecko nemožným. Kdo tedy přes toto všecko spalování mrtvol schvaluje, činí se spoluvinným zločinů, jelikož chce jejich stopy zahladiti.

6. Křesťanského pohřbu nemůže církev povolit: nekřtěným, jinověrcům a oněm katolíkům, kteří zemřeli patrně ve hříchu těžkém.

K nekřtěným náleží i nepokřtěné děti. Nad nekřtěnými nemá církev žádné moci. Církev odpírá křesťanský pohřeb **jinověrcům** proto, poněvadž se řídí zásadou: „S kým jsme neměli obcování za živa, s tím nemůžeme míti obcování ani když zemřel.“ (Pap. Innoc. III.) Kdyby katolický kněz pochovával i jinověrce, mohli by katolíci snadno mysliti, že jsou všecka náboženství stejná. Takto by se podporovala náboženská lhostejnost, a pravá církev by pozbývala vážnosti; to by však bylo na škodu spásy lidí. — Než církev trpí, by dle předpisů zákonitých, byli na katolických hřbitovech pochováni i jinověrci; toliko jim vykazuje vzlaštinné místo, které není posvěceno. Také trpí, aby se pochovávali nekatolíci příbuzní v rodinných hrobkách. (Kongr. Ing. 30. 3. 1859.) Jinak však drží se pevně zásady: Svaté pole jest velikou rodinnou hrobkou pro členy církve katolické; nikdo nemá nároků, býti v ní pochován, kdo v životě nenáležel k církvi katolické. — Pohřeb se odepírá těmto **katolíkům**: sebevrahům, kteří umřeli ve stavu přičetném; duellantům; dále těm, kdo tvrdošíjně odepřeli sv. svátosti nebo již po léta nepřijímali o Velikonoci sv. svátosti. V poslednějším případě se skoro vždy tato věc předkládá biskupovi k rozhodnutí. Odepření pohřbu těmto lidem není nikterak ořtelem zavržení, nýbrž jen veřejným výrazem odporu před těmito hříchy a prostředkem, jímž mají býti jiní od tohoto hříchu odstrašeni. Jistě členům některého spolku nenapadne, doprovázeti ke hrobu člena, jenž zájmy spolku poškozoval; neboť tím by spolek pozbyl u lidu vážnosti. Rovněž by bylo pro církev i kněze nectným, kdyby pochovávali špatného katolíka. — Samovrahové bývají pochováni na odloženém, neposvěceném místě na hřbitově; ale jest to jiné místo, nežli kde jsou jinověrci pochováni.

3. Pouti.

Působením božím povstaly na mnohých místech léčivé prameny, které hojí jisté choroby tělesné. Tak také vyvolil si Bůh jistá místa, kde mnohem rychleji naši modlitbu vyslychá.

1. Pout jest putování na posvátná místa, na nichž Bůh zázračným způsobem někomu pomohl.

Pouti byli v obyčejí již u Židů; o hlavních třech slavnostech, Velikonoci, Letnicích a slavnosti Stánku, musil každý israelita putovati do chrámu jerusalémského. (Luk. 2. 41.) Jest již v přirozenosti lidské, bychom čas po čase někam cestovali. Boháči jezdí hlavně pravidelně do lázní, chudáci pak chodí na poutní místa.

2. Jsou poutní místa ve Svaté zemi, u sv. apoštolů a u Matky boží.

Nejdůležitější poutní místa ve **Svaté zemi** jsou: Místo ukřižování a sv. Hrobu na hoře Kalvarii v Jerusalemě místo smrtelné úzkosti a nanebevstoupení Kristova na hoře Olivetské, místo narození Kristova v Betlémě a místo Zvěstování Panně Marii v Nazaretě.

Na hoře Kalvarii jest kostel Božího hrobu; jsou to vlastně tři kostely, totiž kostel ukřižování Kristova, vzkříšení Kristova a nalezení sv. Kříže, jež všechny jsou pod jednou střechou. První křesťané sem putovávali velmi četné; proto římský císař Hadrian (asi 100 let po smrti Kristově) dal postaviti na tato místa modly, by křesťany od těchto poutí odvrátil. Když pak sv. Helena, matka Konstantina Vel., našla tam sv. Kříž (325), pouti do sv. Země opět se rozmohly. Císař Karel Vel. dal postaviti vedle Božího Hrobu pohostinský dům pro německé poutníky. Ve stol. 10. zmocnili se sv. Země nevěrci. Tu následovalo 7 křížáckých výprav k osvobození svatých míst (1096—1270); nebylo to nic jiného, nežli hrdinské pouti; trvaly až po vystoupení Lutherovo. Výpravy tyto obyčejně vycházely z Benátek; až do Jaffy bylo třeba obyčejně 8 až 11 týdnů. Dnes jsme tam za 8 dní.

Nejdůležitější poutní místa **sv. apoštolů** jsou: hrob knížat apoštolských sv. Petra a Pavla v Římě a hrob sv. apoštola Jakuba v Kompostelle ve Španělsku.

Kosti sv. Petra odpočívají ve chrámě sv. Petra u pahorku vatikánského, v největším to kostele na světě, jenž jest známý svou kopulí do nebe se vypínající; byl dokončen za 110 roků r. 1626. — Kosti sv. Pavla odpočívají v kostele sv. Pavla za hradbami římskými. Tento kostel shořel r. 1823, ale byl opět zbudován a vysvěcen v době, kdy papež Pius IX. prohlásil článek víry o Neposkvrněném početí P. Marie. (1854.)

Nejdůležitější poutní místa **Matky boží** jsou: Památná místa v Lourdech (vyslovuje se Lúrdy) ve Francii, Loreto v Itálii, Maria Cell ve Štýrsku, Einsiedeln ve Švýcarsku, Altötting v Bavorsku, Kevelaer (čte se Kevelár) v Porýnsku.

Lurdy leží v jižní Francii na úpatí Pyrenejí. Zde se zjevila r. 1858 Matka boží ve skalní rozsedině 18krát chudé pasače Bernadettě a žádala, aby tam byl vystavěn k její cti kostel a aby se tam chodilo na pout. Maria se nazvala „Neposkvrněné početí“. Od té doby teče tam pramen, jehož vodou bylo posud uzdraveno na tisíce lidí (mezi nimi i slepý advokát pařížský Lasserre, dějepisec lurdský). Ročně se odtud rozesílá do světa na 120.000 láhví vody. Ročně putuje do Lurd několik millionů lidí z nejvzdálenějších zemí. (Spirago, Příklady, str. 8.) — **V Loretě** u Ankony v Itálii se nachází ve vavřínovém háji (= lauretum) od r. 1295, domeček Matky boží z Nazareta; r. 1291 stál najednou v místě Tersato u Fiume v Dalmacii, konečně odtud zmizel r. 1294 a nacházel se u Ankony, odkudž ještě jednou r. 1295 své místo změnil. Domek byl tedy patrně přenášen anděly. Oltář, který zároveň s tímto zázračně přeneseným domkem byl přenesen, jest prý týž oltář, na němž již sv. Petr sloužil mši sv. Obraz na tomto oltáři, 3 stopy vysoký a z cedrového dřeva zhotovený, představující Marii s božským dítětem, byl prý vyřezán od sv. Lukáše. Nad tímto domkem P. Marie byl r. 1464 vystavěn dóm. Kaplička loretská se napodobovala na mnohých místech; nejprve v Tersato, r. 1627 i u sv. Augustina ve Vídni. V Loretě má svůj původ litanie loretská. Do Loreta putuje ročně asi 500.000 poutníků. Poutní místo **Maria Cell** trvá již asi od r. 1200; založili je benediktini. Jistý kněz tohoto řádu ve sv. Lambrechtu, byv poslán do této krajiny, postavil si v dřevěné celle dřevěnou sošku Matky boží na pařez. (1156.) Brzy přicházeli poutníci, kteří za příkladem onoho mnicha modlili se před onou sochou v oné celle (před Marií v celle = Marií celskou). Místo toto stalo se proslaveným následkem mnohých uzdravení nemocných. Král Ludvík I. Uherský, který r. 1683 vzýval Marii Pannu celskou, pouze s 20.000 vojáků dobyl vítězství nad 80.000 Turků, dal vystavěti v Maria Cell veliký chrám, k němuž pak putovali mnozí rakouští panovníci a duchovní knížata. — **Einsiedeln** ve Švýcarsku děkuje své založení jistému knězi benediktinu, pocházejícímu z rodu Hohenzollernů, jmenem Meinradovi, jenž na těchto místech po 26 let poustevnický život vedl a r. 861 dvěma loupežníky ve své celle zavražděn byl. R. 930 dal zde jistý děkan Štrassburský vystavěti poutní kostel, v němž se nacházel obraz Marie Panny, jež Meinrad uctíval. Když r. 948 zavítal sem sv. Konrád, bisk. kostnický, aby vysvětil tento kostel, viděl v noci před tím, kterak Kristus v průvodě mnohých andělů a svatých kostel tento světlý, takže jak on, tak také z rozkazu papeže ani žádný jiný biskup se neodvážil kostel onen vysvětliti. Tato okolnost, dále prohlášení Meinrada za svatého a přenesení jeho ostatků do Einsiedeln (1039), jakož i mnohé zázraky na tomto místě učinily onen chrám tak slavným, že sem putovávali císařové a králové. Třikrát byla zázračná kaple zázračně uchráněna před požárem, ale za revoluce francouzské byla ztroskotána; pouze milostivý obraz byl zachráněn. R. 1817 zbudován byl nový chrám. Ročně sem přichází na 150.000 poutníků, mnohdy i více. — Milostivá kaplička v **Altöttingen** (Öttingen) na Innu v Bavorských byla vystavěna a posvěcena kolem r. 700 od sv. Ruperta, jenž první kázal evangelium obyvatelům

Bavor. Později povstal vedle ní klášter benediktinský, jež Maďari při svém loupežném vpádu r. 907 i s kostelem spálili. Pouze milostivá kaple zůstala uchráněna nejen tehdy, ale i za všech pozdějších válek. Putovati se začalo sem v 16. století. Jak četně se putovalo na toto místo, dosvědčuje ona okolnost, že zde na př. asi v 50 letech (1666—1719) přistoupilo ke sv. přijímání na 22 millionů lidí. — V **Kevelaer** v Porýnsku (okr. Düsseldorf) byl r. 1642 vystaven jistým občanem geldernským malý kostelík; občan tento totiž, modle se před obrazem Ukřižovaného byl vyváděn, aby tento kostelík vystavěl. Mnohdy přichází do Kevelaer ročně na 200.000 poutníků z Porýnska, Westfálska a Nizozemska. — Mnohá poutnická místa měla zcela nepatrný a prostinký původ; tento původ nám připomíná zrno horčičné, o němž se mluví ve sv. evangeliu.

3. Křesťané putují na poutní místa obyčejně proto, by si ve velké tísní na Bohu pomoci vyprosili, nebo by vyplnili nějaký slib.

Sv. Jan Nep. ve své veliké tísní putoval do Staré Boleslavi u Prahy. Rovněž Don Bosko († 1888.), jenž při vyučování spustlé mládeže v Turíně velmi byl pronásledován a rady si již nevěděl; když se z pouti vrátil, dosáhl skutečné zázračné pomoci, o níž prosil. Bůh vyslýchá naše úpěnlivé prosby rychleji na místech poutních. Králové přijímají prosebníky jen v jistém pokoji svého paláce a jen tam udělují své milosti; podobně si počíná Bůh. Ani země není všude stejně úrodnou. Poutní místa právem se nazývají „**milostivá místa**“. Mnozí lidé v nemoci činí slib, že půjdou na pout, jest-li že je Bůh uzdraví. Všimněme si mnohých záslibných tabulek a předmětů na poutních místech!

4. Návštěva poutních míst napomáhá mnoho ku zlepšení života mnohých křesťanů.

Člověk cestou zapomíná na své starosti a modlí se mnohem nábožněji; na poutním místě zpovídá se cizímu knězi mnohem otevřeněji ze svých hříchů a snad tím napraví mnohou dřívější špatnou zpověď; na poutním místě působí na něho Duch sv. mnohem účinněji. Pout jest i skutkem kajícím, neboť mnohdy jest spojena s velikými obtížemi a s velikými výlohami. Pak jest i veřejným vyznáním víry a jest vždy důkazem náboženského přesvědčení. Proto lidé bez víry na pout ovšem nechodí. Pout tedy zjednává člověku mnohých milostí. — Proto se dříve často ukládávala za pokání. Ovšem také mnozí lidé jdou na pout, by měli lepší volnost ke hříchům; proto se říká: „Kdo mnoho putuje, zřídka bývá spasen.“ Než proto nesmíme pouti zcela zavrhovati. Kdo by chtěl na př. prodávání vína hned již proto zavrhovati, že se jím někdy někdo podnapil?

4. O křížové cestě.

Křížová cesta děkuje prý svůj vznik **Matce boží**.

Matka boží prý často navštěvovala cestu utrpení Kristova v Jerusalemě a na těch místech, kde se s Kristem něco zvláštního přihodilo, dlužila prý delší chvíli v rozjímání. (Kateř. Emm.) První křesťané navště-

vovali sv. místa v zástupech a kráčivali při tom také cestou utrpení Kristova. Když však ve středověku sv. místa upadla do rukou nevěřících a jen s nebezpečím života bylo lze je navštěvovati, byly zřízeny po světě obrazy křížové cesty, a papežové je obdarovali velikými odpustky. Sv. František z Assisi prý velmi mnoho přispěl k rozšíření pobožnosti křížové cesty.

1. Křížovou cestou nazýváme 14 obrazů, které představují cestu, kterou Spasitel s křížem na ramenou konal od paláce Pilátova až na horu Kalvarii.

Čtrnáctero obrazů jest opatřeno **14 dřevěnými křížky**, na nichž není žádné podoby Kristovy; pod těmito křížky bývá obyčejně obraz nebo nadpis. — Křížová cesta bývá zřízena obyčejně na pahorcích a v kostelích, mnohdy i na hřbitovech a jen výjimkou také v nemocnicích a soukromých domech.

2. Kdo chce konati křížovou cestu, musí se pohybovati od obrazu k obrazu a při tom rozjímati o utrpení Kristově.

Stačí již, jestliže pouze **zaměním místo od obrazu k obrazu**. — Rovněž stačí, **rozjímáme-li o utrpení Kristově vůbec**; není třeba, bychom u každého obrazu zvláště rozjímali o tom, co jest na něm vyobrazeno. — Věřící se modlívali obyčejně u každého zastavení Otčenáš a Zdravas Maria a vzbuzují lítost.

3. Konáním pobožnosti křížové cesty dosahujeme velikých odpustků, lítosti nad svými hříchy a povzbuzení ku mnohým cnostem.

Denně rozjímati o utrpení Kristově jest užitečnějším, nežli po všechny pátky celého roku o chlebě a vodě se postiti a dokonce se bičovati. (Sv. Alb. Vel.) Jediná slza nad utrpením Kristovým má větší cenu, nežli pout do Svaté země. (Sv. Aug.) Kterak rozjímání o utrpení Kristově jest Spasiteli nad míru milým, patrné z tohoto: Když kdysi sv. Brigitta spatřila, kterak Spasitel ze všech ran krvácí, tázala se ho, kdo mu tyto rány způsobil; tu slyšela odpověď: „Ti, kdož nerozjímají o veliké lásce, kterou jsem dokázal svým utrpením na kříži za ně.“ Vždyť Vykupitel, aby v naší duši zachoval vždy živou památku na své utrpení, ustanovil i oběť mše sv. Konáním křížové cesty dosahujeme těchže **odpustků**, jichž bychom dosáhli, kdybychom navštívili ona sv. místa ve Svaté zemi. „Nevíme zcela určitě, jak veliké jsou tyto odpustky; než stačí, víme-li, že jsou veliké a četné“. (Leon. p. m.) Než těchto **odpustků křížové cesty lze pouze jednou za den získati**. Rovněž musí býti křížová cesta (vlastně 14 dřevěných křížků) býti svěcena od některého Františkána nebo od jiného k tomu splnomocněného kněze, a pobožnost tato se nesmí přerušiti žádným jiným sem nespádajícím zaměstnáním. Pobožností křížové cesty dochází hříšník milosti **lítosti**. Jako ti, kdož byli hadem uštknuti, byli uzdraveni, jakmile pohlédli na měděného hada (4. Mojž. 21.), tak bývají, kdož těžce zhřešili (kdož byli ďáblem smrtelně poraněni), uzdraveni na duši, rozjímají-li častěji o utrpení Kristově. Pobožnost křížové cesty jest z nejvýbor-

nějsích pobožností, které napomáhají k obrácení hříšníků a ke zdokonalení spravedlivých. (Bened. XIV.) Pobožnost křížové cesty pobádá ku mnohým **cnostem**. „Rozjímáním o utrpení Kristově nabýváme potřebné síly, bychom nejen trpělivě, ale i radostně trpěli.“ (Sv. Bon.) Naše pýcha, naše lakota, náš hněv léčí se pokorou, chudobou a trpělivostí Syna božího. (Sv. Aug.) Chceš-li, člověče, od cnosti ke cnosti kráčet, pak musíš s největší pobožností rozjímati o utrpení Kristově; neboť toto rozjímání napomáhá velice ke svátosti duše. (Sv. Bon.)

4. Kdo nemůže konati křížovou cestu, může získati odpustků křížové cesty, drží-li v rukou **křížek** za tím účelem svěcený a modlí se zároveň 20krát Otčenáš, Zdrávas Maria a obvyklé chvalořečnění.

Překážkou jest na př. velká vzdálenost od kostela, kde jest křížová cesta, churavost a p. Než tyto překážky musejí býti značné. Ony křížky jsou **křížky mosazné** nebo z jiného pevného kovu, na nichž jest obraz Ukřižovaného; musejí (vlastně onen obraz Ukřižovaného) býti **svěceny** od kněze k tomu splnomocněného (Františkána, Redemptoristy). Tento křížek musí býti vlastnictvím toho, kdo ho užívá; na cizí křížek neobdržíme odpustků. — Modlí-li se více lidí společně, stačí, jestli pouze jeden z nich drží onen křížek v ruce. (Lev XIII. 1. 1884.) Těžce nemocným stačí, drží-li pouze onen křížek v ruce a vzbudí-li lítost. (Pius IX. 18. 12. 1877.) Otčenáš, Zdrávas Maria a chvalořečnění (Sláva Otci...) modlí se 14krát dle 14 zastavení, potom mimo to 5krát ku cti 5 ran Kristových a jednou za Sv. Otce. Kdo má křížek svěcený od Redemptoristů, může se modliti jen 14krát Otčenáš, 14krát Zdrávas Maria a 14krát Sláva Otci... a rozjímání o utrpení Kristově, jako když se koná křížová cesta. (Pius IX. 1. 5. 1857.)

5. 0 vystavování velebné svátosti oltářní.

1. Slavné **vystavování velebné svátosti oltářní** koná se takto: Tělo Páně se staví na povýšeném místě na oltáři, nezahaleno, v monstranci, by se mu věřící klaněli.

V dřívějších dobách se velebná svátost, pokud bylo možno, skrývala před zraky věřících, by nepokřtěným nebylo zavdáno žádné příčiny ku zneuctění křesťanských tajemství. Teprve od ustanovení slavnosti Božího Těla začalo se velebnou svátostí veřejně vystavovati. Při tomto vystavení musí hořeti nejméně 6 svící. (K. b. 9. 12. 1602.) Na konec se uděluje **požehnání** velebnou svátostí. — Veřejným vystavením velebné svátosti však nikterak není pouhé otevření tabernáku, což farář může učiniti kteroukoli chvílí.

2. Velebná svátost se vystavuje obyčejně při těchto příležitostech: po farní mši sv., při nedělních a svátečních odpoledních pobožnostech, na Velký pátek a Bílou sobotu v Božím hrobě, na Boží Tělo a v masopustě. Mnohdy

biskup z důležité příčiny nařizuje, by byla velebná svátost vystavena.

Masopust jsou 3 dny před Popeleční středou. V těchto dnech tropí se mnoho hříchů a bláznovství. Církev nařizuje, by po celé tyto 3 dny od rána až do večera byla vystavena velebná svátost. Tím chce lidi od jejich bláznovství a rozpustilosti odvrátiti a také Boha, jenž v těchto bývá velice urážen, usmířiti. Počíná si jako hodné dítě, které chce svému otci učiniti radost, vidí-li, že jej jiní lidé zarmucují. Kdo v jeden z těchto tří dnů přijme sv. svátosti, získá plnomocné odpustky. (Klem. XIII. 23. 6. 1765.) — Biskup nařizuje vystavení svátosti obyčejně v čas nouze, onemocní-li panovník, papež a p.

6. 0 missiích a duchovních cvičeních.

1. **Missie** jsou kázání a jiná duchovní cvičení, která konají výborní kněží, by oživily v obci ducha křesťanského.

Sv. missie konané pro lid nesmějí se zaměřovati s missiemi v pohanických zemích; konají je obyčejně kněží řeholní, zvláště **Redemptoristé**. (Založ. kol. r. 1730 sv. Alfonsem v jižní Itálii), **Jesuité** (založ. r. 1540 sv. Ignácem z Loyoly) nebo **Lazaristé** (založ. kol. r. 1630 od sv. Vinc. z Paula v Paříži), kteří stanovami svého řádu jsou zavázáni ke konání missií a za tím účelem se také v řádu připravují. V mnohých krajinách konají missií v jednotlivých farnostech i světští duchovní. — Missie působí nesmírně mnoho dobrého. Poněvadž jsou čímisi neobyčejným, působí mnohem více na farníky. Četná po sobě jdoucí kázání působí mnohem mocněji a podobají se blahodárnému dešti. Poněvadž missionáři zpravidla jsou mužové zbožní, mluví jejich ústy Duch sv., a proto jejich slova otřásají nejzavrzlejší srdce. Poněvadž tito kněží jsou ve farnosti zcela neznámi, mají věřící nejlepší příležitost, aby se jim upřímně vyzpovídali. V době sv. missií zdá se, že milost boží neobyčejnou měrou se vylévá na lidi. Kolik nepřátelství tu bývá odklizeno, kolik sporů usmířeno, kolik nespravedlivého majetku navraceno, kolik zlých zvyků vykořeněno a kolik špatných zpovědí napraveno! Ó, kolik duší se tu obrací upřímně k Bohu! (Sv. Alf.) Proto Apoštolská Stolica vložila důrazně na srdce biskupům, by pečovali o konání missií, jelikož se jimi víra v obci opět probouzí a věřící se uvádějí zpět na cestu spásy. (Pius IX. 17. 3. 1856.) Papežové také povolili odpustky na missie. — „Svobodomyšlníci nejsou přátelé missií, jelikož missie jejich svědomí znepokojují a jejich zábavě překážejí.“ (Tak praví Fenelon, jenž jakožto biskup sám konával missie.)

2. Jako missie, tak působí i **duchovní cvičení**.

Duchovní cvičení (= exercicie) záleží v tom, že na jistých místech, na př. v klášteře, po několik dní za sebou se konají pro jisté stavy (kněze, učitele, otce, matky) přiměřené přednášky a duchovní cvičení. Pobožnost končí přijetím sv. svátosti. Duchovní cvičení, při nichž člověk s větší horlivostí pracuje o své spásu, přispívají velice k oživení víry a polepšení života. Jako hodiny sice denně natahujeme, ale nicméně za delší čas je dáme důkladně vyčistiti nebo spravit, tak činiti máme i se svou duší; máme ji

znova oživit zvláštním duchovním cvičením. Tak činili světcové; skoro všichni po delší době uchylovali se do samoty. A zdali i Vykupitel tak nečinil? Vzpomeňme na jeho 40denní půst. Sv. Apoštolská Stolica častěji sv. exercicie důrazně doporučila. Rozumí se samo sebou, že člověk může exercicie konati i sám pro sebe a spojití je s poutí.

7. O sjezdech katolických; o pašijových hrách.

K oživení víry přispívají i katolické sjezdy a pašijové hry.

1. **Katolické sjezdy** jsou schůze katolíků za účelem, by na základě vzájemných porad se usnesli na časových a pro církev vydatných záměrech a je také provedli.

Katolické sjezdy mají původ v Německu za času pronásledování církve tamnější. Na konci 18. století totiž vznikl v Německu boj na vyhubení církve katolické. Již r. 1803 bylo církvi násilně odňato jmění na 420 milionů zlatých a mimo to kostel za kostelem ponenáhlu byl dáván protestantům. Stát dále strhl na sebe správu církve; stěžoval styk mezi biskupy a papežem, biskupům odňal právo vychovávat kněze; biskupská sídla a církevní obročí zadával dle svého dobrozdání, vydával nařízení i ohledně věcí čistě církevních (na př. ohledně konání služeb božích, ba nařizoval i, pod kterými podmínkami smí dáti kněz rozhršení!); pokud jen bylo možno vylučoval katolíky z veřejných úřadů; odepíral jim práva na vydávání novin atd. Konečně přišel i církvi nepřátelský výnos o manželstvech smíšených. Arcibiskup Klement August Kolínský odepřel prováděti tento výnos. Za to byl násilně polapen a odveden na pevnost Minden. (1837.) Tento čin vyburcoval katolické Německo ze spánku. Hned zakládány spolky, jež si učinily cílem dobytí svobody církevní. První takový spolek povstal v Mohuči na podnět mohušského kanovníka Lenninga. (1841.) Brzy na to žádali i biskupové shromáždění ve Würzburgu (20) slavnostně na státu, by církvi vrátil odňatá práva. (1848.) Aby se tomuto požadavku biskupů dodalo důrazu, sešly se všechny katolické spolky německé r. 1848 k prvnímu sjezdu katolickému v Mohuči. Zde se všechny sjednotily v jeden veliký svaz a daly si jméno „Katolický spolek Německa.“ Zároveň se usnesly, že se budou takové sjezdy konati pravidelně.

Katolické sjezdy jsou buď všeobecné nebo provincialní. Jestliže buď katolíci celé říše nebo jen jedné země se jich účastní,

Všeobecné sjezdy konají katolíci němečtí od r. 1848 každoročně, tak na př. v městě: Mohuči, Vratislavě, Kolíně, Mnichově, Würzburgu, Čáchách, Trevíru, Frýburku a j. Dle vzoru katolíků německých konali i katolíci jiných říší všeobecné sjezdy; tak katolíci rakouští (1877 ve Vídni, 1889 ve Vídni, 1892 v Linci), dále katolíci ve Švýcarsku, Francii, Itálii, Španělsku, Sev. Americe a nejnověji v Uhrách. — Mimo všeobecné sjezdy katolíků, konají se v Německu a Rakousku i **provinciální** sjezdy katolické, které se konají v jednotlivých zemích (na př. v Čechách, na Moravě, v Dol. Rakousích a j.).

Sjezdy katolické se nikterak neobírají správou církve, nýbrž toliko jsou na oporu správců církevních.

Pouze biskupové jsou povoláni k tomu, by řídili církev. Proto pořadatelé katol. sjezdů řídili se vždy zásadou sv. Iguáce Antioch.: „Nic ať se neděje bez biskupa.“ Proto především se starají o schválení a požehnání papežovo a biskupovo. Také nikdy se tyto sjezdy nemíchaly do správy církevních záležitostí. Byly prostě nástrojem k provádění církevních zásad; byly to voje, které podporovaly biskupy. Proto také biskupové vždy byli příznivci katolickým sjezdům a sami se jich účastnili.

Sjezdy katolické přinesly církvi veliký užitek; zakládaly se na nich časové spolky, podporovaly svornost, odvahu a náboženské přesvědčení katolíků, povznášely vážnost církve a zbavovaly ji čím dále více jejích pout

Při katolických sjezdech byly **založeny** na př. tyto **spolky**: Spolek sv. Cecilie na povznesení církevní hudby, spolek sv. Rafaela na ochranu vystěhovalců, spolek sv. Boniface pro blaho katolíků v zemích pohan-ských a j. v. — Kdo byl někdy na některém sjezdu katolickém, ví, jaké nadšení budí živé slovo řečníků, kterak se tam víra budí a veřejně vyznává! — A vezmeme-li do rukou nepřátelské noviny, poznáme hned, jak imponují na venek sjezdy katolické svými usnešeními a protesty. Katolické sjezdy v Německu mimo jiné mají zásluhu, že povstal tak zv. „střed“ na říšském sněmu. „Na katol. sjezdech se odrobuje kamének za kaménkem ze chrámu moderního pohanstva, by se chrám tento sřítíl a na jeho místě byla postavena nádherná basilika.“ (1. s. r. sj. kat.)

2. **Pašijovými hrami** nazýváme představování utrpení Kristova a důležitých biblických událostí živými obrazy.

Ve středověku znázorňovaly se důležité události ze života Kristova krásnými obrazovými představeními. Taková představení nahrazovala lidu před vynalezením tisku bibli. Tak na př. sv. František z Assisi († 1226) s povolením papeže postavil v jedlovém (jedle jest jediný zelený strom v zimě a má překrásný vzrůst, proto se ho užívá za vánoční stromek) skutečnou stáj, vyzdobil ji mechem a větvemi, postavil v ní jesličky s božským dítkem a sochou sv. Josefa a Marie. Před stájí byl živý vůl a osel uvázan u jeslí. Zde se konala za nesmírného účastenství lidu z daleka příslého o Vánocích půlnoční mše sv., při níž sv. František jakožto jáhen četl evangelium. Od té doby se začaly brzy ve všech kostelích stavěti **jesličky**. Ano v středověké snaze, všechno pokud jen lze dle přírody představovati, šlo se ještě dále, a události ze života Kristova, biblických osob nebo svatých, ano i podobností Kristova představovala se divákům v živých obrazech. Těmto představením se říkalo **náboženské hry**. Nejprve byly přízpůsobeny slavnostem roku církevního; byly tedy hry vánoční, pašijové, velikonoční, mariánské a p., i konec světa se takto představoval. Nejprve se hrálo v kostelích a sice v řeči latinské; později pod širým nebem a již i v mateřtině. Ve 14. stol. se dávaly takové hry na všech vesnicích. Jelikož však ve Francii se zahnízdily v těchto hrách zlořády, byly tyto hry od papežů vůbec zakázány. Teprve r. 1633. zase byly obnoveny v **Horní Amer-
gavě** v Bavořích, následkem slibu tamního obyvatelstva za času moru. Tyto

hry se tam konají posud každých 10 let. Znamé jsou také pašijové hry v Tyrolsku v místě Brixlegg a ve Vorderthiersee u Kufsteinu. (Poslednější trvají od r. 1762. a od r. 1855. se provozují každých 10 let vzorným způsobem. Od r. 1893 hrály se pašijové hry každoročně v **Horčicích** v Českém lese (již. Čechy), které se staly proslavenými. (Tyto hry se zde konávaly již od r. 1816.—1840.; nyní zase přestaly.) — Mnozí lidé, zvláště svobodomyšlníci, nejsou přáteli pašijových her; nazývají je profanací, jelikož je hrají lidé. Než takový svobodomyšlník musil by viděti profanaci i v kamenné soše Kristově nebo v nábož. obrazech. Ostatně zkušenost učí, že pašijové hry naplňují diváky takovou zbožností, že při tom zcela zapomínají na lidi, kteří tyto hry provozují. Ostatně závažné vyslyšení obyvatel Horní Ameriky v čas moru jest nejlepším důkazem, že hry tyto nejsou profanací. Neboť co Bůh tak nápadným způsobem schválí, nemůže býti špatným.

Nábožné spolky.

Církev přispívá ke spáse lidstva také nábožnými spolky.

Za dnešních dnů, kdy počet nepřátel církve jest nadmíru veliký, jest třeba, by lidé dobře smýšlející semkli se jako bitevní šik a „spojenými silami“ pracovali. Jen tímto způsobem lze dosáti jistého výsledku. Poněkud jest upřilíšenu, ale nicméně mnoho pravdy obsahuje věta: „Deset tisíc lidí, kteří jsou spojeni, může nahnati strachu stu tisícům, kteří jsou od sebe odděleni.“ (Mirabeau.) V jednotě jest síla. Tuto pravdu chtěl vstipiti jistý král svým 7 synům, by byli po jeho smrti svorní. Dal každému hůl a vybiřl jej, aby ji zlomil. Potom vzal zrovna takových 7 holí a pravil: „Svažte tyto hůlky dohromady.“ Pak podal každému z nich tento svazek, aby jej zlomil, ale žádný z nich ho nemohl zlomit. I pravil jim: „Zde vidíte, že sjednocenost dodává síly. Proto buďte mezi sebou svorní; pak vás nikdo tak snadno nepřemůže. Jakmile však se rozrůzníte, jste ztraceni!“ (Spirago Příkl. str. 206.) Jediná kapka vody nežene mlýnu, na jediné nitě nezvedneme těžkého břemene; ale množství kapek vody pohromadě přivede do pohybu nejsilnější kola a mnoho nití v jednom svazku nelze přetrhnouti. Z této snahy po sjednocení vznikly také církevní řády. Napodobením jich jsou náboženské spolky.

1. Náboženské spolky jsou dobrovolná sdružení věřících, mající za účel podporovati svou vlastní nebo bližních spásu.

Nábožné spolky mají podobný cíl jako světské spolky. Tyto (tělocvičné, zábavné, hasičské a j.) podporují také buď vlastní nebo bližního časné blaho. Nábožné spolky podporují v první řadě buď vlastní nebo bližního **blaho duševní**, mnohé však mimo to zcela zvláštně i cizí **blaho pozemské**.

2. Nábožné spolky se dělí v bratrstva a v křesťanské spolky pomocné.

Bratrstva mají ponejvíce za účel, konati skutky pobožnosti; **pomocné spolky** pak mají za účel, pomáhati bližnímu v potřebách tělesných i duševních.

Bratrstva tedy pracují na prvním místě o vlastním zdokonalení, pomocné spolky pak naproti tomu napomáhají blahu bližního. Než žádný nábožný spolek nesmí se zabývat politikou. Přípouští se však v křesťanských spolecích pomocných i zábava a vyrazení pokud lze; tímto způsobem se totiž snadněji dochází vážného cíle onoho spolku, a údovery jeho se odvracují od hříšných vyrazení.

3. Náboženské spolky, pokud jsou rázu náboženského, stojí pod řízením biskupa, částečně i pod státním spolkovým zákonem.

Pokud jsou náboženské spolky rázu náboženského, má jediná církev výhradní právo jimi vládnouti (Lev XIII. 1891.) Proto má biskup na bratrstva tato práva: pouze biskup nebo představený řádový (p. Pavel V.) může bratrstva zřizovati; on schvaluje stanovy jejich (Klem. VIII. 7. 12. 1604.), nejsou-li ještě schváleny z Říma. Biskup bdí nad bratrstvy co se týká vykonávání pobožnosti a správy jmění (Sn. Trid. 22. 8.); může zakázati neobyčejné pobožnosti (Kg. bisk. 9. 7. 1602.). Může jim předpisovati, jakým způsobem mají konati peněžité sbírky a ku kterým účelům mají peníze sebrané vynaložiti. (Klem. VIII. 7. 12. 1604.) Může býti přítomen jejich schůzím, nebo k nim může poslati svého zástupce. (Kongres Konc. 16. 4. 1692.) Biskup může jmenovati místního faráře představeným a správcem bratrstev. (Kongs. odp. 8. 1. 1861.) — **Zakládá-li se katol. spolek, jest nejprve třeba povolení církevního a potom se musí žádati o povolení státních úřadů.** V Rakousku se žádá o povolení státní prostřednictvím hejtmanství. V Německu jest úplná svoboda spolková; toliko spolky politické musejí se oznámiti úřadům.

4. Stolicе apoštolská vždy velmi doporučovala a mnohými odpustky obdarovávala náboženské spolky, poněvadž tyto spolky přinášejí veliký užitek jak jednotlivým členům, tak i celé farnosti.

Papež Lev XIII. ve dvou okružních listech (1884, 1891.) velice doporučoval náboženské spolky, zvláště spolky sv. Vincence, tovaryšské a dělnické. „Spolky jsou vojenské šiky, které bojují proti ďáblu.“ (Pius IX.); čelí více nepřátelským spolkům, nikoli hlučnými zbraněmi, nýbrž tise, hlavně modlitbou. Bratrstva jsou jako archa Noemova, poněvadž lidé světští nacházejí v nich útočiště před potopou pokušení a hříchů, jež svět zaplavují. (Sv. Alf.) — **Členové spolků modlitebních** a bratrstev bývají povzbuzováni k modlitbě. Nezanedbávají tak snadno svých modliteb, protože jsou jim předepsány jisté denní modlitby; přijímají častěji sv. svátosti, jednak protože to mají již v jisté dny nařizeno, jednak, poněvadž tím v jisté dny mohou získati plnomocné odpustky; učí se poslušnosti, jelikož se stále musejí řídit dle toho, co jim zpovědník nařídí. Méně se honí za zábavami světskými, jelikož se obírají více věcmi náboženskými, zvláště v neděli modlením hodiněk ve chrámě, a jelikož také předpisy spolkové je zavazují k umrtvování sebe. Členové pobožných spolků přispívají i mnoho k povznesení

víry a mravnosti ve farnosti. Přijímajíce častěji sv. svátosti, dávají ostatním dobrý příklad a povzbuzují je, by rovněž sv. svátosti přijímali. Věřící, kteří upadli do těžkého hříchu, nebo kteří již dlouho nebyli u sv. zpovědi, snadněji se odhodlávají ke zpovědi, poněvadž vědí, že mezi velikým počtem kajcníků nebude tak nápadným, půjdou-li ke zpovědi. Členové nábožných spolků, jak zkušenost učí, nestanou se nikdy členy spolků církvi nepřátelských a pečují o šíření dobrých spisů, zvláště svých spolkových časopisů; oni také nejvíce přispívají svou hřívnou na církevní účely. Často zrovna jsou pravou rukou svého duchovního správce v konání jeho úřadu. Hledí vésti život křesťanský a plnit svědomitě povinnosti svého stavu. Ač někteří členové jsou spíše na hanbu nežli ku cti spolku, není tím vinen spolek, nýbrž neplnění předpisů spolkových; ostatně není pšenice bez koukolu. Rovněž křesťanské **dobročinné spolky** jsou velmi užitečné. Členové jejich se vzájemně podporují, učí se lépe znáti své povinnosti a nauku Kristovu v praktickém životě prováděti; podporují dobrý tisk a nikdy nevolí nepřitele svého náboženství. Tyto spolky napomáhají také k tomu, že se zakládají nové dobré křesťanské rodiny; proto jich svobodomyšlníci tak nenávidí. — Zkušenost učí, že ve farnostech, kde není žádných nábožných spolků, jsou poměry smutné, jakož i, že farnost lze napravit v náboženském a mravním ohledu pouze spolky nábožnými.

5. Všecky náboženské spolky mají onu výhodu, že jejich členové nejsou pod žádným hříchem zavázáni ke konání předepsaných dobrých skutků.

Sv. František Sal. biskup byl členem mnohých bratrstev; na otázku, proč tak činí, odpověděl: „V bratrstvu může člověk mnoho získati, ale ničeho pozbyti.“ — Ovšem odpustků a milostí nedosahuje, kdo předpisů spolkových nezachovává. Tak se může stát, dávali se někdo zapsati do mnohých bratrstev. Než nikdo ať nemyslí, že již tím se stane svatým, je-li členem mnohých bratrstev; ne to; že náležíme ke spolkům, nýbrž zbožný život nás činí svatými.

6. Všecky náboženské spolky důstojností převyšuje tak zv. III. řád.

Není to totiž bratrstvo, nýbrž opravdový církevní řád (Mikul. IV. 1289), život řádový však převyšuje všecky důstojnosti a statky pozemské. (Sv. Alf.)

1. O III. řádu.

Třetí řád založil sv. František z Assisi pro lidi žijící ve světě, by tito, ačkoli žijí ve světě, přece plněním jistých pravidel snadno a rychle došli svatosti života.

Jistý bohatý kupec žádal sv. Františka z Assisi (když tento světec byl již založil řád Františkánský a řád Klarisek), aby mu pověděl pravidla, jež musí zachovati, by vzdor tomu, že žije ve světě, přece mohl snadno dojiti spasení. Světec mu je oznámil, a brzy i mnozí jiní lidé světští se jimi začali

říditi. Tak vznikl kol. r. 1220 tak zv. „Řád kající“. (Nyní zvaný „III. řád“, jelikož jest to třetí řád založený sv. Františkem.) Členové jeho žili mezi ostatními lidmi světskými a nosili hnědé roucho, přepásané provazem. Papež Mikuláš IV. potvrdil tento řád s některými změnami. (1289.) „Řád kající“ rozšiřoval se rychle v křesťanských zemích a kvetl hlavně ve Španělech. III. řád jest pro lidi, kteří sice žijí ve světě, ale ne se světem. Členové řádů a kongregací nemohou do něho vstoupiti. (Kongr. odp. 16. 7. 1887.)

2. III. řád liší se od bratrstev tím, že jeho údové nosí řádový oděv a jsou pod vedením řádového představeného.

Členové, zvaní terciáři, nosí pod svrchním rouchem malý **škapulíř** (= zbytek to vlastně dřívějšího řádového roucha, připomínající sladké jho Kristovo) a **pás** (připomínající provazy Kristovy a povzbuzující k pokání). Toto oboje obdrží při obléčce. (Oblečen může býti pouze ten, kdo jest stár přes 14 roků a vede pořádný život.) Po obléčce musí každý setrvati jeden rok v době zkušební, načež následuje profes (= složení slibu, že bude věrně plniti příkázání boží a předpisy reholní). **Visitátorem** řádu (vrchním představeným) má býti pouze člen některého kláštera františkánského, jehož jmenuje představený tohoto řádu. Tento řídí členy III. řádu celého obvodu v okolí toho kláštera. (Přijímá údy, bdí nad nimi, uděluje dispense, navštěvuje místa, kde jsou tyto řády, vylučuje členy atd.) Visitátorem bývá často i světský kněz, jehož jmenuje provinciál řádový. V každé farnosti, kde jest III. řád, stojí v čele členů jeho představený, jenž dozírá na to, by členové žili dle ducha řádového. — Nejsou-li tito představení velmi horlivými, nebude III. řád plniti svého úkolu.

3. III. řád liší se od ostatních řádů tím, že se v něm předpisuje ne zachovávání rad evangelických, nýbrž jen příkázání křesťanských, a že nikdo není pode hříchem vázán plniti předpisy řádové.

Předpisy III. řádu lze snadno plniti. Papež Lev XIII. r. 1883 tyto předpisy značně zmírnil a přizpůsobil našim poměrům časovým. Předpisy řádové vyžadují: jednoduchosti v oděvu; zdržování se tance, divadla, pitek a hodování; mírnosti v jídle a pití a postu v předvečer svátku sv. Františka a Neposkvrněného početí P. Marie; měsíčního přijímání sv. svátostí; denního modlení se 12 Otčenášů, Zdrávas a Sláva Otcí... (dříve 54 Otčenášů); včasné sepsání poslední vůle; varování se všech hádek; každodenního zpytování svědomí večer; varování se čtení neb podporování špatných novin a knih; možno-li denního slyšení mše sv.; přítomnosti při měsíčním shromáždění členů; podpory nemocných a chudých spoluůdů; modlitby za zemřelé spoluůdy a účastenství na jejich pohřbu. Kněží mají ještě zvláštní úlevy a výsady. Kdo nemůže vyplniti jednotlivých předpisů, může žádati představeného za dispens nebo za uložení jiného nábožného skutku. Přestoupení předpisů řádových jest hříchem jen tehdy, je-li zároveň přestoupením příkázání božího nebo církevního; ovšem pozbývá odpustků a milostí, kdo předpisů řádových nezachovává.

4. Členové III. řádu mohou se státí účastnými větších milostí, nežli údové všech stávajících bratrstev.

Mohou měsíčně získati **plnomocných odpustků** v libovolný den, dále v den shromáždění, mimo to ve mnohé jiné dny (musejí však přijati

sv. svátosti, jíti do kostela a na úmysl sv. církve pomodliti se nejméně 5 Otčenášů, konečně v hodinu smrti (když přijali sv. svátosti a vyzývali jméno Ježíš). Jednou za měsíc mohou získati **odpustky sv. míst** v Římě, Porciunkule, Kompostelle a Jerusalemě, pomodliti se 6 Otčenášů, Zdravas a Sláva Otci... — Devětkrát dostávají od splnomocněného kněze tak zv. **generální absoluci**, s níž jsou spojeny plnomocné odpustky a jiné milosti; je-li nějaká překážka, může se uděliti tato gener. absoluce během 8 dní i v neděli nebo svátek (Kg. odp. 16. 1. 1886) nebo ve zpovědnici hned po rozhřešení od každého kněze. Dvakrát za rok dostávají údové **papežské požehnání**. Tyto a všechny ostatní odpustky mohou býti přivlastněny i dušem v očistci. — Kdo chodí ke zpovědi každý týden, může odpustků získati během týdne i bez předchozí zpovědi. (Kg. odp. 9. 12. 1763.) Kdo následkem nemoci nemůže vykonati k získání odpustků předepsané návštěvy kostela a sv. přijímání, získá přece odpustků, vykoná-li ony skutky, jež mu zpovědník za to uloží. (Pius IX. 1802.) — Každá mše sv. za úda III. řádu má **privilegium oltáře**. Kněží členové III. řádu mají osobní privilegium oltáře 3 dny v týdnu. — III. řád těší se přímluvě mnohých a velikých světců z toho řádu, zvláště sv. otce Františka; rovněž světcové z řádu Františkánského a z řádu Klarisek podporují svou přímluvou u trůnu božího údy III. řádu sobě blízkého.

5. Mnohé vysoké osobnosti a velcí světcové byli členy III. řádu.

Čítá se 130 korunovaných hlav, které byly členy III. řádu; mezi nimi vyniká: císař Rudolf Habsburský (a po něm 20 členů z panující rodiny habsburské); sv. Ludvík IX., král francouzský; sv. Ferdinand II., král španělský; císař Leopold I. Rak.; v nejnovější době dva papežové: Pius X. a Lev XIII. — Mezi světci ze III. řádu vyniká: sv. Brigitta, sv. Františka Řím., sv. Markéta Kort., sv. Alžběta Dur., sv. Alžběta, královna portugal., sv. Klára Montfer. à j. — (Viz „Franzisci-Glöcklein“, měsíčník pro členy III. řádu, roč. 1 K 20 h u Raucha v Innosti). Kdyby III. řád opět rozkvétl, pozbyli by lidé své snahy po pozemských statech, učili by se přemáhati své hříšné náklonnosti, býti poddanými svým představeným a vážiti si svých vzájemných práv, boháči a chudáci by se vzájemně smířili.“ (Leo XIII. 1892.) III. řád jest s to, aby obce opět mravně povzněl. (Vianney.) III. řád jest s to, aby docílil triumfu říše boží nad říší satanovou. Doposud 39 papežů, mezi nimi Leo XIII. doporučovalo III. řád.

2. 0 bratrstvech nejvíce rozšířených.

Má-li býti založeno ve farnosti bratrstvo, jest vždy potřeba povolení biskupského a připojení se k arcibratrstvu. Biskup také oznámí světským úřadům, je-li toho třeba, že bratrstvo ono bylo založeno.

1. Bratrstvo **ku šíření víry** má za účel, podporovati almužnou a penězi missionáře, pracující mezi pohany.

Bratrstvo toto jest takto zařízeno: údové se modlí denně Otčenáš a Zdravas s přídavkem: „Sv. Františku Xav., oroduj za nás!“ a platí týdně 4 h (tedy ročně asi 2 kor.). Chudí platí kolik mohou. Nejvýznačnější od-

pustky členům povolené jsou: ve 2 libovolných dnech v měsíci plnomocné odpustky, rovněž v hodinu smrti. Každá mše za zemřelého úda má privilegium oltáře. — Vždy 10 údů dohromady obdrží výroční zprávu O šíření víry, obsahující zajímavé zprávy ze zemí missionářských. (Nyní se tiskne 300.000 exempl.; lze je obdržeti u ředitelství v Solnohradě.) — Založeno bylo toto bratrstvo r. 1822 v Lyoně od 12 laiků. Ústředí tohoto spolku jest proto podnes v Lyoně. Ročně dostává toto bratrstvo darů na 7 mill. K, z čehož polovice jest z Francie. Nejvíce dávají chudí a dělníci! Tomuto bratrstvu se přičítá za zásluhu: během asi 40 roků bylo v různých dílech světa založeno na 150 biskupství a přes 10 mill. lidí získáno pravé víře. — Mnozí říkají, že prý máme dosti chudých doma. Ó lidskosti plná lakoto! Pomni přece, že nemůžeš konati nic záslužnějšího, nežli přispíváš-li ku zachraně duší. Tím svoláváš na sebe požehnání nebes, takže netoliko můžeš mnohé duše vyrvati ďáblu, nýbrž i v nejbližší vzdálenosti tak mnohé bíde odpomoci. Kdybys si týdně jen několik haléřů odepřel z přepychu na oděv, slavnosti a marnivou módu, mohl bys obojímu učiniti zadoh. (Bonald, bisk. lyonský.) Nás katolíky zahanbují v této věci protestanté; neboť ačkoli jest jich na počet mnohem méně, přece ročně darují 15krát více nežli my! Nezapomeň tedy žádný rok na tuto almužnu! Na svátek sv. Tří králů bývají sbírky na pohanské missije.

2. Spolek **dětství Ježíšova** má za účel, podporovati missionáře, kteří sbírají děti od pohanských rodičů pohozené a křesťansky je vychovávají.

Zařízen jest takto: Údové platí měsíčně 4 h (chudí, co mohou) a modlí se denně Zdravas Maria s přídavkem: „Panno Maria, pros za nás a ubohé dítky pohanské.“ V každé farnosti má býti nejméně 12 údů (vzhledem k 12letému Ježíškovi) a nemají býti starší než 21 let. Mnohé matky dávají své děti zapsati do tohoto spolku a vykonávají za ně předepsané skutky. Tím si vyprošují na Bohu tím jistěji zdraví pro své dítě, jelikož pomáhají cizí dítě zachrániti od záhuby časné a věčné. Údům jsou povoleny 5—7krát za rok plnomocné odpustky; ještě větších odpustků dostává se představeným tohoto spolku. — Obyvatelé Číny mají ukrutný obyčej, že, mají-li dítky churavé nebo mnoho dětí, jednoduše je odhazují v lesích nebo na místech, kde je divoká zvěř může najíti a sežrati; takto ročně na 30.000 dětí bývá utraceno. Proto jistý francouzský biskup kol. r. 1841 založil tento spolek a postavil jej pod ochranu Ježíškovu. Nyní dostává se mu ročně darů 1—2 mill. K, z čehož polovice jest z Francie; za tyto peníze se ročně na 400.000 dětí pokřtí a na 40.000 se jich křesťansky vychovává, z nichž pak mnozí se vracejí jako missionáři ke svým krajanům.

3. Bratrstvo **sv. Michala** má za účel, podporovati nejvyšší hlavu církve, modlitbou a almužnou.

Zřízení bratrstva: Údové se modlí denně Zdravas Maria a Věřím v Boha za nejvyšší hlavu církve (podobají se prvním křesťanům, kteří se modlili za uvězněného Petra) a ročně platí nejméně 24 h. Tato almužna pro sv. Otce nazývá se petrským halířem a užívá se jí na podporu missionářů a oněch biskupů, jimž nepřátelské církvi vlády jmění odňaly, na udržování papežských úřadů a papežských zástupců u vlád, na udržování uměleckých pokladů (na př. chrámu sv. Petra) a p. — Spolek tento založilo několik vysoce postavených mužů ve Vídni za časů, když byla

papeži odňata větší část papežského státu. (1860.) Bratrstvo toto stojí pod ochranou sv. Michala a správci jeho bývají obyčejně laici. Údům jsou povoleny odpustky zvláště v hodinu smrti.

4. Bratrstva ku **cti nejsv. svátosti oltářní** mají za účel, klaněti se nejsv. svátosti oltářní.

Za našich dnů jest velice rozšířen spolek **věčného klanění** se nejsv. svátosti oltářní. Každý úd jeho přijímá měsíčně jednu hodinu, kterou ztráví v modlitbě před nejsv. svátostí. Údové klaní se nejsv. svátosti střídavě a to v neděli a ve svátek od rána do večera. Důležitější odpustky jsou: Plnomocné odpustky v libovolný den v měsíci a první čtvrtek v měsíci, na Boží Tělo nebo v jeho oktávě, na 5 hlavních svátků Matky boží a na mnohé jiné svátky, v den, kdy na koho připadá hodina klanění se a v hodinu smrti. Slušno jest, bychom Spasiteli v nejsv. svátosti stále přítomnému stále se klaněli. Jako není hodiny, v níž by se na světě nikde nesloužila mše sv. a jako v nebesích zástupy andělů a svatých bez přestání prozpěvují trojnásobné Svatý, tak také slušno, aby bez ustání zaznívala chvála: Pochválena a velebena budiž bez ustání nejsv. svátost oltářní. (Bisk. řezenský 1894.) Tento spolek podporuje zvláště častější sv. přijímání. „Za tělem jest stín, tak za věčným klaněním se následuje sv. přijímání.“ (Euch.) Kdo chce vstoupiti do tohoto spolku, ať se obrátí na katol. farní úřad ve sv. Havle ve Švýcarsku a přiloží známku 20 haléřovou. Spolek tento založil zbožný P. Eymard v Paříži († 1868), jenž založil také rád Eucharistinu ku věčnému se klanění nejsv. svátosti oltářní. (Každý úd se klaní každou 8. hodinu.) Každý kněz má týdně ztráviti jednu hodinu v klanění se nejsv. svátosti. Spolek tento počítá na 40.000 kněží. — Mimo spolek věčného se klanění jsou ještě jiná bratrstva k uctívání nejsv. svátosti, tak zv. **spolky paramentní**. Jejich údové klaní se za měsíc jednu libovolně volenou hodinu (dle možnosti v kostele) nejsv. svátosti oltářní a dávají ročně nějakou almužnu na zřizování potřebných předmětů pro chudé kostely. Odpustky jsou tytéž jako nahoře.

5. Bratrstvo **Srdce Ježíšova** má za účel uctívati sv. Srdce Ježíšovo k vůli oněm velikým milostem, jež Kristus za toto uctívání zaslíbil.

Zřízení bratrstva: údové se modlí denně Otčenáš, Zdravas Maria a Věřím v Boha s přídavkem: „Sladké Srdce mého Ježíše, učiň, ať tě miluji vždy víc a více“; měsíčně přijímají sv. svátosti, pokud lze první neděli (nebo pátek) v měsíci. Svátek nejsv. Srdce Ježíšova (v pátek nebo v neděli po Božím Těle) slaví se obzvláštní pobožností a obcují dle možnosti slavnostem k uctění nejsv. srdce Ježíšova ve chrámě. — Údem spolku jest každý, jenž se k němu přihlásí; nemusí býti zapsán. (Přijímá se tedy bezplatně.) Bratrstvu tomuto jsou povoleny velmi četné odpustky, zvláště tyto: plnomocné odpustky v libovolný den v měsíci a mimo to první neděli nebo pátek v měsíci, v den nejsv. Srdce Ježíšova a v neděli potom (není předepsána návštěva kostela) a v hodinu smrti; mimo to v četné svátky v roce. Tu se vyžaduje návštěvy kostela. (Místo návštěvy kostela může zpovědník nemocným nebo zaměstnaným údům uložit jiný dobrý skutek.) Na každý dobrý skutek během dne vykonaný jsou povoleny odpustky 60 dnů. Kdo bydlí v místě, kde toto bratrstvo není zřízeno, může všech těchto odpustků získati, třebaš není členem bratrstva, vyplní-li jen to, co by jakožto

úd jeho musil plniti. Bratrstvo toto bylo založeno r. 1801 od sv. Leonarda de Porto Maur. v Římě, kde podnes se nachází arcibratrstvo. Kristus zjevil sv. Markétě Alacoque († 1690), kolikerých milostí se dostává ctitelům jeho božského srdce. Ve farních chrámech, kde jest bratrstvo toto zřízeno, nachází se obyčejně oltář se sochou Božského Srdce Pána Ježíše.

6. Bratrstva **růžencová** mají za účel, pěstovati modlitbu růžence.

Zřízení tak zv. **živého růžence**: 15 osob se sjednotí a rozdělí si každý měsíc 15 desátek růžence mezi sebou (zpravidla losem, nebo postupným pořádkem). Každý úd pak se modlí desátek jemu připadlý po celý měsíc. Takto všichni tito údové dohromady modlí se denně celý růženec. (Odtud název „živý růženec“.) Bratrstvo podléhá řádu dominikánskému, který jmenuje ředitele spolku. Odpustky: plnomocné každou 3. neděli v měsíci, o 7 slavnostech Páně, na Nejv. Trojici a na všechny svátky Marie Panny. Rovněž předepsaná modlitba je spojena s odpustky. Kdyby však jeden úd této modlitby nevykonal, nepozbývají ostatní odpustků. (Řeh. XIV. 1. 11. 1835.) Založeno bylo toto bratrstvo r. 1833 od jisté zbožné paní v Lyoně ve Francii. — Již za časů sv. Dominika bylo tak zv. **bratrstvo růžencové**, jež papež Alex. IV. potvrdil r. 1261. Každý úd se modlí týdně jednou celý 15desátkový růženec; může si těchto 15 desátek rozděliti na jednotlivé dny v týdnu; není třeba modliti se je v jednom dnu. (Pius IX. 22. 1. 1858.) Modliti se je může kleče nebo chodě. Údové tvoří s řádem dominikánským velikou rodinu. Všecko, co tento řád dosud dobrého vykonal, jest společným pokladem údů. (Leo X. 6. říj. 1520.) Jsou pod ochranou Marie Panny. Odpustky: plnomocné 1. neděli v měsíci, na svátky Marie Panny, na slavnost růžencovou, na 3 hlavní slavnosti roku církevního, v hodinu smrti. (Pius IX. 18. 9. 1862.) Mimo to jest tak zv. **věčný růženec**. Každý úd přijímá měsíčně (nebo ročně) jednu hodinu modlitby, v níž se pomodlí 15desátkový růženec a litanii loretánskou. Hodiny jsou tak zařizeny, že údové ve dne i v noci bez ustání se modlí růženec.

7. Bratrstva **škapulířová** mají za účel, vyprošovati ochrany a přímluvy Matky boží ve všech nebezpečích, v hodinu smrti a v očistci.

Bratrstvo toto bylo založeno 1250 sv. Simonem Stockem („Stock“, poněvadž ve svém mládí bydlil sám v dutém kmenu), general řádu Karmelitů († v 100. roce věku r. 1265 v Bordeaux). Jemu prý se zjevila Matka boží a odevzdala mu škapulíř se slovy, že každý zbožný křesťan, jenž jej bude nositi, dojde do ochrany v nebezpečích a brzkého vysvobození z muk očistcových. (Pap. Pavel V. 20. 1. 1613. a Jan XXII. prohlašují to za pravé.) — Bratrstvo jest takto zřízeno: Kněz splnomocněný od provinciala Karmelitů přijímá členy tím, že jim zavěsí škapulíř a je zapíše do seznamu bratrstva. Škapulíř pozůstává ze dvou kousků vlněného sukna, jež jsou šňůrou spojeny a zavěšují se kolem krku tak, že jeden kousek leží na prsou, druhý pak na zádech. Tento škapulíř, jež po prvé smí zavěsiti jen kněz, musejí údové nositi stále (i v noci, v nemoci, zvláště v hodinu smrti). Pouze v případě nutnosti na př. při koupání, převlékání a p. smí se sdělati. Údové se mají denně modliti malé hodinky k Marii Panně. Také jim může zpovědník místo toho uložit jiné dobré skutky, na př. 7 Otčenášů

a Zdravas Maria. — Odpustky: plnomocné odpustky každou středu, na všechny svátky Panny Marie (podmínka: zpověď, přijímání, modlitba na úmysl sv. Otce, návštěva kostela, možno-li bratrského), konečně dokonalé odpustky v hodinu smrti. Za každý dobrý skutek 100 dní odpustků. Mše sv. za zemřelé údy mají privilegium oltáře. — Jsou ještě jiná 4 bratrstva škapulířová (šk. karmelitský, nejsv. Trojice, 7bolestný a neposkvrn. Početí). Každé poskytuje zvláštních milostí a odpustků. (Na př. plnom. odp. v 1. a 3. neděli každého měsíce a v pátku.) Lze současně přistoupiti za úda do všech těchto 5 bratrstev. Při tom se obdrží **pateronásobný škapulíř**. (Těchto 5 škapulířů jest společně sešito.) Mimo malé hodinky nejsou předepsány žádné jiné modlitby. (Kněží se modlí pouze svůj breviář.) Pro údy bratrstva škapulířového jest Matka boží druhou Rebekkou. Jako Rebekka svému miláčkovi Jakobovi šaty Esauovy přinesla, by mohl obdržeti požehnání otcovské, tak činí Maria; nabízí nám milostiplný šat svého božského Syna, totiž škapulíř, bychom byli požehnáni od Otce nebeského.

8. Ingolštatdský spolek mešní má za účel, vyprošovati svým údu šťastné smrti a po smrti rychlého vysvobození.

Zřízení bratrstva: Každý úd má dáti ročně aspoň jednu mši sv. sloužiti v určitý den (nebo brzy potom); tato mše se slouží hlavně na úmysl za šťastnou smrt pro úda, jenž má nejprve zemřít, a je-li již mrtev, za zmírnění muk očistcových. Údové mají častěji přijímati sv. svátosti, ctíti Neposkvrněné Početí a patrona v hodině smrti (sv. Michala, sv. Josefa, sv. Barboru), častěji vzbuzovati 3 božské cnosti a lítost a nikdy nezapomenouti, pomodliti se při zvonění umíráčkem. Odvádějí malý příspěvek na výlohy tiskové. — Údové mohou získati velikých odpustků; plnomocné v 1. neděli každého měsíce, o třech hlavních slavnostech výročních, o 5 svátcích Matky boží a ve mnohé svátky svatých, konečně v hodinu smrti. V každou chvíli a na každém místě mohou získati odpustky sv. míst v Římě (tamnějších 7 hlavních kostelů), Porciunkule, Jerusalemě a Kompostelle, pomodlí-li se 6 Otčenášů, Zdravasů a Sláva Otci... — Velikých odpustků získávají za každou návštěvu nemocných (20 let), za každou půlhodinu rozjímání (60 let), za každou návštěvu kostela (přes 7 let) a j. Všecky tyto odpustky mohou býti přivlastněny i duším v očistci. Mše sv. za zemřelé údy má privilegium oltáře. — Spolek tento byl založen r. 1726 před milostným obrazem Matky boží v kostele františkánském v Ingolštatdtě v Bavorsku. Nyní čítá na 400.000 členů, takže se denně slouží na 1000 mší sv. Za přijetí do spolku lze žádati i písemně, nebo prostřednictvím jiné osoby; ale musí býti zapsán v Ingolštatdtě do tamnějšího seznamu bratrstva.

9. Bratrstvo sv. Ducha má za účel, prositi Ducha sv. za mnohé Duchem sv. osvěcené kněze.

Zřízení bratrstva: Údové modlí se denně 7krát „Sláva Otci atd.“ a jednou Zdravas na zmíněný úmysl, před svátky svatodušními konají 9denní pobožnost a přijímají častěji sv. svátosti; dále se jim doporučuje, by každou 2. neděli v měsíci obcevali v kostele bratrském pobožností k Duchu sv. Za to dosahují mimo jiné za každý dobrý skutek odpustků 100 dní; plnomocné odpustky o Sv. Duchu a o svátku Zvěstování Panny Marie (nebo v jeho oktavě) a v hodinu smrti. Založen byl tento spolek r. 1872 Vídeň-

ským biskupem Gangelbauerem. Za přijetí lze žádati písemně u Lazaristů ve Vídni. (VII. Kaiserstrasse 5.) Věnuje se obyčejně malý obnos na výdaje tiskové.

3. 0 nejrozšířenějších pomocných spolecích.

1. Spolek sv. Vincence má za účel, vyhledávati lidi všeho druhu v nouzi se nacházející a napomáhati k jejich duševnímu i tělesnému blahu.

Zřízení spolku: Činní členové spolku, kteří jsou katolíky a dělají se v „konference“ (= oddělení) navštěvují chudé v jejich příbytcích, podporují je penězi nebo naturaliem a hledí jim prospěti i v náboženském a mravním ohledu. Sbírají dobrovolné roční příspěvky od účastníků spolku a kdykoliv dary od dobrodinců a zakládají i spolkovou knihovnu. Činní členové se zpravidla scházejí každý týden, kde se radí o potřebných skutečích lásky k bližnímu. Na každou návštěvu chudých a na všecku práci ve službě chudých jsou povoleny hojné odpustky. Všichni údové spolku získávají plnomocných odpustků v libovolný den v měsíci a v hodinu smrti, jakož i velikých odpustků za darovanou almužnu. (Rehoř XVI. 1845, Pius IX. 1859.) — Spolek tento byl založen r. 1830 od 8 studentů v Paříži, kteří nejprve vroucně vyzývali o pomoc sv. Vincence z Paula, jehož kosti odpočívají v kostele sv. Lazara v Paříži. Svá shromáždění nazvali „konferencemi“. Již za 10 roků čítal spolek tento na 1000 údů v Paříži, kteří týdně navštěvovali a podporovali na 2000 chudých rodin. Spolek tento rozšířil se brzy po celé Evropě. Dnes jest na 5000 spolků sv. Vincence. Kolik slz spolek tento stírá, lze poznati nejlépe z toho, povážíme-li, že za jediný rok na př. 1888 všechny spolky vincenské vydaly na podporu 10 millionů K.

2. Spolek sv. Boniface má za účel, udržovati víru katolickou mezi katolíky německými, žijícími mezi protestanty, a to zřizováním far a škol.

Spolek má jméno dle sv. Boniface, apoštola Němců. Spolek stará se o všechny země, kde bydlí katolíci národnosti německé, zvláště o Německo, Rakousko, Švýcarsko, Uhry; zakládá **kostely** a **školy** a ustanovuje kněze a učitele. Jest dokázanou věcí, že ve krajinách nábožensky smíšených, často sotva třetina všech katolických dětí bývá po katolicku pokřtěna a že katolické děti po většině buď jsou dávány do škol protestantských, anebo žijí zcela bez vyučování náboženského; a to se děje i v krajinách, kde katolíci mají převahu, jako v záp. Prusku. (Kolín 1894.) Takto ročně tisíce katolíků ztrácí svou víru. Údové tohoto spolku se modlí denně Otčenáš, Zdravas Maria s přidavkem: „Sv. Bonifaci, oroduj za nás.“ Mimo to dávají měsíčně nebo ročně malý dar. Sebrané peníze se posílají diecesnímu komitetu, a vynakládají se jen pro onu diecesi. Diecesní komité jest podřízeno generalnímu představenému v Paderbornu. — Tento spolek byl založen r. 1849 na třetím sjezdu katolickém v Řezně. Nejhorlivější šířitel tohoto spolku byl hrabě Josef **Stolberg**, syn znamenitého konvertity. Prochodil celé Německo, mluvil osobně s biskupy a získal je pro spolek. (1849/50.) Byl prvním generalním předsedou tohoto spolku a sídlil v Paderbornu. (Nápadno jest, že v diecesi Paderbornské měl svůj vznik i lutheranismus, neboť

Wittenberg a Eisleben leží v této diecesi!) Paderborn zůstal na vždy sídlem generalního představeného. Když Stolberg r. 1859 zemřel, byl generalním představeným spolku biskup **Martin** z Paderbornu, jenž přivedl spolek k velikému rozkvětu. Zavedl pro údy spolku veřejné pobožnosti a prosil veškeré katolíky v Německu o podporu. (1868, 1872.) Nyní dostává spolek ročně na 2 mill. kor. (Z Rakouska na 30.000 K.) Spolek podporoval na př. r. 1892 v Německu přes 600 farností, 300 z nich bez této podpory bylo by zaniklo. Kdo chce znáti obšírně působení tohoto spolku a poměry katolíků ve smíšených krajích, ať čte paderbornský „Bonifaciusblatt“. (Stojí ročně 75 feniků.) Papež Pius IX. spolek tento velmi doporučoval a povolil údům jeho mnoho odpustků. (Kg. bisk. 21. 4. 1852.)

3. Spolek sv. Rafaela pro vystěhovalce má za účel, by poskytoval dle možnosti ochrany na cestě těm, kdo se již odhodlali vystěhovati se do Ameriky.

Spolek tento však nikterak nemá za účel podporovati stěhování se do Ameriky, ba naopak spíše je zrazuje. Spolek rozšiřuje spisy poučné pro vystěhovalce a má v jednotlivých přístavních městech evropských (na př. v Bremách, Hamburku) a amerických své ustanovené důvěrníky, kteří nosí na prsou kříž a kotev a vystěhovalcům zadarmo udílí rady a pokyny. (V takových přístavních městech upadají vystěhovalci snadno do drápů prohnanych agentů a lichvářů, kteří je připravují o všechno). Rovněž poskytuje se vystěhovalcům, jakmile cestu nastoupili, příležitost, by mohli svaté svátosti přijímati a službám božím obcovati, při nichž se jim dává poučení o nebezpečích, která by je mohla potkat. Výlohy spolkové kryjí se ročními příspěvky dobročinných údů spolkových; roční příspěvek jest asi 1 K. Ročně se schází na 30.000 K. Spolek tento byl založen r. 1868 a to na 19. katol. sjezdě Německa v Bamberce. Spolek tento posud trvá v Německu a Rakousku a má své důvěrníky u mnohých biskupských konsistoří, jako v Mnichově, Vratislavě, Kolíně, Trevíru, Paderborně, Vídni, Litoměřicích a j. Spolek tento ujal se pouze v přístavních městech Bremách a Hamburku asi v 10 letech na 250.000 osob; rovněž pečoval o to, by i na vystěhovaleckých lodích, bývalých to místech zvěle, šetřeno bylo oproti vystěhovalcům zákonů slušnosti a mravnosti. Bohužel spolek tento jest zvláště v Rakousku velmi málo znám, ačkoli právě z Rakouska stěhuje se do Ameriky ročně na 50.000 i více lidí; neboť po dlouhá léta se nikdo neobracel na spolek sv. Rafaela. (Vystěhovalci buďtež také upozorněni na „D v ů r L v ů v“ v New-Yorku, jež spravují katol. biskupové, kde se vystěhovalcům poskytuje laciného zaopatření, práce, železničních lístků atd.)

4. Katol. tovaryšské spolky mají za účel, přidržovati mladé řemeslníky k náboženskému a cnostnému životu, zvláště pak k pracovitosti a bratrství.

Zřízení spolku: V čele stojí katolický duchovní, jemuž k ruce ustanoveno jest katolické představenstvo z mistrů a tovaryšů. Údové směji býti pouze u věku od 17—26 let a konají pravidelné schůze, při nichž hlavní úlohu hrají poučné přednášky obsahu socialního a náboženského; vyloučeny jsou otázky politické a třenice náboženské. Nezapomíná se na pěstování zpěvu, čtení přiměřených spisů, slušné zábavy, plnění náboženských a občanských povinností. Předepsaný spolkový pozdrav jest: „Bůh

žehnej početnému řemeslu.“ Pocestní katol. tovaryši, kteří jsou členy jiných katol. tovaryšských spolků, dostávají od spolku zpravidla stravu a nocleh. Údové se v nemoci a nouzi vzájemně podporují. Tovaryšské spolky v jedné diecesi mají svého diecesního předsedu, spolky celé říše pak ústředního předsedu a všechny katol. spolky na svstě mají generalního předsedu v Kolíně. Patronem všech těchto spolků jest sv. Josef, pěstoun Kristův. — Zakladatelem tohoto spolku jest kněz **Adolf Kolping**. Narodil se r. 1813 u Kolína, byl tovaryšem obuvnickým a takto poznal mravní zkaženost dělníků. Jelikož moci se chtěl stát knězem, začal jakožto tovaryš obuvnický učit se latině, třeba se mu spoludělníci vysmívali. Když byl přijat ihned do 3. třídy gymnasiální, vydělával si privátním vyučováním pracně svého živobytí a byl konečně r. 1845 v Kolíně na kněze vysvěcen. Jako kaplan působil v lidnatém městě dělnickém Elberfeldě a později v Kolíně; zde se ujal bídy lidu dělnického a založil první tovaryšský spolek. Kolping „apoštol řemeslníků“, zemřel roku 1865. Nyní jest asi 1000 tovaryšských spolků; v Německu asi 700, ostatní hlavně v Rakousku; čítají na 200.000 členů. Asi 280 spolků má své vlastní domy.

5. Katolické spolky pro služebné dívky ve velkých městech mají za účel, ujímati se dívek a opatrovati jim službu.

Dívky, které přicházejí z venkova do velkých měst hledat službu, jsou vydány rozličným nebezpečím. (Viz o tom II. díl, str. 148.) Proto hlavně popudem katol. sjezdů povstaly ochranné spolky pro tyto dívky, které měly za následek, že povstaly ve velkých městech **katol. ústavy pro služebné** a tak zv. **nádražní missie**. V ústavech pro služebné obdrží dívky po čas, kdy jsou beze služby, buď lacinou nebo zcela zadarmo zaopatření; ústav se jim stará o přiměřenou službu. Agentky těchto ústavů nosí na nádražích jistý barevný odznak a chrání dívky, aby neupadly do rukou darebů. Kolik dobra může takový spolek působiti, jest patrné z toho, že na př. do jediného Berlína přichází ročně na 50.000 dívek hledat služby. Velmi obšírný a praktický seznam všech „Útulků pro katol. dívky služebné“ ve větších městech zasílá zdarma Jan Schuth, knihkupec v Koblenci na Rýně.

6. Katolické spolky tiskové mají za účel, šířiti mezi lidem dobré a užitečné knihy za ceny značně snížené. Takové spolky jsou v Bonnu (na Rýně), v Solnohradě, Celovci v (Korutansku), Warnsdorfě (v sev. Čechách).

Spolek **sv. Karla Borr. v Bonnu** slavil již r. 1895 své 50leté jubileum. Sestává ze zakladajících členů, kteří platí ročně 6 Marek a kteří jsou vlastními udržovateli a dobrodinci tohoto spolku, a z podílníků, kteří platí ročně jen 1.50 M. Každý člen jest oprávněn, odebírat si knihy uvedené ve spolkovém seznamu (přes 10.000) za dvě třetiny krámské ceny. Za splacený spolkový příspěvek obdrží knihy, jež si může vybrati, a které převyšují cenu onoho příspěvku. Na jednotlivých místech mají býti místní spolky, k čemuž stačí 5 členů. (Místní spolek sbírá peníze, objednává 4krát do roka knihy z Bonnu, stará se o nové členy spolku, dává návrh na tisk dobrých knih v Bonnu a p.) Spolek tento má asi 61.000 členů, z nichž jest 20.000 zakladajících a 41.000 podílníků. Jednotlivých spolků jest přes 1700. Z ročního přebytku se zakládají spolkové knihovny na prvním místě ku potřebě členů; za 50 let spolek tento vynaložil na zakládání

spolkových knihoven asi 1,700.000 Mar. — Podobně jest zřízení „**Katol. spolek tiskový v Solnohradě**,“ jenž byl založ. r. 1875 a ročně vydává na 50.000 užitečných knih. Kdo zaplatí ročně aspoň 1 Kor., může si vybrati knihu ze seznamu darů a knihy uvedené v seznamu spolkovém (asi 10.000) odebrati za dvě třetiny ceny krámské. Pap. Leo XIII. nazval tento spolek „bohumilým dílem“. (14. 5. 1878.) — **Bratrstvo sv. Josefa v Celovci** bylo založeno r. 1894 knížetem biskupem Kahnem a již za 8 let mělo 80.000 údů. Kdo zaplatí ročně 2 K = 1 M. 70 fen., obdrží za to 5 užitečných knih, jež jsou nepoměrně dražší. Kdo složí jednou pro vždy 20 kor., jest doživotním údem. — R. 1896 povstal ve **Warnsdorfe** v sev. Čechách podobný spolek, zvaný „**Knihový spolek sv. Pavla**“. Úd platí ročně 2 K. Za to obdrží rozličné knihy, hodící se k založení katol. domácích knihoven, zvláště kalendář, nábožnou knihu, zábavnou knihu a jiné spisky. Za zemřelé údy se slouží mše sv. — Všecky tyto spolky mají za účel, by potlačovaly špatné spisy a povznášely zbožnost v lidu. Přístup k některému z těchto spolků a doporučuj jej svým známým.

7. **Katolické dělnické spolky** mají za účel, podporovati mezi dělnictvem nábožnost a mravnost, zvláště pracovitost a bratrství.

Zřízení spolku: Členové přijímají pravidelně a společně sv. svátosti a účastní se církevních slavností; konají pravidelné schůze s přednáškami obsahu náboženského a vzdělávacího, při nichž se jim dostává i poučení o hlavních vadách nauk socialistických. (Politika je vyloučena.) Mají čítárnu a knihovnu. Členové mají konati skutky lásky bliženské; jako na př. navštěvovati a podporovati nemocné členy, opatrovati práci nezaměstnaným členům, pečovati o vdovy a sirotky. Mají také spolkové zábavy, výlety, slavnosti. Důležitým úkolem jejich pak vždy jest, udržovati shodu mezi dělníky a prácedárci vzhledem k právu a povinnosti. (Leo XIII. 1891.) V Německu od r. 1888 počet katol. dělnických spolků se nesmírně rozmohl.

8. Mimo to jsou ještě **katol. národní spolky**, katol. mistrů, učnů, řemeslníků, panen, studujících, učitelů, juristů a p.

Skoro všecky mají za účel, prospívati členům v jejich povolání nebo stavu poučováním (přednáškami, dobrými spisy) a podporou (v nemoci, neštěstí, opatrovati slušný pohřeb a p.), poučováním o náboženských otázkách nynější doby (s vyloučením politiky), nábožnosti a mravnosti; poskytují příležitosti ke slušným zábavám (přátelským schůzím, deklamacím, zpěvu a p.) Tyto spolky tedy nevychováají žádných pobožníků, jak tvrdí svobodomyšlníci. — Mezi těmito lidovými spolky zasluhuje zvláště zmínky „**Lidový spolek pro katol. Německo**“, jenž byl založen r. 1891 od nezapomenutelného v Německu říšského poslance a vůdce centra Windhorsta. († 1891.) Již za 4 roky měl spolek tento 180.000 členů. Hlavním účelem tohoto spolku jest, **potírati podvrtné snahy socialistní** přednáškami a tiskem. Za 4 léta bylo rozdáno na 7 milionů spisů. Údové platí 1 M. do spolkové pokladny. Sídlem spolku jest Mohuč. Spolkový list „*der Volksverein*“ vychází v M. Gladbach.

9. V Německu jest také **Africký spolek** německých katolíků; má za účel, napomáhati k odstranění otroctví v Africe a ku pokřesťanění tohoto dílu světa.

Staříčský kardinál Lavigerie z Kartága († 1892) podnikl r. 1888 cestu do Evropy a líčil hlavně ve velkoměstech (Paříži, Londýně, Římě) ohavnost otroctví v Africe. Výsledkem jeho nadšených řečí bylo založení mnoha protiotrockých spolků, mezi nimi i **spolku afrického** německých katolíků (1888), jenž ročně vynakládá na 200.000 M. na rozkvět křesťanské vzdělanosti v Africe. Údové platí ročně 1 M. Velmi zajímavě psaný spolkový list jest měsíčník „*Gott will es*“ (= „*Bůh to chce*“) (M. Gladbach v Porýnsku, roč. 2 M.) Podobný výborný časopis „*Kreuz und Schwert*“ (= *Kříž a Meč*) vychází v Münsteru a stojí ročně 1.50 M.) Obyvatelé Německa mají na pokřesťanění Afriky proto tak veliký zájem, jelikož následkem kolonisační politiky německé říše černoši afričtí stali se téměř Němci. „Za dnešních dnů jest nalehavá potřeba, sjednocovati a sbratřovati se k velkým podnikům v politice, v obchodu a peněžnictví. Nuže, utvořme i my veliký spolek, bychom křesťanství v rodině uchovali a uchránili.“ (Bisk. Alois z Kalabiany.) Mocný pud pro spolčování, jenž za dnešních dnů tak důležitý úkol hrá ve všech odvětvích života, musí býti vstřípen i na pole života církevního.“ (Gärrres.)

Tímto končí nauka o milosti.

Modlitby.

1. Znamení svatého kříže.

Ve jménu Ot † ce i Sy † na i Ducha † svatého. Amen.

2. Modlitba Páně čili »Otče náš«.

Otče náš, jenž jsi na nebesích!

1. Posvěť se jméno tvé.
2. Přijď království tvé.
3. Buď vůle tvá, jako v nebi, tak i na zemi.
4. Chléb náš vezdejší dej nám dnes.
5. A odpust nám naše vinny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.
6. A neuvoď nás v pokušení,
7. ale zbav nás od zlého. Amen.

3. Pozdravení andělské čili »Zdrávas, Maria«.

1. Zdrávas, Maria, milosti plná; Pán s tebou.
2. Požehnaná ty mezi ženami, a požehnaný plod života tvého, Ježíš.
3. Svatá Maria, matko boží, pros za nás hříšné, nyní i v hodinu smrti naší. Amen.

4. Apoštolské vyznání víry.

1. Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země.
2. I v Jezu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho;
3. jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny;
4. trpěl pod pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest;
5. sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých;
6. vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího;
7. odtud přijde soudit živých i mrtvých.
8. Věřím v Ducha svatého;
9. svatou církev obecnou, svatých obcování;
10. hříhův odpuštění;
11. těla vzkříšení;
12. život věčný. Amen.

5. Dvě přikázání lásky.

1. Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své.
2. Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. (Mat. 22. 37.—39.)

6. Desatero božích přikázání.

1. V jednoho Boha věřití budeš.
2. Nevezmeš jména božího nadarmo.
3. Pomni, abys den sváteční světil.
4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.
5. Nezabiješ.
6. Nesesmilniš.
7. Nepokradeš.
8. Nepromluviš křivého svědectví proti bližnímu svému.
9. Nepožádáš manželky bližního svého.
10. Aniž požádáš statku jeho.

7. Patero přikázání církevních.

1. Zasvěcené svátky světití.
2. V neděli a zasvěcené svátky celou mši sv. pobožně slyšeti.
3. Ustanovené posty zachovávatí.
4. Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou svátost oltární přijímatí.
5. V zapovězený čas svatebního veselí nedržeti.

8. Modlitby k Panně Marii.

1. Modlitba při ranním, poledním a večerním zvonění na klekání.

1. Anděl Páně zvěstoval Marii, a ona počala z Ducha svatého.
(Zdrávas, Maria, ...)
2. I řekla Maria: Aj, dívka Páně, staniž mi se podle slova tvého.
(Zdrávas, Maria, ...)
3. A slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.
(Zdrávas, Maria, ...)
4. Oroduj za nás, svatá boží rodičko, abychom hodni učinění byli zaslíbení Kristových.
5. Modleme se. Milost svou, prosíme, ó Pane, rač v mysli naše vlíti, bychom, andělským zvěstováním vtělení Krista, Syna tvého, poznavše, skrze umučení a kříž jeho ke slávě vzkříšení přivedeni byli. Skrze téhož Krista, Pána našeho. Amen.

Kdo se modlí „Anděl Páně“ při zvonění kleče (v sobotu večer a v neděli stoje), získá odpustků 100 dní, kdo se jí modlí po celý měsíc, získá jednou za měsíc v libovolný den plnomocné odpustky, přijme-li sv. svátosti a pomodlí se na úmysl sv. Otee. (Bened. XIII. 14. září 1724.) Kdo jest rádně zaneprázdněn, modlí se jí ne kleče nebo ne při zvonění, získává rovněž těchto odpustků, jen když se jí modlí. (Leo XIII. 15. března 1884.)

V době velikonoční (od Bílé soboty až do večera v sobotu před Nejsv. Trojicí) modlí se místo „Anděl Páně“ následující modlitba a sice stoje:

1. Raduj se **nebes Královno**, alleluja,
jehož nositi hodna jsi byla, alleluja,
povstal z hrobu, jakož pravil, alleluja,
Pros za nás Hospodina, alleluja!

2. Raduj se a vesel se, Panno Maria, alleluja.
Vstať jest zajisté Pán právě, alleluja.
3. Modleme se. Bože, jenž jsi z mrtvých vstáním Syna svého, Pána našeho, Ježíše Krista, svět oblažití ráčil, uděl nám, prosíme, bychom skrze Rodičku Jeho Pannu Marii z radosti života věčného se těšili. Skrze téhož Krista Pána našeho. Amen.

2. „Zdrávas, královno“.

Zdrávas, královno, matko milosrdenství! Živote sladkosti a naděje naše, buď zdráva! K tobě voláme vyhnání synové Evy; k tobě vzdycháme, lkajíce a plačíce v tomto slzavém údolí. I protož, orodovnice naše, obrať k nám své milosrdné oči, a Ježíše, kterýž jest požehnaný plod života tvého, nám na tomto putování ukaž, ó milostivá, ó přívětivá, ó přesladká Panno Maria!

3. Svatý růženec.

Nejprve se modlíme apoštolské vyznání víry, potom „Otče náš“ a 3krát „Zdrávas, Maria“, při nichž za slovo Ježíš vkládáme:

1. Který víru naši rozmnožití račiž.
2. Který naději naši posilnití račiž.
3. Který lásku naši zapáliti račiž.

Potom říkáme: Sláva Bohu Otci i Synu, atd.

Pak následuje 15 desátek. Každý desátek se skládá z Otčenáše a 10 Zdrávasů, při nichž za slovo Ježíš vkládáme vždy jedno z tajemství dále uvedených; na konci každého desátku modlíme se ještě: „Sláva Otci . . .“

Tajemství sv. růžence.

1. Tajemství růžence radostného,

který se modlíme hlavně od adventu až do postu, nebo také v pondělí a ve čtvrtek.

1. Kterého jsi, Panno, z Ducha sv. počala.
2. Se kterým jsi, Panno, Alžbětu navštívila.
3. Kterého jsi, Panno, v Betlémě porodila.
4. Kterého jsi, Panno, v chrámě obětovala.
5. Kterého jsi, Panno, v chrámě našla.

2. Tajemství růžence bolestného,

který se modlíme hlavně v době postní, nebo také v úterý a v pátek.

1. Který se pro nás krví potiti ráčil.
2. Který pro nás bičován býti ráčil.
3. Který pro nás trním korunován býti ráčil.
4. Který pro nás těžký kříž nésti ráčil.
5. Který pro nás ukřižován býti ráčil.

3. Tajemství růžence slavného,

který se modlíme hlavně od velikonoce do adventu, nebo také ve středu, sobotu a neděli.

1. Který z mrtvých vstáti ráčil.
2. Který na nebe vstoupiti ráčil.
3. Který nám Ducha sv. seslati ráčil.
4. Který tě, Panno, na nebe vzíti ráčil.
5. Který tě, Panno, na nebi korunovati ráčil.

Růženec se rozděluje obyčejně na 3 díly; každý díl jeho sestává: z apošt. vyznání víry, 6 Otčenášů, 6 Sláva Otci . . . a 53 Zdrávasů.

Mnohdy přidávají katoličtí křesťané ještě 6. desátek za duše v očistci, vkládající za slovo Ježíš v desátku: „Který duším v očistci milostiv býti račiž“. Tento desátek však nenáleží ku vlastnímu růženci.

Růženec máme od kněze plnomocněného si dáti posvětití a opatřiti jej odpustky sv. Brigity. Tím získáme odpustků 100 dní za každý Otčenáš, za každé Zdrávas a Věřím v Boha na onom růženci pomodlené. Lev X. 10. čce 1515.)

9. Zpovědní formule.

Kdo se zpovídá, poklekne ve zpovědnici, udělá kříž a říká:

„Já bídny hříšník zpovídám a vyznávám se vám, otče duchovní, na místě božím, že jsem od poslední zpovědi, která se stala . . . , těchto hříchů se dopustil.“

Potom říká své hříchy po pořádku dle 10 přikázání božích, 5 přikázání církevních a 7 hříchů hlavních. Potom říká:

„Těchto a všech svých hříchů celého svého života srdečně lituji, že jsem jimi urazil svého milého Otce nebeského a jeho trestu zasloužil. Chci se opravdově polepsiti a proto prosím za kněžské rozhřešení a spasitelné pokání.“

10. Vzbuzení tří božských cností.

Věřím všechno, čemu Ježíš Kristus učil. Věřím to proto, že Kristus jest Syn boží a proto ani se mýlit, ani klamati nemůže. Věřím také všechno, čemu církev katolická z rozkazu Kristova učí; věřím to proto, poněvadž Kristus církev katolickou Duchem sv. řídí a od bludu chrání. Ó Bože, rozmnož víru mou!

Ó můj Bože, **doufám**, že mně po smrti věčné blaženosti a nyní již všeho dobra udělíš, jehož je mi ku blahu těla a duše třeba. Doufám to od Tebe, poněvadž jsi mi to slíbil a svůj slib plníš. Ó Bože, posilni naději mou.

Ó můj Bože, **miluji** Tě více nežli všechno na světě, poněvadž jsi nedokonalejší bytost, poněvadž jsi Syna svého vydal pro naše spasení a mně nesčetná dobrodíní na duši i na těle prokázal. Chci milovati i svého bližního jako sebe, poněvadž jest tvým dítětem a tvým obrazem. Ó bože, zapal lásku mou.

Kdo vzbudí tři božské cnosti, byť jen vlastními slovy, získá každé odpustky 7 let a 7 quadragen; kdo je deane vzbuzuje, získá plnomocné odpustky, přijme-li sv. svátosti a pomodlí-li se na úmysl sv. Otce; konečně plnomocných odpustků v hodinu smrti. (Bened. XIII. 15. ledna 1728.)

11. Vzbuzení lítosti.

Ó velký Bože, Pane nekonečné velebnosti! Já bídny hříšník jsem Tebe urazil. Ó dobrotivý Otče, Ty jsi vydal Syna svého pro mne a prokázal jsi mně nesčetná dobrodíní. A přece jsem Tě zarmoutil! Ó spravedlivý Bože! Ty trestáš každý hřích, a já jsem byl přece tak lehkomyslným, že jsem Tě urazil. Lituji toho, že jsem zhřešil; od nynějška se opravdově polepším. Ó odpusť mně a přijmi mne opět za své dítě. (Viz III. díl str. 87.)

K o n e c.

Nejdůležitější zkratky.

Alb. V.	==	sv. Albert Veliký.
Alf.	==	sv. Alfons.
Ambr.	==	sv. Ambrož.
Ang. Fol.	==	bl. Angela z Foligno.
Ans.	==	sv. Anselm.
Antin.	==	sv. Antonín.
Ant. p.	==	sv. Anton poustevník.
Ant. P.	==	sv. Anton Paduánský.
Ath.	==	sv. Athanas.
Bas.	==	sv. Basil.
Bened. XIV.	==	papež Benedikt XIV.
Bdin.	==	sv. Bernardin.
Bell.	==	kardinal Bellarmin
Bern.	==	sv. Bernard.
Bon.	==	sv. Bonaventura.
Brig.	==	sv. Brigitta.
Cyp.	==	sv. Cyprian.
Cyr. J.	==	sv. Cyrill Jerusalemský.
Cyr. A.	==	sv. Cyrill Alexandrijský.
Deb.	==	Deharbe, skladatel katechismu.
Dion. Ar.	==	sv. Dionysius Areopagita.
Fr. Ass.	==	sv. František z Assisi, zakladatel řádu.
Fr. S.	==	sv. František Saleský, arcib. Zenevský.
Fr. X.	==	sv. František Xavérský, apoštol Indů.
Fulg.	==	sv. Fulgentius.
Ger.	==	sv. Gertruda.
Gem.	==	Geminger.
Chrys.	==	sv. Chrysostom.
Ig. A.	==	sv. Ignát Antiochijský.
Ig. L.	==	sv. Ignát z Loyoly.
Inn.	==	Innocenc.
Ild.	==	sv. Ildefons.
Ir.	==	sv. Irenej.
Isid.	==	sv. Isidor.
Jan Dam.	==	sv. Jan Damascenský.
Jan Kl.	==	sv. Jan Klimax.
Jan Alm.	==	sv. Jan Almužník, patriarcha Alexandr.

Jer.	==	sv. Jeronym.
Jos. Flav.	==	Josef Flavius, dějepisec židovský.
Just.	==	sv. Justin.
Kar. B.	==	sv. Karel Borromejský.
Kateř. Em.	==	Kateřina Emmerichová.
Klem. Alex.	==	Klement Alexandrijský.
Klem. Hof.	==	bl. Klement Hofbauer.
Kl. R.	==	sv. Klement Římský, papež.
Koch.	==	P. Martin Kochem, mis-ionář porýnský († 1712.)
I. I.	==	litanie laurentánská.
Lud. Gr.	==	ctít. Ludvík z Granady.
Magd. Pz.	==	sv. Maria Magdalena z Pazzis.
Maria Lat.	==	Maria Lataste, sestra lo-vička z řádu Srdec Ježí-šova († 1847).
Meh.	==	Mehlerovy příklady, 6 svazků (1871 Mohuč, Rejno).
Orig.	==	Origines.
Petr Chr.	==	sv. Petr Chrysolog, arch. v Ravenně († 450).
ř. K.	==	Římský Katechismus.
Scar.	==	Scaramelli
Segn.	==	Segneri, italský kazatel.
S. r.	==	Salve regina.
Sn. Trid.	==	sněm Tridentský
Sn. Vat.	==	sněm Vatikánský.
Tert.	==	Tertullian.
Ter.	==	sv. Teresie.
Tom. Aq.	==	sv. Tomáš Aquinský.
Tom. Kp.	==	bl. Tomáš Kempenský.
Vavř. J.	==	sv. Vavřinec Justinianův, patriarcha benátský.
Vinc. F.	==	sv. Vincenc Ferrerský.
Vinc. L.	==	sv. Vinc. Lerinský.
Wen.	==	Weninger, znamenitý ka-zatel.

Abecední seznam všech tří dílů.

Poznámka: Římské číslice (I., II., III.) označují jednotlivé díly, arabské číslice označují strany.

A.

Advent I. 116.
Alkoholismus II. 92.
Almužna II. 155.
Andělé I. 79.
Anděl Páně III. 159.
Anděl strážný I. 83.
Apoštolské vyznání víry I. 39.
Atheisté I. 43.
Ave Maria III. 156.

B.

Barva rouch kněžských III. 34.
Bázeň boží I. 59.
Břmování III. 54.
Biskupové I. 165.
Bludství I. 33.
Boniface sv. spolek III. 185.
Bratrstva III. 181.
Buddhismus I. 175.

C.

Cíl člověka I. 1.
Církevní přikázání II. 81.
Církevní rok II. 84.
Církevní stát III. 189.
Civilní manželství III. 117.
Cnost II. 174.
Cnosti božské II. 177.
Cnosti hlavní II. 211.

Č.

Čistota jakožto slib řádový II. 249.
Čistota jakožto cnost II. 232.
Čarodějnické procesy II. 39.

D.

Dary Ducha sv. I. 155.
Darvinismus I. 86.
Dějiny židovské I. 106.
Dobrota boží I. 53.
Dobré skutky II. 169.
Dogma I. 15.
Dokonalost křesť. II. 239.
Dostiučinění III. 91.
Duellanti II. 113.
Duch I. 45.
Duch sv. I. 142.
Duše lidská I. 88.

Đ.

Đábel I. 81.
Divadlo I. 209.

E.

Evangelia I. 17.
Evangelické rody II. 248.
Evangelistové, vyobrazení jich II. 17.
Exercicie III. 174.

F.

Farář I. 167.

H.

Hádání II. 40.
Hierarchie církevní I. 188.
Hlava církve nejvyšší I. 162.
Hněv II. 224.
Horlivost v dobrém II. 237.
Hřích II. 183.
Hřích dědičný I. 93.
Hřích do nebe volající II. 194.
Hřích jazykem II. 141.
Hřích proti Duchu sv. I. 192. II. 164.

Ch.

Chudoba dobrovolná II. 249.
Chudoba duchovní II. 252.
Chudoba křesťanská II. 153.

J.

Jména božího brání nadarmo II. 62.
Jméno Ježíš I. 61.
Josef, pěstoun Páně I. 131.
Jsoucnost boží I. 41.

K.

Kardinalní cnosti II. 179.
Kázání III. 39.
Klanění se Bohu II. 33.
Klení II. 62.
Kněz I. 166
Kněžská důstojnost III. 111.
Kněžské svěcení III. 110.
Kostel, jeho zařízení I. 159.

Kouzla II. 40.
Krádež II. 125.
Kristus, Syn boží III. 74.
Křest III. 47.
Křesťan katol. I. 168.
Křížová cesta III. 172.

L.

Lakota II. 227.
Láska boží II. 7.
Láska k bližnímu II. 15.
Láska k nepřítelům II. 22.
Láska k přátelům II. 19.
Láska světská II. 13.
Lenost II. 238.
Letopočet křesťanský I. 110.
Lež II. 137.
Lhostejnost u víře I. 34.
Lidé I. 85.
Lichva II. 126.
Lichotivství II. 137.
Litanie loretánská III. 162.
Lítost III. 85.
Loupež II. 126.

M.

Majetku smíme nabývat II. 123.
Manželství III. 115.
Manželství smíšená III. 129.
Manželé, jejich povinnosti III. 124.
Mariánská úcta II. 45.
Matky Boží svátky II. 83.
Matky Boží úcta II. 45.
Milosrdenství k bližnímu II. 155.
Milosrdenství boží I. 56.
Milost pomáhající I. 145.
Milost posvěcující I. 149.
Mírumilovnost II. 221.
Missie III. 174.
Modlářství II. 37.
Modlitba III. 136.
Moudrost boží I. 50.
Mše sv. obět III. 6.
Mučeníci I. 36.

N.

Náboženství I. 4.
Náboženské vyznání I. 174.
Nactiutrhání II. 132.
Naděje I. 219.
Nadpřirozené dary prvních lidí I. 91.
Náhraď cizího statku II. 127.
Národnost II. 26.
Narození Kristovo I. 114.
Nebe I. 202.
Nečistota II. 122., 235.
Nenávist bližního II. 112.
Neomylnost církve I. 186.
Neposlušnost II. 219.

Nepravost II. 199.
Nepřemožitelnost církve I. 181.
Nestřídmost v jídle a pití II. 230.
Nevěřící I. 32.
Nezměnitelnost boží I. 48.
Noviny II. 210.

O.

Oblíbený Kristův II. 66.
Obcování svatých I. 192.
Obět III. 1.
Obět kříže III. 3.
Oběd s děvčaty II. 122.
Obrazy svaté II. 50.
Obránce II. 44.
Obřady mešní III. 13.
Obřady svátostí III. 43.
Očistec I. 208.
Odpusky III. 99.
Odpuštění hříchů I. 196.
Ohlášky III. 122.
Oltáře III. 30.
Oltářní svátost III. 58.
Opětný pád do hříchu III. 97.
Opovážlivé spolehání I. 226.
Ostatky, jejich úcta II. 52.
Osvěta šířená církví I. 191.
Otčenáš III. 152.

P.

Palestina I. 110.
Papež I. 162.
Papež neomylný III. 176.
Pátek Velký I. 123.
Peklo I. 205.
Písmo sv. I. 15.
Plemena lidská I. 87.
Pobožnosti III. 163.
Podezřívání II. 132.
Podstata boží I. 43.
Podvod II. 126.
Pohoršení II. 115.
Pohřeb III. 166.
Pochlebnictví II. 137.
Pochybování u víře I. 33.
Pokání svátost III. 74.
Pokora II. 211.
Pokušení II. 102.
Pokoušení Boha I. 226.
Pomluva II. 133.
Posednutí ďáblem I. 82.
Poslední pomazání III. 107.
Poslušnost enost II. 217., 248.
Postní přikázání II. 86.
Poštovních známek sbírání II. 162.
Povaha Kristova I. 140.
Pouti III. 170.
Pověra II. 39.
Půst 40denní II. 88.
Pýcha II. 215.

Pravdomluvnost křesť. I. 59.
Práce II. 72.
Processi III. 163.
Pronásledování pro Boha II. 252.
Proroci I. 100.
Proroctví I. 31.
Proroctví Kristova I. 100.
Proroctví proroků I. 100.
Prostředky k dokonalosti II. 242.
Prozřetelnost I. 70.
Předobrazy I. 104.
Předpekli I. 125.
Předsevzetí III. 88.
Přetvářka II. 137.
Přijímání III. 64.
Přikázání vůbec II. 1.
Přikázání lásky II. 5.
Příležitost ke hříchu II. 206.
Příprava na Vykupitele I. 106.
Přísaha II. 54.
Přísaha křivá II. 56.
Přítomnost boží I. 47.

Q.

Quatembry II. 89.

R.

Rodičům jsme povinni úctou II. 96.
Romány II. 211.
Růžence III. 159.
Rouhání II. 64.
Roucha kněžská III. 33.
Rozjímání jakožto modlitba III. 151.

Ř.

Řád II. 244.
Řeč při mši sv. III. 36.
Řeholníci II. 251.
Řeholní sliby II. 57.

S.

Salve Regina III. 162.
Samota II. 246.
Samospasitelná církev I. 179.
Sebeláska II. 29.
Sebeobrana II. 116.
Sebevražda II. 111.
Sebezapírání II. 242.
Shovívavost boží I. 155.
Simonie II. 66.
Sjezdy katolické III. 175.
Skrupulant II. 3.
Skutky milosrdenství II. 155.
Slib II. 57.
Slíbení Vykupitele I. 99.
Slušnost II. 247.
Smrt člověka I. 197.
Snášlivost náboženská II. 24.

Sněmy I. 185.
Sobota Bílá I. 125.
Socialismus II. 149.
Souboj II. 113.
Soud obecný I. 215.
Soud poslední I. 215.
Soud zvláštní I. 200.
Souverenita papeže III. 188.
Spalování mrtvol III. 168.
Spilání II. 134.
Spiritismus I. 83. II. 40.
Spolky knihovní (tiskové) III. 187.
Spolky náboženské III. 177.
Spravedlnost boží I. 57.
Srdce Ježíšovo III. 5.
Stát církevní I. 180.
Stav, jeho volba I. 77.
Střídmost v jídle a pití II. 229.
Stvoření člověka I. 85.
Stvoření světa I. 64.
Svádění II. 115.
Svatba zakázána II. 76.
Svátky II. 82.
Svatokrádež II. 64. III. 46.
Svatost = křesť. dokonalost II. 239.
Svatost boží I. 57.
Svatosti III. 42.
Svatostiny III. 133.
Svěcení III. 134.
Svěcení kostela III. 32.
Svěcení neděle II. 67.
Svíce, jejich význam III. 164.
Svobodný stav III. 132.

Š.

Šíření církve I. 169.
Štědrost II. 226.

T.

Tanec II. 209.
Tichost II. 220.
Tradice I. 19.
Trojice nejsv. I. 60.
Trpělivost enost II. 221.
Třetí řád III. 179.

U.

Úcta boží II. 33., 59.
Úcta obrazů II. 50.
Úcta svatých II. 41.
Utrhání na cti II. 132.
Utrpení Kristovo I. 123.
Utrpení pozemská, příčiny jejich I. 74.

V.

Vánoce I. 115.
Vděčnost k dobrodincům I. 52.
Velikonoce I. 126.

Velikonoční doba II. 94.
Vigilie II. 89.
Víra I. 20.
Voda svěcená I. 39.
Vrchnost duchovní, světská II. 100.
Vrchnost má povinnosti II. 106.
Všemohoucnost boží I. 49.
Vševědoucnost boží I. 212.
Vtělení Syna bož. ho I. 130.
Vyznavač I. 36.
Vyznání víry I. 34.
Vychování dítěte III. 127.
Vzkříšení mrtvých I. 212.

Z.

Zákon přirozený II. 1.
Zapírání víry I. 36.
Zapověděný čas II. 96.
Zármutek obrací se v radost II. 523.
Zasnoubení III. 121.
Závist II. 17.
Zázrak I. 28.
Zdanlivá svatost II. 36.

Zdrávas Maria III. 156.
Zelený čtvrtek I. 122.
Zjevení boží I. 11.
Znamení kříže I. 37.
Znamení posledn. soudu I. 218.
Známky pravé církve I. 176.
Zotavení I. 18.
Zoufalství I. 225.
Zpěv mešní II. 37.
Zpověď III. 89.
Zpovědník III. 77.
Zpovědní tajemství III. 78.
Zvony III. 148.
Zpytování svědomí III. 83.
Zvířata nesmíme trápit II. 119.

Ž.

Žehnání III. 133.
Ženská otázka II. 142.
Židé, jejich dějiny I. 106.
Židé, jejich náboženství I. 174.
Život lidský velké dobro II. 108.
Životopis Kristův I. 113.

